

Vatra veche 6

Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIII, nr. 6 (150) iunie 2021 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009* Redactor-șef Nicolae Băciuț

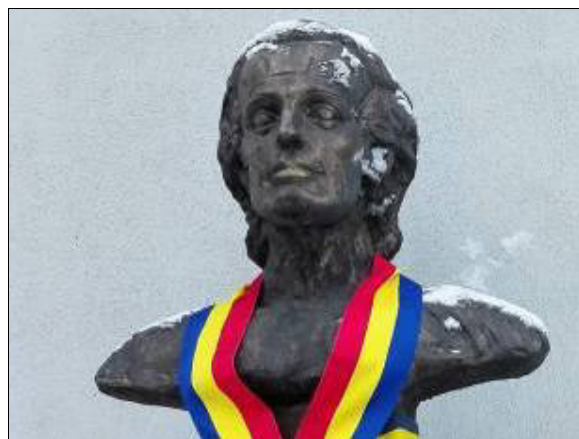

Ioan Marchiș, Bogdan Vodă în CUHEA (Bogdan Vodă), pe Iza

Vatra veche dialog cu Valentin Coșereanu

SUMAR

Asterisc. *Vatra veche* 150, de Nicolae Băciut/3
Întâlniri la *Vatra veche*, de Ion Vlad/4
Vatra veche, o necesitate și un merit, de Ana Blandiana/4
La aniversară, Ecaterina Țarălungă/4
Lăsarea la „Vatră”, de Radu Șerban/5
Actul cultural numit *Vatra veche*, de Rodica Lăzărescu/5
Vatra veche 150 – sau dănuire prin dănuire, de Răzvan Ducan/6
Vatra veche – orizonturi deschise, de Carolina Baldea/6
La ceas aniversar, de Mircea M. Pop/7
Un fenomen cultural: *Vatra veche*, de Constantin Stancu/7
O cifră rotundă, de Ioan Marcoș/8
Putem iubi o revistă, de Veronica Pavel Lerner/8
Conservarea unui canon, de Darie Ducan/9
Focar de cultură transilvan, de Simina Lazăr/9
Muncă imensă și susținută, de Alexandru Jurcan/9
De ce iubesc *Vatra veche?*, de Dorin Nădrău/10
Vatra veche la 150 de numere, de Luminița Cornea/10
Vatra veche dialog cu Valentin Coșoreanu, Răzvan Ducan/11
Mai altfel, despre Veronica Mică, de Dumitru Hurubă/16
Să ne mai (re)amintim de Ovidiu, de Dumitru Hurubă/17
Vatra veche dialog cu Doina Lavric Parghel, de Nicolae Băciut/19
Cu Mihai Ursachi peripatetizând prin mahalaua celestă Țicău, poem de Daniel Corbu/22
Poeme de Gheorghe Cutieru/23
Eseu. Aspecte narative în studiul basmului, de Mihai Batog-Bujeniță/24
Mărturi/mărturisiri. Doru Pavel. Procese și avocați. Evocări din vremuri grele /26
Poeme de Carla Francesca Schoppel/27
Gânduri de Ziua Taților, de Veronica Pavel Lerner/28
Corespondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/29
Portret de critic la maturitate (Anton Cosma), de Ioan Marcoș/30
Blocnotes. Memorialistică. Jurnalul lui Ion Ioanid, de Dorin Nădrău/33
Exerciții de autoexilare, de Dan Mucenic/34
Cărțile Festivalului de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, de Nicolae Băciut/35
Dincolo de zbor/35
Arhitectura zborului/36
În cumpăna zborului/37
Traducerile, dincolo și dincoace de zbor/37
Lecția despre zbor/38
Puncte de vedere. Poezia de consum (Mircea Cărtărescu), de Darie Ducan/39
Cronica literară. Cotidiene pariziene (Veronica Bălaj), de Zenovie Cărlugea/42
Petre Dulfu, un poet uita, de Mircea Daroși/45
Clepsidra cu amintiri (Dumitru Hurubă), de Iulian Chivu/46
Miracolul de la Sf. Spiridon (Ioan Popa), de Lőrinczi Francisc-Mihai/47
Didactica Nova (Nicolae Suci), de Zenovie Cărlugea/49
Evadarea tatei (Carmen-Francesca Banciu), de Mircea M. Pop/52
Cartea zilelor noastre, Negrilă (Erich Nussbaum), de Adrtian Simeanu/53
Investigând trecutul (Lavinia Braniște), de Mircea M. Pop/54
America visului românesc (Anca Sîrghie), de Mihai Posada/55
Fără Ieri nu e Măine (Nicolae Arsenie), de Constantin Stancu/56
N-am fost singur (Stan V. Cristea), de Corneliu Vasile/57
Firimituri literare (Dorin N. Urtescu), de Florentin Popescu/59
Cărți noi la *Vatra veche* : „Pisani și eschive”, de Darie Ducan/60
De veghe la hotară... (Răzvan Ducan), de Nicolae Băciut/60
Acorduri interioare (Valeria Bilt), de Daniel Marian/61
Fire din caierul amintirilor (Ilie Șandru), de Nicolae Băciut/61
Poeme de Dumitru Băluță/62
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/63
Din casa copilăriei nu cred că plec niciodată, de George Vulturescu/64
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Comea/65
Amvon. Prostia și îngâmfarea..., de Gheorghe Nicolae Șincan/66
Nașterea Sf. Ioan Botezătorul, de Florin Bengean/67
Poeme de Mihaela Rașcu/67
Familia : iubire în sfințenia faptelor, de Justin Florin-Dumitru/68
Bat clopotele ța Râmeț, poem de Carolina Baldea/68
Plânsul omului (ființei), de Valeriu Tănăsă/69
Poeme de Elisabeta Furtună/70
Starea prozei. Mascarada, de Nicolae Suci/71
Ascunzătoarea mea predilectă, poem de Cora Botezatu/72
Poeme de Petru Istrate/73
Ocean întors. O epocă pe sfârșite, de Silvia Urdea/74
Poeme de Gelu Dragos/76
Enigmaticul Ioan Timuș, de Radu Șerban/77
Poeme de Liliana Popa/78
Poeme de Maria Sarsaniuc/79
Poeme de Nicolae Nistor/80
Lucifericii sau satanicii, de Eugen Mera/81
Literatură și film. Amelia și Elio..., de Alexandru Jurcan/82
Ioan Marchiș - sculptură în poezie, poezie în sculptură, de Nicolae Băciut/83
Șevalet. Petru Botezatu – Fațete, de Elena Sergei/83
Catrene alergene. Epigrame, de Nicolae Măcaș/84
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/85
De la un clasic citire. Vasile Matei/85
Curier. De la *Vatra veche* la *Vatra nouă*/86

Mihai Eminescu

Pintea Viteazul

Ion Mureșan

Număr ilustrat cu lucrări de Ioan Marchiș

Asterisc **VATRA VECHĂ 150**

Am răspuns de mai multe ori și multora la întrebări legate de înființarea revistei *Vatra veche*.

Mie însumi mi-am pus întrebări legate de oportunitate, de consecințele fondării unei publicații care să se revendice de la revista apărută în aprilie 1971 la Târgu-Mureș, revistă care a optat pentru acest titlu, revendicându-se, la rândul ei, de la publicația bucureșteană, apărută la 1894, sub numele *Vatra*.

Trebuie să recunosc că am avut puține ezitări la demararea unui astfel de proiect, care nu avea în spatele lui decât un singur patrimoniu: disponibilitatea mea totală, cu mintea și sufletul, cu priceperea mea în a face reviste, cu bugetul de timp pe care trebuia să-l iau/economisesc din altă parte, pentru a-l dedica acestei reviste, ca un angajament moral față de o publicație la care am trudit două decenii și care mi-a dat o nesperată șansă la început de deceniu nouă, când accesarea la o publicație culturală era mai degrabă o himeră.

Când am venit în redacția revistei *Vatra* (1983), aveam în spate experiența revistei studențești de cultură *Echinoc*, unde ajunsesem redactor încă din primele luni de studenție, iar apoi secretar general de redacție, succedându-i lui Emil Hurezeanu, după absolvirea facultății.

Când am înființat revista *Vatra veche* (2009), aveam deja un trecut bogat. Două decenii ca redactor la revista *Vatra*, înainte de toate! Realizasem apoi propriile mele publicații în țară (*Alpha*), și în străinătate, (*Noul pământ*, în SUA).

Coordonasem sau colaborasem la apariția unor publicații – *Gazeta Reghinului*, *Informația mureșeană*,

Făgurel, *Codrul Cosminului* (ultimele două pentru românii din Bucovina de Nord) etc., pentru unele făcând și tehnoredactare, corectură.

Am scris sute de articole de presă, mai ales culturale, pe unele le-am adunat în volume. Am realizat și *O istorie a literaturii române contemporane în interviuri* (2005), 1000 p.

Am colaborat la cotidiene din Mureș și Bistrița-Năsăud etc. etc.

Am acumulat destulă experiență ca să îndrăznesc să-mi asum pe cont propriu, cu buget zero lei, o publicație culturală lunară.

Viața culturală mureșeană răsfățată de *Vatra* lui Romulus Guga a fost uitată/ marginalizată/ ignorată/ abandonată în bună măsură în ceea ce a rămas, din ce a devenit cea care era cândva revista tuturor mureșenilor. Peste numeroase evenimente teatrale, muzicale, expoziționale, literare etc. s-a trecut ca și cum n-ar fi fost, ca și cum o nebănuită Siberie culturală și-a găsit loc în această geografie. Aș greși dacă aș safirma că revista a fost confiscată?! Nu mai spun că se pierduse și ritmul lunar al unei publicații menită să dea seamă, pe bani publici, nu puțini, cu câte peste zece redactori, de ce se întâmplă cu viața culturală a unor locuri și a unor oameni. Stă dovadă arhiva, martorul tăcut al unei stări de fapt. Nu și de drept!

Pe acest fond al dezamăgirii, amărăciunii a venit ideea înființării unei publicații în care să se regăsească, fără restricții de vreun fel, și cei lăsați în voia sorții ori aruncați în coșul de gunoi al vremurilor.

Unii m-au întrebat de ce nu m-am revoltat, de ce nu am luat poziție publică față de această situație? Ar fi însemnat să-mi consum energii și timp într-o luptă sterilă, inegală, fără să pot antrena într-un exercițiu de solidaritate, mi-ritici cum suntem, pe cei nedreptățiți, prea repede resemnați, iar eu ar fi urmat să fiu acuzat că vreau să demolez o revistă de cultură...

Nu doar că nu am demolat revista în cauză, ci am început să construiesc o alta, conștient că mă înham la o muncă epuizantă, că eforturile care mă așteptau îmi vor returna o bună parte din viața mea.

Tot răul spre bine și, mult mai repede decât îmi imaginam, revista a prins putere, colaborările voluntare mi-au dat încredere și posibilitate ca în câteva luni să cresc numărul de

pagini la 88 și, și așa, portofoliul revistei rămânând consistent.

Am luat pe cont propriu totul: conceperea sumarelor, tehnoredactarea, corectura, difuzarea (la circa 16.000 de adrese de email), tipărirea, pe cheltuială proprie, a revistei, într-un tiraj în limita resurselor mele financiare. Pentru că revista nu a beneficiat de finanțări, nici publice și nici private.

Revista a ajuns în largul lumii și a devenit și loc de reuniune/regăsire a celor răspândiți în largul lumii, care n-au încetat să viseze și să scrie în limba română.

Revista, care a preluat ideile programatice ale seriei „Romulus Guga”, a făcut ceea ce făceam în anii mei de pionierat la revista *Vatra*: promovarea vieții culturale, a scrierilor, a cărților, organizarea de lansări de carte, întâlniri cu cititorii etc.

Știu, fiecare reușită a revistei sporea numărul celor care mă dușmăneau, mă urau, încercând să mă izoleze prin cea mai ipocrită formulă: omisiunea. I-am privit însă pe toți aceeașta cu înțelegere și cu milă creștinească. Mai ales că unii îmi chiar ciuguliseră din palmă, iar pentru unii am garantat chiar aducerea la *Vatra*.

Trebuie să le mulțumesc însă, pentru că atitudinea lor m-a îndârjit, m-a întărit, să le mulțumesc celor care au înțeles buna credință a demersurilor mele.

După 150 de numere lunare și alte 11 suplimente (trei dedicate lui Nichita Stănescu, apoi Anei Blandiana, lui N. Steinhardt, Ion Brad, lui Romulus Guga, mureșenilor Lazăr Lădăriu, Valentin Marica, Răzvan Ducan, precum și un supliment dedicat românilor din Canada), revista *Vatra veche* s-a bucurat de mii de aprecieri (a se vedea rubrica revistei „Curier”) din partea unor simpli cititori, dar și a unor autorități în materie de presă literară, personalități marcante ale vieții culturale din țară și străinătate, ceea ce ne face să credem că eforturile noastre n-au fost zadarnice, că prin raftul de bibliotecă în care se așează revista am depus responsabil mărturie despre ceea ce am fost, mai talentați sau mai neinspirati, mai buni sau mai puțin buni, dar cu credința că am putut contribui, după puterea noastră, „La creșterea limbei românești / Ș-a patriei cinstire”.

NICOLAE BĂCIUȚ

Întâlniri la „Vatra veche”

Dragă prietene Nicolae Băciuț,

De la primele pagini, revista promite articole, eseuri, creații lirice etc., foarte rar stângacii sau pseudo-debuturi mai puțin elocvente; prezența profesorului Ioan-Aurel Pop, fostul rector al Almei Mater Napocensis, președinte al Academiei Române, continuă cu statornică și exemplară argumentare o reîntâlnire cu evenimente semnificative ale istoriei Transilvaniei.

Vă felicit echipa, colaboratorii și „argumentul” despre un număr semnificativ de colegi prețuiți de cel care patronează calitatea sumarului din mai! (nr. 5/2021, n.m, N.B.) Mulțumesc și eu.

Cu prietenie târgu-mureșeană (în trecut, îmi amintesc de o librărie la poalele dealului spre liceu, unde cumpărasem volume semnate de C. Tonegaru, I. Caraion și un *Manual de morală practică*, volum mediocru al lui Tudor Arghezi. (Cu I. Horia organizaseram un cenaclu la liceu).

Cu urări prietenești,

ION VLAD

„Vatra veche”, o necesitate și un merit

Nu îmi aduc aminte exact momentul vieții literare în care a început să apară *Vatra Veche* (mi se întâmpla rar să public în *Vatra*, îmi amintesc doar un interviu pe care mi l-a luat Nicolae Băciuț, redactor al respectatei reviste, și pe care și eu și el l-am republicat apoi în diverse volume). Dar întâmplarea a făcut ca în ultimii ani să mă apropiu și să public în ambele reviste, care nu seamănă între ele și își au fiecare locul special în peisajul revuistic național: *Vatra* unul dintre primele locuri, o adevărată coloană de rezistență a literaturii din Transilvania (ceea ce, din perspectiva mea, nu trebuie să sune peiorativ, ci augmentativ) și revista scoasă de Nicolae Băciuț cu un profil specific, conturat cu grijă.

Vatra veche mi se pare că se deosebește de alte reviste – atente aproape exclusiv spre literatura la zi, cea a scriitorilor în viață, împărțiți pe spațiile generațiilor, cu comentarii aferenți – prin interesul constant pentru literatura clasică sau de la începutul secolului 20, strângând în

jurul ei o pleiadă de istorici literari. Pe de altă parte, în ultimii ani, revista a devenit organul de presă culturală predilect al românilor din străinătate, atât al celor din diaspora (Canada sau Israel) cât și a celor din Basarabia, ceea ce mi se pare nu numai o necesitate, ci și un merit.

Îmi doresc revistei *Vatra veche* la mulți ani, în care să continue să coloreze petele albe de pe harta revuisticii culturale românești.

ANA BLANDIANA

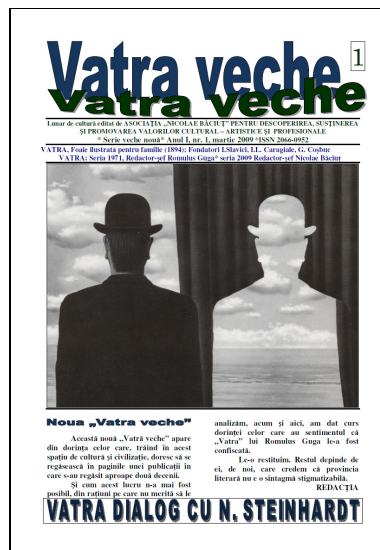
La aniversară...

Este interesant de observat că în anii când părinții fondatori – Coșbuc, Caragiale și Slavici – au creat revista *Vatra*, Garibaldi lupta pentru independența și integritatea Italiei deopotrivă cu Austria (cu imperiul) și cu Statul Papal, poate în continuarea luptelor dintre guelfi și ghibelini, la care fusese parte Dante, dar pe fondul amplu al ideii de Europă a Națiunilor egale și surori, care a început după iluminism. Abraham Lincoln însuși a sprijinit această luptă, urmărită atent și de români, a căror țintă fusese, încă de la 1601, unitatea identitară a neamului. Acesta era contextul în care a fost proiectată prima oară *Vatra* și nu e deloc întâmplător că locul ei de apariție se află exact în centrul geo-politic al spațiului românesc.

În ce privește aniversarea de acum, ea este dublă, fiindcă moștenește seria a doua, apărută lunar cu

Vatra veche - supliment dedicat Anei Blandiana

începere din primăvara lui 1971, sub direcția lui Romulus Guga, și seria întâi, fondată de Slavici, Caragiale și Coșbuc. Sufletul primei apariții și al numelui dat revistei a fost Coșbuc și există, în acest sens, scrisori trimise de el celorlalți. Cum s-ar zice, „la noblesse oblige”!

Seria prezentă, condusă de la fondare de poetul Nicolae Băciuț, el însuși târgumureșean și care a lucrat și la seria a doua, a reușit să ridice – de mai multe ori – standardul presei românești de cultură, în comparație cu ceea ce se întâmplă în peisajul românesc al acestor ani. Acolo, în centrul țării, s-au strâns forțe care vin de la mai multe margini de lume cu semne românești încrustate printre cuvinte, dar se și profilează, mereu mai clar, eferescența culturală a locului, un grup de condeieri uniți în focarul *Vetrei vechi* și care lucrează cu materia neprefăcută a prezentului (din lumea reală), în principal al Transilvaniei de sud. În al doilea rând, citesc, printre rânduri, că revista nu se ocupă doar de fenomenul literar, ci integrează, deopotrivă, mișcarea artelor plastice, suplinind astfel cu succes, deși parțial, prezența printre cititori a fenomenului plastic românesc, lăsat oarecum în plutare liberă după dispariția revistei centrale *Arta*. Portretul unui pictor ori sculptor, ca și imagini ale creației sale, tentativa de a încadra creația sa într-un curent puternic, ori, dimpotrivă, de a observa specificul ei, figurează în fiecare număr al revistei, ceea ce n-am mai văzut la alte reviste românești de cultură de azi. În fine, pe cât se →

ECATERINA TARĂLUNGĂ

poate și o permit resursele – nu în ultimul rând financiare – vechea „Vatră” nouă cultivă scriitorii români, ori de limbă română din afara granițelor, păstrând astfel contactul cu marginile dantelate, dar prezente în mod cert printre noi toți, ale spiritualității românești ca parte a identității de fond a unui neam pe care doar existența sa continuă încă din trecutul profund, ca și numeroasele încercări ale vremurilor l-au făcut să fie atât de înțelept pe cât este.

Îi doresc deci revistei puterea de a trece mai departe prin Marele Timp și de a exista, cu toate semnele ei de creativitate vie și cupa ei de lumină pe care să ne-o prezinte în continuare, lună de lună, nouă, tuturor.

03.06.2021, București

Lăsarea la „Vatră”

Veritabile candelă vie, „pe vatra veche ard”, din anul 2009 încoace, inimi pasionate de scriitori dedicați unei adevărate religii, religia limbii române, practică în paginile revistei *Vatra veche* din Târgu-Mureș.

Cu multă vreme în urmă, în 1936, lua ființă o „veche vatră”, *Vatra Românească* din Statele Unite, între Detroit și Chicago, ctitorie a episcopului Policarp Morușca¹, dăinuind până azi, inclusiv prin revista *Solia*, solar de limbă română în SUA vreme de 85 de ani.

Iată cum religia limbii române cultivată prin revista *Vatra veche* din Târgu Mureș se înfrățeste cu vechea religie a românului, încolțită până și în cele mai îndepărtate unghere ale lumii.

Am salutat în paginile *Vetrei vechi* creațiile unor români de peste ocean, din estul, vestul și restul lumii.

Ne aflăm la al 150-lea număr al revistei *Vatra veche*. Esența numerică a lui 150 se regăsește în șapte caracteristici esențiale²: (1) comunitate; (2) familie; (3) independență; (4) libertate individuală; (5) încurajarea talentului; (6) potențial infinit și (7) armonie.

1. „Comunitatea”, acea grupare de oameni de la *Vatra veche*

cu interese, credințe și norme de viață comune, fiecare cu propria amprentă cugetătoare, a convins cititorii, vreme de 13 ani, prin performanțele sale.

2. „Familia”, echipă socială de bază, definește această nouă „vatră românească” în care se produc și reproduc destine literare în jurul familiei Băciuș și al unui nucleu redacțional talentat.

3. „Independența” a venit de la sine, prin însăși înființarea revistei în anul 2009, ca inițiativă privată, departe de orice subvenții și fără teamă de verbe.

4. „Libertatea individuală”, valoare fundamentală a începutului de Mileniu Trei, se simte la ea acasă în paginile revistei *Vatra veche*. Cum altfel ar putea fi, când diversitatea și ingeniozitatea articolelor frapază cititorul?

5. „Încurajarea talentului” înseamnă mai mult decât simpla locuțiune pe care am ales-o dintr-o mulțime, spre a descrie pepiniera *Vetrei vechi*, în care înmuguresc și rodesc talentele, hrănind cu grijă harul și spiritul fiecărui autor, inclusiv pe tărâmul simbolisticii perene a românismului.

6. „Potențialul infinit” reprezentat poarta deschisă prin ospitalitatea *Vetrei vechi* subiecților și subiectelor, spre a oferi cititorului confortul unor orizonturi nebănuite, în intimitatea camerei sale.

7. În sfârșit, „armonia”, liant al celorlalte șase caracteristici, pune în valoare valențele de orchestră ale echipei în care fiecare instrumentist aduce propria tonalitate în polifonia liniilor melodice dintr-un tot organic.

Cu aceste șapte magnifice caracteristici, revista își continuă drumul, fixând o nouă piatră pe vatră, la al 150-lea număr, pe care îl doresc doar un debut în seria următoarelor 1500 de numere.

După 45 de ani de muncă în diplomație, m-am pensionat. Venise vremea să fiu lăsat la vatră.

Concomitent, odată cu propriul timp liber dilatat, am fost lăsat și la *Vatra veche* de către prolificul poet și publicist Nicolae Băciuș, să-mi public din gândurile și memoriile adunate de-o viață.

Felicitări și la mulți ani, *Vatra veche!*

7 iunie 2021

RADU ȘERBAN

Vatra veche – supliment dedicat lui Nichita Stănescu

Actul cultural numit VATRA VECHIE

Vatra, inima așezării în jurul căreia de ridică și se rânduiește viața, vatra de prichiciul căreia se agață puilul de om în încercarea de a-și dobândi verticalitatea și independența mersului, vatra, unde aluatul frământat de mâinile sfinte ale mamei crește și se coace și se preface în pâinea noastră cea de toate zilele, vatra, garanția ființării, a statorniciei și a dăinuirii...

Încet-încet, *Vatra veche* începe să-și onoreze numele: se învechește!

Se învechește, în sensul cel mai bun al cuvântului, precum vinul de soi, care-și potențează aromele pe măsură ce Timpul își pune amprenta asupra-i.

Iată-o ajunsă la 150 de numere, adică la 13.200 de pagini. (Plus 968, 11 suplimente, n.m. N.B.)

Cu multă osârdie, cu încăpățănare, cu sacrificii, cu muncă depășind adesea omenescul – căci numai așa se întreține focul și se apără vatra în fața amenințătoarelor spulberări ce se abat asupra noastră.

Grație unicului paznic, sacerdot care oficiază de atâția ani actul cultural numit *Vatra veche*.

La mulți ani, Nicolae Băciuș, la multe numere, *Vatra veche!*

RODICA LĂZĂRESCU

¹ Dorin Nădrău citează din episcopul Policarp: „Vatra Românească va rămâne în conștiința obștească o palmă de pământ românesc în țară depărtată (...), păzitoare a Ortodoxiei românești și conștiinței naționale”.

² <https://affinitynumerology.com/>

VATRA VECHE - 150

sau DĂINUIRE PRIN DĂRUIRE

De peste 12 ani, timpul și-a găsit o nouă unitate de măsură a curgerii sale insolite. Această unitate, denumită generic **VATRA VECHE**, măsoară dezvoltări consistente de mostre de genuri literare, de la poezie la proză, de la teatru la critică literară, de la eseuri la cugetări și alte sofisme spirituale de cultură și de artă, dar și de disponibilități, de crâmpie de fapte istorice și gânduri filosofice, de realități și fantasmă, de trăiri și elanuri, în texte cu serioase amprente personale, ale unor scriitori, istorici, filosofi, ziariști etc., care au ceva de spus.

Acestea, într-un florilegiu de revistă cu apariție lunară, la care se mai adaugă „cireșele de pe tort” care sunt numerele supliment (deja vreo 11 sau 12), omagiale, dedicate unor scriitori ce au fost și unii mai sunt. Totul făcut cu celeritate și profesionalism.

De fapt, **VATRA VECHE** are la bază o formă exemplară de existență a unui scriitor talentat și complex, care și-a luat, probabil, ca slogan cuvintele **DĂINUIRE PRIN DĂRUIRE**, atribute superioare de înțelegere a lumii.

Este vorba **NICOLAE BĂCIUȚ**, omul providențial de la Tg. Mureș, cel care printr-o hărnicie uluitoare și o știință excepțională de a face revistă (de fapt reviste, fiind realizatorul și mentorul și ale altora, și nu puține) a realizat o publicație care a ajuns un adevărat brand al bunului gust și al diversității literare și culturale.

NICOLAE BĂCIUȚ a primit și primește materiale de la zeci și sute de colaboratori; le salvează, le citește, le corectează, le analizează și le sortează, le aranjează în pagină pentru numărul curent de revistă, comunică pentru lămuriri suplimentare cu autorii textelor, unele texte le amână pentru numere viitoare, încheagă număr de număr, trimite la tipografie, merge și vine de la tipografie, distribuie online și prin poștă etc. Ca să nu mai spun că face toate acestea pe lângă atribuțiile de serviciu, în calitate de director executiv al Direcției pentru Cultură a județului Mureș, într-un județ deloc ușor. De asemenea participă, ca invitat sau pe linie de serviciu, la

activități culturale în județ și în țară, într-un timp infernal de... strâmt. Aproape că sfidează legile fizicii, fiind în 2-3 locuri în aceeași zi. Apoi mai trebuie să-și facă timp, dacă mai găsește, și pentru propriile scrieri...

Și „pentru că trebuia să poarte un nume”, așa cum spuneam, i s-a spus invenției sale de suflet, **VATRA VECHE**, cea în care acesta este și director și redactor-șef și contabil și salahor cu cârca, și portar, și șofer... De fapt, este tot, făcând de toate, cât o redacție întreagă, cu cățel și purcel. Și, important de știut, totul neretribuit, ba mai mult, pe cheltuieli proprii, totul din pasiune și crez altruist.

Știința sa de carte, cunoașterea realităților culturale din țară și nu numai, puterea de a discerne și de a culege boabele sănătoase din neghină, au făcut să se nască o revistă literară care circulă acum cu dezinvoltură pe mapamond, atât în formă scrisă pe hârtie, cât și în format online. Când spui **VATRA VECHE**, spui acum o formă rafinată de bun gust, de literatură contemporană, veche și de avangardă, cu scriitorii tineri de bătrâni și bătrâni de tineri, înțelepți, care se caută și se (re)găsesc. Dar și de cititori care găsesc ce caută.

150 de numere, de câte 88 de pagini fiecare, înseamnă 13.200 de pagini de revistă, format A4, alb-negru și color. Înseamnă zeci de mii de imagini cu scriitori și cărțile lor, cu momente culturale, cu protagoniștii acestora, prin instantanee immortalizate în mod fericit. Așadar, 150 nu înseamnă neapărat doar un număr de numere, cât un număr de preaplinuri unice, pline de forță și personalitate, care au stârmit mereu interes printre cititori de toate calibrele.

Ce poți să urezi unei reviste la moment jubiliar. Să rămână în continuare tânără în elanuri și bătrână în înțelepciune și să păstreze mereu în **VATRA** (ei) **VECHE** focul frumosului și literelor mlădiate după gâturi de lebedă, iar făuritorului ei, prietenului de 24 de carate, scriitorului **NICOLAE BĂCIUȚ**, urarea clasică din basmele românilor (apud Petre Ispirescu): **TINEREȚE FĂRĂ BĂTRĂNEȚE în entuziasm, ȘI VIAȚĂ FĂRĂ DE MOARTE în căutarea literei care zidește!**

RĂZVAN DUCAN

VATRA VECHE, ORIZONTURI DESCHISE

„**VATRA VECHE 150!**” Iat-o la aniversarea unei cifre rotunde, plină de substanță și prosepțime! Revista *Vatra veche*, o revistă mereu tânără, o revistă „grea”, nu atât prin măsura greutateii sale dată de un cântar, ci prin articolele sale semnate lună de lună, ca o închinare cuvântului scris, de nume la fel de „grele” ale culturii românești! Sigur că se poate citi electronic o întreagă colecție de cărți și reviste, însă eu rămân mereu la bucuria de a ține în mână revista, de a-i simți mirosul de cerneală, de a mă încărca sufletește cu tot ceea ce ochii mei sorb de pe filele ei! Și învăț..., învăț mereu!

Dar *Vatra veche* nu este numai o revistă de adevărată cultură, ci și un etalon, o rampă de lansare! Am avut bucuria nemăsurată să fiu publicată în paginile ei și asta mi-a lărgit orizonturile, mi-a dat aripi! Și asta nu numai mie, ci atâtor poeți și scriitori plecați la drum mai devreme sau mai târziu, dar în care domnia sa, scriitorul, omul, editorul, mentorul Nicolae Băciuț a zărit un sâmbure de lumină! Îi mulțumesc necontenit și mereu mă întreb dacă d-nul Băciuț mai are timp de odihnă, mereu mă întreb de unde atâta energie pentru a duce toate proiectele la bun sfârșit, de a fi prezent la atâtea evenimente culturale! Și în tot acest șuvoi neostoit, *Vatra veche* apare lună de lună, ca o încununare a muncii asidue, ca o fărâmă a sufletului prinsă între copertile timpului și neuitării.

Cândva, la una din lansările mele, d-nul Băciuț spunea printre altele (citez din memorie):

„- Poate va veni o vreme când voi fi nevoit să mai renunț la unele lucruri, dar la *Vatra veche* n-am să renunț niciodată...!”

În vorbele acestea nu poate fi altceva decât setea, focul acela interior care duce totul mai departe, mai sus, și împărește urmele pașilor în nemurire!

Doresc revistei mulți ani de apariție la aceleași standarde înalte, d-nului Băciuț și întregului colectiv redacțional multă sănătate și putere, pentru ca lumina unei reviste prestigioase să deschidă noi căi și orizonturi!

CAROLINA BALDEA

La ceas aniversar

Dacă în urmă cu mai bine de patru ani, cu prilejul apariției numărului 100 al revistei *Vatra veche* scriam câteva rânduri cu titlul „O revistă de care avem nevoie”, acum, iată, s-a ajuns la numărul 150.

Revista *Vatra veche* este memorabilă din mai multe puncte de vedere:

În primul rând, pe copertă apare o frumoasă imagine (reproducerea unei picturi), precum și o poezie frumoasă.

Apoi la rubrica „*Vatra veche* dialog” citim un interviu interesant cu o personalitate (scriitor, pictor, publicist).

O achiziție de zile mari este academicianul Ioan Aurel Pop, care la rubrica Domniei Sale, „Documentele, continuități. Transilvania, starea

noastră de veghe” (ajunsă la XLII!) prezintă succint dar pertinent aspecte din istoria și cultura națională.

În revistă, am citit „Mai altfel despre Veronica Micle” (XIX), „Correspondența lui Dimitrie Stelaru” (XXXVIII), precum și pagini interesante despre Mihai Eminescu, George Coșbuc, Barbu Delavrancea, Liviu Rebreanu, Zaharia Stancu, Ion Minulescu, Lucian Blaga, Nichita Stănescu (un supliment al revistei dedicat poetului), Ioan Alexandru, Augustin Buzura, dar și despre ardelenii Petru Maior, Timotei Cipariu sau Ioan Barac.

Cu deosebită plăcere am citit memorabilele relatări de la Muntele Ahtos ale lui Nicolae Băciuț, sufletistul editor al revistei.

În revistă, se publică multă poezie și recenzii la cărți despre

existența cărora altfel nici nu ai avea cum să afli.

Din revistă nu lipsesc „Convorbiri duhovnicești”, precum nici valoroase pagini din literatura universală.

Revista este bogat ilustrată, iar la urmă, atât „Lumea lui Larco” cât și „Catrele” lui Nicolae Matcaș sunt amuzante și atractive, descrețindu-ți fruntea.

În concluzie, *Vatra veche* este ceea ce a fost și rămâne: o revistă de care avem nevoie.

La mulți ani și peste câțiva ani la numărul 200!

MIRCEA M. POP
Germania

P.S. Dacă două numere din revistă au dimensiunea de 1 cm, înseamnă că toate au 75 cm, deci acoperă un raft din bibliotecă...

Un fenomen cultural: „Vatra veche”

L-am auzit pe domnul Nicolae Băciuț recitând din poezia românească și, evident, din poezia sa. O făcea atins de pasiune, cu un glas care transmitea energii. Era chiar Ziua Poeziei, prin anul 2013, la Hațeg. A prezentat și revista *Vatra veche*, a prezentat forța literaturii într-o lume dominată de ceasuri noi. Mi s-a confirmat atunci, și continuă să mi se confirme, că în această revistă se desfășoară un fenomen cultural dinamic, menit să aducă în plin plan spiritualitatea românească, identitatea noastră, așa cum ne-o zămislim în fiecare zi.

Am descoperit în revistă o generozitate aparte, fiecare scriitor avea un loc, cartea era pe planul prim. S-au depășit, cumva, barierele dintre oameni și curente, dintre stări și perspective.

Revista *Vatra veche* vine la timp, apare prin email aproape de ochii cititorului, se desfășoară și prin forma ei tipărită pe hârtia cea de toate zilele. Astfel, comunicarea modernă asigură apropierea dintre scriitori și cititori, dintre pasionații de cultură și iubitorii de eternitate. Un fenomen fără frontiere...

De multe ori, revista a găzduit scrieri bazate pe adevărul divin, poezia religioasă gășind un loc aparte într-o lume care se depărtează de Dumnezeu și de fiorul eternității.

Nicolae Băciuț a făcut totul cu pasiune, astfel lucrurile s-au legat între generații.

Totodată, el a legat marile valori ale literaturii de acest fenomen, a pledat pentru personalități de primă importanță: Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Nicolae Steinhardt, Veronica Pavel Lerner etc. Poezia de pe prima pagină a dat semnalul pentru un ospăț în metafore și semne: Lumea se poate ascunde sub umbrela unui lirism care înalță sufletele. Am descoperit în dialogurile purtate cu artiști, scriitori, cu personalități puternice argumentele necesare

pentru a continua să văd dincolo de limitele fizic accesibile, să văd cumva partea spirituală lucrurilor, armătura care susține o realitate complexă, profundă.

Fiecare număr de revistă a reprezentat un eveniment.

Am susținut acest curent cultural³ cu texte, poeme, am lansat, prin mijloace modeste, revista spre cititori dând semnal și semne, conștient că împreună putem fi mai puternici.

Literatura a legat lucrurile și ne-a scos la loc larg, spre un anotimp literar semnificativ și dens...

Vatra

Totul se sprijină pe totul pentru a nu sfărâma treptele dimineții

și piramida perfectă cioplită-n cel mai pur diamant...

...poetul doarme pe o umbră de sânge sub roțile dințate ale anotimpului...

Noi vedem acestea cu ochii din vis, cu umerii din vis,
degetele ne-au căzut în iarbă -
din ele au crescut crini...

CONSTANTIN STANCU

³ <https://constantinstancuscrib.wordpress.com/reviste/vatra-veche/>

O CIFRĂ ROTUNDĂ...

împlinește *Vatra veche* mureșeană. Redactorii și colaboratorii ei pot avea satisfacția unei datorii împlinite. Iar meritul ei fondator, Nicolae Băciuț, își poate clama (a câta oară?) o îndreptățită victorie.

Reflectând la circumstanțele apariției revistei, ea apare ca un produs al unui climat cultural reînnoit odată cu descentralizarea universitară, dar și revuistică a țării. Ea e un rezultat al efectului centrifugal benefic în mișcarea valorilor creatoare tinere. Cazul „școală” al Clujului e simptomatic.

Tineri scriitori (și nu numai) – poeți, prozatori, critici au gravitat în afara Centrului, animând, în valuri succesive vechi vetre de cultură autohtonă.

La vest, Oradea, cu mereu rodnică *Familia*, consolidată de prestația exemplară a unor nume ca Gh. Grigurcu, Ovidiu Cotruș, Radu Enescu, a câștigat în timp prospețimea de orientare și aprecieri a mai „tinerilor” Ion Simuț sau Gheorghe Chirilă.

Transilvania sibiană l-a avut ca fondator pe reputatul Mircea Tomuș, în jurul căruia s-a coagulat o schipă selectă de intelectuali și creatori – Mircea și Rodica Braga, Ion Mircea, Dumitru Chioaru, Radu Vancu. Din colegiul de redacție nu lipsesc nume de marcă precum acela al prof. Ion Vlad.

La Brașov, *Astra*, apoi Universitatea extinsă au constituit un focar generator de valori autentice, de talia unor Gh. Crăciun sau Alexandru Mușina.

Vechea capitală spirituală a Alba Iuliei i-a avut ca promotori importanți pe „clujenii” Oct. Schiau (rector al noii Universități) și echinoxistul poet optzecist Aurel Pantea, corifeu al *Discobolului*.

Secția de cultură a autorității județene Bistrița-Năsăud (cunoscută încă înainte de 89 pentru ingenioase inițiative de rezistență anti-regim, precum colocvii pe teme de interes major susținând din umbră nume marcante ale opoziției) a continuat o tradiție recunoscută, promovată de excelenți animatori culturali (un Oliviu Mircea sau reputatul scriitor și manager al *Confluențelor*, Olimpiu Nușfelean).

Tg. Mureșul s-a aflat, și datorită poziției sale norocoase în relativă proximitate a Clujului, în situația fastă de a primi (după aportul fondatorilor: Romulus Guga, Mihai Sin, Serafim Duicu, Cornel Moraru, Anton Cosma) atât redactori stabili (la *Vatra*: echinoxistii N. Băciuț, Al Cistelecan), cât și colaboratori de elită (universitarii M. Zăciu, Ion Pop; scriitorii Ion Mureșan, Alexandru Vlad).

După desprinderea din gruparea *Vetrei* (gest ce nu e a se citi în cheie polemică), Nicolae Băciuț fondează *Vatra veche*, cu profilul unei reviste independente (ca și fondatorul ei).

Formula adoptată îngăduie o diversitate benefică de teme și abordări, contribuind la efervescența intelectuală a publicației.

Directorul ei o și redactează în cea mai mare parte, realizând cu succes un „one man show”, un om informat, la zi cu tehnicile moderne de editare, care ține de ani de zile, în format electronic revista pe o sigură linie de plutire; una cosmopolită, bine ancorată în contemporaneitate.

Alături de veterana *Vatra* (cu mai puțină pompă academică, însă condusă cu o mână sigură și cu o strategie a valorilor bine orientată) revista rămâne o vatră de cultură ce și-a extras substanța și din spiritul vetrei „vechi”, confirmându-se, număr de număr, drept o vatră nouă în tărâmul cultural românesc.

În pas cu actualitatea, se mențin consistente articole de fond pe teme de interes ale zilei, cu atenția bine distribuită (pe criteriul valoric) în toate provinciile. Sunt apoi substanțiale comentarii critice la autori canonici, ca și la alții în curs de afirmare, activi regional sau în orbita centrului. Bogata secțiune de cronici și recenzii (ținută în limite stricte la alte „case”) constituie, într-un anume sens, sarea și piperul revistei, ținând lunar seama de producția de carte românească internă și a diasporei.

O secție constant bine reprezentată este aceea de interviuri (contribuția neobositului reporter N. Băciuț, dar nu numai) care aduce în prim plan cazuri de actualitate sub varii aspecte ale creativității.

Secțiunile de creație propriuzisă (mai ales poezie și proză), bogat reprezentate, aduc cititorul în contact cu „mișcarea” genurilor respective, mulți autori prefigurând apariția de noi volume proprii de creație.

Putem iubi o revistă?

Putem iubi o carte, o haină, o casă, un copac. Dar putem oare iubi o revistă?

Atunci

1. când ea ți-e locul în care te-ai născut ca scriitor
2. când o aștepți cu emoție la fiecare întâlnire
3. când paginile ei ascund miracole picturale
4. când poezia ei devine rugăciunea ta de seară
5. când autori de pe tot globul îți devin colegi
6. când bucuria revederii îți consolează toate tristețile
7. când îți recunoști în paginile ei bucuriile, suferințele, speranțele
8. când retrăiești, citind-o, fragmente din propria-ți viață
9. când simți că dirijorul îi prețuiește pe toți locuitorii răsfirați în paginile ei
10. și când, deși se lasă uneori așteptată, niciodată nu lipsește de la întâlnire -

Atunci, da, putem iubi o revistă ca pe o ființă apropiată și dragă! Aceasta este *Vatra veche* pentru mine. Drum bun și de aici încolo!

VERONICA PAVEL LERNER
Canada

Generoasă cu seria artelor în ansamblu, revista rezervă pagini bune de prezentare a picturii și pictorilor de marcă ai momentului, altele de cronică de film sau de spectacol TV. Aria culturii în genere e bine reprezentată, istoria locală și la nivel național furnizând subiecte de dezbatere fructuoase. Cultura creștină își are, în mod regulat, în paginile revistei, susținători de marcă.

O legătură strânsă cu lumea largă se menține constant, diaspora canadină apărând frecvent în prim plan, cu o prezență dinamică.

Vatra veche este, alături de *Vatra* primă fondată de Romulus Guga, o instanță notabilă în cultura din urbea târgu-mureșeană, centru-cheie în aria central transilvană, în raza căruia se regăsesc o pleiadă forte de talente autentice a căror forță iradiază constant un duh nou în literele actuale.

IOAN MARCOȘ

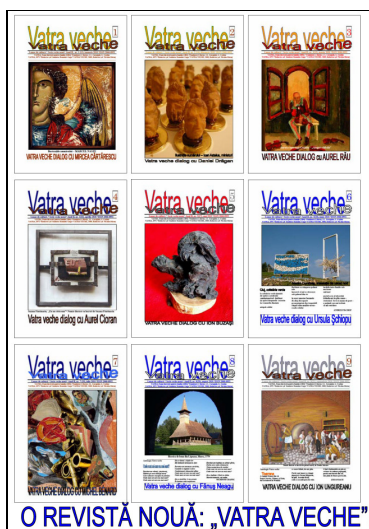
Vatra Veche, 150

Conservarea unui canon

Revista *Vatra Veche* a ajuns la numărul 150, începând de la fondarea noii serii a fostei reviste *Vatra*, în 2009. Meritul îi revine strict și personal lui Nicolae Băciuț, editorul ei, care a transformat-o în singura revistă de cultură vizibilă din spațiul mureșean și totodată singura demnă de a lega peste timp cu I. Slavici, I.L. Caragiale și G. Coșbuc, fondatorii revistei *Vatra*, precum și, ulterior, cu Romulus Guga, remarcabilul lor continuator. La aceste 150 de numere, se adaugă un număr semnificativ de suplimente, dedicate unor personalități mureșene și naționale.

În plus, cu ocazia Centenarului Marii Uniri, Editura Vatra Veche, care e o extensie a revistei omonime, a lansat colecția *100 de cărți pentru Marea Unire*, o colecție unică, una cum nu a mai făcut nicio revistă, publicând poezie, proză, eseu, critică literară, memorialistică, dramaturgie, cercetare istorică, interviuri etc., sintetizând cultura mureșeană de limbă română, ca la un inventar simbolic al ultimei sute de ani.

Alte reviste (care se revendică de la aceste nume de scriitori) par mai degrabă private pe bani publici, arogându-și un elitism necinstit și funcționând ca o gașcă de laudă reciprocă. În schimb, *Vatra veche*, cu bunele și cu mai puțin bunele ei (există, în măsura în care orice e perfectibil), e o revistă care ar fi cazul să primească acreditarea Uniunii Scriitorilor (dacă această Uniune mai funcționează și altfel decât ca un registru de pensii și cimitire). Unul dintre meritele acestei reviste, neevidențiat critic până acum (dar care va trebui reținut de o viitoare istorie a presei literare românești), mai ales într-o zonă sensibilă cum e județul Mureș, e conservarea unui canon rezonabil și adecvat al literaturii române, în timp ce alte reviste practice, uneori, un exces de forme goale, fără acoperire. Revista *Vatra veche* a înțeles din capul locului că atât nevoie este ca revistele literare să conserve tradiția și să nu fie giruetele ideologice ale unor mode străine organic de literatura română (unele inclusiv ținând isonul 80-ismului centralist, din ce în ce mai marxist, ca și – în bună măsură – al generației 2000, la

fel de dispusă). Poate că acest conservatorism o face mai puțin atractivă celor care doresc să parvină literar, devenind un fel de *Salon al refuzaților*. La modul ideal, conservatorism cultural (inteligent, desigur, nu pășunism) li s-ar cere revistelor finanțate de stat, în timp ce excesul ar fi tolerat unor reviste private, care prin îndrăzneli senzaționaliste și deraieri de canon ar încerca să vândă ca să existe. Realitatea este exact pe dos, din păcate. Deși privat, nefinanțat de stat, Nicolae Băciuț suplinește, în arealul mureșean, revistele culturale de stat, în timp ce acestea, pe bani care le asigură traiul comod și salariile, dezechilibrează canonul printr-un criteriu evident politic. Unui privat nu îi poți reproșa că politizează prin selecție, dar unei reviste finanțate din fonduri publice, da. Faima pe care *Vatra veche* și-a câștigat-o singură, la 12 și mai bine ani de la finanțare, depășește faima acumulată în 30 de ani de alte reviste, care trăiesc nemeritat în umbra faimei lor antedecembriste. I.L. Caragiale încuraja, cum știm, inițiativa privată. În cazul revistei de față, aceasta o suplinește pe cea a Statului. Ele pot trăi în complementaritate, dar e încorect să fie catalogate fără a se ține cont de criteriul finanțării. El e poate cel mai important în comparație, întrucât de el depinde conținutul. Altminteri, e ușor să trăiești pe bani publici și să nu produci pe măsură, dincolo de un cerc, vai!, atât de strâmt, încât ar putea să (își) pară neprihănit și, vorba lui Ionesco, mângâiat fiind, să devină vicios.

DARIE DUCAN

Focar de cultură transilvan

Stimate Domnule Băciuț,

Vatra veche e în sărbătoare ! O aniversare prodigioasă! 150 de numere - o cifră rotundă sau „dodoloață”, cum ar numi-o moșii din Munții Apuseni, căci desemnau așa și România Mare – „România dodoloață”!

150 de numere! Și dvs., Domnule Băciuț, ați fost locomotiva care a știut să o conducă (printre „zile bune” și poate, printre alte „zile mai puțin bune”), ca să ajungă la aceasta performanță,

Nu pot decât să vă felicit pentru efortul susținut și generos pe care îl depuneți de ani și ani la întreținerea acestui focar de cultură transilvan *Vatra veche*.

De 150 de ori ați aprins focul în vatră ! Și această „vatră de jăritic rumenește străvechii codri” ai românimii din inima Ardealului, ca să-l parafrazăm pe Eminescu.

Vatra veche a devenit un simbol de seriozitate, un simbol de temeinicie, un simbol de excelență !

Acum, în pragul acestei veri, sperăm să-i putem închina cupa libertății la care visăm, însoțind-o de un călduros „Mulți ani trăiască !”

SIMINA LAZĂR,
Paris

Vatra Veche 150

Muncă imensă și susținută

La primul număr al revistei, câți ar fi garantat perseverența dublată de o muncă imensă și susținută? Mă bucur că am contribuit puțin, cu rubrica mea de *Literatură și film* la osatura curajoasă a revistei. Ca să-l parafrazez pe Eminescu, în orice revistă „o lume își face încercarea”. Iar lumea acestei reviste e complexă, generoasă, colorată. Pur și simplu nu plictisește, caută ineditul din trecut, păstrând radiografia serioasă a prezentului, rămânând emblematică pentru diversitatea preocupărilor. La această sărbătoare a spiritului, i-aș aminti din nou laboriosului Nicolae Băciuț ce a afirmat în 1984 : „A fi în poezie înseamnă a fi în țipăt, dar a fi în țipăt e ca și cum ți-ai sărbători gândul în cea mai tandră șoaptă”. La mulți ani și o continuitate fascinantă!

ALEXANDRU JURCAN

De ce iubesc „Vatra veche”?

Pentru un observator atent al panoramei revistelor de cultură din România, este lesne de constatat că revista *Vatra veche* este una dintre cele mai elegante publicații. Continuatoarea declarată a celebrei reviste *Vatra „Foaie ilustrată pentru familie”* (având ca fondatori pe Ioan Slavici, Ion Luca Caragiale și George Coșbuc), iar ulterior a revistei *Vatra* (redactor-șef Romulus Guga), *Vatra veche* a fost înființată în anul 2009 la Târgu-Mureș de cel care îi hotărăște cu deplin succes evoluția, ajunsă la numărul 150, scriitorul Nicolae Băciuț.

Câteva gânduri privind calitățile deosebite ale revistei merită cu prisosință a fi relevate la acest moment aniversar. Materialele publicate, înainte de orice, dovedesc forță prin densitate, inedit și profunzime. Sumarul fiecărei ediții probează această aserțiune, impresionând prin abundența și diversitatea problemelor puse în lumină, aparținând literaturii și istoriei românilor.

Mi-a plăcut încă de la începutul colaborării mele cu această rafinată revistă, preocuparea de a aduce în atenția cititorului biografii ale unor remarcabili intelectuali români care au

avut un rol însemnat în cultura noastră națională. Publicația scoate deseori din adâncurile românismului valori pe nedrept uitate sau minimalizate și le șterge de praful dezinteresului, împrospătându-ne memoria cu strălucirea lor de odinioară.

Vatra veche nu publică comentarii din categoria celor care îndeamnă la ură etnică, religioasă, sexuală sau care fac apologia crimei ori scuză manifestări criminale.

Tot de la început, am apreciat că revista cultivă standarde de decență și urbanitate, constituind un spațiu ales de dezbateri inteligentă și un for al comentariului și criticii literare. Este demn de apreciat principiul afirmat deschis, fără echivoc: practicarea unui soi de ecumenism literar, revista fiind deschisă tuturor celor interesați, indiferent de opțiunile politice, literare, religioase, ținând departe orice tentativă de constituire de grup, gașcă literară.

Acest element fundamental explică și numărul mare de colaboratori de notorietate, datorită cărora *Vatra veche* a devenit un loc admirabil de întâlnire a celor care cred în salvarea prin literatură. Un atribut special al revistei îl constituie ilustrația sa, reprezentând fotografii de la manifestări de sorginte culturală, fotocopii ale unor manuscrise, fotografii ale unor lucrări

de artă (pictură, sculptură, grafică, artă fotografică), un efect deosebit conferindu-i coperta care invariabil prezintă o creație artistică plăcută, tonică. Prezentarea noilor apariții editoriale este o preocupare constantă, îmbogățind conținutul publicației.

Indiscutabil, nu se poate vorbi despre *Vatra veche* fără a remarca demersurile și diligențele admirabile ale lui Nicolae Băciuț, cel care asigură apariția publicației: colectarea și analizarea materialelor, alegerea ilustrației, procesarea fotografiilor, tehnoredactarea, tipărirea pe cheltuială proprie, difuzarea online, distribuția ajungând la peste 16.000 de adrese de email, publicația fiind postată și pe numeroase bloguri, siteuri.

În ce mă privește, avantajul de a mă afla alături de condeieri valoroși, consacrați, care prin scrierile lor consolidează valoarea revistei îmi induce o stare de satisfacție aparte, sentiment benefic ce obligă, fiind alături de ceilalți colaboratori conștienți că *Vatra veche* nu este o culegere de semnături întâmplătoare și vremelnice, ci reprezintă o apariție literară viguroasă ținând conservarea unei culturi nealterate.

**DORIN NĂDRĂU,
S.U.A.**

Importantă aniversare: *Vatra veche* la 150 de numere

150 de ani! Adică lună de lună, câte un număr. 12 numere pe an. Mai bine de 12 ani. Fiecare număr cu 88 de pagini. Câtă muncă la fiecare număr! Câte gânduri în legătură cu obținerea unor materiale de valoare de la colaboratori! Gânduri în legătură cu fixarea materialelor în rubrici, cu fotografiile adecvate! Dar lectura, corectarea (semnele diacritice, ce mare problemă!), cine credeți că o realizează? Apoi, fiecare număr beneficiază de contribuția unui artist plastic, ale cărui lucrări sunt ilustrații în revistă, plus interviu cu acesta. De toate acestea și câte-o mai fi se ocupă redactorul-șef.

Astăzi, revista *Vatra veche* este o revistă cu identitate vizuală distinctă în cadrul numeroaselor reviste de cultură din România, cu publicul ei consecvent, care urmărește cu interes fiecare număr – constatăm aceasta și din paginile revistei, de la rubrica *Curier*.

Să nu uităm că redactarea revistei *Vatra veche*, tipărirea ei, distribuția,

toate problemele legate de revistă sunt realizate *voluntar* de același redactor-șef care este, în același timp angajat al unei instituții de stat. M-am întrebat și mă întreb: oare redactorul-șef Nicolae Băciuț câte ore doarme pe noapte? Câte ore petrece cu familia? Câte ore se joacă cu nepoții? Tot eu mi-am răspuns: Nicolae Băciuț are o extraordinară capacitate de muncă, o formidabilă experiență de organizare, o înțelepciune în a acorda tuturor atenția pe care o merită, iar clipele de răgaz sunt rezervate propriei creații – deci, nici acestea nu sunt uitate. Poetul Nicolae Băciuț se asociază prin *fapte* la cultura națională.

Cam de la începuturi, deci de vreo 12 ani, colaborez și eu la *Vatra veche*. Cum a început colaborarea? Poetul Nicolae Băciuț a participat, prin anii 2009-2010, ca invitat de onoare la un eveniment, apoi la altele, la *Casa memorială „Romulus Ciofleac”* din Araci, județul Covasna. Astfel, ne-am cunoscut și n-au fost mulți pași până a mă invita să scriu la revistă. Din acel an datează colaborarea mea. De atunci, în fiecare număr al revistei, am publicat câte o convorbire duhovnicească cu Părintele Mitropolit Ioan al Banatului,

care a acceptat cu bucurie să public convorbiri în revista *Vatra veche*. Pe lângă acestea, am fost încurajat de editorul Nicolae Băciuț să trimit și cronici de carte ori alte materiale. Să nu uit de o rubrică apărută în multe numere, în care am prezentat câte o casă memorială de scriitor, rezultând două volume *Scriitori. Case memoriale*, editate de Editura Nico, condusă de același neobosit Nicolae Băciuț, în anul 2014, respectiv 2017. De asemenea domnul Băciuț m-a determinat să public și alte volume în editurile conduse de domnia sa. Este un fapt meritoriu ceea ce realizează editorul Nicolae Băciuț, prin publicarea multor volume semnate de colaboratorii revistei și nu numai, la editurile pe care le conduce, *Nico* și *Vatra veche*. Cinste editorului!

Simplele mulțumiri, desigur, nu sunt de ajuns. Totuși, prin cuvinte obișnuite, ne exprimăm acum, la ceas aniversar, întreaga noastră grațitudine și apreciere pentru truda de zi cu zi depusă de poetul Nicolae Băciuț și îl declarăm cel mai destoinic voluntar din cultura română contemporană. La mulți ani și încă o mie de numere la fel de reușite! Doamne, ajută!

LUMINIȚA CORNEA

Vatra veche dialog

VALENTIN COȘEREANU

„Cu cât mă vor călca mai mulți în picioare, cu atât voi fi mai bucuros”

-Scriitor, istoric și critic literar, cercetător în arhive, director de centru cultural, publicist cultural... am uitat ceva? O scurtă prezentare de început de dialog n-ar strica.

-Am eu atâtea... virtuți? Lumea scriitoricească a contemporaneității autohtone se complăce (ba chiar cerșește/se împăunează!) cu astfel de virtuți, mult deasupra a ceea ce implică aceasta, în mod esențial.

Lumea condeiilor (peste 2.500 în România), cărora ar trebui să li te adresezi (cu rarissime excepții) așa cum li se adresa Eminescu – în manuscrisul 2255, f. 293v.: *Iar voi, tineri cari vă otrăviți sufletele în această îmblătoare literară* etc. –, e mai ales lumea împănării cu astfel de etichete (egale cu cele de pe borcanele cu compot) și cu titlurile cât mai multor... pseudo-volume, pe care le cred (dar numai ei!) de neîntrecut.

Este adevărat că *în cap sunt formele acestei lumi* (Iarși Eminescu, mss. 2255, f. 293v.), numai că formele acestea trebuie să aibă acoperire în înfăptuirea/consistența lor. Or, una e să fii Călinescu (cel care spunea că un critic și istoric literar trebuie să *rateze* cât mai multe genuri – poezie, proză, dramaturgie etc.) – și alta e să fii Valentin Coșereanu, cel cărui a se potrivește mai degrabă ceea ce afirma Pompiliu Crăciunescu în prefața la volumul *Desculț în iarba copilăriei*, pe care l-am publicat recent: *Valentin Coșereanu face parte din herbul ales al pasionaților fără odihnă. Înfăptuirile sale stau mărturie. [...] Locul l-a slujit ani de-a rândul: în configurația de astăzi, Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Emi-*

nescu” e rodul dăruirii și abnegației lui... [...] Opera eminesciană a străbătut-o, de asemenea ani de-a rândul, căutând îndeosebi tainica relația dintre lumea cea aevă și lumea-nchipuirii. Cred că acesta sunt eu. O spun constatativ, nu cu un scop deșartu, pe care la vârsta asta nu-l mai am.

Prin urmare, nu-mi atribui toate aceste etichete, așa cum semidoctii contemporani își arogă prin toate mijloacele de informare în masă din care se înfruptă fără niciun discernământ, laudându-se pe ei fără măcar o minimă decență care ar trebui, totuși, să-i înfrâneze. Nu tot ce zboară e vultur scrutând zărilor, cum nu tot ce se târăște e șarpe. Din acest punct de vedere, nu știu dacă nu cumva aproape toți cei care-și văd numele tipărit pe coperta unei cărți, cred că sunt deja geniali. *C'est géniale!* este expresia preferată a preopinienților și ea devine des uzitată mai ales atunci când se gratulează reciproc pe *facebook*. Dar nu numai. Cronicile însele sunt din ce în ce mai puțin critice, iar bălăcăreala leșiatică are tendințe uniformiste.

Atitudinea aceasta de laudăroșenie quasi-ascunsă (perversă, în ultimă instanță și lașă) o găsești în subsidiar atunci când un astfel de „autor” își împarte doctoratul (luat ca vai de lume) în două, tipărind apoi două volume, ca să promoveze în nu știu ce funcție la o... catedră universitară (!). Or, revenind la Eminescu (mss. 2225, f. 256r.; n-am ce face,

e slăbiciunea mea), el spune: *Ca voi au fost mii de mii de oameni pe lume și vor mai fi încă. Nimăruți din voi să nu-i abată prin minte că ar fi geniu. Căci, copiii mei, pământul nostru e mai sărac în genii decât universul în stele fixe și mai lesne se naște în văile nemăsurate ale haosului un nou sistem solar decât pe pământ un geniu. Memento!*

- Care au fost liniile directoare ale devenirii dvs. culturale, cele care credeți că au dat consistență operei dvs.?

-Prima a fost lectura. M-am trezit în casă cu lecturi din Creangă, Eminescu și Coșbuc. Bacalaureatul l-am luat cu o temă din Creangă, fiindcă îl știam de acasă mai mult decât ceilalți care-i citiseră doar amintirile ca să învețe, apoi am început să citesc singur (și tot mai mult), încât pot să afirm cu tărie că sunt un cunoscător al mării literaturi universale. Era felul meu de a ști ce mai e prin lumea altor popoare. Așa vedeam atunci.

Astăzi lucrurile se întâmplă pe dos, se mai citește extrem de puțin. Cărțile stau în bibliotecă, de obicei în spatele celui interviuat, dar adesea ele sunt decorative. Lumea clasicității a dispărut din manualele școlare. La Viena, în vremea tinereții instructive a lui Eminescu, la Universitate, studenții începeau cursurile la 7, 30 și se sfârșeau la opt seara. Profesorii erau extrem de exigenți, căci erau somități ale domeniilor pe care le predau cu pasiune elaborată științific, iar contradicțiile erau încurajate, nu pedepsite, dând senzația că prin însușirea limbilor clasice duc mai departe un demers de mult început. Se pot compara toate acestea cu școala de azi, mă întreb? De altfel, acum accentul a fost translat de la a citi la a vedea. O fi bine? O fi rău? Nu știu ce să răspund. (Când citești, însă, îți imaginezi, când nu citești, te uiți, vezi, constați și cei mai mulți se opresc la acest stadiu).

Întorcându-ne la ce m-ați întrebat, trebuie să vă spun că mai ales vacanțele mi le petreceam citind. Acum îmi pare rău că n-am tratat și celelalte discipline așa cum mi-a fost dragă literatura. Literatura, nu gramatica. Poate și din cauza profesorului...

După liceu, am început să judec cu mintea mea, tot citind. A doua treaptă în devenirea mea a →

RĂZVAN DUCAN

constituit-o licența în filologie; am propus o temă la care am lucrat mai mulți ani din proprie inițiativă, spre deranjul profesorului Ciopraga: *Nu ți-au ajuns cele 100 și ceva de teme pe care le-am anunțat?* Nu, nu-mi ajuseseră! Tema mea se intitula *Cosmicitatea unui triunghi: Ion Barbu, Lautréamont, Mallarmé* și era un paralelism al poeziei cu muzica (Debussy), pictura (suprarealiști Max Ernst, Dali etc.) sculptura (Brâncuși). A fost cotată ca cea mai bună din ultimii 10 ani. De altfel, ea a apărut publicată acum câțiva ani în *Caiete critice*...

O a treia etapă a fost cea a doctoratului și apoi, la scurt timp, a unui postdoctorat la Academia Română. Așa s-au întregit volumele *Ipoțești sau realitatea poeziei*, precum și *Eminescu Aron Pumnul și Bucovina habsburgică*, ambele publicate în colecția *Eminesciana*. Dar făceam toate acestea în virtutea unei idei, ca o consecință a pasiunii mele, nu cu scopul de a mai avea un titlu. La ce mi-ar fi folosit? Să le pun pe perete pentru a impresiona musafirii?

Etapă esențială a devenirii mele culturale a fost dată, fără îndoială, de cei 30 de ani petrecuți în slujba lui Eminescu, la Ipoțești. Acolo am învățat să umblu prin arhive. Nu știam până atunci. A fost stadiul decisiv. Aici s-a petrecut *tainica alianță* de care vorbește (am spus-o deja la începutul interviului) prietenul Pompiliu Crăciunescu, între *lumea-nchipuirii* și *lumea cea aievea*. Numai cunoscând la pas și în tot farmecul ei atmosfera ipoțeșteană, am putut înțelege ce se întâmpla cu Mihai, copilul, tânărul, adolescentul, dezlegându-i enigmele. Dacă ar fi să vorbesc de noroc în această în viață, l-aș lega fără să ezit de această perioadă. Un semn al legăturii ființei mele cu locul pe care l-am slujit și cu Poetul născut acolo a fost să-mi închipui că voi fi înmormântat sub o alee a Memorialului, al cărui fondator am și fost. Cu cât mă vor călca mai mulți în picioare, cu atât voi fi mai bucuos, chiar și de dincolo, că muzeul este vizitat, că Poetul e cunoscut și în acest chip.

- O viață întregă v-ați ocupat, cercetând, viața și opera lui Mihai Eminescu. Când și cum l-ați descoperit pe Mihai Eminescu?

-Nu știu exact când. Totul a devenit. Cum chipul astral al fotografiei de la 19 ani s-a topit în mintea românilor suprapunându-l cu cel al

Laurențiu Ulici, Horea Bernea, Ion Caramitru, 15 iunie 2000

Poetului, nici eu n-am scăpat de aceasta. Eram, în trufia tinereții, convins că voi fi, după el, un mare poet, încât tata, cam șoltic din fire, mi-a zis odată, citându-l pe Alecsandri, că *până la 18 ani tot românul e poet*.

M-am supărat foarte, așteptând cu înfrigurare să ajung vârsta și să văd dacă mai scriu. Și, da, scriam, dar scriam versuri, nu poezii. Noroc că m-am oprit, dându-mi seama. Altfel, eram trecut și eu printre cei luați în târbacă de Alex. Ștefănescu, în volumul său despre poeți și poezie.

Pe-atunci, habar n-aveam ce mă așteaptă, căci nu ce ți-ai programat tu să ajungi în viață se împlinesc întocmai, ci doar ceea ce ți-a hărăzit destinul. Sau așa s-a întâmplat în cazul meu. Mai mult, am avut toată tinerețea un total dispreț pentru tot ceea ce *nu ținea de creativitate*. Ignoram superior și cercetarea. Și am ajuns taman acolo: istoric literar, specializat în ceea ce a fost numit eminescologie. Adică am devenit un eminescolog, anume unul căruia i-a plăcut să slujească la curtea Lui. Sunt, astăzi, atât de contaminat de Eminescu, încât am căutat, mutându-mă la Săcele, un loc apropiat de pădure, de brazi și i-am solicitat arhitectului să proiecteze ferestrele în așa fel încât să văd luna răsărind *din vârfuri lungi de brad*.

- Cum s-a format imboldul care v-a determinat să faceți o muncă de Sisif și să scrieți peste o duzină de cărți și mii de alte pagini dedicate poetului nostru național?

-Cum s-a întâmplat, am relatat mai înainte, căci ursitoarele mele așa au năimit când m-a înțepat lumina în ochi, de tare ce era. Am avut parte la Ipoțești să cunosc, între alții atâția, mari oameni din diferite domenii. I-am ascultat, am învățat câte ceva de la fiecare, chiar și din întâmplările vieții acestora, dar mai presus de toți au fost Petru Creția și C. Noica. Filosoful m-a investit aproape cu o

putere, în urma unei vizite la Ipoțești, pe care să o folosesc ținând facsimilarea caietelor Eminescu (am fost primul care a dus la bun sfârșit ideea cărturarului, înfăptuind facsimilarea manuscriselor, la nivelul tehnicii de copiere de atunci. Acum, ele apar sub coordonarea acad. Eugen Simion într-o formă grafică neîntrecută). Am reținut apoi ceea ce a spus și altora: *Dacă ai o idee, scrie o carte! Nu vă risipiți în articole!* Am presimțit aceasta eu însumi, căci sunt pătimaș din fire (așa cum nu se cunoaște), motiv pentru care m-am împotrivit sistematic să joc orice fel de joc care presupune noroc. Așa că atunci când am avut o idee, am scris o carte. Una în care, de fiecare dată, am crezut.

- Care a fost activitatea dvs. în calitate de director al Memorialului Ipoțești – Centru Național de Studii „Mihai Eminescu”. Ce ați găsit aici, ce ați făcut, ce mai era de făcut?

-Domnule Răzvan Ducan, în privința aceasta am cam prea multe de spus. Ipoțeștii au fost viața mea, în sensul cel mai propriu al cuvântului. Eu n-am avut numai doi copii, am avut trei, căci așa l-am privit totdeauna pe ultimul – Memorialul ipoțeștean, adică – și cu el voi pleca sub țărână. Când am fost angajat la Ipoțești, acolo era doar casa memorială, biserica satului, construită la inițiativa lui Iorga și Cezar Petrescu prin colecția publică, precum și capela familiei, pe care am găsit-o în documente de arhivă pe la 1680. Se vede că celor dinaintea sosirii mele acolo nu le-a moșit Dumnezeuul lor spiritual patima dăruită mie. A trebuit s-o iau aproape de la zero. Există un fond documentar inventariat pe niște foi de hârtie volante, pe care le-am găsit pe podeaua încăperii cu pretenție de depozit, crezând că sunt pentru aprins focul. De la inventarul acesta a pornit totul. Conștiincios din fire, l-am refăcut dintr-un soi de teamă și din dorința de a lichida harababura.

Am slujit ca muzeograf, măturând în casă fără jenă după ce plecau vizitatorii. În 1992, am devenit directorul instituției, iar în urma unui examen la Universitatea ieșeană, am trecut pe post de cercetător. Am luptat nu numai pentru cercetare, ci și pentru planul de infrastructură a nou înființatei instituții. Pe 3 ha, am reușit să construiesc un muzeu nou (o clădire cu trei nivele), dedicat vieții și operei poetului, o Bibliotecă→

Națională de Poezie, unică în țară, care să adune în ea toată poezia română de la origini până în prezent, un amfiteatru în aer liber (500 de locuri). În Casa țărănească autentică și autohtonă am înființat un muzeu etnografic ilustrativ pentru specificul locului, apoi am restaurat casa memorială, biserița familiei și am construit în livadă 7 căsuțe de locuit pentru cei care urmau să poposească la Ipotești, în tabere de creație sau altfel.

Din perspectiva muzeologiei și, îndeosebi, a cercetării eminescologice (titulatura completă a instituției este *Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”*), am urmărit să reluăm cercetarea operei și vieții Poetului în lung, în lat și în substanța ei cuprinzând întregul. Și când spun aceasta, mă refer și la traduceri, dar și la cercetarea întregii poezii române. Pe de o parte.

Pe de altă parte, această cercetare muzeografică ar fi făcut din Ipotești un adevărat Weimar al României. Dar cum la noi nimic început cu bună credință nu se termină la fel (și mai ales nu se continuă!), așa s-a întâmplat și cu Memorialul... durerii. Au apărut interese majore: angajarea amantelor, chiolhanurile de sfârșit de săptămână ale partidului la putere etc. De atunci, totul a luat-o la vale. Forțându-mi mâna să plec (numai eu știu câtă suferință și umilință am îndurat), Ipoteștii au coborât ștacheta până la valoarea unui cămin cultural. Din păcate. Și lucrul acesta mă doare. Acolo trebuia să fie angajat un om de anvergură, cu viziune, care să nu vadă numai până în gard, necum să dea cu oiștea în el. Dacă nu ai credința asta în tine, nimic nu se poate înfăptui. Ori „se face”, ca să-ți acoperi activitatea! Sunt revoltat când văd atâta decădere, interese meschine, superficialitate...

- Cum credeți că ar putea să fie în prezent mai vizibil acest Centru Cultural de la Ipotești, ca să devină o adevărată capitală muzeală națională?

-Simplu. Adăugând cu mult mai mult la ceea ce nu am reușit să fac eu. Nu singur, evident, ci cu mulți dintre colegii de atunci, cărora le păstrez și acum o vie amintire. Visam la un centru muzeografic unic în lume (am și lucrat în acest sens cu arh. Constantin Gorcea), în care simbolul florii albastre să domine: de la florile pitice și gazon (da există gazon albastru, la englezi!), la arbuști și

Cu Eugen Simion, 15 iunie 2010

copaci, toate să fie încununate de flori dominant albastre. Și asta pe întinsul a trei ha., cât are incinta Memorialului. În lume există parcuri și grădini uimitoare, dar nici una în care să domine albastrul. Aveam și o idee de sponsorizare: să ne adresăm tuturor firmelor mari din lume care au în sigla lor culoarea albastră. Le-am fi sculptat în marmură pe un totem, la intrarea în incintă. Ipoteștii ar fi avut vizitatori fără număr.

S-au speriat autoritățile locale de idee. Li s-a părut o aiureală. Și speriate au rămas. Un anume fost președinte de Consiliu Județean a preferat, imediat după plecarea mea de acolo, să scoată revista *Fermierul* (nu glumesc!). Omul era interesat de creșterea oilor, foarte frumos, dar ce legătură ar putea avea un astfel de om cu poezia și spiritul locului dăruit de poet acelor meleaguri? Un altul voia să plantăm mesteceni (probabil îl iubea pe Esenin), uitând (sau neștiind) de florile din teii și salcâmi autohtoni, străjeri ai locului, ai copilăriei poetului și care sunt un simbol dominant al operei eminesciene. Cum se poate rezista unei asemenea întinări?

- Cum v-a marcat propriul destin apropierea de Mihai Eminescu? Ce ați lăsat în scrierile despre Eminescu și ce ați luat de la Eminescu?

-Concis: dacă nu aș fi avut norocul, mai curând privilegiul de a-l fi studiat pe Eminescu, eu nu aș fi devenit cel care sunt. Citind tot ceea ce a scris, dar și aproape tot s-a scris despre el (multe n-ar fi trebuit să le parcurg), am învățat care e diferența dintre geniu și talent. Geniul se naște, nu devine, talentul se cultivă, căci una e să faci o repetiție de genul: *Căci nu mă-ncântă azi cum mă-ncântară/Povești și doine, ghicitori, eresuri*, iar alta e să spui: *Căci nu mă-ncântă azi ce mă mișcară* etc. Aici se potrivește *C'est genial!*

Dacă am lăsat ceva în scrierile mele despre Eminescu? Cred că am lămurit o parte importantă dar nedezbătută de istoria memorial-literară, și anume *Locul Ipoteștilor*, așa cum l-a numit Petru Creția, spunând că acesta *este mai important, în cadrul operei literare, decât orice spațiu locuit vreodată de Eminescu și îi marchează scrisul de la început până la sfârșit.*

Ce am luat eu de la Eminescu? Exemplul unui om aproape neom, pe care nu l-am putut urma în toate, nici nu ar fi fost cu putință. Pentru că sunt un eminescolog de credință, nu un geniu.

- Câtă nevoie mai avem în prezent de Mihai Eminescu? Mai poate fi el, cel din secolul al XIX-lea un reper pentru cei din secolul al XX-lea? Dar pentru generațiile care vor veni? Ce mesaj transmite Eminescu poporului român, în aeternum?

-Aici ați atins un fenomen devenit sensibil. Nici nu știu de unde să încep. Eminescu a mai trecut prin perioade nefaste, când a fost cotel drept naționalist și a fost scos din manualele școlare. A fost o mare nedreptate. Ajungem acum la momentul altei nedreptăți, similară cu prima, dacă nu chiar și mai accentuată: fără a-i parcurge opera, s-au apucat unii să găsească un adevărat complot în legătură cu moartea poetului, mizând pe un senzațional fabricat din care au apărut și detractori ai poetului, destui. Senzaționalul s-a stins, iată, cum a și început. Fără un ecou consistent, reverberator, construit pe un suport conceptual solid. Așa a și meritat. A fost ca sfârșitul lui→

Creangă. Credeți că și-au făcut un nume din asta, așa cum au tins cei care au abordat ineptia? Să nu se mângâie cu ideea. Vor fi uitați. Referitor la aspect, e de neiertat faptul că în băjbăiala lor (presupuneri, speculații, analogii forțate, simbolistică deșănțată) au ajuns să-i terfelească pe toți cei apropiați poetului, în frunte cu Maiorescu. Constatăm și trecem mai departe, cred că este atitudinea cea mai potrivită.

Alții au găsit de cuviință să-l bage în debara pentru a intra și noi în Europa! (Mă întreb: oare în Asia am fost până acum?) Cine ne-a dat rușilor după al doilea Război mondial? Nu cei care acum ne privesc (tot ei) cu superioritate, făcându-ne o favoare că suntem din nou în familia europeană?

Am avut un invitat la Ipotești care a spus că lui nu-i place de Eminescu pentru că a fost antisemit. Nu-l condamn pentru asta. L-am rugat să-mi explice termenul și să motiveze de ce îl asociază cu Eminescu, dar n-a fost în stare. L-am întrebat apoi dacă i-a citit publicistica. Mi-a răspuns senin că nu. Și atunci ce mai rămâne de spus? Ar mai fi aflat astfel și despre faptul că a avut prieteni evrei de mare anvergură (A. D. Xenopol, Tiktin, Moses Gaster), la care a ținut enorm, care-l iubeau și-l apreciau la rândul-le în mod deosebit, că a luat apărarea unora, anonimi, atunci când alții, de aceeași naționalitate au fost nedreptățiți numai pentru că erau evrei. De ce se uită toate aceste lucruri și despre care astăzi nu mai discută nimeni?

Mesajul pe care-l transmite Eminescu? Aș putea concentra totul într-un aforism: *Adevărul aur? După aur aleargă toți, de adevăr fug toți.* Cât privește societatea semidocă în care ne învărtim, e valabilă zicerea: *Ca la noi la nimenea!* O folosește crud în publicistică. Acestea ar fi mesajele, căci așa cum nu știm să-l respectăm pentru opera lui, așa nu știm să-i luăm apărarea omului Eminescu. Nu inventând, ci discutând cu opera în față, nu din idei auzite, prinse de la unii și alții, sau, și mai rău, utilizate trunchiat. A făcut cineva cu Goethe, în Germania, ceea ce fac unii români cu Eminescu, în chiar țara lui, pe care a iubit-o ca nimeni altul?

De la *românul absolut la maculatoarele* lui Eminescu, și până la faptul că l-am ucis cu bună știință, sunt mărețele pe ață ale postmodernilor

noștri, înșirate nu numai pe *blog-uri* (unde ar mai fi de înțeles), ci chiar în volume. Mă rog, e libertatea lor. Istoria îi va judeca așa cum se cuvine. Iar celor care vorbesc din auzite și nu din lecturi repetate, integrale ale operei (așa cum se cade atunci când e vorba de poezie), îi somez să știe că poezia reprezentativă a lui Eminescu nu este... *Somnoroase păsărele*, și că viața acestui scriitor nu se rezumă la câteva întâmplări anecdotice. Nici la relația cu Veronica, pe care unii s-au grăbit să o întineze pe nedrept. Sunt lucruri grave în adâncul operei, dar acolo e greu de ajuns/pătruns...

Mă întrebați cum va fi receptat Eminescu de către generațiile viitoare. Vă răspund: până când va răsări un altul, cel puțin la fel de mare, să nu-l înlocuim pe acesta cu... *nobody*, vorba lui Noica.

- Asistăm sau nu la o cădere în sus a Luceafărului, după cum spunea acad. Mihai Cimpoi?

-Am putea dezvolta aici o amplă și complexă teorie despre înălțimea/adâncimea abisului, începând, de pildă, cu sfântul Augustin... Dar renunț la tentație și pun totul sub semn ipotetic, pe urmele lui Eminescu însuși. Iată: *Dar mai știi?... N-auzim noaptea armonia din pleiade?/Știm de nu trăim pe-o lume, ce pe nesimțite cade?/Oceanele-nfinirei o cântare-mi par c-ascult./Nu simțim lumea pătrunsă de-o durere lungă, vană?/Poate-urmează-a arfe-antice suspinare-aeriană./Poate că în văi de chaos ne-am pierdut demult... demult. Pentru văile de chaos indiciile noastre spațiale, conceptualizate (sus, jos etc.), sunt inoperante... Prin urmare, căderea și înălțarea pot fi totuna!*

-De curând, ați dat tiparului o nouă carte despre Mihai Eminescu. Despre ce este vorba? Vorbiți-mi despre ea.

Mureșeni acasă la Eminescu, la Ipotești, 30 august 2019

-Am menționat-o mai înainte. *Desculț în iarba copilăriei*, apărută la Editura Junimea din Iași, în colecția *Eminesciana*. Ea adâncește un subiect sensibil: cât anume reprezintă spațiul ipoteștean sublimat în opera lui Eminescu? Totul a pornit în nopți de discuții cu Petru Creția, la Ipotești. Venise vorba de depistarea acestor spații, dar și de tot ce ține de arealul natali vâlcioare, pornind de la portretele repetate cu aceleași cuvinte în diferite locuri: cum sunt reprezentați în operă frații, surorile, părinții, casa natală, incinta ei, lacul, pădurea și, mai ales, iubita de la Ipotești. Mi-a plăcut soțul acesta de detectivistică literară, iar Petru mi-a lăsat cu limbă de moarte să scriu o carte pe tema aceasta. Ba chiar m-a amenințat, mult înainte, că o va face el dacă eu abandonez ideea. Era un soi mascat de impulsioneare la lucru.

La început, am convenit să lucrez numai pe opera poetică. Când am venit cu-n teanc de dactilograme extrăgând poezii în legătură cu respectivele aspecte, a început să mă chestioneze: cum demonstrezi cutare sau cutare aspect? Îi răspundeam, apoi zicea: *La unele nu m-am gândit nici eu.* Și asta a fost. După ce-am plecat de la Memorial am extins cercetarea la întreaga operă: proză, dramaturgie, corespondență. A ieșit un volum consistent, comentat text de text, așa cum făcuse Petru Creția prezentarea pentru o prezumtivă viitoare editură. Imediat după cercetarea textelor, cărturarul eminescolog mi-a oferit o dedicație pe un volum al său care apăruse atunci, un autograf necompletent, →

care suna așa: *Lui Valentin // dinlăuntrul unui timp // indestructibil // și-al unui drag fără timp. // Petru. Nu-i de-ajuns?*

- **Poate privi înapoi, „fără mânie”, parafrazându-l pe John Osborne, eminescologul și scriitorul Valentin Coșereanu?**

-Singura mea mânie, dacă e să privesc înapoi, ar fi aceea că nu am apucat să termin la Ipotești ceea ce am început: muzeul nou, un altfel de muzeu decât cel tradițional (mă gândesc aici la simbolurile din opera sa, translate în imagini muzeale) și că tot acolo n-am putut realiza grădina albastră, despre care v-am vorbit mai devreme și câte altele s-ar mai fi putut isca. La tot restul, nu privesc cu mânie. Mi-a trecut și i-am iertat și pe cei de la Ipotești care încă îmi mai fac procese. Au trecut de la cele penale la cele civile. Le-am câștigat pe toate. Aștept o dezmințire măcar. Ori scuze. Dacă nu publice, măcar între patru ochi. Nimic mai mult.

-**La ce lucrați în prezent? Ce proiecte aveți?**

-Acum lucrez împreună cu Pompiliu Crăciunescu la un istoric al Memorialului, sub forma adânc gândită a unor *Convorbiri la Ipotești*. Mai am în lucru o monografie Mircea Dumitrescu, începută deja, intitulată: *Șotron cu viața în ghiozdan*, apoi un proiect de mari dimensiuni, solicitat de acad. Eugen Simion: o ediție cronologică integrală a prozei politice. Aceasta și cea a Corespondenței lui Eminescu plănuită să apară în aceeași colecție a *Operele fundamentale*, la Fundația Națională pentru Știință și Artă, sub egida Academiei Române. Amândouă păstrează structura ediției apărute în 2019, *Cronologii și simbioze poetice*. Relația mai apropiată cu poetul Liviu Ioan Stoiciu m-a incitat la o nouă monografie, care se vrea intitulată *Privind înapoi peste umărul stâng*. În rest, vom mai vedea. Planuri am, dar să le văd întâi duse la capăt pe acestea.

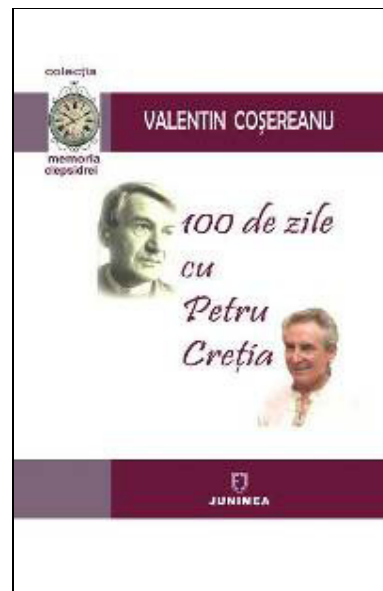
-**Ce întrebare ați fi dorit să vi se pună, și nu vi s-a pus? Răspundeți la acesta.**

-Aș fi dorit nu una, ci două. Prima: De ce suntem bombardați la toate posturile de televiziune cu știri de genul basculantelor răsturnate pe nu știu care drum național, ori cum se răfuiesc într-un cartier bucureștean două clanuri țigănești, în locul unor...

convorbiri despre Eminescu, bunăoară? Chiar nu se mai întâmplă nimic bun în lumea noastră?

Pe cine interesează arestările? Un academician apare la televizor infinit mai rar decât un agramat cu pretenții, iar moderatorul vorbește mai mult decât cel care este invitat. În fiecare 15 ianuarie și iunie se spune câte ceva doar câteva secunde (în cel mai bun caz, câteva minute), de formă, rapid, punctând câte un eveniment festivist, dar mult mai puțin decât timpul alocat unui viol.

Un om de cultură, se vede, n-are ce căuta decât arareori. Un academician, nici atât. Un eminescolog nu apare deloc. Chiar nu interesează pe nimeni ceva consistent din opera *poetului național*? De ce ne ferim de sintagma aceasta, se întrebă acad. Eugen Simion, dacă ea reprezintă o realitate în cultura noastră? Apropo de Eugen Simion, cărturarul a cărui consistență n-o întrece nimeni între contemporani. Pe Domnia-sa ar fi meritat să-l vedem cu mult mai des pe ecrane, căci are multe să ne spună. L-au denigrat, intentându-i proces, pentru cheltuirea fondurilor în vederea facsimilării manuscriselor Eminescu, un ideal în acele timpuri pentru care filosoful C. Noica s-a zbatut o viață și întreprindere pe care n-au realizat-o în lume decât francezii pentru Valéry și italienii pentru Leonardo. Opera care-i demonstrează valoarea cu asupră de măsură, a fost nimic pe lângă aceasta, în opinia preopinienților. Și-atunci să nu ne revoltăm? Nu revenim iar la vorba poetului, cu mișeii care fac punte la izbândă? Aici unii sunt neîntrețuți.

Oare televiziunea nu face exact pe dos decât ar fi normal? Să vă dau un exemplu paralel, din care ar trebui să învățăm câte ceva: când studenții se plâneau că nu înțeleg nimic din cursurile predate de G. Călinescu (el nu dicta, cum se obișnuia frecvent, ci le vorbea liber, tratându-i de intelectuali în devenire) și cineva din Senatul Universității i-a relatat acest lucru, profesorul a izbucnit: *Să se ridice ei la înălțimea mea, nu să cobor eu la nivelul lor!* Prelungind gândul criticului, televiziunea face taman pe dos.

Aș fi dorit apoi să mă întrebați ce vorbă de duh eminescian aș prefera. V-aș fi răspuns citând un aforism care sună așa: *Cel mai mare bine pe care cei răi îl pot face, e de-a rămâne răi; numai persistența lor asigură victoria celor buni. Vai de veacul în care nici cei răi nu mai au caracter!* Se pare că suntem în veacul respectiv. Și, mai mult, închei cu ceea ce spunea Eminescu în mss. 2285, f. 183v.: *Eu cred că dezbinarea noastră provine din neștiința noastră; ne certăm cu furie și ură, dar rămânem nelămurii cu privire la obiectul disputei [...] asemenea lucrătorilor de la turnul Babel, încercăm zadarnic să ne lămurim unii altora părerile, construcția – grație căreia ne-am fi urcat de la relele pământului sus la cer – rămâne mereu neisprăvită.* Din nefericire. Spun asta tânjind la o catedră Eminescu și la un Institut care să-i poarte nu numai numele, ci să fie unul reprezentativ al nației. E prea mult, căci autoștrăzi n-avem?!

Mai altfel, despre **Veronica Micle**

(XIX)

Există o întrebare căreia nu i se poate da decât un singur răspuns logic și deloc pe placul sau pe înțelesul celor pentru care Veronica nu a fost decât o „femeie blondă și frumoasă”, e adevărat, care și-a urmat un anume îndemn în spatele căruia a stat ascuns un interes clar: înălțarea sa prin iubirea pentru Eminescu. Scurt și relativ cuprinzător. Într-un context mai larg, atât istoricii literari cât și comentarii onești de ocazie, au fost și sunt de acord că Veronica a fost „muza și îngerul blond” cam din majoritatea poeziilor lui Eminescu, iar mai toată corespondența dintre ei, lăsând la o parte sincopel și certurile, normale între doi îndrăgostiți, dovedesc acest lucru, viața însăși, cu toate ale ei, bune și rele, are suficiente argumente în acest sens. Întrebarea oarecum subînțeleasă de la începutul acestui paragraf, este: din ce cauză Veronica s-a retras la Mănăstirea Văratec din județul Neamț, când abia trecuseră două săptămâni de la moartea și înmormântarea lui Eminescu? Ciudat de repede, mi se pare mie... Data precisă, acceptată de toată lumea, este 30 iunie 1889, ceea ce, din punctul meu de vedere, a însemnat un gest cu semnificație cu totul specială, iar interpretările, oricare ar fi ele, nu-și au locul: personal nu am nicio îndoială că plecarea ei la mănăstire a constituit dovada supremă și ultimă a simțămintelor sale față de Eminescu, de care o despărțise moartea, adică acel ceva ireversibil. Sfârșitul mării lor povești de dragoste, deși evoluția bolii o anunța, a găsit-o pe Veronica nepregătită pentru o asemenea lovitură și-atunci a găsit cu cale să-și salveze tristețea și durerea prin „fuga de la locul faptei”. Credea că viața de la mănăstire avea s-o ajute să... fugă de ea însăși, de o situație care, la vârsta de 39 de ani ai ei, era cumva incredibilă și totul se prăbușise, toată construcția unei iubiri atât de profundă și inexplicabilă pentru cei mai mulți dintre noi, încât a fost... direcționată spre fabulos, spre legendă, ceea ce s-a și întâmplat până la urmă. La Văratec, ea a locuit în casa maicii Fevronia Sîrbu (Sîrboanca), unde a considerat că avea

toate condițiile unei schimbări de la o stare din ce în ce mai erodată a psihicului la refacere, sau ameliorare prin credința în Dumnezeu. În acest scop, a reușit, sau cel puțin a încercat să-și organizeze viața, bazându-se pe reducerea de la complicat la simplu, iar particularul să și-l integreze într-un general în care putea să supraviețuiască mai ușor ca om și ca femeie, însă nu-i era deloc la îndemână... Trecerea de la o realitate, dacă nu dominantă, cel puțin impregnată cu iubire, la conștientizarea că nimic nu mai era cum fusese până la dispariția fizică a omului drag, nu se putea face ușor, fiindcă amintirile și retrăirile atâtor momente alături de Eminescu, nu voiau deloc să cedeze și reveneau, uneori chiar cu agresivitate. Parcă tot mai des se trezea întrebându-se:

-De ce, de ce eu, de ce tocmai noi?

Adesea, uitând pentru moment unde se afla, se întreba chiar cu voce tare, sperându-se că o luase pe calea îmbolnăvirii lui Eminescu din perioada când își striga gândurile și trăirile cu voce tare, mergând pe stradă. Doamne ferește! În același timp, în minte i se instalase și funcționa cu încăpățănare versul:

„Destul... aș vrea repaus... Să dorm...”

Să dorm pe veci.”

Dintr-un început, își spunea uneori, în poeziile mele, am fost dominată de obsesia morții, adevăr pe care i-l reproșase și Eminescu în timpul unei plimbări prin Copou:

-De ce, Veronica? Ești tânără, frumoasă și talentată, câte femei pe lumea asta mai sunt iubite ca tine? De ce să ai obsesia morții, acum? Mai încolo, mai încolo...

Până la urmă, Veronica Micle reuși să-și organizeze viața la Văratec, simplă: prin plimbări zilnice încerca să supraviețuiască unor trăiri și tristeți care i se instalaseră în suflet încă din copilărie, probabil începând cu „afacerea” încheiată de maică-sa cu profesorul Ștefan Micle – căsătoria Veronicăi cu acesta, mai în vârstă decât ea 30 de ani și amplificarea acestor trăiri în timp.

Desigur, căsătoria pusă la cale avea cel puțin două motivații: mama ei, Ana Câmpeanu, se elibera de grijile unei vieți din ce în ce mai grele și, în același timp, fiica ei se

căsătoria cu un profesor, nu cu un... oricine, fapt care atenua o parte din „păcatul” vânzării „mărfii” numită Veronica.

Pe de altă parte, pentru profesorul Ștefan Micle, acuzat pe loc de imoralitate de colegii ieșeni, căsătoria constituia și un motiv de aroganță, un fel de „uite cine sunt eu: sunt însurat cu propria elevă. Desigur, nu era puțin lucru. Poate să fie o exagerare, dar a conviețui ca soț și soție cu un copil la urma urmei nu era de colo... Lucrurile își urmaseră cursul... normal și, la numai 16 ani, Veronica naște primul copil – Valeria.

În această ordine de idei, personal încerc să mi-o închipui ca mămică și nu o pot separa de viața de adolescentă, nu pot crede că trăia cu sentimentul matern al împlinirii ca soție și mamă. Mă străduiesc, am făcut-o de multe ori, cu același rezultat negativ. Așadar, nu, nu mi-o pot închipui mămică fericită, radiind de acel sentimentul specific și special matern și de soție iubitoare etc., etc. Așadar, greutățile vieții pentru Veronica începuseră la vârsta de 14 ani... Și nu pot și nici nu vreau să mă mir că la 22 de ani începe să trăiască marea ei dragoste, de fapt, dragostea vieții ei. Am mai spus-o și repet: infidelitatea Veronicăi, în condițiile date, nu mi se pare atât de gravă cum este prezentată mai mult sau mai puțin oficial. În realitate, începând cu acel an 1872, aflată la Viena, unde îl întâlnește pe Eminescu, Veronica parcurge rapid etapele de viață care o marcaseră, care distruseră toată copilăria și adolescența ei. Avusese parte de un blestem? Întâlnirea cu Eminescu fusese primul pas spre o altă viață sentimentală, dacă o fi fost *alta* până atunci – oricum este greu de crezut decât dacă ne prefacem că nu pricepem despre ce anume a fost vorba până la împlinirea vârstei de 22 de ani...

DUMITRU HURUBĂ

Să ne mai (re)amintim de... OVIDIU

(I)

Cel pe care G. Călinescu l-a numit un „Petarca al antichității”, a fost unul dintre marii poeți ai vremii în care a trăit, respectiv cel care a format împreună cu Horațiu și Virgiliu trio-ul celebru al literaturii antice latine. Ovidiu (Publius Ovidius Naso), căci despre el este vorba în rândurile de față, s-a născut la 20 martie a anului 43 î.Hr. în localitatea Sulmona, Provincia Aquila din Italia de mijloc, la aprox. 140 km depărtare de Roma (cf. *Tristia IV, 10*), la un an după asasinarea prin înjunghiere a lui Iulius Cezar (la 15 martie 44 î.Hr.). În paranteză fie spus, și ca pârțică picantă, și fără supărarea înaltului său spirit, terminația *Naso* a numelui, vine de la nasul său proeminent... Poetul s-a stins din viață în anul 17 (există și varianta: primăvara anului 18) d.Hr la Tomis, Constanța de azi.

Însă, pentru a face cunoștință mai îndeaproape cu viitorul mare poet latin, voi încerca o cronologie cât de cât demonstrativă a parcursului vieții sale, ordine de idei în care trebuie reținut că Ovidiu este un urmaș dintr-o binecunoscută și tradițională familie de cavaleri și că s-a bucurat de o educație aleasă. Astfel, ajuns la Roma, el frecventează lecțiile de declamație ale vestiților dascăli de retorică Aurelius Fuscus și Porcius Latro, intră în cercul lui Valerius Messalla Corvinus, care îl îndrumă în arta poetică și se împrietenește cu fiul acestuia, Messalinus, iar în jurul vârstei de 18 ani, chiar citind în public primele sale compuneri poetice. În continuare, după terminarea studiilor de retorică, viitorul mare poet călătorește la Atena și intră în magistratură, activitate judecătorească pe care o întrerupe în scurtă vreme, pentru a se dedica creației literar-lice.

Oarecum în altă ordine de idei, însă rămânând la menționarea câtorva elemente biografice care au avut repercusiuni importante pentru viața poetului, este cât se poate de evident că marea dramă a vieții sale a constituit-o, fără îndoială, exilarea la Pontus Euxin – Tomis (Constanța

de azi) în anul 8 î.Hr., pe când se afla pe insula Ilva Tireniana (Elba). Dar să avem în atenție imediat că aceasta nu este decât o consecință a hotărârii prevăzută în edictul dat de împăratul Augustus – unui istoric invocând ca motiv principal al expulzării rapide în exil opera sa „*Arta iubirii*”, deși există încă și alte argumente-motive, pe care nu le menționează însuși Ovidiu în unele dintre epistolele sale, ferindu-se să dezvăluie alte motive și lăsând posterității suficiente ambiguități pentru a da posibilitate interpretărilor. Ceea ce istoricii au și făcut, cu sârguință, mulți dintre aceștia făcând-o chiar fără să mai țină seama că plauzibilă este și ipoteza, destul de solidă și credibilă, că *Arta iubirii* conținea, între altele, și vina că Ovidiu ar fi făcut prin personajul Corinna aluzii destul de străvezi la viața intim-amoroasă a Juliei, nepoata lui Augustus, astfel împăratul luând hotărârea exilării... Și putem adăuga aici că în unele versuri din cartea *Tristele*, în vânătorul Acteon este recunoscut lesne a fi fost însuși Ovidiu, tocmai cel care o văzuse pe soția împăratului, Livia, făcând baie, fapt desigur neplăcut lui Augustus, nu este greu de înțeles. La această vină se mai adăugase și faptul că Ovidiu, nu doar că ar fi știut de aventurile amoroase ale nepotei lui Augustus,

Julia, și, ca variantă de susținere a acestei ipoteze, el ar fi știut, în plus, și de relația intimă dintre respectiva nepoată și fratele ei Agrippa Postumus, presupunere susținută inclusiv de intenția lui Ovidiu de a-și distruge *Metamorfozele*, în care prezintă iubirea incestuoasă dintre Caunus și Byblis. Ehe, cam prea multe știa Ovidiu! Dar, parcă toate acestea nu ar fi fost suficiente, Ovidiu, se spune, avusese și indiscreția de a face glume pe seama aventurilor Juliei, cel puțin într-un cerc de prieteni, oricum la fel de periculos...

Se înțelege, fără prea mare efort că, datorită condiției sale materiale și poziției sociale, viitorul mare poet și-a putut permite să efectueze mai multe călătorii în străinătate, iar într-o notiță biografică amintește el însuși cum că: „*apoi am intrat în slujbe menite celor tineri*”, e adevărat, pentru scurt timp, fiindcă, revenind la ale noastre, el s-a dedicat, cum spuneam ceva mai înainte, poeziei, deși se impune menționarea unui amănunt: la vârsta de 16 ani, el s-a căsătorit cu o adolescentă, ceva mai în vârstă decât el, doar șapte ani mai târziu, la 23 de ani, în opera *Amores (Iubiri)*, compusă între 23 î.Hr. – 16 î.Hr., în 3 cărți conținând 49 de elegii, descoperim deja portretul Corinnei, amantă senzuală și... recunoscută ca celebră... infidelă. Până s-a dezmeticit lumea, unii cercetători au lansat varianta că, în elegii ar fi fost vorba despre iubiri imaginare, nicidecum reale, numai că alți comentatori au dat verdictul că, în realitate, era vorba, de fapt, despre Corinna, La urma urmei, cine era Corinna? Răspunsul e acum simplu: versiunea acceptată de toată lumea este că ar fi fost vorba, în realitate, de Julia, nimeni alta decât nepoata trufașă a lui Augustus. Este exact cea recunoscută deja ca personaj în poemul lui Ovidiu, puțin mai în vârstă decât poet și căsătorită, înainte de împlinirea vârstei de 20 de ani, cu un bărbat mai bătrân decât ea, pe care îl înșela, infidelă mai apoi inclusiv pe Ovidiu înșelându-l în *calitatea* ei de amantă senzuală și deja normal de infidelă. Legătura dintre poet și amantă am putea-o numi o *idilă* simplă-normală, ca în orice vremuri, doar că ea, Julia, a rămas și gravidă cu el, însă →

DUMITRU HURUBĂ

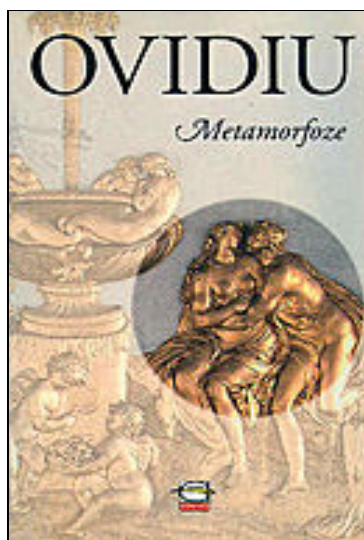
trebuind să avorteze aflându-se în pericol de a-și pierde chiar viața. Dar trebuie să nu uităm că tânărul aristocrat, bogat și foarte talentat, era mare amator de femei, de dragoste și de sex și, perfect integrat în lumea libertină a Romei antice, în acest sens explicabilă fiind căsătoria sa în plină adolescență. El însuși mărturisește și... explică în culegera **Amoruri: Aceasta mi-e averea: să preamăresc femeia./ Să-i fac iubitei mele renumele etern./ Veșminte, pietre scumpe și aur s-or distruge –/Dar faima ei, în versuri, etern va străluci!** Așadar, ne-am lămurit!

Ar fi convenabil și... gata!, numai că aici intervine partea grea și... serioasă a problemei: **Publius Naso**, Ovidiu nu a rezistat în timp pentru că a fost mare iubitor de femei, nici pentru că numele *Naso* vine de la... nasul său mare, și nici măcar de la celebra sa exilare la Pontus Euxin, ci de la faptul, real de altfel, că este component al genialului trio al poeziei antice latine *Horățiu-Virgiliu-Ovidiu*. Oricum, așa cum bine se știe, mulți dintre locuitorii Romei au fost entuziasmați față de Ovidiu, mergând până acolo, încât unii, din supremă încântare, poate chiar dintr-un anume grad de fanatism, îi scriau numele pe zidurile Cetății Eterne – aceasta a fost o realitate pentru Ovidiu, respectiv o perioadă de succes uriaș, motiv care l-a determinat pe Octavianus Augustus (n. 63 î.Hr., – d. 19 august 14 d.Hr.), primul împărat roman, care a domnit între 27 î.Hr. până la moartea sa în 14, d.Hr., să promulge legile moralizatoare. Au mai existat și alte întâmplări, unele chiar picante, dar nu e momentul să le amintesc aici, care au dus până la urmă la hotărârea ca, în anul 2 î.Hr., împăratul Augustus să-și judece compromițătoarea nepoată Julia pentru adulter condamnând-o la exil, zece ani mai târziu având aceeași soartă și Ovidiu, pentru că incita tot la... adulter. Pedepsirea acestuia s-a materializat prin exilarea lui la Pontul Euxin (Tomis), Constanța de azi, unde și-a și petrecut zilele până la sfârșitul vieții.

Această decizie neîndurătoare însemnând, în același timp, trecerea brutală de la viața de libertinaj din Cetatea Eternă la austeritatea și primitivismul din existența sciților. Creația sa literară, aproape în totalitate, a scos în evidență tristețea

și melancolia, poetul suferind o reală prăbușire sufletească, deși, se știe, el și-a menținut toate drepturile avute în calitate de cetățean roman, fapt extrem de rar întâlnit în cazuri similare, din unele puncte de vedere... Un calcul simplu, și poate aproximativ, ne ajută la concluzionarea că Ovidiu și-a petrecut ultimul deceniu din viață la Pontus Euxin (Marea Neagră), timp în care a perseverat în a-și pleda cauza și implorându-l pe Octavianus Augustus să-i îngăduie întoarcerea sa la Roma, fără să obțină vreun cât de mic semn de clemență. În aceeași ordine de idei, fie direct, fie indirect, în orice caz pentru a-l impresiona pe împăratul Augustus, nu de puține ori în pledoarii descrie cu lux de amănunte aspra viață din zona exilului. Din scrisorile sale, cele mai multe în versuri, răzbate un amestec de jale, melancolie, durere, revoltă: „*Eu zac aicea, lănced, la marginile lumii,/Și-n mintea mea răsare, tot ceea ce-am pierdut./ O, toate-mi vin în minte... Dar tu le-alungi pe toate./ Tu, dulcea jumătate a sufletului meu!!Cu tine stau de vorbă și glasul meu te cheamă./Nu-i zi și nu e noapte cu tine să nu fiu.*” (*Tristele*, III, 3)(Ovidiu Drimba, *Istoria literaturii universale*, vol. I, Ed. Saeculum I.O., Editura Vestala, 1997, p. 120)... Cu toate necazurile în suflet, marele poet exilat a lăsat posterității opera inestimabilă a unui autor genial.

Așadar, comentariul prezent este despre un poet roman, pe care noi, românii, la modul general vorbind, îl știm cu numele scurt de Ovidiu, și nu atât datorită operei sale, în ceea

ce privește majoritatea locuitorilor, cât, mai ales, statuii din municipiul Constanța, din Piața care-i și poartă numele (Statuia lui Ovidiu din Constanța, a fost executată în anul 1887 de sculptorul italian Ettore Ferrari (1845-1929), autor de monumente cunoscut și apreciat, amplasate în importante orașe ale lumii – o replică identică aflându-se, din anul 1925, în localitatea Sulmona din Italia (n. m. d.h.). Cel puțin o informație sumară se află la îndemâna multora, adică: Ovidiu? A, ăla, exilatul, sau cel cu statuie în Constanța! Și cam atât! Cum spuneam, Ovidiu a fost și rămâne considerat unul dintre marii poeți ai antichității latine și a lăsat posterității o operă literară de valoare indiscutabilă: *Ponticele și Tristia*, precum și câteva pamflete despre tracia care trăiau în jurul Tomisului, dar și *Ars amatoria*, *Iubiri*, *Eroine*, *Sărbătorile*, *Tristele*... Se înțelege că lucrurile sunt cu mult, cu mult mai complicate decât se crede, fiindcă expedierea în exil a unei persoane în acea vreme era o măsură însemnând pierderea calității de cetățean al unui stat, iar în acest caz era vorba despre Imperiul Roman... Pe de altă parte, să cădem de acord că, prin firea lucrurilor și oricare ar fi motivul, exilarea înseamnă în egală măsură pedeapsă și, în același timp, frustrarea pentru alungatul din țara de origine, pentru că iată ce realități pot răscoli psihicul unuia ca Ovidiu, care se plânge: „*Aici nu-i belșug de cărți care să mă atragă și din care să-mi hrănesc/Mintea; în locul cărților răsună arcul și armele/Nu-i nimeni ale cărui urechi ar putea să-mi înțeleagă poeziile,/Dacă i le-aș citi./Nici n-am un loc potrivit unde să mă retrag. Paznicii de la zid/Și poarta închisă depărtează pe dușmănoșii geți./Adesea întreb despre vreo vorbă, de un nume sau loc,/Dar nu-i nimeni care să mă poată lămuri./Când încerc să spun ceva, deseori îmi lipsesc cuvintele;/mi-e rușine s-o mărturisesc – m-am dezvățat să vorbesc./În jurul meu glăsuiesc aproape numai guri tracice și scitice./Îmi pare că aș putea scrie în versuri getice./* Cum spuneam și din citatul de mai înainte, răzbat cu claritate aceleași nostalgii, revolte, melancolii, toate însumând trăirile marelui exilat.

Vatra veche dialog

DOINA LAVRIC PARGHEL
„Oamenii cu adevărat mari
sunt mari până-n capăt”

(II)

-Cum ați ajuns la cobză, avea nevoie vocea dv. de acompaniament?

-Am trei cobze și alte vreo câteva instrumente din familia unuia vechi, arabo-persan, „lute” se chema, le-a cumpărat pe toate Virgiliu, din târg, de frumusețe le-a cumpărat. Tot de frumusețe mi-am cumpărat și eu o lăută, din Shanghai. Dar de cântat, am cântat doar cu una singură, are un sunet plin, de violoncel, sau, mai degrabă, de gordună. A avut cobza asta a mea preferată un accident destul de grav și atunci m-am îngrijit să-mi mai cumpăr una, și încă una, ca să nu mai rămân în pană. Mă întorceam cu autocarul de la Barcelona și mi-am scos cobza, să cânt ceva. Mă aflam pe scaunul din față, șoferul a pus o frână și... Eram cu un grup de copii, „Balada” se cheamă, din Suceava. Mi-a reparat-o Aurel Tudose, Dumnezeu să-l odihnească. Ce om minunat! Am multe amintiri cu cobza asta. De atunci sunt tare prudentă...

Mă sprijină cobza, îmi ține companie. Acompaniată de orchestră, rareori m-am simțit confortabil, mi se părea că e prea mult, mă acoperea, mă strivea. De fapt, eu nu cânt la cobză, eu cânt vocal, apelând la cobză cu maximum de economie, uneori ținând doar ritmul, pe o sigură coardă. E și un fel de personaj cobza mea, în poveștile pe care le spun.

-Încărcătura poetică a muzicii adevărate e incontestabilă. Între muzică și poezie nu v-a tentat să scrieți poezie? Să scrieți literatură?

-Uneori, și celelalte slujitoare ale artei pot urca până-n culmile unde doar poezia și muzica au acces. Aceste două zeițe și-au disputat din

vremuri imemorabile dreptul la supremație, iar cazul încă nu este clasat. Mă simt atrasă de poezie, dar realizez, slavă Domnului, care-mi sunt posibilitățile și mă limitez să citesc poezie și să-i admir pe poeți. Mai scriu câte o povestioară, am niște portrete destul de interesante, oameni pe care i-am cunoscut. Îmi spunea cineva, zilele trecute: „Tu ai imaginație!” Nu, n-am imaginație, am memorie, i-am răspuns.

-Povestitorul Doina Lavric, un Ion Creangă contemporan, nu a simțit nevoia să scrie literatură pentru copii?

-Dui-dui-dui,/ Norocu' la vremea lui...

Da, așa e, toate la vremea lor... Iată, de pildă, în spectacol, eu povestesc și cânt. Dar am făcut asta când mi-a venit vremea.

„Când omul povârnește spre bătrânețe, atunci spune el povestea mai frumos.”

Nu spun povești pentru copii, adică nu special pentru copii. De altminteri, cred că poveștile nu sunt doar pentru copii. „Povestea Bribanocului”, la care am lucrat vreo doi ani și care sper să apară curând, nu este o poveste pentru copii, doar pentru copii. De altminteri, copiii sunt pretențioși, nu ascultă orice, vibrează la lucruri de calitate.

Ceva timp în urmă, m-a sunat Adriana Ene și m-a invitat în emisiunea ei, „Bucuria copiilor”, de la „Trinitas”. M-am tot gândit ce să spun acolo, în condițiile în care eu n-am cântece pentru copii, n-am repertoriu special pentru copii... Găsisem eu, demult, într-o culegere, o mică povestioară mitologică, de jumătate de pagină, despre licurici. Și așa, impulsivă de nevoie, am început să scriu, de fapt, să rescriu povestea, în versuri, adăugând scene, personaje, cântece... Mie mi-a plăcut ce-a ieșit. Și cred că ar merita s-o public și pe asta. Voi vedea... Acum sunt bunică și cred că mi-a venit vremea să scriu povești...

-Dincolo de poezia populară, cum v-ați plasat față de poezia contemporană? Pe ce autori i-ați simțit mai aproape de sufletul dv?

-Contemporanii și apropiații mei sunt Arghezi, Blaga, Nichita Stănescu, Marin Sorescu... Volumele lor de poezie sunt pe noptiera mea și nu trece seară fără să deschid o carte. Când eram la catedră, apreciam foar-

te tare lecturile elevilor mei, aveam tot felul de trucuri ca să-i fac să citească și să interpreteze, cu mintea lor, ceea ce citeau. Urmăresc și ceea ce se scrie acum, în librării ori pe internet. Se scrie mult și se scrie bine.

-Privind în zare, spre soare răsare, peste Prut, ați auzit și bucium/ zbućium dinspre Grigore Vieru?

-Eu nu-l cunoscusem pe omul Grigore Vieru. Îl citisem, dar nu-l văzusem niciodată aievea. Si eram la Chișinău, cu un spectacol. Și am auzit că Grigore Vieru este în spital și e greu bolnav. Și am zis trebuie să merg să-l văd. În mod obișnuit, eu nu fac astfel de lucruri. Sunt destul de timidă și excesiv de prudentă. Nu știu ce-a fost atunci cu mine, pur și simplu voiam să-l văd. „Dacă asistentele nu-mi vor da voie să intru, voi înțelege, desigur”, mi-am spus. Mi-a fost anunțată vizita. Iar Grigore Vieru m-a primit. Imediat. Am stat de vorbă vreo juma' de ceas.

Oamenii cu adevărat mari sunt mari până-n capăt. Am stat de vorbă de parcă ne-am fi cunoscut de când lumea. Da, am simțit bućium și zbućium...

-În ce fel v-a marcat întâlnirea cu Grigore Leșe? Cum v-a influențat aceasta devenirea dv. artistică? Ce trebuie învățat de la Grigore Leșe pentru a pune în valoare un tezaur de cântec?

-Eu de Grigore Leșe am auzit târziu și asta nu pentru că eram eu ignorantă, ci pentru că, la vremea aceea, Grigore Leșe nu era cunoscut. El exista, cânta de țî se făcea pielea de găină, avea un repertoriu fabulos, dar nu era cunoscut. Pentru că nimeni nu avea interes să fie cunoscut. Apăruse, dar absolut accidental. Pentru că, la vremea aceea, când se cânta de veselie, doar de veselie, Grigore Leșe cânta „dui-dui-dui,/ de când cat noroc și nu-i/ pe plaiul Lăpușului.” Apăruse deja, cred că după '89, „Cântece de cătănie”, dar cântecul care dă titlul albumului, cântecul acesta devenit foarte popular nu-l reprezenta. L-am auzit povestind că s-a folosit de el ca de un fel de momeală, ca oamenii să poată asculta, după aceea, altceva: horile! Cred că-i apăruse și un CD cu hori, dar i-l făcuseră elvețienii, iar pe piața noastră nu exista. Așadar, eu încă nu auzisem de Grigore Leșe.→

NICOLAE BĂCIUȚ

Și, într-o zi, la școală, un profesor m-a întrebat ce părere am de Grigore Leșe. Am tăcut. Colegul meu, Viorel Chirică, auzise de el și era fascinat. „Nu-mi vine să cred că există așa ceva”, mi-a spus el, printre altele... După ore, am plecat direct la librăria din centru, mai bine aprovizionată. Am luat CD-ul (unul singur era, adică un singur exemplar!) și l-am ascultat vreo lună de zile, continuu. Cum prindeam un pic de timp liber, asta făceam. Și atunci mi s-au răsturnat toate ierarhiile. Propriu-zis, am luat-o de la capăt. Grigore Leșe mai spune că multă lume cântă astăzi după mintea lui. Asta-i adevărat. Uneori, e și bine.

-Ați susținut recitaluri, concerte, v-ați întâlnit cu un numeros public. Care ar fi publicul ideal pentru dv.?

-Am făcut eu un proiect, acum aproape zece ani, pe care l-am trimis prin locuri unde credeam că oamenii ar putea fi interesați și, știți dv., proiectele astea cuprind și părți standard. Ei, la un moment dat, trebuia să precizez ce fragment de public vizez; adică, un stadion? o sală de 1000 de oameni? Și eu am scris acolo că prefer spațiile mici, cu oameni puțini, fără amplificare, așa cum erau întâlnirile de altădată. A fost un răspuns sincer, care presupunea niște riscuri, pentru că nimeni nu investește acum într-un artist care aduce treizeci sau o sută de oameni la un spectacol. Ulterior, s-a întâmplat să cânt (și să povestesc) în fața a, să zicem, 500 de oameni sau mai mulți. A fost bine. Când sonorizarea este impecabilă, e și mai bine.

Am fost, imediat după '89, invitată de un mare instrumentist (și mare Om), Dumitru Zamfira, la Bologna, în Italia. Am avut două sau trei săptămâni concerte în toată Regio Emilio. Și, odată, repetam noi, înainte de un spectacol, iar în sală era un bunic împreună cu nepoțica lui de vreo cinci ani, cred. Și fetița asta stătea cu mâinile împreunate și se uita la noi, iar Zamfira a observat asta și ne-a făcut semn să cântăm, și am cântat, am cântat, tot spectacolul. Și nu s-a îndurat Doru Zamfira să oprească bucuria fetei. Da, poți cânta și pentru un singur om...

-Cât e de cunoscută Doina Lavric? Credeți că s-ar fi putut face mai mult ca muzica dv. să ajungă la public? Care ar fi neîmplinirile, nemulțumirile dv. în acest sens? Ați

făcut înregistrări, CD-uri, care e soarta lor? De la „Poveste din Bucovina” la „Povestea soarelui”... Ce s-a întâmplat cu ele?

-N-am forțat niciodată și în niciun fel ieșirea mea la rampă. În condițiile astea, lucrurile s-au întâmplat mai mult decât au fost așteptările mele. Am lucrat, am căutat, am cercetat continuu și asta mi-a adus o mare bucurie. Treptat, lucrurile s-au împlinit. Drumul e cel puțin la fel de important cât este și rezultatul, capătul lui. Am întâlnit oameni excepționali cu care am colaborat. Am stârnit emoții și aplauze. Întâlnirea cu Grigore Leșe a fost un fel de răsplată pentru consecvența mea. Am colindat toată lumea asta, cu satisfacții uriașe. Nu am nemulțumiri. Nădăjduiesc ce am realizat să existe încă o vreme în lumea asta, după ce eu nu voi mai fi. În felul acesta voi exista și eu - prin ceea ce am realizat și prin ceea ce mă va lăsa Dumnezeu încă să realizez.

-Cum ați reușit, dincolo de scenă, să vă întâlniți cu publicul?

-Vă referiți la scenele informale, cred. Am cântat adesea la tot felul de întâlniri organizate de Ambasadele din București. Sunt nelipsită de la toate vernisajele soțului meu, pictorul Virgiliu Parghel, sau ale unora dintre bunii noștri prieteni, pictori și ei. Mi-au fost gazde, pentru recitalurile ori pentru spectacolele mele, Muzeul Național de Istorie Naturală „Gr. Antipa”, Muzeul Național de Istorie. La Muzeul Național al Literaturii Române din București prezența mea e constantă. Am fost invitată să cânt la lansări de carte. Am fost invitată mai multor școli, unde am stat de vorbă cu copii, cu tineri. La radio ori în tot felul de publicații, mi-au apărut foarte multe interviuri.

-Biografia dv. mai înregistrează o întâlnire decisivă pentru definirea dv. ca artist, cea cu pictorul Virgiliu Parghel. Ce-l învață pictura pe un

Virgiliu Parghel, Doina

solist vocal și instrumentist? Dar ce-l poate învăța pe pictor muzica?

-Nu sunt nici măcar instrumentist, darămite solist instrumentist! Dacă ești în stare, la restaurant, să ceri meniul în spaniolă, asta nu înseamnă că știi spaniolă... Mă acompaniez, la cobză. Minimal. Îmi așez uneori vocea pe ritmul cobzei.

Da, a fost decisivă întâlnirea cu Virgiliu Parghel. A fost o întâlnire venită, cumva, la timp. Nici nu știu cum aș putea concentra, în câteva fraze, enorma cantitate de lucru făcută împreună, în toți acești ani...

Muzica, pictura, poezia sunt mai apropiate între ele decât ne imaginăm noi. Și eu, și Virgiliu citim mult. O mare parte din timpul nostru este ocupat de lecturi de tot felul. Am constatat, de multe ori, citindu-ne unul altuia câte un fragment interesant dintr-un studiu de specialitate, că este imposibil să-ți dai seama că aprecierea se referă exclusiv la una dintre cele trei Zeițe. Trei femei frumoase care tresar toate deodată când ajunge la urechile lor o exclamație admirativă. Sunt diferite, dar au în comun inefabilul. „În zadar vei număra pașii Zeiței, le vei măsura frecvența și lungimea medie, așa nu vei putea afla niciodată secretul grației ei de-o clipă.” Asta spune Valery despre poezie, dar pictura sau muzica pot revendica zicerea, fără probleme. Ce ne împărtășim noi, unul-altuia? Fiecare dintre noi este, pentru celălalt, oglinda în care își poate examina trăsăturile. Se mai întâmplă să fii, uneori, nemulțumit de ceea ce constăți, să regreți că tocmai ai curățat oglinda ca să ai parte →

de sinceritatea ei totală, uitând că tu ai îndemnat-o să spună, fără menajamente, ceea ce vede...

O bună bucată de vreme, mai exact șase ani, Virgiliu a pictat pe Paharnicului, în casa în care locuim. Dimineața ne trezeam, ne beam cafeaua și ne apucam fiecare de lucrul lui. În toată această perioadă, de foarte multe ori, i-am și pozat. După primul portret pe care mi l-a făcut, am izbucnit în lacrimi. Mă aranjaseam, îmi puseseam și un pic de machiaj și acum așteptam să văd rezultatul, adică vreo primadonă, ceva. Stupefacție! În fața mea era un chip devastat. Eu mă străduisem, la început, să zâmbesc, să fiu frumoasă, dar, peste maximum 15 minute, spun specialiștii, tu nu mai ai control asupra creierului tău. Iar pozatul a durat peste două ceasuri.

Am învățat, treptat, o grămadă de lucruri pe care nu le poți pricepe decât privind facerea. Sunt scriitori mari care au mărturisit că au înțeles câte ceva despre pictură doar după ce, o vreme, au stat în preajma picturii. Altminteri, poetizezi doar. Am învățat că portretul acela care m-a făcut să plâng este infinit mai valoros decât o variantă retușată a uneia dintre fotografiile mele reușite. Virgil n-a avut nevoie de acest timp de decantare. El a fost de la început fascinat de doinele mele, de frumusețea răvășitoare cuprinsă în atât de tristul cântec de mireasă, încât seamănă bine cu bocetul.

-V-am asemuit vocea dv. cu cea a unei mari artiste, Joan Baez. Care vă sunt afinitățile dv. elective?

-Fac plecăciune în fața aprecierii Domniei Voastre! Deși constat diferențe - și diferențele nu sunt doar de șansă -, eu vă mulțumesc.

Primele mele afinități au fost cu vocea mamei. Vocile noastre nu sunt asemănătoare, sunt chiar identice. Mi s-a întâmplat să vorbesc sau să cânt și să am impresia că mama este, de fapt, cea care cântă și vorbește. Asta mă descumpănea un pic și multă vreme am simțit asemănarea asta ca pe un disconfort. Prin compensație, am constatat mai târziu că vocea asta a mea contopită cu vocea mamei nu poate fi confundată cu alte o mie de voci din preajma mea. Și ăsta e un lucru bun. Afinitate am mai avut cu vocile franțuzești, de fapt, cu limba franceză care, de la început, mi s-a părut cunoscută... de când lumea. E-

ra muzica anilor 70. Ascultam, la Radio, Dalida, Aznavour, Jack Douet, Marie Laforet și, cu puținele cunoștințe din școală, reușeam să pricep și să reproduc. Multă vreme am cântat chansonette, dar încercam să le cânt în felul meu și cu vocea mea. Le mai cânt și acum, acompaniindu-mă, singură, la acordeon. Sunt multe voci pe care le admir, voci care cântă muzica noastră, țărănească. Seara, la culcare, am mare succes cântându-le nepoatelor mele: „Mărie, Mărie,/ Ia să-mi spui tu mie/ Care floare-nfloare noaptea pe răcoare?” Iar Măriuca și Caterina îmi cer, pe rând, să-l mai cânt o dată, și încă o dată... De ascultat, mai ascult voci mari, de canto. Evident, fără să-mi treacă prin cap că aș putea să reproduc ceva...

- „Doina este făcută pentru cântec, nu născută. Înainte de a cânta, Doina săvârșește, evocă și înțelege. Are loc o contopire între ea și muzică, apoi transpune și îi lasă pe alții să înțeleagă...”, spune Grigore Leșe. Cum ați fost receptată de critica de specialitate?

-S-au spus, de la început, cuvinte frumoase, nu atât despre mine, ci despre ceea ce fac eu.

Printre primele aprecieri, aleg una pe care am auzit-o la o bătrânică dintr-un sat de lângă Suceava. Eram acolo împreună cu orchestra Ansamblului Ciprian Porumbescu, cu soliștii ei și cu niște invitați. Eu cântam printre primii, urmând ceilalți cântăreți, în ordinea valorii lor. Inspirat, Viorel Leancă, dirijorul, hotărâse eu să cânt pe gol, adică neacompaniată, urmând încă un cântec, unde mă însoțeam de cobză și, dacă lumea din sală avea să mă aplaude în disperare, mai urma unul, când intervenea și orchestra. Dar nu prea era cazul, pentru că oamenii erau oarecum descumpăniți sau, poate, surprinși de noutate. Urmău ceilalți soliști care erau răsplățiți cu ropote de aplauze. Vă dați seama că realitatea asta care se desfășura sub ochii mei nu era un motiv care să-mi dea curaj. Ei, și în sătucul acela, când eu coboram din culisele scenei unde trebuia să ne înghesuim cu toții până se încheia spectacolul, bătrânica aceea s-a apropiat de mine și mi-a spus așa: „Mata cânti cum cânta mama mē bătrână. De mult n-am mai auzit eu așa cântare...”

martie - aprilie 2021

Doina Lavric s-a născut la Lișna, în ținutul Botoșanilor, la 14 mai 1955. A absolvit Facultatea de Filologie a Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava în 1979, apoi, timp de 23 de ani, a fost profesoară de limba română în Suceava.

În toată această perioadă culege folclor, cântă și obține distincții care îi confirmă preocuparea pentru păstrarea purității formelor pe care le valorifică în repertoriul propriu, înregistrează albume colective și individuale și discuri cu colinde de Crăciun și de Paște.

Între anii 2005–2010, Doina Lavric cântă alături de Grigore Leșe, în spectacolele acestuia, în săli de teatru, filarmonici, catedrale, biserici, pe scene din țară ori din străinătate, la București, Timișoara, Cluj, Suceava, Berlin, Frankfurt, Varșovia, Cernăuți, Chișinău, Basel, Paris, Santiago de Compostela, Morelia, Shanghai. (...)

Cântând, povestind, în spectacole sau recitaluri, Doina Lavric revine o lume străveche.

Ascultând-o, descoperim că de lumea asta, a noastră, ne era tare dor...

*

„Doina este făcută pentru cântec, nu născută. Înainte de a cânta, Doina săvârșește, evocă și înțelege. Are loc o contopire între ea și muzică, apoi transpune și îi lasă pe alții să înțeleagă...”

Grigore Leșe

*

Doina Lavric cântă și rostește cu prestața cu care se oficiază, chiar și când spune povestea comică a nevastei leneșe, bătute de bărbat, sub pretextul pedepsirii pieii fermecate, care ar fi trebuit să facă treabă în casă. Iar acest tip de prestație creează un alt timp, cel nesfârșit, al legendei, cu curgerea sa lentă, în care este atras hipnotic spectatorul. Doina Lavric slujește folclorul autentic, situat atât de departe de cel lipsit de bun-gust și poluat ideologic, care supraviețuiește încă epocii comuniste.”

Sanda Vișan

Cu Mihai Ursachi peripatetizînd prin mahalaua celestă Țicău

*Este curată nebulie să existi la
asemenea oră*

îmi spuneam pentru a treia oară pe
când trecuse de ora 0

în timp ce-mi făceam plimbarea
curativă

pe strada Albineț.

Atunci în cizme lungi de cowboy și
pantaloni
cu vîpușcă,
cu pălăria californiană și bastonul de
bambus apăru
de pe Fundacul Dochia poetul Mihai
Ursachi.

*-Te văd din nou, iubite Corb
de ce mă chemi cu versul ce-l
scandam*

*cu voi într-un sfârșit de veac trecut și
imprudent*

*pe când clipele vieții imperial îmi
străluceau?*

- În trecere-s, Magistre,
și nu m-așteptam

ca la un vers rostit

să apăreți tam-nesam

pe strada unde-adezea, peripatetizînd,
dialogam.

-Aici, în mahalaua celestă Țicău, unde
fratele meu, zidarul,
a vrut să clădească o piramidă, știi bine,
am fost

*Padișahul întregii Melancolii,
împărat al Singurătății de Sus și de
Jos,
stăpînitor absolut al regatului Dor
și Prinț Senior al Tristeții.*

Ca-n romantice vremuri părăsim
Albinețul urcăm Scărișca
înălțîndu-ne pe strada Bărnăuțiu cu
mălini
și salcâmi înfloriți.

Spuse Magistrul:

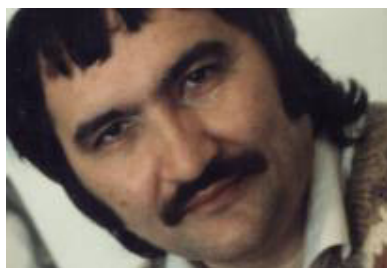
— *Trebuie să se știe că nu noi facem
Poezia*

*că Poezia ne face pe noi
și că Poezia o face Neantul,
în întunecata-i dorință de-a fi altceva.*
Crezi tu, Corb ornat de metafore,
că aș mai scrie acum
ce așterneam pe foi într-o
adâncă tinerețe?

*Magia și alcoolul vieța-mi
guvernează,*

*pe care-am început-o studiînd
filosofia, anatomia, dreptul
și vai, teologia,*

*dar negăsînd în ele nici liniște nici
bază.*

- De-atîția ani, Magistre, în ceruri ne
sunteți

(am început a spune în tremurarea
noptii)

iar noi tot mai citim măiastra-ți *Arcă*
în care-ați pus cam totul: esență, fast,
măhnire, iubire și-nălțare.

Suntem văzuți de-acolo, din țării
cum rostim versuri dinspre morți sau
vii?

- Vă văd ca prin binoclu. Căci am
rămas același

călător prin vastele spații.

Cum scriam și ades vă spuneam:

*Treceam - câtă vreme - pe lângă
limanuri,*

prin intermundii, tărâmurii inferme,

fără opriri la cereștile hanuri,

căci vai, călăream pe un vierme.

*„De ce, întrebai albiciosul meu cal,
a trebuit să mă nasc pentru tine, iar tu
pentru ce m'ai ales?” Infernal
ondulându-și spinarea, tăcu.*

*„Pentru ce ești atît de molâu, de
docil,*

*pentru ce nu nechezi?” Și simțindu-l
că plînge*

*cu pînteni adânci răscoleam în țesutul
fragil.*

...Picioarele mele sunt roșii de sânge...

*„O, zisei atunci, umoarea aceasta eu
o cunosc,*

curge'n vinele mele, tu n'o poți avea.”

*Și plin de mânie lovii cu cravașa mea,
pleosc!*

în ochii fînței aceleia, care tăcea.

*Lumina miloasă a Căii Lactee
ne'nvăluie...*

Din rana deschisă

câta către mine un ochi de femeie

nespus de iubit - amintire ori vise.

*Iar mâinile mele sunt roșii, sunt roșii,
întocmai ca steaua carnagiului,*

Marte,

spre care pluteam amândoi, ticăloșii,

pe care nimic nu ne poate desparte.

-Așa spun totdeauna cei ce viețuiesc:

*„Omule, tu
ai imaginat moartea anume pentru a o
învînge”.*

În acești ani văzut-ați, Magistre,
prin peretele limpid, așa cum ați
promis,

surzătoarele văi ale inexistenței?

-În acest sens omenesc și conform celor
patru estetici

și-n baza prieteniei perene cu Corbul
semeț

aș spune așa:

Vae vae cucu victis

Benedictus, Benedictus,

toată moartea e un strip-tease!

sau:

*Cînd vremea-i propice și bieteii
furnice aceasta își zice:*

Lui Friedrich Nietzsche

poate să-i strice

o pereche de bice?

-Exact. E de mirare cum le mai țineți
mintre!

Multe idei și celeste cuvinte!

Înaintam pe Bărnăuțiu și ne-am oprit în

fața căsuței de bojdeucă

a marelui, testicularului prozator

humuleștean.

Rosti Magistrul:

De la o frunză

la altă frunză

e-o depărtare

fără sfârșit.

Duc o scrisoare

din cercul vrăjii.

Toate se schimbă

a fost un vis

tainica limbă

în care s-a scris.

Deodată oprim în fața Marelui Zid

Țicăoan

ce apără mahalaua în partea de nord și
de vest

- Stai neclintit – îmi spuse Magistrul –
parcă simțind

mirosul porcilor și respirarea

porcarului Garibaldi

În zidul acesta enorm în care cândva

a fost ușă,

odihnește de-a pururi porcarul și porcii

lui; cu toții, sublimii,

s'au prefăcut hăt demult în cenușă

dar umbrele lor sunt în ceruri și

împreună cu serafimii

hălăduiesc prin toloacele veșnice.

Pe urmă, cu ochii la cer, spre →

DANIEL CORBU

Ce dulce e să cântăm împreună

Când suntem triști și tremurăm de neliniște

Ce dulce e să cântăm împreună
Cu mâinile încleștate una de alta,
înfricoșați de atâtea lucruri...
Dar pe mine nu mă înspăimântă
arșița
și iarna de gheață.

Trupul mi-e învăluit în propria lui carne
și strălucește
iar senzații bogate și grele lunecă
sub acoperământul minții mele,
curg pe pereții minții mele.
Totul e moale și suplu.
Gândul poate acum să se reverse-n
afară la armatele mele plutind pe
valuri înalte,
la poale de stânci albe.

Un curcubeu de sunet

Uneori, toate îmi apar șterse, ca în vis:
un râu, un om care pescuiește, un turn
țuguat
și hanul cu ferestre boltite.
Un trecător de-o clipă visând

la vârsta de aur,
când păsările își înălțau cântul
din primele ore ale dimineții.
Luminoasele ape ale copilăriei încă
își risipesc stropii și parcă ceva ia foc
fiindcă nu cred în existențe separate,
cât setea mea e permanentă și
nestinsă.
Stropii luminoaselor ape cad
precum clipele pe xilofon, pe pianină
și pe vioară
un curcubeu de sunet, un portic de
cristale
mijește în fiecare suflet,
pe rând, până când pământul, cu
totul,
devine un glob de lumină divină,
cântând.....

Tu iubești xilofonul

Să dorești să coboare noaptea
să fie foc în vatră și prezența
unei singure făpturi, ca o flacără
rătăcitoare cu pietre de smarald în
cercei.

Când se lasă întunericul
să năzuiești spre toate zările
nemărginirea să devină lăcașul tău

(1955-2021)

ca fluturii de noapte pe care
aripi ofilite nu-i ajută să zboare
să umbli prin câmpia pustie
când a crescut ceva dur în tine,
sub coastă, de unde suna mereu
clopotul
chiar dacă nu poți să suferi
întunericul,
somnia și noaptea, tu iubești
xilofonul
și ai iluzia dansului sufletelor
într-un cimitir
la miezul nopții, o flacără rătăcitoare
cu pietre de smarald în cercei.....

GHEORGHE CUTIERU

Cu Mihai Ursachi peripatetizând prin mahalaua celestă Țicău

→redeșteptarea imaginii:
Atât de târziu, și cenușă
din sufletul meu, dintr'al tău...
Mai trec și acum pe sub zidul cu ușă,
în mahalaua adâncă, Țicău.

O, înecat în narcoza salcâmlor mari,
aproape-am uitat de ceasornicul
vechi cu nisip
din odăița din zid a bătrânului nostru
porcar
pe care îl poreclisem Chrysip,

deși el era propriu-zis Garibaldi,
din pricina bărbii patriarhale, a
pălăriei și-a istețimii
ce-o arăta în instrucția porcilor lui
nărăvași
precum cerbii și imaculați precum
serafimii...

Trăia deci în zidul în care avea o
chilie
și ceasul de care ziceam, cu nisipul,
cenușa,
și porci peste tot, incredibil de mulți,
cam o mie,
unii imenși, alții mici, peste dânsul,

pe stradă,
căci ușa din zid stătea veșnic
deschisă...

El îi iubea, „feții tatii”, căra
ne'ntrerupt „lături caldi”,
plătea pentru dânsii impozit,
avea pentru toți „ricipisă”,
bătrânul porcar Garibaldi.

- Trecut-a mult timp de când mi-ați spus
povestea, drag Magistru,
despre gaura-n marele zid, vizuina
ce-adăpostea purcelușii
bravului porcar Garibaldi
cel înobilat cu napoleonian tricorn.
Dar, spuneti-mi, dincolo,
prin satele cerului, ce-i?
Zise Magistrul:

Tot ce există există.
Tot ce există există de-a pururi.
Moartea nu are viață. Nălucă
și vis e istoria
mării de sânge, coșmarului roșu,
totul s'a săvârșit
întru deplina înstăpânire-a deșertului.
Deșertului.
Nu asculta ce deliră strigoii. Aceștia
suntem noi înșine.

-Neliniștit vă simt, Magistre,
și dornic de plecare-nainte de-a miji
lumina.

De nu sunteți strigoii și
v-am văzut aieva, în fără de rost,
păcătoasa-mi plimbare
să ne-amintim celebrul poem
căruia i-ați spus
Traversaliile mari sau cele patru
estetici.

Poezie pe care a scris-o magistrul
Mihai Ursachi
pe când se credea pelican:

Un om din Tecuci avea
un motor
dar nu i-a folosit la nimic.

— Romantice și abulice vremi!
Bucurați-vă
de-nșelesul fiindului nostru acum și
aici!

Îl priveam pe poet cum stătea lipit de
Marele Zid Țicăoan.
Cu dragoste, precum sfinții de pereții
catedralelor.
Și poate că porcii albaștri și gloriosul
porcar filosof Garibaldi îl priveau
prin lucarne.
Mai zise Magistrul:
Iubite Corb, ține minte,
Poezia o face Neantul,
în întunecata-i dorință de-a fi altceva.
Apoi dispăru.

Iar goarnele clare cântară în zori.

ASPECTE NARATIVE ÎN STUDIUL BASMULUI

Studiile lingvistice, în abordarea aspectelor narrative, iau în considerare toate modalitățile de exprimare sub această formă literară sau orală. Ceea ce pentru cazul de față ar necesita o explorare extinsă în domeniu și ar excede mult dimensiunile unui subiect fatalmente limitat de spațiul tipografic. Prin urmare, consider că referirea la un singur aspect al narativului, unul cu rădăcini adânci în cultura omenirii, basmul, e suficientă și poate deveni chiar edificatoare. Cu atât mai mult cu cât această formă de narațiune trece de la nivelul oral-folcloric la forme culte în care autori de mare prestigiu din întreaga lume și-au exersat condeiul. Iar dacă ne gândim și la cinematografie, cea care, în nenumărate producții, pune în prim plan acest model cultural, iar apoi, în alte genuri de film, introduce simbolistica și preceptele morale izvorâte tot din această formă arhaică de narațiune putem spune că avem o plajă largă de posibile referiri, dar și concluzii, unele chiar deosebit de interesante.

Să pornim însă de la definiția basmului: **Basmul** (din sl. *basnŭ*: *născoci-re, scornire*), numit și *poveste, e alături de povestire, snoavă și legendă, una dintre cele mai vechi specii ale literaturii orale, semnalată încă din antichitate, răspândită într-un număr enorm de variante la toate popoarele. Indiferent de tip, basmul diferă de restul scrierilor fantastice, precum nuvela, prin aceea că prezintă evenimente și personaje ce posedă caracteristici supranaturale, fără a pretinde că acestea sunt reale sau seamănă cu realitatea, miraculosul din basme purtând astfel numele de fabulos și reprezentând de fapt un fantastic convențional, previzibil, ce vine în contrast cu fantasticul autentic modern, unde desfășurarea epică și fenomenele prezentate sunt imprevizibile, insolite și se manifestă în realitatea cotidiană, drept o continuare a ei.* (Wikipedia).

Nici trimiterea la limba slavă și nici alăturarea basmului cu povestea nu sunt erori de natură să modifice profund ideea de bază, aceea că basmul este o specie a narativului, inițial orală, foarte veche. Pentru că vom găsi verbul: *a băsn*i printre arhaismele limbii române având sensul de: *a născoci, a inventa, a spune lucruri de necrezut*, prin urmare etimologia de proveniență slavă poate fi pusă în discuție doar dacă cineva ar fi interesat de acest lucru. Însă a suprapune basmul cu povestea e, sunt convins,

o eroare care ar putea afecta exact rolul și locul basmului în cultura umană, rol ceva mai puțin înțeles și, în consecință, de multe ori neglijat de cei care abordează problematica.

Afirm aceasta deoarece, frecvent, este ignorat contextul socio-economic în care basmul se presupune că apare, dar în mod sigur circulă, cu preponderență. Avem suficiente mărturii că basmul este una din formele majore de cultură folclorică în Evul Mediu, așa cum îl considerăm noi europenii, însă informații despre basm, concept identic celui luat în discuție, există dovezi că sunt prezente cu mult mai devreme în culturi mult mai vechi și chiar îndepărtate geografic, Orient, Africa, Australia, continentele americane, etc...

Deci se poate afirma că basmul este parte a culturii planetare și, așa cum am amintit, circulă într-un context socio-economic în care știm că omul era preocupat și chiar acaparât de procurarea celor necesare existenței, deci se poate lua în discuție, lipsa nu numai a timpului necesar reflecției asupra problemelor ideatice de tip cultural, ci și o foarte posibilă lipsă de interes pentru aceste aspecte ale vieții. Notăm că nici în zilele noastre nu se observă o apetență remarcabilă pentru creație la populațiile aflate la limita de jos a mijloacelor de existență. Și nu vom lua în discuție unele aspecte ale narațiunii care prefigurează, aproape la fel ca literatura de anticipație din zilele noastre, referirile la tehnologii și acțiuni care depășesc cu mult imaginația unui om, oricât de inteligent ar fi el, aflat în stadiul de culegător, agricultor rudimentar, sau chiar vânător. Dar, pentru o mai bună așezare în logică a problemei să recurgem tot la informația oferită de sursa Wikipedia: *Despre originea basmelor au existat mai multe teorii, mai importante fiind: teoria mitologică, teoria antropologică, teoria ritualistă și teoria indianistă. Mitul, istoria sacră, înscrisă în timpul „circular, reversibil*

și recuperabil”, vorbește despre zei, despre ființe fantastice cu abilități pentru călătorii cosmice și terestre. Basmul induce și ideea de lume repetabilă, existentă în tipare arhaice, atemporale, încă de la începutul începuturilor. Unele gesturi sunt magice, cum ar fi scuiatul de trei ori în urmă; la fel, petele de sânge de pe batistă pot arăta că fratele de cruce este mort. Plantele pot adăposti copiii: un dafin are în el o fată care iese doar noaptea pentru a culege flori. Zmeii sau balaurii aleargă după carne de om sau o miros de departe când se întorc acasă și aruncă buzduganul de la distanță. Unele pedepse, cum ar fi aceea de a decapita persoana și a o arde, aruncând cenușa în patru direcții, sunt de certă inspirație arhaică, din comunitățile primitive.

Relația dintre basm și mit a fost stabilită de frații Grimm, de Wesselski și de Propp: basmul are ca sursă certă de inspirație mitul, iar cele două specii au existat de la început la popoarele arhaice, uneori confundându-se. Cu timpul, însă, mitul a pierdut importanța pe care o avea prin degradarea sacralității și transformarea lui în profan, zeii și eroii mitici fiind înlocuiți cu personaje umane, cu puteri însă supranaturale în basmul fantastic sau cu personaje comune, în cel nuvelistic. Pe această pantă a desacralizării, zeitatea supremă a pădurii devine Strâmbă-Lemne, adică un personaj cu puteri specifice mediului în care trăiește; foarte băutor devine Setilă, în timp ce zeul ubicuu, uriașul care pășește de pe un munte pe altul, devine Munte Vânat, având capacitatea de a fi peste tot, de a sta cu picioarele pe lună și cu capul sub un stejar, calități pe care le întâlnim la Păsări-Lăți-Lungilă. Teoriile moderne vorbesc de poligeneză basmelor, de originea multiplă, de influențele reciproce, ca și de structurarea unei tipologii coerente a acestei specii literare.

Și o ultimă referire, din aceeași sursă, la timpul în care basmul își concretizează acțiunile, dar și la timpul în care el este vehiculat de naratori care, așa cum vedem din chiar spusele lor, se pare că au preluat conținutul de la o sursă mult mai veche, considerată acum ca nefiind de încredere sau doar suspționată de a fi pus în circulație lucruri și fapte neverosimile, pentru cei ce povestesc, dar și pentru cei care ascultă: *Verosimilitatea basmului fantastic trimite spre o vreme îndepărtată, in illo tempore, când a umblat Dumnezău cu Sfântu Pătru pă Pământ, când erau viteji cu urieși, adică într-un timp mitic. Despre veridicitatea faptelor →*

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

petrecute într-un timp atât de îndepărtat și insondabil chiar cu percepția omului modern, există accepțiunea: „nu credea nimenea, toată lumea vede că-s basme de pierdut vremea, poate copiii ăștia mai mici cred c-așa o fost. Nu, ce să crezi în minciuni? Niciodată n-o existat oameni care să creadă, chiar dacă n-o știu carte.”

Inserția în timpul mitic este dată de formule inițiale și finale, care fixează timpul narativ în care se proiectează acțiunea, iar la sfârșit închide această buclă temporală, prin revenirea în timpul real. Formulele pot fi diversificate, uneori foarte expresive și dezvoltate, precizând și atitudinea naratorului față de faptele povestite și caracterul lor miraculos, aproape paradoxal, dar toate au ca nucleu precizarea de ordin temporal: „A fost odată ca niciodată; că, de n-ar fi, nu s-ar mai povesti; de când făcea ploșșorul pere și răchita micșunele; de când se băteau urșii în coade; de când se luau de gât lupii cu mieii de se sărutau înfrățindu-se; de când se potcovea porcele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și s-aranca în slava cerului de ne aducea povești: De când scria musca pe perete./ Mai mincinos cine nu crede.” Sau o formulă de final: „Iar eu, isprăvind povestea, încălecai p-o șea și vă spusei dumneavoastră așa; încălecai p-un fus, să fie de minciună cui a spus; încălecai p-o lingură scurtă, să nu mai aștepte nimica de la mine cine-ascultă; iar descălecând de după șea, aștept un bacșiș de la cine mi-o da: Basm băsmuit./Gura i-a trosnit./Și cu lucruri bune i s-a umplut”.

Formulele mediane mențin discursul narativ în același timp al fabulei, făcând conexiunea între secvențele narrative, arătând durata, continuitatea, deplasarea fără sfârșit: „Și se luptară./ Și se luptară./ Zi de vară până seară” sau „Zi de vară/ Până seară./ Cale lungă./ Să-i ajungă.”(sursa Wikipedia).

Iată deci că studiile nu ignoră vechimea basmului, dar nici nu dezvoltă relația dintre nivelul socio-economic și creativitate.

Ca să nu mai vorbim de faptul că, deși tangențială, problema destul de stranie a existenței unor ființe atestate științific, uriașii de exemplu, care nu aveau cum să fie, așa credem, cunoscuți creatorului de basm, un om aparținând totuși istoriei cunoscute a omenirii, ori a unor mijloace tehnice pe care abia acum le-am putea înțelege, poate genera controverse.

Să dăm câteva exemple: Zmeul, o ființă care nu se confundă în niciun fel

cu balaurul și nici cu uriașul, căpșăunul sau alți umanoizi, locuiește pe un tărâm special (dincolo, țara zmeilor) în niciun caz sub pământ, este o ființă cu un puternic sentiment al familiei (frați, mamă excesiv de iubitoare, dar și foarte puternică, autoritară) și deține tot felul de posibilități de a se deplasa (de regulă în zbor), răpește, în scopuri conjugale, femei frumoase pe care le ține închise în locuri speciale, dar foarte bine utilizate (vestitele palate ale zmeilor) sub un control destul de sever. Zmeul nu este o simplă brută, are chiar niște tabieturi, vrea ca masa să-i fie servită nici caldă nici rece, iar pentru asta își anunță soția din timp (trimite de la distanță un buzdugan care lovește într-un anumit fel în poartă) și în general face notă discordantă cu manierele unui timp în care credem că acestea nu erau chiar norme sociale generalizate. În prezent, am spune că zmeul trimite un mesaj SMS, o chestiune banală pentru oricare dintre noi, însă de neimaginat pentru acele vremuri.

Și mai interesant este personajul din *Tinerete fără bătrânețe*, „jumătate de om călare pe jumătate de iepure schiop”, o descriere care incită mai ceva decât viziunea lui Iezechel și care, la o analiză conformă normelor actuale de gândire, ar putea fi un fel de motociclist.

Nici cheile zmeului, acelea care țipă dacă sunt luate de o altă mână, nu ne mai surprind acum. Cheile amprentate sunt acum la fel de banale precum mai sus pomenitele SMS-uri. Mașinile de zburat ale zmeilor, să nu le confundăm cu bidivii vorbitor al personajului pozitiv, sunt de asemenea de natură să ne uimească. Ele aduc în discuție paradoxul temporar care ne fascinează în același basm și care ne vorbește despre un tărâm în care timpul trece altfel dând iluzia unei permanente tinereți. Și nici despre apa moartă care cufundă omul într-un somn greu, dar foarte necesar unei intervenții chirurgicale extreme (recompunerea unui corp dezmembrat) sau a apei vii, singura în măsură, după intervenție, să readucă la viață personajul.

Iar dacă ne referim la mit, așa cum a ajuns el la noi, ne putem întreba cine sunt înțelepții centauri (Nessus cel priceput la farmece și care îl va ucide pe viteazul, dar cam instabilul, Heracles ori Chiron, învățatul care îl crescuse și educase pe același neliniștit Heracles). Pentru că nu putem confunda un simplu călăreț, foarte frecvent în timpurile istorice, cu aceste personaje fascinante a căror înțelepciune și cunoștințe par a fi transmise unor urmași nu tocmai

vrednici de ele. Dar păsările stymfalide prezentate ca un fel de reptile zburătoare mai precis precum pteranosaurus sau ramforincus, ființe despre care știința a luat cunoștință abia prin secolul al XIX-lea?

Desigur lucrurile straniei prezentate în basme nu se opresc aici. Hidra din Lerna este, conform descrierii, un saurian uriaș, una din acele specii considerate dispărute cu mult înaintea apariției omului, iar hiperbolele referitoare la refacerea capetelor sunt, evident, adăugiri mult mai târzii menite să amplifice efectul narativ. Cât despre leul din Nemea el este în mod cert o realitate a unor vremuri, este vorba de aproximativ cinci mii de ani, când aceste fiare chiar trăiau în spațiul sud-european.

Chiar și cele câteva exemple la care ne-am referit pot induce întrebarea: Nu cumva basmul este un depozit de științe al unei civilizații anterioare pe cale de dispariție, din diferite pricini, depozit transmis potențialilor urmași în așa fel încât atunci când aceștia vor ajunge la înțelepciune și își vor putea pune întrebări, să găsească și răspunsuri!?

Pentru că și metoda găsită pentru a face basmul transmisibil prin timp fără să piardă informația indiferent de modificările, inerente, introduse de povestitor sau chiar de instituții precum cele eclesiastice, evident din necesități ideologice, este tulburător de ciudată. Basmul se transmite, de milenii, prin intermediul celui mai simplu, dar și celui mai eficient mod. Mama, în mod tradițional, principalul vector de transmisie, este cea care spune basme copilului până în jurul vârstei de șase-șapte ani. Creierul copilului, indiferent de sex, absoarbe și reține aproape integral informația apoi, la rândul său copilul devenit adult o va reda viitorilor copii, fără prea multă prelucrare întrucât nici el nu înțelege în totalitate ceea ce povestește. Această tehnică, uimitoare prin simplitate, nu poate fi însă decât rodul unei cunoașteri profunde nu numai a speciei, ci și a posibilităților fiziologice ale indivizilor acesteia. Cine să fi fost cei care aveau aceste cunoștințe!?

Este greu de spus, dar în contextul societăților civilizate tehnologic, societăți în care basmul este înlocuit cu alte modalități de informare (formare) a copiilor (desene animate, povești scrise de povestitori fără profunzime etc...) este predictibilă pierderea unui important depozit de cunoștințe inițiatice, posibil potențiale surse de revoluții tehnice și nu numai.

Mărturii/Mărturisiri

Doru Pavel

Procese și avocați (VI)

Nicu Steinhardt

Și acum, un mic episod legat de procesul intelectualilor, din care a făcut parte și Nicu Steinhardt. Capul de lot în acest proces a fost C. Noica, de a cărui prietenie se bucura și Nicu Steinhardt. Era vorba, în proces, de unele cărți aduse din Occident, pe care cei din grupul de intelectuali și le-au împrumutat unii altora, le-au citit și au discutat pe marginea cuprinsului lor. Dintre aceste cărți, sunt menționate în „Jurnalul Fericirii” de N. Steinhardt (Ed. Dacia 1994) „ultimul roman al lui Mircea Eliade și piesele lui Eugen Ionescu” (p. 25) și de asemenea „volumul lui Emil Cioran, *Ispita de a trăi*” (p. 70). Îmi aduc aminte că, în dosar, printre cărțile considerate primejdioase, era pomenită și una din lucrările lui Hegel sau despre Hegel.

Pentru a intra în tiparele infrațiunii de **uneltire contra ordinii sociale**, prevăzută în vestitul art. 209 din Codul Penal al acelor vremi, se mai adăuga și caracterul **dușmănos** - la adresa regimului - al discuțiilor purtate pe marginea cărților citite și, în felul acesta, se considera învinuirea conturată și vinovăția fundamentată.

Citirea și discutarea unor cărți, mai ales dacă acele cărți făceau parte dintre cele interzise de cenzura timpului și provenite din *Occidentul otrăvit*, reprezenta un gest de independență de gândire, de nesupunere la canoanele gândirii planificate, puse în tipare bine stabilite, impusă de sus și practică cu obediență de cei slugarnici și de cei înfricoșați.

Intelectualii, în măsura în care nu făceau parte din categoria celor aserviți regimului, reprezentau un fel de pericol latent și permanent, un adversar prezumat, periculos prin capacitatea de gândire independentă și de exprimare a acestei gândiri. S-ar zice că ceea ce era privit ca un semn de adversitate la adresa regimului era nu conținutul a ceea ce puteai gândi, ci faptul că îți permiteai să gândești cu forțe proprii.

Oare nu se impunea ca, atunci când toate resursele erau în mâinile statului, gândirea, care este și ea o re-

sursă a poporului, să fi fost tot în mâinile statului, condusă, reglementată și valorificată numai de stat, nu și de particulari? Ei bine, intelectualii erau acei particulari care își permiteau să valorifice pe cont propriu această resursă, plină de forță și de efecte neașteptate, care este gândirea.

Un inginer de la o fabrică din Ploiești îmi povestea cândva că, la acea fabrică, a venit în vizită de lucru primul ministru din acea vreme. Nefiind de acord cu o anumită măsură luată de directorul fabricii, l-a întrebat: „Cine ți-a indicat dumitale să iei această măsură?” Directorul a răspuns: „Eu m-am gândit că este bună pentru bunul mers al fabricii”, la care, primul ministru, indignat, i-a ripostat: „Și cine ți-a dat dumitale dreptul să gândești?”

Revenind la procesul grupului de intelectuali în frunte cu C. Noica, este de menționat că Nicu Steinhardt a fost mai întâi citat **ca martor**. Se intenționa să fie folosit ca martor al acuzării. Dar încercările de a-l determina să declare **ceea ce** i se cerea sau poate **cum** i se cerea s-au izbit de refuzul său încăpățânat (v. „Jurnalul Fericirii” - Ed. Dacia 1994 - p. 50 - 51). Ca urmare, după îndelungate discuții și încercări de a-l convinge, a avut loc scena pe care N. Steinhardt o descrie în modul următor: „*Pe la cinci, aud în sfârșit: ticălosule, măgarule, pragmatic ce ești. Mi se poruncește să mă ridic în picioare și să-mi deșert buzunarele. [...]. Ai să vezi tu, fanaticule, podoabă. Sunt pus sub stare de arest.*” (ibid. p. 51).

De ce a fost chemat Nicu Steinhardt ca martor și de ce a fost schimbat din martor în inculpat?

Aici voi face o mică paranteză, în cadrul căreia voi încerca să inves-

tighez unul din aspectele anchetelor penale din acea vreme.

Cum erau anchetați inculpații, cum se obținea recunoșterea oricăror fapte, cum erau determinați să-și mențină aceeași poziție auto-acuzatoare până la sfârșitul procesului o putem intui din câteva rânduri pe care le voi extrage tot din cartea lui N. Steinhardt: „*De la anchetă, mă întorc de cele mai multe ori terfelit. Locotenentul-major Onea, dintre metodele de «simplă securitate», cu mine a preferat-o pe a lung repetatelor loviri cu capul de pereți; alteori sunt călcat în picioare (poartă cizme). Mai e și tovarășul anchetator Jack Simon, mustăcios și rece, cu glas cristalin, care-mi pune în vedere că a hotărât ca, în calitatea mea de evreu legionar, să mă omoare cu mâna lui*” (ibid. p. 34). Și iată-l pe același N. Steinhardt după ce - odată condamnat - a fost mutat la închisoarea Jilava: „*Ciudată senzație de imensă fericire. Motive: pentru că am scăpat în sfârșit de anchetă. Închisoarea, după Securitate, e un liman, o oază, un rai*” (ibid. p. 57).

După ce, în sufletul celui anchetat era introdusă groaza, nu era greu ca, avându-l pe acesta arestat, să fie menținut acest climat de înfricoșare până la terminarea procesului. Procedeleele folosite aveau forța să transforme un om într-un simplu emițător de cuvinte, memorizate cu fidelitate și reproduse fără greș. Între om și propriile lui cuvinte părea ca nu mai ființează nicio legătură. Omul nu mai exista. Existau numai cuvintele, așezate, ordonate, și împerecheate după voința exclusivă a celui ce le dicta în interesul reușitei procesului. Reușita însemna vinovăție și condamnare.

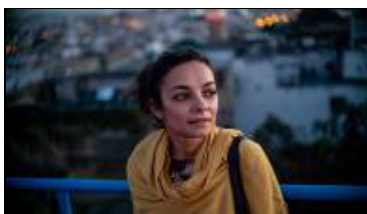
În cartea lui N. Steinhardt, găsim o caracterizare dramatică a acestei situații. În cursul anchetei, s-a decis o confruntare între N. Steinhardt și C. Noica. Iată cum a decurs această confruntare: N. Steinhardt se afla în biroul anchetatorului; este adus C. Noica. N. Steinhardt îl vede, pentru că el nu avea ochelari negri. Noica însă nu-l vede pe Steinhardt și nici nu știe că este de față, pentru că el, Noica, are ochelari negri. Și acum să facem loc propriilor cuvinte ale lui N. Steinhardt: „*Ținuta; stafia aceasta slăbănoagă și jerpelită, de îndată ce a fost introdusă în cameră și așezată de gardian cu fața la masa de lucru a ofițerului anchetator și de cum i →*

Femeia carantină

Unul câte unul
bărbații ieșeau din propria carcasă.
Bulevardul abia se trezise
în cotloanele lui se semnau
certIFICATELE DE DECES
dar bărbații nu știau că au fost
blestemați
să moară
îndrăgostiți de aceeași femeie.
Orizontul genetic îi chema în arterele
ei periferice
că într-o țară de baștină
cu apă sărată
în care sfinții își spală picioarele.
Bulevardul abia se trezise
dar bărbații mureau unul câte unul
tămăduiți
de femeia carantină a iubirii
dăunătoare.

Afterglow

Se spune că hormonii au un sistem
democratic;
țesut cu țesut
ei își strigă nevoile
ca un metabolism responsabil să-și
împingă spre lume secretul.
Credeam că suntem numerele cele
mai singure

dar pentru noi gena lui Dumnezeu a
stimulat pe rând
puterea radicală a îndrăgostirii
făcând din coincidență
un principiu al conectării.
Ne-am înmulțit mineralizați
hormonii au descoperit că suntem
egali
și ne-au botezat în materia gestantă a
unei relații.
Cu tăcerea trezvie pendulăm în
palatul memoriei
neperturbați
agățați de viitor ca de un alt capăt al
nostru
niciodată singuri
în lanțul democratic care ne sondează
umorile.

Androgenul

Mi-am lins rănile
fără să am suficientă salivă.

Pielea lui mi-a învelit oasele
cu mirosul organic al cărnii
fără să știu că această carne
stă pe oasele vieții
ca ordaliile mitologice
ce-mi calcă viața-n copite.
El îmi umple tărâmurile cele mai înalte
cu brațe de o frumusețe perfectă
și tălpi aurii
sub care cresc flori de lotus
în 13 000 de culori
și ochi deschiși
în fața Formei.
El mi-a închis rănile
și mi-a dat resursele necesare;
În casa alchimistului lumina sacră arde
continuu
și-mi spune că nu știu de ce fug
și de aceea fugeam
ca o constelație de farmece
agresivă ca febra
carnivoră
lascivă.
Cine vrea să caute dincolo de viață
trebuie să caute dincolo de mine
unde peștii șiroiesc
în ape limpezi
adânci
și verzi.

**CARLA FRANCESCA
SCHOPPEL**

Mărturii/Mărturisiri

→s-a vorbit, a luat poziția de drepti.
Nu i s-au scos ochelarii, eu n-am
voie să vorbesc așa încât nu are de
unde ști că sunt prezent. [...] vorbește
pe un ton supus, prompt, concentrat,
care evocă un lung și dureros dresaj.
Așa vom ajunge cu toții. Nu contestă
nimic, confirmă totul... Examenul e
scurt și candidatul a răspuns repede
și bine. Candidatul se și înclină de
câteva ori. Ochelarii negri dau
candidatului un aer de milog
obsechios, de sărac resemnat și
ascultător..." (ibid. p. 26 - 27).

Lung și dureros dresaj. Aceasta
este caracterizarea tragică și exactă.
Omul adus la condiția de animal și, în
această condiție, supus dresajului.

Dar, pentru ca un proces să fie bine
organizat, este nevoie și de alte probe
în afară de mărturisirile inculpaților.
Probe care să întărească aceste
declarații, să dea impresia sincerității,
a adevărului. În procesele de felul
aceluia la care ne referim, probele
folosite erau în mod obișnuit martorii.

Dar, martorii în stare de libertate
puteau constitui o problemă. Chiar
dacă se reușea să se obțină de la ei

declarațiile ce li se cereau, ei puteau
să uite unele amănunte din aceste
declarații, puteau să revină asupra
celor declarate, puteau să arate în
instanță - așa cum s-a întâmplat
uneori - că declarația le-a fost luată
sub presiune. Este drept, lucrul acesta
se întâmpla rar, pentru că și martorii
erau niște bieți oameni fricoși. Mai
exista însă un risc, și anume acela ca
martorul să fie încurcat și uneori chiar
zăpăcit de întrebările ce i se puteau
pune în instanță. Când cineva spune
adevărul, nici o întrebare nu-l poate
încurca, căci toate aspectele
adevărului se sprijină unele pe altele
și orice răspuns la orice întrebare
aruncă o lumină asupra acestui
adevăr. Când însă cineva face o
declarație care i-a fost impusă,
trebuie, la o nouă audiere, să fie atent
ca nu cumva vreun răspuns al său la o
întrebare să contra-zică ceva din cele
declarat anterior. Și, oricât e de
atent, el poate greși, iar o asemenea
greșeală poate năruia proba.

De aceea recrutarea și instruirea
martorilor putea constitui o problemă.

Ar fi greu de spus ce anume i-a
determinat pe anchetatorii lotului

Noica să încerce a-l recruta ca martor
pe N. Steinhardt. Poate s-a considerat
că, dacă o persoană inteligentă și cu
pregătire juridică, așa cum era N.
Steinhardt, devenea martor al acuzării
și își întocmea declarația după cum i
se impunea, nu mai exista pericolul
ca, în această calitate de martor, să
omită ceva din ceea ce trebuia să
relateze sau să fie derutat prin
întrebări neașteptate.

Ori, poate s-a considerat că, în
situația lui de evreu, N. Steinhardt era
un simplu tolerat în acel grup de
intelectuali de elită, ceea ce, atrăgând
probabil un anumit sentiment de
umilire, putea face mai ușoară
desolidarizarea lui de grup și
acceptarea de martor al acuzării.

Sau poate au existat alte motive, a
cărora rațiune sau iraționalitate rămân
încă insondabile. Cert este că aceste
considerații nu au dus la rezultatul
dorit și că N. Steinhardt a refuzat să
declare ceea ce i se cerea. În
consecință, a fost transformat din
martor în inculpat.

(din volumul Nedreptatea la putere.
1948-1990, Ed. Vatra Veche 2021)
(va urma)

Gânduri de Ziua Taților

~ cum s-a născut o carte ~

Pe continentul nord american, în a treia duminică a lunii iunie se sărbătorește Ziua Taților. Copiii le oferă cadouri taților, adulții își invită părinții la restaurant, iar cei mai în vârstă se reculeg la mormântul celui ce le-a fost tată.

Dar oare câți l-au cunoscut bine pe tatăl lor? Diferența de vârstă face dificilă cunoașterea.

Desigur, în familiile în care copiii continuă profesiunea tatălui, cunoașterea atinge un nivel mai profund. Copiii de doctori, muzicieni, actori, scriitori, comercianți, fermieri, lucrează - la maturitate - în același domeniu. Marea majoritate însă au profesii diferite de cea pe care a practicat-o tatăl lor, iar cunoașterea rămâne la nivelul familial, în care nu contează nici succesele profesionale, nici vreun alt component al vieții diferit de relația directă copil - părinte.

L-am cunoscut pe tatăl meu în etape, ca toți copiii. Până la 7-8 ani, m-a îngrijit în urma poliomielitei suferite la 5 ani. Ore, zile, luni, ani de masaj și exerciții, de luptă cu un braț inert.

Ajunsă în clasele primare, apelam la ajutorul tatei pentru problemele de aritmetică. Nu-mi arăta soluția, îmi conducea raționamentul până o găseam singură.

Când aveam 9-10 ani, i-am observat modul lui de a lucra. Era avocat și, când nu dădea consultații, lucra și eu îl priveam. Scria întâi cu creionul pe ambele părți ale foilor, apoi transcria cu stiloul și în final textul era dactilografiat de o secretară.

La aceste momente de lucru se adăuga bucuria de a-l asculta cântând la vioară, fie singur, fie la repetițiile de acasă cu cvartetul de coarde pe care 4 avocați îl înființaseră.

Mai târziu, adolescentă, cântam împreună, eu la pian, el la vioară, vorbeam despre cărți, sau ne povestea - fratelui și mie - idei interesante din diversele lui procese, fără să ne dea însă, niciodată, amănunte.

Ca tânără adultă, eram prietenă cu tata, făceam plimbări împreună, iar când s-a născut fiul meu, l-am văzut și în postura de bunic. Începuse să scrie epigrame și catrene umoristice.

După ce am plecat din țară, în 1982, am avut cu el o corepondență regulată. Cred că scria scrisorile la

fel ca atunci când lucra: întâi elabora ciorna în creion și apoi o copia pe curat cu cerneală, pentru că în niciuna din scrisori - le-am păstrat pe toate - nu e vreo ștersătură sau corectură. În scrisori trimitea epigrame sau catrene în franceză pentru fiul meu, elev în anii '84-'88 la o școală franceză din Montreal.

Prima vizită în țară după plecarea mea a fost în 1992. Atunci discuțiile mele cu tata s-au purtat la nivelul unor oameni trecuți deja prin încercările vieții.

După alți doi-trei ani, am revenit în țară cu fiul și profunzimea cunoașterii tatălui meu s-a adâncit. Atunci tata avea deja peste 80 de ani.

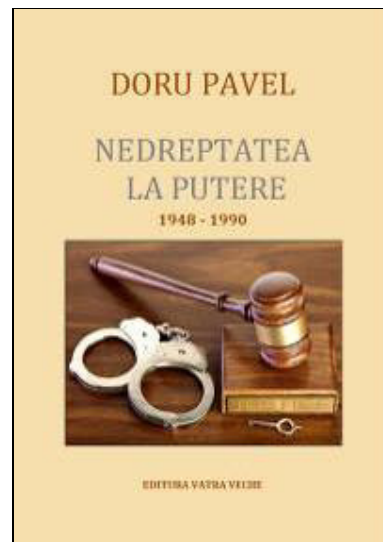
Ne vizitase în Canada, ne cunoștea stilul de viață, corepondența nu încetase nicio clipă.

În acea vreme, în România, de la a cărei revoluție trecuseră vreo 5 ani, tata mi-a citit o piesă pe care a scris-o despre un proces din anii '50.

Tot atunci mi-a vorbit pentru prima oară și despre greutatea de a fi fost avocat în perioada respectivă. Piesa mi-a plăcut extrem de mult și ulterior am aflat că i-a dat manuscrisul fratelui meu, Toma, care-l vizitase și el.

Ultima oară când l-am văzut a fost în 1995. S-a stins în 1997, an în care compania unde lucram m-a mutat de la Montreal la Toronto și a fost imposibil să plec în România, deși știam că era foarte bolnav.

Au mai trecut câțiva ani și l-am rugat pe Toma sa-mi trimită manuscrisul piesei, dar el a tot amânat, după care am fost amândoi

acaparări de cotidian și piesa a fost uitată.

Recent, Toma s-a mutat de la Chicago la San Francisco și mi-a spus că a găsit într-una din lăzile cu cărți piesa lui tata - pe care o rătăcise - și încă un eseu, ambele dactilografiate. Le-a scanat și mi le-a trimis și mie. Lectura acestor două materiale m-a făcut să-l cunosc pe tata și mai adânc, să înțeleg modul lui de gândire și felul în care și-a exercitat profesiunea.

Am hotărât, Toma și cu mine, să publicăm materialele - la care să adăugăm un eseu apărut în 1992, drept care fiecare dintre noi a început să recopieze, pe computer, Toma piesa, eu eseurile.

Ei bine, abia transcriind textele tatei am intrat adânc în gândirea lui și am cunoscut în detaliu modul în care tata și-a exercitat profesiunea în perioada anilor '50, cu interdicțiile datorită cărora niciunul din membrii familiei nu era la curent cu amănuntele ținute în secret.

Nașterea acestei cărți, prin contactul nostru direct cu fiecare rând scris de autorul ei, tatăl nostru, a constituit pentru noi, fiul și fiica lui, un moment de mare emoție. Gândirea noastră s-a atins - literalmente - cu cea a unui tată căruia i-am descoperit calitățile profesionale, morale și scriitoricești pe care, altfel, nu le-am fi cunoscut niciodată.

Aceasta este istoria recentei apariții, la Editura Vatra veche condusă de Nicolae Băciuț, a cărții *Nedreptatea la putere 1948-1991* de Doru Pavel.

VERONICA PAVEL LERNER

Coroșpondența lui Dimitrie Stelaru

(XXXIX)

Văleni, 10 aprilie 1966

„Cristos a înviat! Dragul meu, mi se pare că pe săptămîna viitoare va trebui să fiu la București, fiindcă s-ar putea să pornesc spre Ion Vlad* și consoarta lui. Am primit un telefon de la București în acest sens.

Oricum, eu te rog să-mi trimeți un pachet de poezii de-ale tale *inedite* (cele care îți plac mai mult și care nu apar în reviste) și o fotografie de-a ta, că vreau să-ți închin o pagină în „Ramuri”.

Cînd mă întorc, ne vom vedea la Văleni.

Toate cele bune la ai tăi; ție, dragostea lui **Miron**”.

Note

1.*Sculptorul Ion Vlad și „consoarta lui”, adică Nica, plecați la Paris cu un an în urmă.

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

3. Donată de Gheorghe Sarău Muzeului Literaturii Române, în 4 aprilie 1997. Victor Corcheș, în 16.06.2003, îi transmite lui Gheorghe Sarău că a verificat și **nu** mai exista acolo scrisoarea – cartea poștală].

*

Scrisoarea Elenei Paraschivescu, redactată și trimisă la 7 mai 1966, de la Vălenii de Munte (Aleea Berceni, nr. 11, Reg. Ploiești), lui Dimitrie Stelaru, la Buftea (Bulevardul RSR – „fost Aleea Gării”, nr. 44).

Vălenii de Munte, 7 mai 1966

„Dragă Dimitrie Stelaru,

Răspund urgent la scrisoarea matală, căci îmi dau seama că starea este cam încurcată. Dacă vrei sfatul meu, pe care de altfel mi-l ceri, îmi iau îngăduința să-ți spun că cel mai bun lucru ar fi să te muți de acolo aiurea.

De la Miron nu am primit decît o singură scrisoare de cînd a plecat și nu mi scrie nimic în ceea ce te privește. El se întoarce peste două săptămîni, dar nu cred că îți va da alt sfat. Dacă lucrurile stau cum stau și nu se poate ajunge la o conviețuire pașnică, decît să te frămînti cum te frămînti, caută să te așezi în altă parte.

Atunci cînd ți-a spus Miron că eu tărăgănez închirierea la noi o făceam pentru că părinții mei sunt pe cale de a-și vinde casa din București și vor să se stabilească la noi la Văleni, acum lucrurile sunt pe cale de-a se definitiva. Așa că nu se mai pune problema să mai

Portret de Ion Vlad (1953)

pot primi pe cineva în curte. Dar cred că vei putea găsi chiar în Buftea o odaie, poate chiar în condiții mai bune și mai de liniște de cum stați acum.

Cam asta este sfatul meu și cred că și cel mai înțelept lucru pe care îl poți face în situația care s-a creat și din care altă ieșire nu văd. Cînd va veni Vlad, vei avea cu el toate explicațiile și nu văd de ce el nu va înțelege că, altfel, nu puteai proceda. Astfel, vei curma o situație, care, din zi în zi, nu poate decît să devină de nesuferit. Asta este părerea mea și înștiințeză-mă și pe mine de hotărîrile pe care le iei, dacă-ți pot fi de folos cu ceva.

Eu vă doresc numai bine și numai sănătate pentru voi și Eunor. Mitică îl salută și-l îmbrățișează de asemenea pe micul vostru prinț stelarian.

Cu cele mai bune gânduri și numai succes în ce veți întreprinde!

Lena”.

Note

1. În lipsa lui M. R. Paraschivescu, aflat la Paris, la sculptorul Ion Vlad, Elena Paraschivescu îl sfătuiește pe Stelaru să se mute la altă gazdă în Buftea – date fiind șicanele pe care „duduia” Florica (mătușa Nicăi, soția lui Ion Vlad) le făcea familiei Stelaru, la Buftea. Lucru care s-a și întîmplat.

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

3. Scrisoarea a fost donată de Gheorghe Sarău Muzeului Literaturii Române în 4 aprilie 1997. Victor Corcheș, în 16.06.2003, îi transmite lui Gheorghe Sarău că a verificat și scrisoarea **nu** mai exista acolo].

*

Scrisoarea prof. Vlad Sârbu*, trimisă din Vălenii de Munte (Raion Teleajen, Reg. Ploiești), în 12 mai 1966, lui Dimitrie Stelaru, la Buftea.

Văleni, 12 mai 1966

„Dragă domnule Stelaru,

Am regretat nespun de mult că nu eram în localitate în clipa cînd, în fine, v-ați hotărît să vă deplasați la Văleni.

Încerc de ani – poate exagerez – să vă

scriu cîteva rînduri (prima dată am luat o adresă de la domnul Vlad prin 1963), însă n-am izbutit. Poate că nici nu știam cum ar fi fost primită de dumneavoastră.

Am fost, însă, mereu la curent cu vești despre existența d-stră de la Lena Paraschivescu, căreia nu de puține ori i-am mărturisit afecțiunea pe care v-o port.

Nu știu ce aș putea să vă scriu? Sînt așa de multe de spus, încît numai o eventuală întîlnire ar putea umple un gol, pe care vicleanul domn timp l-a țesut cu grabă între noi.

Fiindcă zeii mi-au hărăzit un Fiat 850, oricînd aș fi dispus să vin pînă la Buftea să stăm nițel de vorbă în jurul unui pahar de „Văleni” lichid și original, dacă dumneavoastră mi-ați comunica că n-aveți nimic împotriva acestui proiect al meu și eventual ați indica și un interval de timp care v-ar conveni.

Fiindcă Lena mi-a spus zilele trecute că sînteți într-o situație oarecum dificilă cu domnița Vlad – sau mai bine zis dna Florica – m-am gîndit că poate v-ar interesa un post simplu, ușor și care ar avea rolul de a vă oferi un salariu onorabil și o locuință în schimbul unei strădării foarte mici, la una din Taberele de pionieri și elevi din regiune, măcar pentru perioada de vară. Eu am ceva relații la secția de învățămînt a regiunii Ploiești și cred că aș putea aranja o asemenea situație ori la Cheia – la o aruncătură de băț de Văleni – ori Sinaia, Poiana Țapului, sau ... etc.

Evident, nu fac decît, deocamdată, să vă propun, ca să știu dacă aș putea încerca o strădanie în acest sens. Nu e de fapt, deocamdată, o promisiune.

Cred însă că v-aș putea rezolva problema locuinței, a liniștii și ați avea timpul necesar pentru scris.

Nu mi-o luați în nume de rău, dacă mă amestec în treburile dumneavoastră.

Transmiteți doamnei Stelaru sărutări de mîini și flăcăului îmbrățișări din partea-mi. Aștept o veste din partea d-stră și pînă atunci vă salută cu dragoste **Vlad Sârbu**.

Adresa: prof. Prof. **Vlad Sârbu**, Strada B. Șt. Delavrancea, nr. 3, Vălenii de Munte, Raionul Teleajen, Regiunea Ploiești

P.S.: Fiindcă soția mea e doctoriță, vă rog să apelați dacă aveți nevoie de medicamente sau întăritoare pentru copil”.

Note

1. Vlad Sârbu, profesor în Vălenii de Munte, cu soția medic.

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

PORTRET DE CRITIC LA MATURITATE

Față de perioada de tinerețe, faza de maturitate a criticului Anton Cosma are, în viziunea îngrijitoare ediției integrale de opere a scriitorului, Ela Cosma – configurații distincte. Subscriind la acest punct de vedere, încercăm în rândurile de față o întregire de „portret” intelectual al unuia dintre criticii recentii cei mai atașați la ritmurile și devenirea prozei române actuale. De menționat că răstimpul alocat fazei sale de maturitate (1982 – 1991) corespunde în mare deceniului optzecist, al ultimei generații la a cărei afirmare asistă criticul Cosma. Cu o intuiție bine strunită de o documentare asiduă, autorul rezervă bune pagini romanului „tinerilor”, pagini de analize succinte însoțite de încadrări exacte într-un specific ce contează în evoluția întregului literar al epocii. De prezentări pertinente beneficiază CORNEL COTUȚIU (subtil, neretic, „de un sentimentalism rafinat”, a cărui „carte de vizită” e o „scriitură funcțională și adecvată”), RADU ȚUCULESCU (de „stil narativ simplu, modern fără ostentație”, cu „o notă de suspans și de enigmă”, alături în ton de „satiră subțire a prozaismului provincial modern ca ipostază a unei vagi degradări umane”), VICTOR NICOLAE (scriind și el despre „condiția tânărului zilelor noastre”, într-o „proză realistă modernă”, de un „realism social-psihologic” de „opțiune etică” în genul lui Augustin Buzura; personajul lui – „tânăr furios”, fără compromisuri, e un „luptător dublat de un abulic”, motivat de „aspirația spre puritate și absolut”, neînduplecat cu tarele morale ale prezentului, descoperindu-și în final vocația de „a construi case pentru oameni”), B. PANDELEA („autor matur, capabil să surprindă în desfășurare epică un destin uman”; „un muntean ardelean”). Bazat pe o documentație extinsă, criticul operează distincții salutare privind orientarea poezii „noi”. „REALISM ȘI PARTICIPARE” propune aprecierea acestora ca act de continuitate („în spațiul romanului, tinerii nu demolează, ci mai degrabă continuă”). Criticul confirmă, în baza unei examinări bine documentate, existența unui „roman românesc al deceniului opt”. Tinerii deceniului, distanțându-se de

modele străine, gravitează în „proximitatea autohtonă”, atestând totodată un ridicat „nivel profesional-artistic al textelor”. Tendințe dominante ar fi: „realismul social-psihologic”, „linia romanului-conștiință”, „linia obiectivității”, „în creștere” odată cu maturizarea tinerilor. Eseul RESCRIEREA TRADIȚIEI continuă expunerea „tendințelor” generației pe linia „neotraditionalismului”: a) istorie social-spirituală, b) istorie regională (spațiul muntean, ardelean, bănățean), c) univers mitic. Exemple grăitoare sunt argumentate convingător. Un mod „metarealist”, al filtrării realului în conștiință consemnat anterior, e regăsit, ca marcă a originalității, și în romanul tinerilor. Remarca marchează trecerea, cu LA FRONTIERELE LITERATURII, spre romanul experimental. „Formule noi” ale tinerei generații consemnează autorul ca 1) „Metaproză, metaroman”, în continuarea unei tehnici afirmând „metarealitatea scrisului însuși” (la un M. H. Simionescu sau George Bălăiță). Exegețul avansează, radical, ipoteza după care tinerii autori din această formulă (un Gh. Crăciun, M. Nedelciu) îi depășesc pe înaintași ca putere de translare a realității în metarealitate, convertind aventura scrisului în „una propriu-zis existențială”. Experimentul tinerilor ar fi, în alți termeni, „unul al adecvării la real și nu al căutării pure în metareal”. În acest sens (2) hiper-romanul („înruștat cu metaromanul”) e o adecvare sui generis la real, roman făcut din „prefabricate românești”, „fragmente de structuri stilistice istoricizate și tratate ca șabloane refolosibile” (promotori: Ion Iovan, P. Georgescu,

Liviu Ciocârlie). La frontiera exprimării românești se mai află (3) romanul eseu (din valul „vechi”: O. Paler, V. Andru; din cel nou: A. Brezianu, G. Liiceanu) și (4) „romanul popular”, dezvoltat după 1970, cu formele: policierul, aventura, SF-ul, romanul istoric, ilustrat (după E. Barbu, P. Anghel, C. Cubleşan, R. Ciobanu) de „tinerii” D. C. Tănăsescu, Ion Tipse, I. D. Denciu, M. Diaconu. Din analiza (pozitivă) a acestor scrieri, analistul concludă: „nu există specii și forme minore”, când sunt tratate estetic. Iar despre romanul tinerilor, în ansamblu: acesta există, cu note originale bine conturate, întregind profilul posibil al unei noi generații. Aproximarea în spirit de suflul generației (atunci) noi atestă aspirația criticului-scriitor spre o înnoire de fond a percepției realului în literatură. Și întrucât optzeciștii s-au poziționat în modul cel mai radical, în proză și în poezie, împotriva sistemului sufocant al „epocii de aur”, afinitatea comentatorului în raport cu textele comentate e probă indirectă a simpatiei sale pentru lumea alternativă anticipată de autorii lor. Am numi-o opțiunea profundă, opusă uneia „teoretice”, „oficiale”, a comentariului „de fond” oficios ce iese la suprafață în o parte din contribuțiile sale ideologizante, sancționate în termeni fermi, chiar dacă nu excesivi, de editoarea sa. Am semnalat aceasta drept contradicția lui Cosma – între un „neomarxism istoric” și tentația experimentală, (neo)modernistă, manifestă și în literatura sa – poezie, teatru, proză propriu-zisă sau SF. Tendința de suport pentru literatura „tinerilor” se confirmă și în comentariile, nu puține, în marginea fenomenului SF. În eseul PATRU DECENII DE LITERATURĂ SF ROMÂNEASCĂ (I, II) autorul reușește o panoramă-compendiu a literaturii SF autohtone, cu specială atenție asupra autorilor „tineri”. Cele „patru decenii” literare SF sunt împărțite de autor în trei etape „evolutive”: I) 1950-1965; II) 1965-1980, III) după 1980. Prima etapă e ilustrată de „pionieri și animatori ai genului”, creatori de climat, promotori de acțiuni de popularizare prin traduceri, antologii, colecții. Etapa a doua e cea în care se petrece fuziunea/armonizarea a generației vârstnice cu generația tânără →

IOAN MARCOȘ

apărută între 1965-1980. În afară de literatură, aflăm că generația vârstnică se exprimă și prin „tentative de teoretizare” și „istorico-literare”. Contribuția principală e atribuită „noii generații”, mai „ambitioasă”, ai cărei reprezentanți promovează SF ca literatură, dincolo de „instruire și educație”. Autori ca M. Oprea, C. Culeșan, Gh. Săsărman își desemnează „scopuri estetice”, încadrate de cele „moral-sociale, ridicate de cele (M. Oprea) la perspectiva „condiției umane”. În fine, în etapa a III-a, SF-ul din deceniul opt „tinde spre statutul metaforic-parabolic”. Criticul remarcă existența a „două circuite” SF: unul „închis, antiliterar”, altul deschis, „literar-artistic”. Autorul constată că, în ciuda unor „rezistențe tehnice în structurile fanilor SF ducând la contestarea artisticului” (fenomenul *fandom*), evoluția dominantă a SF e spre literatură. E subliniat meritul tinerei generații optzeciste, orientată spre în primul rând spre „valoare artistică”. Ni se oferă analize relevante la texte de autori noi ai deceniului (Mihai Grănescu, Lucian Ionică, Sorin Ștefănescu). La aceștia, „scopul estetic primează asupra silogismului SF”. Remarcând scriitura lor (neo)modernă, prozele le sunt apreciate ca ancorate doar indirect în SF, „noua” proză de anticipație integrându-se în „literatura artistică”.

Aspectele inovative ale literaturii noastre din deceniile ultime dinaintea de 1989 sunt cercetate analitic, dar și pe întreguri, explicitarea lor impunând investigații sistematice retroactive, de clarificare a precedentelor, în timp și ca realizare epică. Cele două fenomene corelate – literar și critic – sunt abordate adesea în legăturile lor, în beneficiul amândurora. Anton Cosma e preocupat, în multe demersuri, de optimizarea instrumentarului critic. O excelentă stăpânire a acestuia găsim în SENTIMENTUL DATORIEI FAȚĂ DE LITERATURĂ, unde cercetătorul distinge trei etape ale literaturii române moderne: 1) a clasicilor (având cultul adevărului ca etică); 2) interbelică („modernă”, cultivă valorile istorice, etnice, nu eterne); 3) postbelică („actuală”, se ocupă de actualități imediate). Exegetul delimitează cu aplomb „rațiunea de a fi” a literaturii în fiecare din numitele epoci: sensuri clasice ar fi legate de „adevăr”, la început de secol 20 urmează tranziția

de la etică la „morală practică”; în interbelic factorul cheie e cel cognitiv, cu variantele: social-psihologic, etnic, mitic; în epoca postbelică determinant e social-politicul, cu raportarea la „lumea obiectivă”, la „istoria care se face”. Cu o butadă sugestivă: „totul e politic, inclusiv apolitismul”. Față cu reușitele diverse ale literaturii noastre autorul constată starea lacunară a „sintezelor critice”, anume ale celor despre literatura contemporană. Printre „excesele nescuzabile” ale criticii, polemistul invocă abordarea „dogmatică” și pe cea a „criticii creatoare”. Datoria criticii ar fi aceea de a se constitui în „conștiință de sine a literaturii”. În opinia criticului, ipostaza ei optimă – sinteza critică asupra literaturii române contemporane va ieși din „sentimentul puternic al datoriei” față de aceasta.

„Sentimentul datoriei” critice, afinitatea pentru „criteriul necesității” în oficiul criticii sunt repere de atitudine la care eseistul revine insistent. Pe urmele lui Adrian Marino, el militează pentru critica „de idei”, pentru sinteză, teorie și clasificare. Preferă critica „obiectivă”, fondată pe documentare și adevăratele deziderate ale literaturii, așadar o critică în umbra creației, opusă „independenței” de interpretare, criticii originale, „infidele”. Se realizează ideile majore care au marcat gândirea critică și promotorilor acestora, un Maiorescu, Lovinescu, G. Călinescu cel din *Istoria...* Pledează, ca alternativă la cărțile „spectacol”, pentru cele „necesare”. Se poate observa opțiunea pentru spiritul „constructor”, geometric, opus celui de finețe.

Ioan Marchiș

Criticul statuează, cu această luare de atitudine, un antagonism aparent ireductibil. Cele două fațete ale criticii nu sunt însă cu necesitate în opoziție absolută. Paradoxal, se poate constata, în relieful reflecției critice românești, coexistența unor formule critice paralele. În cazul mai multor critici din cei mai proeminenți (Lovinescu, G. Călinescu, N. Manolescu) capacitatea ieșită din comun a analizei, strălucirea argumentației merg mână în mână cu și sunt o condiție a spiritului de sinteză. Critica literară românească în ansamblu s-a impus ca un tot complex de ecouri ale literaturii, în care abordarea fenomenului literar necesită deopotrivă „impresionismul” descrierii, portretistica sugestivă, ca și construcția obiectivă ori critica de idei/a conceptelor. Aceștia își împrumută unele altora resursele, într-un continuum funcțional, al aprofundării. Anton Cosma însuși ilustrează conlucrarea acestor ipostaze, excelând deopotrivă în fiecare: în analizele sale la scrieri individuale de autori („tineri romencieri”, autori SF, „un moment metaralist” - Florin Bănescu, un roman tehnicist „altceva decât romanul”/ V. Marineasa; profilul „romanului retro” la Camil Petrescu, virtuțile prozei scurte la autori ai deceniului opt); în investigații de „critică obiectivă” (cercetări asupra: „romanului politic românesc” ori despre fenomenul ASTRA din perspectiva „teoriei receptării”, sugestii de studii din unghiul „geografiei literare”; descifrarea, în proza fantastică eminesciană, a înțelesurilor „nostalgiei inverse”, intelectualiste; evaluarea, în termeni de istorie literară a „romanului familiei”, autohton și străin); în fine – în aprofundări de concepte, critică de idei propriu-zisă. Anton Cosma are o abordare dinamică în elaborarea critică, noțiuni corelate sunt puse în conexiunea lor funcțională, la potențial maxim. Așa e degajată, în varii contexte, corelația spațiu/timp, cronotopul. Tot astfel tandeul „tradiție și modernitate” e desfășurat în perspectivă istorică la scara naționalității. Într-o „dialectică a devenirii”, de la sentința „românul e conservator” se trece la faza „românul e prea conservator”, apoi la motivații posibile ale acestui fenomen (dincolo de refuzul progresului sau „boicotul istoriei”), cea mai credibilă fiind : „criteriu și cenzură dreaptă a perfecționării”. Evoluția istorică a românilor e→

definită ca „echilibru stabil între conservare și modernizare”. Comentariul are, aici ca și în alte eseuri logică, argumentație strictă, neretică, nu însă lipsită de discrete „monturi” stilistice de efect (istoria nației asimilată unor „replieri și reveniri ca ale unui arc de oțel.”)

Dezbaterea de idei urmează frecvent modelul descris mai sus. Fără risipă de cuvinte, autorul conduce expunerea în formulări concise, ridicând rapid „construcții” ideatice viabile.

În câteva (nu multe) cazuri, temele abordate suferă amprenta cenzurii totalitare (textele despre „angajarea în cultură”, „spiritul revoluționar”, „militantismul scriitorului”, „patriotismul”). Criticul Cosma reușește, chiar în aceste „exerciții impuse” (cum subtil remarcă editoarea sa), o răsturnare ingenioasă în argumentare, mutând discuția din zona clișeelelor în câmpul dezbaterii autentice. Conceptele examinate acoperă aria largă a problemelor esențiale ale literaturii. „Integrările” sale includ: autenticitatea, realismul (și metarealitatea), „vârsta” politicului în proza românească, „contradicțiile și progresul în literatură”, „stadiile criticii literare”, „romanul politic” și „confiniile” acestuia, „anticipație, utopie și discronie”, „romanul retro”, „cronotopul”, „romanul familiei”.

Criticul menține argumentația în sfera generalului, fără a se rezuma la pure abstracțiuni. Elaborarea conceptuală e tratată ca „instrumentar” pentru procesul investigării „practice”. Autorul e un analist remarcabil, fără a se limita la aceasta, contextualizează dezinvolt, pune autori și cărți în paralel, înscrie, operează catalogări, denotații îndrăznețe. Adesea folosește recenzarea unor cărți ca pretext pentru a rezona asupra unor aspecte de un mai larg interes în domeniu. Circumscrie, de pildă, „genul” literaturii SF, în paralel cu prezentarea de autori și cărți specifice. Sunt precizate, cu această ocazie, categoriile/„speciile” acesteia, respectiv: literatura SF propriu-zisă, „ficțiunea speculative”, „conjectura rațională”, „ficțiunea politică”, ilustrate convingător cu nume de autori credibili. Aprecieri-surpriză întăresc explicitarea fenomenului. Astfel, încercările SF de la începuturi până la războiul Al Doilea Mondial sunt considerate „doar lunga sa copilărie”; cei 40 de ani postbelici (1944-1984) luați în

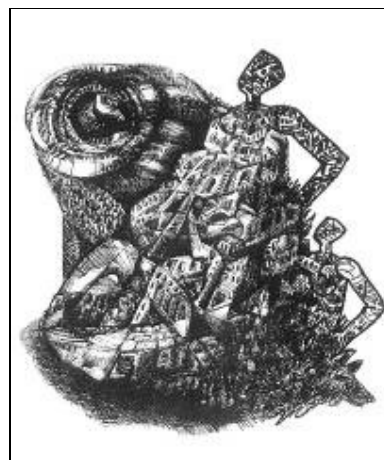
considerare îi apar criticului, în lumina rezultatelor obținute, drept „epoca de aur” a ficțiunii SF. Regăsim frecvent aptitudinea specială a istoricului literar pentru clasificarea bine cumpănită.

Concepte cu un potențial aparent redus de cuprindere precum „politicul” sunt degajate de balastul unor locuri comune și resuscitate fructuos pe linia unor aspecte de noutate esențială.

În funcție de conținuturile luate în cercetare, autorul distinge varii epoci de creație, ilustrate de autori și opere inseriate cu grijă. O viziune comprehensivă aduce în prim-plan, în proza românească, „vârsta politicului” cu avatarii acestuia: „ideea națională” (romantic-pășoptistă), adevărul și valoarea morală (la clasici), orientarea „cognitivă”, din perioada interbelică. Postbeliciei se afirmă în mai multe etape: cea imediat de după război, dominată de încercări minore (cu excepția „Cărții Otlului” a lui Geo Bogza), apoi deceniul șase, cu politicul devenit „locul geometric al literaturii române”, iar prin reușitele unor autori de marcă afirmați din faza interbelică, și un deceniu răscumpărat valoric pentru multe proiecte eșuate. Perioada de început a anilor 60 e alocată momentului „prozei scurte”, cu ruptura de retorica oficială prin introducerea „faptului mărunț”, a omului „sucit”, non-tipic, opozitiv. Partea a doua a deceniului șapte e consemnată ca „biruința perspectivei politice propriu-zise”. Se continuă „realismul social tradițional”, căruia i se adaugă „romanul parabolic”, cel „narativ-mitic”, romanul politic ca atare, cel de inspirație psihanalitică. De la mijlocul anilor 70, se impune romanul „în linia literaturii și artisticului”, cu „problematika textului și scriiturii”, în vreme ce „romanul cu implicații social-politice” continuă a stârni interes, prin autori proeminenți. Se optează însă și pentru un roman detașat, ironic, pentru metaroman (roman al romanului), pentru romanul preocupat de „efecte stilistice”.

Alături de acestea survine un reviriment al prozei scurte, de nuanță experimentală. Autorul vede, în final, ca însumare a acestor tendințe în anii optzeci, dominația (încă) a prozei „ancorată în realitatea socială și politică a individului modern”.

Desigur, turnura de atitudine a deceniului, produsă de mișcări tec-

Ioan Marchiș

tonice de adâncime, era dificil de anticipat.

Diversitatea de orientări avea să se rezume, în cele din urmă în opoziție radicală, care e tot politicul, în acțiune.

Instinctul subteran al opoziției l-a nutrit și scriitorul Anton Cosma, în variata sa de creație literară, mare parte satirică, rămasă în stagiul literaturii de sertar și căreia sfârșitul propriu nu i-a mai îngăduit publicarea.

Până atunci, fără a accepta prea dese „căderi” în spectacolul discursului critic „narcisist” să remarcăm frumoasa excepție pe care și-o îngăduie din când în când criticul, aceea a contemplării în oglinda umorului. Alături de exemplara „Utopia comică. Contemporanul nostru Cyrano”, sau de filonul biografic ironic din eseu „George Topârceanu”, Anton Cosma cel sobru ne dăruie în eseu „Cumințenia pământului” un model de scriitură liberă, artistă, „manolesciană”.

Aici, documentării i se adaugă contemplarea și interpretarea simbolurilor, rotirea videocamerei aduce în prim plan o imagine tridimensională, sculpturală. Tot așa, în „Decalajul 1001”, criticul dezvoltă, pe marginea cărții lui Cristian Teodorescu („Tainele inimei”) o jerbă de spectaculoase artificii ironice.

„Infidelitatea” refuzată în critică autorul „Detectivului particular” și-o manifestă plenar în proza și teatrul – postume.

Stern, constructiv, un dedicat al formei armonioase, criticul blăjean și-a rezervat revanșa postumă pentru o libertate antumă parțială sau imposibilă. Ianus bifrons, critic și scriitor, statuia sa crește, încet și sigur.

Blocnotes
Memorialistică
Jurnalul lui Ion Ioanid

Disidența românească din anii 1948-1953 a condus la arestarea unui mare număr de oameni de toate categoriile socio-profesionale. Din experiența lor carcerală au rezultat lucrări dramatice care au văzut lumina tiparului abia după 1989. Dintre acestea, cea mai complexă este „Închisoarea noastră cea de toate zilele” a lui Ion Ioanid, considerată pe bună dreptate o adevărată sinteză literar-memorialistică a gulagologiei românești.

Ion Ioanid (1926-2003) a fost arestat pentru prima dată în 1949. Anchetat și eliberat la scurt timp, a fost arestat din nou în 1952 și condamnat la douăzeci de ani de muncă silnică sub acuzația de „uneltire împotriva statului”. A trecut prin aproape toate închisorile comuniste din România, teribila pedeapsă a privatizării de libertate făcându-l victima tuturor ororilor unui regim de detenție criminal. A scăpat din închisoare în anul 1964, odată cu eliberarea generală a tuturor deținuților politici. În 1969, a emigrat în Germania Federală, unde i s-a acordat azil politic. S-a stabilit la München, iar după aproape un an, a devenit angajat, timp de aproximativ 24 de ani, al departamentului românesc al postului de radio „Europa Liberă”.

După decembrie 1989, și-a publicat în România cartea „Închisoarea noastră cea de toate zilele”, o frescă monumentală a vieții deținuților din închisorile comuniste. Prima ediție a cărții a apărut la Editura Albatros, iar a doua la Editura Humanitas.

Document extrem de tulburător, lucrarea sa memorialistică, în ciuda faptului că reprezintă un recurs dureros la memorie, nu trădează nicio urmă de patimă, nici cea mai vagă nunață de literaturizare ieftină.

Cartea este comparabilă în multe privințe cu scrisul deconspirativ al lui Aleksandr Soljenișin, motiv pentru care autorul a fost numit de critici „un Soljenișin român”.

Fragmente:

= „Primul meu contact cu Securitatea a fost un vis urât, pe care foarte repede l-am uitat.

Cu lipsa de experiență, inconștiența și entuziasmul tinereții, n-am înțeles nimic din fenomenul pe lângă care doar trecusem și am considerat episodul încheiat” (Capitolul „Prima arestare. Malmaison, 1949”, Volumul I).

= „Fiecare primea în gamelă o copită de vită, fără unghie; așa veneau de la abator” (Capitolul „La Penitenciarul Pitești”, Volumul I).

= Niciodată de-a lungul celor 12 ani de închisoare nu am avut atât de vie conștiința inutilității timpului pierdut, ca acum, în preajma eliberării, când începusem să măsoar scurgerea vremii, numărând zilele și ceasurile pe care mai eram obligat să le petrec între sârmele ghimpate ale lagărului. [...] Pluteam între două lumi. Nu mă mai simțeam nici în închisoare și nu eram nici liber” (Capitolul „Eliberarea mea. Între două lumi”, Volumul III).

= „Recunosc că nici înainte de arestare și cu atât mai mult după experiența vieții petrecute în închisoare nu m-au impresionat și nu,

am fost în stare să acord respectul cuvenit, din principiu, gradelor titlurilor, sau membrilor ierarhiei vreunei organizații, fie ea politică, militară, ori bisericească, decât în măsura în care oamenii care le reprezentau erau, într-adevăr, respectabili. Nici uniformele, nici numele sonore, nici originea socială, nici chiar vârsta părului cărunț nu m-au împiedicat să-i apreciez după alte criterii decât ale onestității și caracterului integru. [...] Am respectat și admirat numai noblețea de caracter. Nu cred că te înobilează nici sîngele, nici gradul de cultură, nici munca !” (*Închisoarea noastră cea de toate zilele*, ediția I, Albatros, București, 1996, vol. 5, p. 264)

= „În virtutea aceleiași solidarități, care mă leagă și azi de vechii mei camarazi de detenție, dedic această carte de amintiri celor care au trecut prin închisorile comuniste și nu mai sunt acum printre noi, ca sa știe, acolo în lumea în care se afla, ca nu i-am uitat. De asemenea, și celor care au supraviețuit închisorilor și își trăiesc ultimii ani într-o "libertate" suspectă, care pregetă să le facă dreptate. Dar am scris aceste amintiri și pentru ceilalți, pentru acei neoameni care și-au legat semenii în lanțuri, i-au lovit și schingiuit, i-au înfometat și i-au ucis fără milă, ca să știe și ei că nu i-am uitat și că numele și faptele lor vor fi consemnate în paginile de rușine ale istoriei noastre” (*Închisoarea noastră cea de toate zilele*, ediția I, Albatros, București, 1996, vol. 5, p. 269).

DORIN NADRAU
(S. U. A.)

Ioan Marchiș, din ciclul
„Armata de teracotă”

Exerciții de autoexilare

ARTA BANALIZĂRII

„Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă” se intitula, baroc, una dintre piesele lui Horia Lovinescu. A trăi și a dispărea în cenușiu. A fi ca și cum n-ai fi. Împliniri și speranțe sure. Comoda împăcare cu tine și cu mediul în care ți-e dat să exiști. O trecere cețoasă prin lume, fără un minimum de halou. Indiferență, împăcare, blazare, aplatizare. Fără să-și dea seama, puțini sunt cei care să nu împărțasească soarta mistreților întărcuiți de la Balc, unde glonte n-a fost decât împlinirea unui destin firesc, așteptat, pregătit, chiar dacă nu neapărat dorit. Banalizarea, cât pentru o-ntrăgă viețuire, a sinelui și-a jur împrejurului e o artă. Practicată cu îndărătnicie, silnic și zilnic.

Fascinant, atrăgând magnetic și azi, ca și zeci de ani, este colțul microbiștilor, tablagiilor și sahiștilor din Cișmigiu. Rumoare și tensiune aparentă. Discuții aprinse din te miri ce. Împăcări imediate. Zornăitul zarurilor și zumzetul chibișilor care întrevăd remiză într-o situație disperată pentru unul dintre combatanți. O oază a descărcării nervoase și a deconectării, ai zice. Poți intra oricând în vorbă, poți spune absolut tot ce-ți trece prin minte. Poți fabula la nesfârșit. Nimeni nu te cunoaște, dar toată lumea te crede. Ai impresia că ești buricul pământului. În fine, te ascultă cineva! Ba chiar îți replică. Ești important. Ți se cântăresc opiniile. Ți se dă, uneori, dreptate. Ba chiar ești solicitat să arbitrezi o dispută, îmbrăcând, pentru câteva clipe, pielea imperială și înțeleaptă a lui Solomon. Îți priește analgezicul. Până când redevii singur. Tern ca tot ce te înconjoară. Atunci urăști înserările și mai ales noaptea, care nici cu vreun coșmar nu te mai dăruie. Iar toate diminețile și toate trezirile îți apar prăfoase.

Nu ne naștem ca inși banali. Copii fiind, suntem chiar interesați, prin inconstanță, iresponsabilitate și nonconformism. Maturii fac pe dracu-n patru să ne aducă la numitorul comun. Ne zbatem bine și scăpăm o dată. Și încă o dată. Vine apoi rândul școlii să încerce a ne uniformiza. Reușita e, pentru început, relativă. Dar omogenizarea se prefigurează. Și se desăvârșește atunci când începem să jucăm un rol social și ni se atribuie un statut. Devenim niște molecule disciplinate, urmând, clipă de clipă, trasee dinainte și precis stabilite. Ne opacizăm treptat, lucru care se întâmplă

și cu orizontul nostru. Mai tentăm, arareori, câte o zvâcnire – din iubire sau din împovărarea cu vreo dramă. Ne revenim și continuăm a ne bătători cărarea.

Cauza cea mare este teama de pericol. Blestematul instinct de conservare. Ne ferim în permanență de tot ceea ce credem că ne-ar putea produce rău, că ne-ar modifica ori ne-ar abate de la traseul nostru somnambulic. Urmăm școli. Începem și apoi consolidăm cariere, ne căsătorim, facem copii, devenim bunici – după tipicul dintotdeauna. Avem întâi preferințe, apoi fixații, pe care ne amăgim să le numim – mai blând – tabieturi. Ne plac doar anumite culori, ascultăm același gen de muzică, ne obișnuim cu o băutură și cu o marcă de țigară, preferăm o anumită literatură, alegem același drum înspre și dinspre casă. Totul e făcut cu minuție, atent organizat în timp. Speranța noastră nerostită este să devenim prizonieri absenți, deci perfecți. Orice deviație se transformă în sentiment, măcar difuz, de vinovăție. Veghem la asta, fiecare în parte și societatea laolaltă. De aici și până la banalizarea deplină e doar un pas. Pe care, cu voluptate, abia așteptăm să-l facem.

Banalitatea are legile ei, pe care noi ne mințim că le-am fi inventat singuri, deși le copiem cu îndârjire, chiar involuntar, încă din pruncie. Prima și cea mai de seamă este regula lui „așa trebuie, așa se cade, așa se cuvine”. Intrarea în matricea (auto)impusă se face mai repede sau mai greoi, în funcție de forța adaptativă, de temperament și de combustia culturală. Doar ne naștem după un anumit tipic și murim după un altul. (Dacă e să-i credem pe cinici, moartea ar fi cel mai de seamă dar din ce ni s-a lăsat, de aceea tot amânăm întâlnirea cu el, lăsându-l la urmă.)

Gândind și scriind toate acestea, dar râvnind cu bucurie vicioasă la contrariul lor, ajungi să înțelegi de ce nu poți fi iubit îndeajuns – sau dacă se-

ntâmplă a fi altfel, minunea ține de unicitate. Pentru că tulburi. Pentru că disturbi. Pentru că vrei să înlocuiești, măcar în gând, setea de echilibru stabil a celorlalți cu șocanta și pernicioasă instabilitate. Dorești, altfel zis, să întemeiezi nestatornicia – de spirit, să zicem – ca lege a firii. Să crezi în bucuriile, fie și tâmpe, ale jocului cu vorbe și cu ideile, în trăirile fruste, în frumusețea fără chip dinainte tocmit a originalității de privire, de interpretare. Îți dictezi singur reguli și tot singur le ncalci spre a izvodii altele. Vorbești, simți și acționezi, deseori, ca nelumea. Banalul, prea obișnuitul e șleampăt, îți zici, bolnav de intoxicarea cu eternele cutume. Treci surâzător printre sudalmele și palmele pe care ți le aplică, încruntați, contemporanii băfoși și ajungi la banalitatea dintotdeauna râvnită. Printre zgaibe și cucuie îți zărești în oglindă ochii privind spre departe, așa cum și alți ochi, din preajmă-ți, țintesc spre niciunde.

Banalizarea e triumful uman al inerției fizice. Monotonie și bucuria asumată a vieții. Liniștitoare. Securizatoare. Lipsită de reacție, mai ales de cea de revoltă. Lipsa însușirilor ca însușire primordială. Râsul în cor și plânsul de unul singur, ca singure defulări. Idealul este incorporarea, alinierea, păstrarea în interiorul granițelor prestabilite. E atâta liniște acolo!

O singură armură e rezistență în fața ruginei banalizării: arta. Unica în stare să se sustragă și să se opună cenușiului atotstăpânitor. Arta ca asumare a unei diversități cotropitoare și îndemn de a recrea. Tot ce ține de artă îți aparține, în egală măsură, ca și autorului – cunoscut sau nu. Din acel moment riști să devii și să fii tratat ca atare, nociv aliniaților întru mediocritate lustruită. „*Nocivul novice e vicu civil*”, zicea poetul tulburent Ion Nicolescu. Alții – atâția – au rostit grozăvii încă și mai mari. O eroină a Ameliei Nothomb a citit, altfel de fiecare dată, de 64 de ori, „Mănăstirea din Parma”. Arta fiind inepuizabilă și niciodată suficientă sieși.

Viețuirea într-un mediu banalizant, banalizează în surplus. Așa că-mi oblojesc, distrat, zgaibele și cucuiele, deschid ultimul roman al lui Umberto Eco, publicat de curând în Italia, și privesc la ferestrele oarbe ale casei mărunte a vecinului. Știu bine că la București ninge, la Paris plouă, iar la Cairo e primăvara-n toi.

DAN MUCENIC

Cărțile Festivalului de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”

Întâlnirile de la Brăila, puse sub semnul Festivalului Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, ajuns la ediția a IX-a, au avut particularitățile perioadei în care s-au căutat soluții pentru a asigura continuitate unor evenimente culturale și în vreme de pandemie.

Și acest Festival, intrat deja în tradiție și câștigând și notorietate și un binemeritat prestigiu, chiar dacă și-a dilatat perioada de desfășurare pe parcursul a doi ani, nu a renunțat la a-și fincheia activitățile deja începute înainte de declanșarea crizei sanitare, unele ajunse chiar aproape de final.

Și-au văzut de treabă - și concurenții și jurații -, s-au stabilit ierarhiile la toate secțiunile și, ca la fiecare ediție, s-au realizat cinci antologii cu texte ale concurenților rămași în competiție, ca laureați: *Dincolo de zbor*, poezie, *Arhitectura zborului*, proză, eseu, *În cumpăna zborului*, critică literară, *Nostalgia zborului*, traduceri, plus volumul *Lecția de zbor*, care a adunat lucrările simpozionului care a încheiat, practic, Festivalul.

Simpozionul on line a fost salvarea nevoii de dialog a celor care de un deceniu și-au pus energiile, harul pentru ca o idee să capete concretețe, învingând și prejudecata că unor personalități în viață nu le pot fi dedicate manifestări culturale științifice.

Ana Blandiana, cu viața și opera sa, a devenit tema unor dezbateri de ținută academică, fiind valorificate totodată și preocupările unor cadre didactice și ale unor elevi în teritoriile literaturii, dincolo de hotarele manualelor și ale programelor școlare.

În „Arhitectura zborului”, tema acestei ediții a Festivalului, precum și în cea a Simpozionului, „Motivul zborului în artă”, au fost puse în ecuație în primul rând poeme ale Anei Blandiana și ale lui Adrian Popescu, dar, într-o libertate a gândului, contribuțiile s-au extins și la poezia altor autori contemporani.

Simpozionul Festivalului de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” a antrenat câteva zeci de participanți, într-un orizont contributiv al diversității, dar și al exigenței.

Înainte de toate, au fost cei trei invitați: Ana Blandiana, Adrian Popescu și Nicolae Băciuț, cu partea lor de „arhitectură a zborului”.

Apoi au fost conferențiarii: Ana Dobre, Daniel Kițu, Nicoleta Ciutacu, Lucian Chișu, Ana Coman, Viorel Coman, Viorica Oleinic, Adi G. Secară, Lucian Vasiliu, Adriana Dumitrescu, Corneliu Goldu, și ceilalți contributivi: Wanessa Radu, Ștefan Laurențiu Ionescu, Cristina Vasiliu, Denisa Crăciun, Lorena Andreea Roman, Cenaclul Literar „Dincolo de cuvinte”.

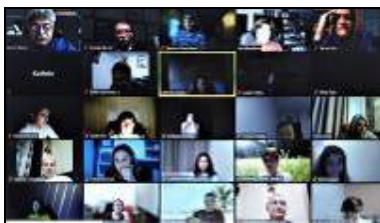
Și, nu în ultimul rând, cei care s-au alăturat simpozionului: scriitori, profesori, studenți, elevi din țară și din Republica Moldova, Canada, Italia, Germania, Serbia, India, Azerbaidjan, Burundi.

Moderatorul, Zamfir Bălan, a fost un dirijor virtuos, reușind, pe parcursul a aproape patru ore, să dea ritm și culoare acestei întâlniri literar-științifice în primul rând, dar, mai ales, de suflete vibrând la unison.

În cele din urmă, cu tot regretul de a nu fi putut sta „fața la față”, cum se spune, s-a putut constata că acolo unde emoția este autentică, nimic nu poate sta în calea stării de a fi împreună.

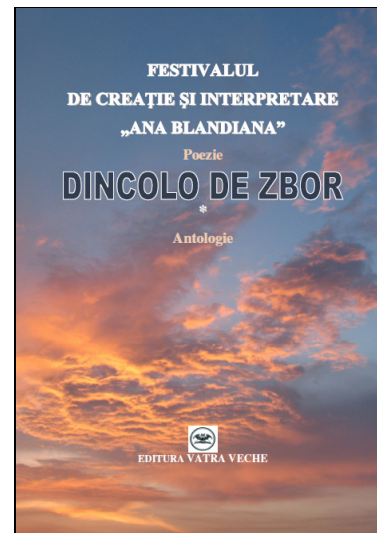
Și fiindcă meritele reușitei acestei manifestări trebuiau să poarte un nume, acesta s-au numit Gabriela Vasiliu, care a avut în spate o echipă consistentă, formată atât din membri ai familiei, cât și din dascăli brăileni și nu numai.

NICOLAE BĂCIUȚ

Actrița Wanessa Radu, poezia Anei Blandiana și a lui Nicolae Băciuț aduse în cântec

DINCOLO DE ZBOR

Ne întrebăm, adesea, cu legitimitate, câtă poezie mai e în noi, câtă nevoie mai e de poezie, iar răspunsurile se înșiruie ca niște pânze pe un catarg care nu se știe cât de șubred e, cât de mâncat de vreme a ajuns să fie.

De la privirea cu dispreț ca spre un bun expirat, depășit de realitățile cotidiene, până la speranța că doar poezia/ literatura/ arta pot salva, mântui lumea, orice variantă este posibilă și oricine poate aduce argumente într-n sens sau altul.

Dincolo de teorii, realitatea vine să ne asigure că poezia rămâne în stare să ne scoată la limanul existenței agresată, asaltată, din toate părțile și din toate direcțiile de factorii erodați, deturnați de la esența vieții.

Poezia din noi ar putea fi diferența dintre ceea ce primim și ceea ce dăm.

Oricum, poezia, în diversele ei forme de manifestare, nu este apanajul unor privilegiați, ci ea e în fiecare din cei care au încă rațiune și sunt în stare să dea un sens darului de a fi în lume.

Oricât de alarmiste ar putea să fie unele semnale de alarmă, descoperim că nu sunt necesare foarte mari eforturi ca să descoperim poezia din noi, încă de la cele mai fragede vârste.

Dovada unei astfel de perspective este și această antologie, „Dincolo de zbor”*, cuprinzând laureații ediției a IX-a a unui proiect →

NICOLAE BĂCIUȚ

cultural, Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”.

Prima constatare este că poezia își are căutătorii ei de comori, care, cu inocența și sensibilitatea unor vârste, vibrează la impulsurile lumii, căreia vor să-i deslușească tainele, ca în felul acesta să se înțeleagă mai bine pe ei și locul lor în lume.

Într-o continuitate firească, mereu tineri în spirit, cei mai mulți dovedesc că întâlnirea lor cu poezia nu e întâmplătoare, că în spatele acestei nevoi stă un lanț de influențe benefice, aducătoare de încredere și de speranță.

E percepută noblețea unui gen literar râvnită de mai mulți decât cei care îndrăznesc, au curajul să-și încerce puterile, să intre în dialog cu lumea prin limba universală a poeziei.

E tonifiant să constăți că poezia, dincolo de trăsăturile ei inevitabile oricărui început, aduce un plus de maturitate în gândire, de gravitate a semnelor de întrebare pe care le induce.

Textele din această antologie sunt și hârtia de turnesol a unor vise care nu se doresc să devină doar realitate, ci și sursă a altor vise.

Surprinzătoare e, în același timp, modernitatea limbajului poetic și consistența ideatică, ca și cum prin poezie s-ar fi furat startul într-un maraton la capătul căruia nu mesajul victoriei e important, ci sentimentul propriei regăsiri.

Nici nu mai contează ezitățile, stângăciile etc., dimpotrivă, ele sporesc autenticitatea și garanția sincerității.

De aceea, pot spune, cu satisfacție neprefăcută, că am simțit că, „dincolo de zbor”, în această antologie se regăsește nevoia de înălțare spirituală a unei generații pentru care comunicarea a devenit un resort care și-a sporit semnificațiile, tocmai pentru că dialogul virtual își caută variantele cele mai eficiente pentru ca orice mesaj să fie perceput nedistorsionat de provocările veacului.

Dincolo de zbor, ne lasă să înțelegem aspirațiile poetice din această antologie, e tot zborul.

*)Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, poezie, *Dincolo de zbor*, antologie, prefață de Nicolae Băciut, Editura Vatra veche 2021

Arhitectura zborului

În fața unei teme atât de provocatoare, este imposibil ca imaginarul oricărei vârste, dar mai ales cea a adolescenței, să nu sfideze margini de timp și de loc. Iar cele trei genuri literare – poezia, proza și eseu – sunt la rândul lor generoase, pentru a se desfășura în parametrii lor elanurile creatoare.

Pretexte ori puncte de plecare au fost versurile lui Adrian Popescu „*Odată am știut să zbor, odată./ Dovedă n-am, dar îmi aduc aminte*”, și ale Anei Blandiana, „*Cine și ce ar putea să oprească vreodată/ Această arhitectură-n mișcare*”.

Dacă gimnaziștii aveau de ales între poezie și proză (trei poeme sau un text în proză – 1-2 pagini), liceenii puteau opta pentru poezie sau eseu – 2-3 pagini).

Fiecare și-a ales genul în care s-a simțit mai în largul său, balanța înclinând pentru unii în favoarea prozei și eseuului, cu toate restricțiile de spațiu impuse de regulament, pentru a configura în arhitecturi personale zborul.

Niciun gen n-a părut mai prejos decât altul, iar infuzia de poezie e prezentă și în proza și în eseurile din cuprinsul acestei antologii.

Semnificațiile zborului au fost percepute în fel și chip, dovadă am și vă aduc aminte:

„Amintirile, zborul continuau să scrie până-n îndepărtatele stele o tainică poveste” (Giulia Paniș), „Acum, totul e despre lipsa aripilor mele, superbe mele parașute stelare, deoarece zborul e globul meu pământesc, este locul pe care îl numesc acasă” (Darie Agapia), „Două aripi cresc în locul rănilor sufletului ce nu mai cunoaște dezamăgire și lasă dăre

infinite de lumină printre stele, lasă urme de mulțumire și, în sfârșit, urme de libertate” (Erzsebet Edina Baciuc), „Ai uitat să zbori? Amintirea ți-a lăsat o cicatrice pe fruntea chinuită de trecerea unei secunde” (Teodora Cojocar), „Lumina ei ne va încălzi poate sufletele și din ceara ei îți voi reface aripile de altădată. Așa voi reuși din nou să zbor și mă vei însoți, purtându-mi aripile în fostele tale călătorii” (Gabriela-Alexandra Dăneșel), „Atunci când am încercat să mă ridic și să mă alătur din nou norilor, am simțit că sunt foarte grea și nu am mai reușit să zbor. Într-adevăr, primisem ceva ce aveam să descopăr mai târziu că se numește „rădăcină” (Ana-Teodora Gomboș), „Îmi aduc aminte cum îmi întindeam aripile spre cer, cum mă înălțam spre el și cum razele îmi mângâiau fața și brațele și inima și, poate, poate am iubit felul în care vântul mă dezmiarda, așa cum Icarus a iubit soarele: prea mult, prea aproape” (Alecsandra Ramona Ignat), „Știam că am zburat. Nu o puteam dovedi, dar inima mea era mai ușoară, iar cerul mai albastru! Sufletul meu era liber din nou în îmbrățișarea dulce a cerului, a întregului univers!” (Ioana-Mara Zaharia), „Acum, spune-mi, cine și ce ar putea să oprească vreodată această arhitectură-n mișcare? Căci mă aflu într-un zbor continuu de când - pentru prima oară, sufletul meu a îmbrățișat sufletul tău” (Natalia Teodora Costache).

Din aceste fragmente, câteva extrase din textele elevilor, se recom-pune ca într-un puzzle ideea de zbor a unei vârste, a unui timp, cărora adolescenții îi caută înțelesurile, pentru a ținti spre verticala lumii.

Există multă frumusețe în inocența metaforelor, există multe speranțe în aspirațiile zborului. E și literatură, e și nevoie de viață în căutările celor care s-au încumetat să-și pună pe tavă sufletele, ca într-o spovedanie în care nu e niciun păcat de mărturisit. Unii vor reuși să zboare, alții vor rămâne cu amintirea zborului fără dovezi. Dar clipei încearcă să-i dea culoare, să-i dea șansa ei. Pentru fiecare zbor există o arhitectură inefabilă.

NICOLAE BĂCIUȚ

*)Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, proză, eseu, *Arhitectura zborului*, prefață. de Nicolae Băciut, Editura Vatra veche 2021

În cumpăna zborului

Întâlnirea celor doi poeți, Ana Blandiana și Adrian Popescu, în orizontul critic al celor mai tineri exegeți – gimnaziști și liceeni – e o provocare deloc simplă de asumat, chiar dacă geografia lirică decupată din operele celor doi poeți este limitată la grupaje restrânse și subsumate unei teme generoase, dar și pretențioase: „arhitectura zborului”. (*O catedrală de lână, Un văzduh mai puțin încărcat, Pasărea deschisă, Selecție, Arhitectură-n mișcare, Printre frunzele aproape reci, Mai departe, Mișcare, În absența sunetelor, Elegie de dimineață*, de Ana Blandiana, și *Țin păsări în mână, Arsură, Fazani de ploaie, Trei lacrimi, trei frunze, Rândunica, Șoimul, Mierla romană*, de Adrian Popescu).

Nu doar că examenul critic a fost luat cu brio, dar analiza textelor face dovada cunoașterii extinse a operelor celor doi, un câștig pe termen lung, dacă avem în vedere potențialul pe care îl reprezintă cei care s-au distins la această secțiune.

Ceea ce se poate remarca cu ușurință, relaționând factorii implicați în formarea spiritului critic și educația simțului estetic la tinerii critici, e că toți au dascăli care, la rândul lor, s-au remarcat prin performanțe didactice și ținută academică.

Nici nu e de mirare că interpretările critice corespund unor exigențe bine precizate în regulamentul de concurs, în primul rând varietatea modalităților de analiză critică și expresivitatea și coerența ideilor.

Aș remarca, totodată, originalitatea unor intuiții critice, mult peste

cotidienele remarci privitor la nivelul de cunoaștere, înțelegere, analiză a operelor literare dintr-o programă școlară labirintică, derutantă, a tinerei generații din învățământul actual.

Acolo unde orientarea, îndrumarea didactică e adaptată universului de cunoaștere în dinamica sa accelerată, rezultatele nu întârzie să apară.

Această antologie e dovada că resursele critice nu s-au epuizat și că, în ciuda atâtor tentații deturante, există și dascăli care au abilități în a atrage elevii spre o lectură inteligentă a literaturii contemporane.

Dacă Ana Blandiana are o mare popularitate în mediile școlare, dată fiind opera ei care se adresează succesiv nivelelor de înțelegere, de la poezia pentru copii la cea în care se regăsește adolescența cu tot ce are ea mai răscolitor, Adrian Popescu, un autor discret, dar cu nimic mai prejos ca valoare, și-a găsit cititorii potriviți nu doar într-o proiecție individuală, ci și comparativă.

Interesante sunt și raportările lecturilor critice la căutările specifice vârstei: „o dimensiune esențială a sufletului uman, poezia, ne ajută să fim mai buni, să fim mai siguri în gesturile noastre cotidiene chiar, și reprezintă un mod de a fi în lumea de astăzi”, extrage, din scrisul lui Adrian Popescu, Andreea Păuna, cls. a VII-a, ca apoi să concluzioneze, legat de poemul Anei Blandiana, „În absența sunetelor”: textul „ilustrează strălucit ideea că existența umană este strâns legată de cea a universului, iar rostul poetului este acela de a deschide noi perspective de cunoaștere a lumii și a sinelui, de a-i învăța pe ceilalți ce înseamnă cu adevărat zborul spre descoperirea lumii interioare din care sunetele lipsesc”.

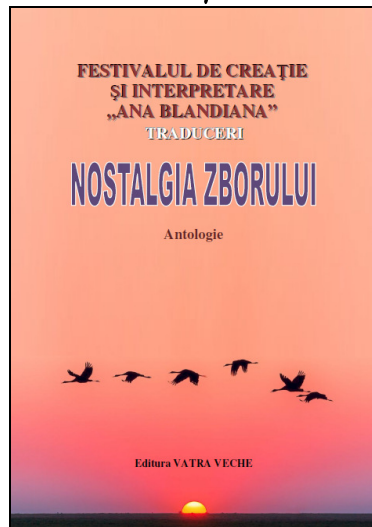
În cumpăna zborului spre zăriști îndepărtate, dar și spre lumile interioare, lecturile critice din cei doi autori, Ana Blandiana și Adrian Popescu, sporesc zestrea unei competiții în care nu există învinși.

Contează nevoia de zbor, indiferent de anvergura aripilor!

NICOLAE BĂCIUȚ

*) Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, poezie, *Dincolo de zbor*, antologie, prefață de Nicolae Băciuț, Editura Vatra veche 2021

Traducerile, dincolo și dincoace de zbor

Cu nici două secole în urmă, problema traducerilor a fost abordată frontal, Mihail Kogălniceanu exprimându-se categoric că „Traducțiunile nu fac o literatură”!

Spiritul afirmației nu era respingerea traducerilor, cât încurajarea scrierilor originale, sugerate fără echivoc printr-un imperativ al lui Ion Heliade Rădulescu „Scrieți, băieți, orice, numai scrieți”!

Cu toate acestea, traducerile și-au jucat rolul lor, până și în configurarea literaturii originale.

Traducerile din alte literaturi au fost benefice din toate punctele de vedere, iar dezghețul de după proletcultism a deschis larg porțile literaturii universale spre teritoriile limbii române.

Din păcate, fenomenul nu a înregistrat rezultate semnificative și dinspre limba română spre alte limbi, din o mie și una de motive.

Înainte de toate, nu a existat o politică a traducerilor din literatura română, n-au existat strategii, nu s-au creat circumstanțe favorabile pentru încurajarea unui astfel de demers. N-au fost cultivați traducători – cunoscători ai limbii române din străinătate.

Ce s-a tradus s-a tradus mai degrabă conjunctural și firește, cei care s-au aflat în fruntea bucatelor literaturii române au avut grijă prioritar de ei înșiși.

Cei care au condus destinele Uniunii Scriitorilor de-a lungul timpului au avut grijă să le fie →

NICOLAE BĂCIUȚ

traduse cărți din operele lor. S-au tradus cărți și la edituri străine – nu știu cât de prestigioase și în ce tiraje și cum au fost distribuite, dar s-au tradus/editat și în țară traduceri din literatura română, „exportate” fiind apoi pe alte meridiane, obicei de care m-am împiedicat și în zilele noastre, când, pe la instituții diplomatice românești, am dat peste pachete nedesfăcute de cărți traduse, uitate în debarale, magazii...

S-a dezbătut adesea și chestiunea valorii literaturii române în concertul literaturilor lumii, apoi despre tema receptării traducerilor scriitorilor români în alte limbi, atât de către publicul larg, cât și de către critica de specialitate.

Capitolul „traduceri din literatura română” este în continuare dator față de patrimoniul universal, față de autorii români și, de ce nu, față de cititorii de pe diverse meridiane ale globului.

Iar prezențele scriitoricești la manifestări literare peste hotare nu se pot legitima decât tot prin traduceri.

Cunoașterea unor limbi de largă circulație este în expansiune, emigrația românească fiind un fenomen chiar îngrijorător prin amploare.

Am putea avea așteptări de la astfel de circumstanțe?

Cred că nu, pentru că diaspora noastră s-a format mai ales din cei interesați de noi soluții pentru problemele lor materiale și mai puțin proveniți din mediile culturale.

Și-atunci, ce-i de făcut?

Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” și-a inclus pe agenda sa și o secțiune dedicată traducerilor.

Ediție de ediție, concurenții descoperă fascinația traducerii, pe de o parte, dar își verifică și propriile lor competențe într-o limbă străină.

Într-un amestec de cunoștințe și sensibilitate, texte din poezia Anei Blandiana și a lui Adrian Popescu și-au găsit echivalente noi în engleză, franceză și azeră.

Oricâtă „trădare” însă ar presupune o traducere, ea tot iubire rămâne.

*)Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, simpozion, *Motivul zborului în artă. Lecția de/despre zbor*, antologie, prefață de Nicolae Băciuț, Editura Vatra veche 2021

LECȚIA DE/DESPRE ZBOR

Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” are, între altele, o particularitate care-l singularizează între manifestările naționale în care sunt implicați elevi: una dintre secțiuni, Simpozionul Festivalului, pune la aceeași masă a dezbaterii și elevi și profesori, ceea ce-i ambiționează pe mai tinerii conferențieri, care vor să intre în dispute de la egal la egal cu mentorii lor.

Sigur, Simpozionul se adaptează vremurilor pe care le trăim, dar, finalmente, „documentele” Simpozionului ajung tot între coperti de carte, ca o mărturie a continuității unor preocupări de natură științifică în teritoriile literaturii, pentru a valoriza autori mai mult sau mai puțin aflați în orizontul programelor școlare.

Tema Simpozionului, „Motivul zborului în artă”, și-a întins aripile în spațiul literaturii, într-un orizont extins, de la Ana Blandiana la Hermann Hesse. Reperle principale temei sunt Eminescu, Blaga, Bacovia, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ion Horea, Nicolae Băciuț, fiind totodată circumscrise considerații îndrăznețe, diverse „lecții de zbor”, care sunt ilustrate artistic în literatura română, cum ar spune Adriana Sandu, fiind detașată „poezia ca metamorfoză a zborului”. (Mădălina Vlădescu).

Punctul de plecare și rostul zborului în viață/artă sunt definite în termenii vârstei inefabile, copilăria: „Zburăm pentru țelul nostru. Zburăm spre imaginația noastră, acolo, unde totul se leagă perfect, unde noi

suntem stăpâni pe tot ce facem și ne dorim, acolo - unde visele devin realitate. Privind viața dintr-un alt punct de vedere, ne vom da seama câte posibilități există, dacă zburăm și ne imaginăm zborul lin și calm, zborul fericirii și al succesului” (Doina Cernat, cls. A VI-a, p.33).

Mai îndrăzneță, de pe un alt prag al vârstei, Ioana Dumitrache (cls. a IX-a), consideră „Viața, călătorie în înaltul cerului” (p. 45)

Invocându-l pe Nichita Stănescu, Loredana-Nicoleta Carcea, propune o „rețetă” pentru accesarea în tainele zborului: „Dar pentru ca noi să putem să le stăpânim, este nevoie de inițiere în tainele cărților: să ni se citească, să învățăm să citim – sunt pașii *Lecției de zbor*: Mai întâi îți strângi umerii,/ mai apoi te înalți pe vârful picioarelor,/ închizi ochii/ refuzi auzul./ Îți spui în sine:/ acum voi zbura./ Apoi zici:/ Zbor/ Și acesta e zborul. (p. 31)

Corneliu Goldu aprofundează „Metafora zborului spațiu-timp oniric etern din *povestea nemuritorului Archaeus*”, concluzionând: „În basmul, nuvela și romanul eminescian, întâlnim mobilitate spațială și discontinuitate temporală, în care zborul nu poate fi decât un vis al libertății, o înălțare a sufletului când își părăsește trupul”.

Lőrinczi Francisc-Mihai, consideră că în *Luceafărul* eminescian, „zborul are loc din infinit în finit, construit la fel pe opoziția planurilor terestru-cosmic”

Încheindu-și dizertația, Marilena Luciu nu face decât să provoace noi deschideri: „Coordonată a imaginației poetice prin însăși esența sa ascensională și dinamică, zborul constituie, așadar, un element intens exploatat în discursul liric, ale cărui exemplificări se pot amplifica în timp, spațiu, atmosferă și ton în operele multor altor autori din literatura română și străină”.

Iată un argument care justifică cu prisosință alegerea acestei teme pentru Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, antologia certificând altitudinea dezbaterilor, dincolo de vârstă și calificare profesională.

NICOLAE BĂCIUȚ

*)Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, poezie, *Nostalgia zborului*, antologie, prefață de Nicolae Băciuț, Editura Vatra veche 2021

Poezie de consum

Mircea Cărtărescu publică, după zece ani de la precedentul și după treizeci de când „s-a lăsat de poezie”, un nou volum de versuri, *nu striga niciodată ajutor* (Humanitas, 2020). După *nimic* (Humanitas, 2010), volum rezonabil prin care autorul scoate la lumină poeme mai vechi, inedite, cel nou se radicalizează paradigmatic până la neglijența de a ignora complet punctuația minimă (ea apare sporadic, totuși, însă în logica strictă a versului, nu a îngambamentului: cu alte cuvinte, dacă am argumenta strict prin punctuație, acestea ar fi *versuri*, nu *poezii* sau *poeme*, în tradiția unei anumite distincții, a se vedea T. Arghezi, care își numea poeziile *versuri*). Poezia sa veche, deși nu foarte diferit scrisă, din acest punct de vedere, aproape că nu lăsa timp să devină importante aceste detalii. Or, pe fondul sărăciei celei actuale, ele apar. Douămiiștilor de mână a doua, mimetici și lipsiți de originalitate, acest împrumut de frondă inutilă le poate fi iertat până la un punct. Nu și unui poet care se presupune că a depășit demult mimetismele față de poezia americană și că, în cursul propriei clasicizări, a redobândit spiritul limbii române, pe care această carte îl ocolește.

Ca să nu afirmăm că, prin prezentul volum, Mircea Cărtărescu și-a pierdut discernământul, ci că (mai degrabă) și-a programat pierderea lui, ar trebui ca programatismul eventual al acestei pierderi să compenseze prin altceva (prin biografic: precum prin pierderea soțului, la Ana Blandiana, în *Variațiuni pe o temă dată* sau, ca la Marius Ianuș, prin călugărire politică). Nu compensează prin nimic, iar argumentul că orice ar scrie un mare autor e bun (în virtutea legendarizării) e insuficient și netemeinic. Probabil că autorul, având normă de cărți pe an la editura Humanitas, se silește să *livreze* și din ce nu e. Într-adevăr, din păcate, cum chiar dumnealui declara cândva, dintr-un poet a devenit un autor. Acesta e principalul reproș ce se cuvine făcut acestei cărți: e cartea unui autor, nu a unui poet. Adâncind distincția, ea nu e *doar* „poezie leneșă” (în sensul conferit de Ion

Brabu), ci e și una globalistă: traducerea se află vizată în codul ei genetic înainte de scriere, ca și când aceasta ar fi singurul ei scop. Nicio culoare locală (cu sensul de proprie) a limbii, niciun stil cu adevărat personal, ci doar un libret demn de a consola corporatistul căzut în depresie. E o poezie în care nu se vede cultura autorului, ci retragerea lui din cultură. Dacă proletcultismul relega tematic ce nu convenea ideologic, autorul relege din textele sale aproape orice referință culturală, probabil pentru a răspunde așteptării noului proletariat. Referințele culturale, deși foarte puține, nu lipsesc cu totul. Iar, acolo unde apar, au o funcție clară politic. În *mi s-a terminat și cafeaua* (p.53) avem versurile:

„mi s-a terminat cafeaua
de-acum am să somnolez
și nici un poem
nu va mai fi posibil

nici un poem al meu
nici un poem al oricui

căci somnolez atât de adânc
în lipsa cafelei
că rilke n-a scris nimic
nici william carlos williams

atât de adânc și de greu
că sappho a trăit
acum trei milenii
fără să-i treacă prin minte
să scrie ceva

nici marele poet
de peste cincizeci de ani
diego farmakis
nu-și va mai scrie poemele[...]

Prezența lui Rilke, a lui William Carlos Williams și a lui Sappho arată parcursul schimbării polilor de cultură până la metisarea totală (ca drumul înainte, dinspre socialism spre comunism), exprimată prin inventarea lui Diego Farmakis, poetul globalist prin definiție (hispano-grec), asemănător Adrianei Carrasco, avatarul construit în aceeași direcție

de Claudiu Komartin. Rilke e sinteza sfârșitului romantismului german(ic) și începutul expresionismului european, William Carlos Williams e modernitatea americană în drum spre generația *Beat*, de la care se revendică împământenit și Mircea Cărtărescu, iar Sappho poate fi identificată (aici) cu recrudescența feminismului care a reabilitat-o interesat, din motive doctrinare mai degrabă decât estetice. Aceste peripeții ale polului de cultură, grefate după principiul algoritmului, sunt ce ar fi într-un concert părțile soliste, aduse la zi (prin Sappho) și proiectate în viitor (prin Diego Farmakis). Avem, prin urmare, o desfășurare de tipul *teză-antiteză-sinteză*, dezvăluind în *micro* programul cărții. În afara acestora (cu funcție fiziologică precisă) nu există alte referințe culturale, deși le-am căutat cu lupa. Ordinea lor nu numai că nu e întâmplătoare, ci e chiar grăitoare pentru un program ideologic și pentru creionarea lui diacronică, selectivă. Desigur că nu poezii în sine sunt vizați, aceștia fiind doar niște exemplari *concetti* din succesiunea cărora poți intui narațiunea politică a subtextului, așa cum identifici din ce a fost făcută pâinea prin niște goluri cu făină uitate în ea în urma frământării insuficiente. Numele lui Diego Farmakis e foarte inteligent conceput: nu doar ca hispanic (spaniola fiind limba cea mai vorbită din lume) și grec (deși numele Diego provine, la rândul lui, din traciul Diegis, de unde se poate specula puțin orfism), ci, mai ales, ca *farmakon*, medicina dorindu-se culme a încercării de dictatură a *corectitudinii politice*. Nu avem a aduce aici alt argument decât realitatea și evidența acestei ultime perioade. S-ar putea invoca faptul că peripețiile de semnificație ale acestor *concetti* nu implică autorul, ci doar arată, fără ca el să intervină, mișcările de tip diacronic, după cum face orice istorie literară. Am putea concede că e așa, dacă ultimii doi autori (doi din patru) nu ar fi unelte politice *par excellence* și dacă ele nu s-ar evidenția ca urmare a unui parcurs, pe fondul unei poezii minimaliste cu tendință și aculturale. În cazul acestui volum de versuri, nu avem de a face cu o poezie marginală a scriitorului specializat (în ultimele decenii) →

DARIE DUCAN

în proză (cum fusese poezia lui Harold Pinter, specializat în teatru), ci cu una apropiată de *Lapte și miere*, cartea lui Ruپی Kaur, tradusă în zeci de limbi și fără măcar un vers veritabil.

Într-adevăr, *nu striga niciodată ajutor* nu conține nici măcar un vers veritabil, ci doar contagiuni atmosferice ale unor versuri, iradierii la marginea procesului de îngambamentare. Nu am zice că e o calitate, provenită din „perfecțiunea” textelor, în care nu poți să adaugi sau din care nu poți să scoți nimic, fără să afectezi întregul, ci doar o exacerbare comercială a angoaselor. Prin semnificativ istoric și, apoi, prin algoritm li se explică noilor dactilografe IT poezia, ca în *Lazăr de la Rusca* eroismul ideologic sau, ca în *Minerii din Maramureș*, urcarea utilajului pe munte. Nu e necesară o epică atât de grosolană azi, când propaganda a devenit mai sofisticată, riscând să ne seducă prin finețe. S-au schimbat doar instrumentele și grija pentru aparență.

Un punct remarcabil al cărții e motivul pisicii oarbe. Pisica e oarecum un avatar de bibliotecă, în descendența lui T.S. Eliot (deși am zice că mai degrabă a modernității lejere), avatar al cititorului mediu de azi (vulgarizat prin rețelele de socializare), unul deja validat (astfel încât autorul a mers la loc sigur, ferit de riscuri). Faptul însă că avem de a face cu o pisică oarbă structurează simbolul ca un polimorfism: pe de o parte e un oracol antic, un Oedip potențial (față de Jocasta vechiului său „corpus al poemelor lirice”) și, pe de altă parte, Baba Vanga. Deasupra tuturor acestor referințe potențiale, pe care scriitorul nu le numește, probabil pentru că mizează pe superstiție, plutește orbirea ca handicap și grija față de animale, atât de dragi *corectitudinii politice*, la care Mircea Cărtărescu aderă programatic, caționându-o⁴:

„Celebra reînnoare cu «marea cultură românească», petrecută în anii '60, a putut părea aproape un miracol în acel context istoric, dar, în euforia acestei întoarceri la arta adevărată, nu s-a observat și faptul că prețul ei a fost un retard cultural de treizeci de ani față de experiențele artistice din Occident. Explozia metaforică a

poeziei generației lui Nichita Stănescu, spectaculoasă în sine, a creat iluzia că «avem una dintre cele mai mari literaturi ale lumii» într-un moment când nicăieri în lume nu se mai scria poezie metaforică de tip modernist.”

Sincronismul *sans rivages*, cu orice preț (un fel de „ori toți să muriți, ori toți să scăpăm” caragialesc) a obsadat generația '80, prea frustrată în genere a imita în numele unui cosmopolitism (totuși, superficial) pentru a-și pune întrebarea dacă gestul ei se justifică prin altceva decât printr-un lăutărism istoric (oarecum în sensul pe care îl conferea Noica termenului, adică minor) și oportunismul politic aferent.

Dacă *Levantul* e o capodoperă, nu e pentru că se circumscrie modei de import, ci fiindcă, în contextul ei, se îmbibă de tradiția literaturii naționale și suprapune cu aceeași putere tradiția internă a literaturii naționale cu paradigma externă îndelung consolidată de tradiție. Doar precizia extraordinară a acestei suprapuneri face din ea o capodoperă, mai mult chiar decât ironia autorului, care în timp se va degrada și va fi înghițită de nostalgie. *nu striga niciodată ajutor* e la polul opus, întrucât moda paradigmei externe (cronicizată sadic între timp) nu mai lasă loc nici măcar de literatură medie, din punctul de vedere al calității, subminând exact naționalul minim, de subzistență (care nu e limba, în cazul de față mai și fiind predată traducerii *avant la lettre*, ci un consens tacit, canonic al specificului: iată de ce una dintre marile bătălii ale neo-marxiștilor literaturii e cu *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* de G. Călinescu, mai precis cu *Specificul național*, capitolul ei final.) Când, a se vedea citatul de mai sus, Mircea Cărtărescu acuză generația '60 de retard cultural (judecându-l simplist pe Nichita Stănescu de propensiuni metaforice lipsite de sincronicitate, fără să vadă ultima perioadă a acestuia, din *Noduri și semne*, unde e sigurul comparabil cu Ezra Pound din literatura română și, totodată, fără să vadă cât de metaforic este el însuși – cu toate că metafora sa are alte funcții și umori –), omite tocmai faptul că generația '80 a ideologizat sub pretenția (și pretextul) științei și studiilor ceea ce reușise să

dezideologizeze generația anterioară. Mai sofisticat și nu mai puțin vinovat. Am zice că ba, dimpotrivă, mai vinovat cu cât standardul cultural al ei e peste cel al generației 60. Se înțelege de la sine că nu incriminăm o generație întreagă, ci exclusivismul ei centralist, restrâns la câțiva autori, beatificați vrac prin centralizare. Marea problemă a acestei centralizări este că ea nu mai e națională. De aceea, *Beatles*-ii 80-ști nu vor pătrunde cu toții în canon, deși se duce o bătălie iconică în acest sens. Ea e realizată îndeobște de critici și edituri partizane.

Cea mai valoroasă poezie a lui Mircea Cărtărescu, dincolo de *Levantul*, capodopera sa, trebuie căutată în *Georgicele* (la rândul lor acuzabile de retard cultural, dacă îi respectăm autorului criteriul teoretic față de „experiențele artistice din Occident”) și în *50 de sonete*, adică acolo unde fondul și forma își negociază cel mai acut etosul și patosul, luând cultura în piept în cadrul postmodernismului, neașteptând ca ea să absoarbă ulterior postmodernismul prin aceea că, nu-i așa, „cultura e finalitatea tuturor societăților” (Eugen Lovinescu). *Georgicele* îl rediscută pe Vergiliu prin parafrază, precum (deși din altă perspectivă) o făcuse Ezra Pound cu Propertiu în *Omagiu lui Sextus Propertius* (singura legătură între cei doi – totuși minoră –, deși emuli precum Radu Vancu au scris cărți în ultima vreme prin care îi compară pe cei doi, amply și lipsit de teme, din motive de recompensă pentru o ascensiune politică ajutată, probabil după ce alții, pregătiți în acest sens, s-au sucit așa-zicând mistic). Iar cele *50 de sonete* sunt capodopera mării crize a formei, instalată odată cu generația '80 și culminând cu imposibilitatea adaptării la rigoare (imposibilitate emanată prin sublimarea refuzului acelei *societăți deschise* pe care o slujesc doctrinar). Acolo, pe măsură ce „sonetele” (în fapt, un fel de fantomă a tatălui hamletian a genului) avansează, referințele culturale (*concești* istoric adecvați) produc – ca o rășină specifică – un fel de manierism comportamental, față de care poeziile din *nu striga niciodată ajutor* sunt foarte departe. Criza celor *50 de sonete* conține mai mult tragism (oarecum racinian) decât aceste poezii de *Instagram*, cu toată depresia→

⁴ Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, București, Humanitas, 2010, p.15.

lor jucată. Aceasta e o durere de cap în afara culturii și numai numele autorului (prin siluire de biografem, nu prin estetică) le face parte a literaturii. În orice literatură de bun-simț (să spunem maioreșciană) se cuvine judecată opera, nu autorul. Or, când opera mizează tocmai structural pe a fi luată în calcul strict prin apartenență (nu și prin ascendență culturală), produce o samavolnicie ideologică. Cam ca schimbarea, în manualele de școală, a criteriului limbii române din limbă de cultură în limbă de comunicare. Aceste poezii nu trebuie confundate cu poezia ultimă, de notație, a lui G. Bacovia. Aceea beneficiază de un sistem ur-postmodern în privința colajului logicii frastice⁵), venită ca urmare a cronicizării obsesiei propriei clasicității, a „golului istoric”, pe când acest volum al lui Mircea Cărtărescu aparține așa-numitei epoci post-istorie a urmașilor Școlii de la Frankfurt, pe linia lui György Lukács și, ulterior, a lui Francis Fukuyama, altfel spus aparține ideologiei neo-marxiste a *corectitudinii politice*. Din păcate, conform epocii prezente, în care nu mai e necesară rudimentarizarea sensibilității prin lozincă și prefabricate de gândire, suficientă fiind aproape epurarea de referințe culturale, ca nu cumva acestea să facă textul inaccesibil semidoctilor din corporații, Mircea Cărtărescu, fără să fie T. Arghezi, joacă rolul acestuia din *Cântare omului și 1907 Peizaje* (ca să nu spunem chiar al lui Mihai Beniuc, nu cel din *Cântece de pierzanie*, ci acela proletcultist pur-sânge, de mai târziu). Revendicarea de la o poetică sentimentală nu e credibilă în cazul de față din motivul că, de fiecare dată când poezia lui Mircea Cărtărescu a fost sentimentală (nu de puține ori, ba chiar – am spune – mai mereu), a beneficiat de contrapunctul ironiei și al reflexului cultural, dacă nu erudit de-a dreptul. Alături de traductibilitatea lejeră a acestor versuri (care ar trebui să ne dea de gândit în contextul teoretizărilor interne, de care Ion Vitner ar fi mândru: *Critica de export* a lui Andrei Terian și *Totul trebuie tradus. Noua paradigmă* a lui Bogdan Ghiu) stă pustiul lor estetic. E,

⁵ A se vedea Ion Bogdan Lefter, *Bacovia, un model al tranziției*, Editura Paralela 45, Pitești, 2001.

probabil, felul în care poți scrie astăzi „rezonabil” poezie, răspunzând unor ideologii politice, extrapolării lor literare, dând puterii cât Cezar (se) visează prin mentalitatea pe care o propagă. O poezie care devine leneșă cu program, „ca să corespundă”.

Există, totuși, mici oaze de autentic în acest volum, mai mult prin ceea ce sugerează decât prin ceea ce sunt concret, cum ar fi *În sicriu* (p.101). Le vom cita pentru a încerca să găsim măcar niște nevrălgii ale grației, dacă nu grația:

„în sicriu
voi fi fardat, ca atunci când mergeam
la emisiunile de televiziune
bine că știu: să nu port nici acum
cămașă vărgată [...]

răsuflarea
poate să nu-mi fie prea proaspătă
nu trece prin ecran
fac economie de tictac
fac economie de orice”

Poemul e o rescriere în monolog a eminescienei *O, mamă...*, cu telespectatorul luând locul iubitei pe fondul raportării ciclice la moartea mamei, care rămâne un criteriu. E, probabil, singurul text remarcabil al cărții, dar insuficient din cauza lipsei de autonomie minimă față de parafrază, măcar că ar fi putut compensa prin emoție.

Nu i se poate reproșa autorului că iese din postmodernism („deschiderea” de acest tip fusese prevăzută, toate datele se găsesc în *Postmodernismul românesc*), ci că ajunge în „post-istorie”, confundând (deliberat, desigur) internaționalul cu universalul și scriind denotativ ca să fie tradus. Realitatea acestei poezii, mizând aproape exclusiv pe traducere ca pe *Ultima Thule*, a luat-o atât de mult înainte față de programul inițial, încât ar fi mai onest ca *Postmodernismul românesc* să își schimbe numele, într-o ediție viitoare, în *Postmodernismul din România*. Din păcate, *nu striga niciodată ajutor* nu se ridică la nivelul renumelui autorului ei nu din carența programaticului, ci din afilierea lui la ideologie. Acest procedeu se regăsește și în *Solenoid*, scris anume pentru export, unde ideea navei spațiale care răpește Bucureștiul e împrumutată din imaginarul S.F. și al literaturii de consum, speculând mentalul contemporan al cititorului mediu occidental, dar fără să aducă nimic nou față de *Orbitor*. Aici, ca și

în *Solenoid*, scriitura nu pune nici cea mai mică problemă de traducere, *facilitând* exportul înainte de orice, ca și când aceasta ar putea salva un scriitor. Avem experiențe anterioare prin așa-numitul nou val al cinematografului, în bună măsură la fel de neo-proletcultist. Ceea ce poate părea că salvează această carte e faptul că își problematizează tocmai lipsa de salvare prin poezie și, punctual (ocazional chiar, în sensul lui Goethe) prin *această* poezie. Să se găsească, oare, în aceste texte un fel de metapoezie *fără* poezie? Foarte probabil, nu. Argumentul este acela că metapoezia se poate induce prin angoasă, dar angoasa nu e suficientă sieși, ci devine metapoezie numai când e în raport cu o mare temă a tradiției, cum ar fi credința, dragostea etc.

Discernământul (printr-un proces bloomian de angoasă, dat fiind că îi prețuim autorului opera literară) ne face, în cazul de față, să nu îi căutăm scuze. Nu le are. Mircea Cărtărescu rămâne foarte importantul poet din volumele anterioare, am spune chiar un poet de sinteză în cadrul generației sale, iar volume precum acesta e obligatoriu să fie citite în sensul ideologic al poeziei rețelelor de socializare, simplificate cu tendință: ca să nu ascundem sub preș nivelul compromisului. *nu striga niciodată ajutor* dă seama de epoca sa prin ce scriitorul a ales să nu fie, devenind o carte insuficientă prin valoare și jenantă prin ce sugerează.

Bibliografie:

- 1.Mircea Cărtărescu, *nu striga niciodată ajutor*, Editura Humanitas, București, 2020.
- 2.Mircea Cărtărescu, *Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, București, 2010.
- 3.Mircea Cărtărescu, *Poezia*, Editura Humanitas, București, 2015.
- 4.Mircea Cărtărescu, *Levantul*, Editura Humanitas, București, 2014.
- 5.Bogdan Ghiu, *Totul trebuie tradus. Noua paradigmă (un manifest)*, Editura Cartea Românească, 2015.
- 6.Ion Bogdan Lefter, *Bacovia, un model al tranziției*, Editura Paralela 45, Pitești, 2001.
- 7.Andrei Terian, *Critica de export. Teorii, contexte, ideologii*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2013.

Cronica literară

Cotidiene pariziene

Ca tematică, mod de raportare sau experiență de viață, recentul volum de poezii al dnei VERONICA BĂLAJ, „Cotidiene pariziene” (Editura Junimea, Iași, 2020, 94 p.), amintește de volumele de proză scurtă „Ne tirez plus” (Bruxelles, 1992), „Paris sans moi” (Angouleme, L'Oest, 1993) și „Puzzle venețian” (Tipo Moldova, 2014), ba chiar de poezia din „Cafeneaua anticarului / *La café du bouquiniste*” (ed. româno-franceză, București, Ed. Vinea, 1999), „De șapte ori viața / *Sieben mal das Leben*” (ed. româno-germană, Timișoara, Ed. Mirton) ori „Piruetă pe catalige/ *Pirouette auf Steizen*” (ed. româno-germană, Timișoara, Ed. Brumar, 2009). Am aminti aici și romanul unei aventuri transfrontaliere, recent comentat de noi, cu destine biografice de marjă euro-atlantică, *Amiază nevîndecată* (Ed. Victor Babeș, Timișoara, 2018), moment marcant în opera scriitoarei timișorene, deopotrivă eseist și jurnalist de carieră, cu pregătire postuniversitară în domeniul limbii și civilizației franceze la Neuchâtel (2000).

Volumul de poeme „*Cotidiene pariziene*” ne propune un mănunchi de „prozo-poeme”, unele mai lucrate imagistic, altele mai ancorate în concreteți cotidiene, dar toate având în nuce o povestioară, un mic scenariu epic, un nucleu narativ structurant, care dezvoltă un lirism de fre-măltător verslibrist, de o muzicalitate lăuntrică mărturisind un suflet sensibil, încercat, deseninat, căutător de echilibru, înseninări, virtualități vindecătoare.

Povestea iubirii are, după cum aflăm încă din prime poeme precum „*Bizarerii temporale*” și „*Vinovata dualitate*”, reverberații onto-mitologice, de vreme ce „Îngerul Domnului”, trimis să mijlocească apropierea de suflete pe pământ, se întoarce dezamăgit, contaminat el însuși de un „jar selenar” („Doamne, prin multe vămi am trecut/ bobul acesta de jar, selenar./ gata să-mi aprindă aripile/ s-a preschimbat în gănganie/ n-am vină, cer iertare./ știi bine./ misterul atins de ochi pământești/ intră în destrămare/ numai tu îi poți afla vindecare/ de timp și de uitare”). Ca într-o poezie de Marin Sorescu, Îngerul,

stând la sfat cu Dumnezeu, îi aduce Pantocratorului vestea că lumea „a sărit de pe șine”, iar iubirea a devenit falsă, „îndoită cu apă chioară”, de unde strigățul disperat al omenirii după „absența iubirii”: „absența iubirii, Doamne./ îi usucă gâtlejul, venele, glasul, mai ales femeile/ nu înțeleg de ce-i/ hărăzită/ doar o cantitate limitată/ de dragul ei/ își vopsesc părul, sprâncenele./ își doresc un al treilea ochi./ pentru cine altcineva/ atâtea marafeturi, mătăsurii, dichisuri/ și ploi inventate/ și lacrimi de rezervă/ la întâlnirile mult așteptate?” Știind că „mijlocesc/ răsuflarea ta divină”, femeile, într-un „acord duplicitar cu luna”, și-au încondeiat „priviri celeste”, scornind o „matematică proprie” și, cu toate astea, „iubirea le-a și părăsit”... Pământul întreg a devenit o „narațiune evanghelică” cu patimi, zaiafeturi, halebarde, arme de foc, rachete, în general „un teren de manevră”... De unde și intervenția Îngerului care, în ideea restaurării statutului feminin, cere divinității, Tatălui Ceresc, pentru toate femeile din lume „o nouă mare/ plină cu semințe de iubire/ din ochiul tău edenic./ răsărind/ fără de măsură-n timp./ din viață-n viață trecând!” (*Vinovata dualitate*).

Dedicată lui Doni, *in memoriam*, poemul „*Clubul vânzătorilor*”, scris la Ottawa în ianuarie 2020, face loc, cu discreție, unei amintiri legată de „pașii noștri, măsurăți/ peste albul zăpezii de la Hunter Club”, un loc astfel denumit, în care „vulturul alb” ce plana acrobatic ca un aeroplan dirijat de un duh a fost „domesticit” de cel ce și-ar fi dorit să se lase zborului „spre vârfuri sihastre”. Tot astfel, pe malul „fantast” al Lacului Saint-Laurent, poeta, percepând muzica și ritmul cosmic al timpului,

meditează la „parabola alunecoasă” a fluviului care „știe să fie/ noi însă,/ știm să trăim.” (*Parabolă alunecoasă, fluviul*). Altădată, pașnicul Saint-Laurent, cu pescărușii lui provocatori, fără asemănarea niciunui cu „albatrosul lui Baudelaire”, devine un „braț inițiativ/ de apă”, care leagă „orizontul și depărtarea”, lumina tulburată de valuri șerpuiind „sub epidermă./ cu fierbințeala unei tainice dorințe” (*Alegorie din ape*). În altă piesă este amintită balena sinucigașă de pe malul la Rochelle, au bord de L'Atlantique” (*Stearpă secunda*).

Singurătatea, de care pare să fugă poeta, îi ridică în față „nenumărate dealuri și pustii/ abia de le mai pot duce”. Din trupa întregă face parte „eu, cea de azi/ și eu de ieri, și eu în profil de viitor/ (...) Steagul zilei mele din calendar/ îl voi sprijini de zidul/ Cartaginei pe mal/ în zare, marea va clătina/ două sute douăzeci de corăbii/ câte puteau ancora cândva./ mi-am dorit această sărbătorire/ la Cartagina/ care azi, prea sfioasă./ prea obosită/ se-arată, deși/ soarele trece blitz prin istoria sa/ o luminează...” Călătoria în Tunisia, la Cartagina, la 29 septembrie 2019, iată, dovedindu-se astfel incitatoare sub aspect poetic...

Ce pot fi aceste *Cotidiene pariziene* decât „căutări” și „regăsiri” într-un spațiu anume ale unei itinerante descinderi sufletești, alături de ființa iubită. Spațiul însă e plin de freamătul obișnuit al unei vieți citadine trepidante, aiuritoare în „spectacole” și „tipologii”. Iată, spre pildă, cuplul Jean – Laurette, fata purtând inelul de logodnă cu piatră imitație de smarald... Tânărul, venind din *banlieue* în Place de L'Étoile și purtând pălărie roșie „în formă de mac înflorit” (ceea ce-i determină pe mulți trecători să se pozeze împreună cu el) cântă ziua întregă la o „armonică vișinie, pe margini cu muselină”, câștigându-și existența ca un „artist”. Seara, iubita Laurette, dansatoare se pare într-un club, „revine acasă întregită./ zâmbind cumintică/ câinele o adoră privind./ noaptea-i o cetate, cu obloane lăsate/ nu-i loc de plecare/ Jean e cu Laurette/ un zeu fericit/ armonica dă tonul iubirii/ atât de fantastă, atât de reală!” (*Cotidiene pariziene*, 16 ianuarie 2020, Ottawa, pp. 5-8). Peste 50 de pagini, o nouă *Parizienne cotidiene*, II, →

ZENOVIE CÂRLUGEA

dedicată „Cristinei”, evocă deplasarea („spre ora cinci, matinală,/ în balonzaidul meu bej și al tăi kaki/ suntem pată de culoare/ în cadența dimineții”) prin „Parisul cu zâmbet insinuant/ fără să ne dăuneze”. În părul iubitului lung „se agață luceafărul de dimineață”, notează poeta: „mergem așa trei în tandem/ suntem fericite/ (...)/ ne grăbim, ne grăbim,/ să cumpărăm buchete/ pentru florista Géraldine./ care se mărită a doua oară”... Deplasarea e mai ales un prilej de a evoca strada Saint-Eustache unde se descarcă mărfuri „din colțuri de lume adusă”, cartierul les Halles cu poveștile negustorilor „de renume” care vând aici de secole, locuri pe care, probabil, le-a călcat și „temerara Saint Veronique” sub protecția căreia „înalt se rugau vânzătorii/ de botoșei pentru copii./ pânzeturii și albiturii./ decorațiuni, adevărate bizarerii.” Cât despre flori, revine autoarea în final, „erau târguite pe alese/ exotice, populare sau regale./ negociate la preț cu/ *plaisis d'ofririi*” (conform, desigur, unei recunoscute tradiții prin care vânzătorul îmbina afacerea cu arta de a bucura pe cumpărător). Mireasa Géraldine e ea însăși proprietara unui magazin în strada Lamartine „în care semințele îmbobocesc/ laolaltă cu timpul”, un secret moștenit de la o verișoară „floristă în Halele pariziene”, iubita unui pescar pierit într-o furtună și în buzunarul căruia s-a găsit o scoică în care perla încă trăia: „de atunci, comersantele de flori./ în les Halles de Paris./ poartă în sân o perlă roz-sidefie/ aducătoare de noroc/ orele continuând să germineze/ în florile timide populare./ sau regale.”

Multe poezii, conform datării, sunt scrise la Ottawa, în perioada ianuarie-februarie 2020, într-o comunitate francofonă stârnită, desigur de amintiri, într-o stare de spirit nu tocmai confortabilă de vreme ce „Osteneala, fierbințeala, pofta/ de-a fi nesăbuită/ stârnește lătratul zilei/cățelul pământului/ mușcă și mușcă/ (...)/ o sumedenie de subînțelesuri/ izbăvitoare/ mă apasă” (*De-a viața*).

În sejurul canadian din 2020, poeta scrie mare parte din aceste „cotidiene pariziene”, în căutarea unor amintiri pierdute, dar pe care numai poezia le resuscită, transferându-le în planul creației, al poemului....

Sunt „prozo-poeme” – cum le numește autoarea – în care se regăsesc realități, întâmplări și oameni din

Parisul vizitat altădată, readus acum din amintire în creația poetică, fără nimic spectaculos, flamboiant, mirololant. Dimpotrivă, prozo-poemele surprind atmosfera plină de culoare a unui Paris obișnuit, cu oameni obișnuiți, destine pitorești prin exotismul lor pentru un vizitator străin, dar atât de integrate în peisaj încât oferă imaginea unei realități sociale firești, autentice, structurale.

Iată o plimbare pe bulevardul Saint Charles cu case în formă de „triunghi./ de romb, de fluture”, într-o noapte cu stele care „se lasă atinse de apele/ unor culori mișcătoare”, cu locuitori având sentimente „colorate în mov, rozalii, roșu, albastru/ o, da, și dorințele lor./ care mai de care, glisând./ printre fete frumoase./ câini, pisici, acareturi.../ la parter, magazine./ ce lume./ poetică așa spune/ (...)/ Doamne./ și copacii sunt frumoși./ au răsaduri din rai...” Numele sfântului Charles, patronul bulevardului, „jumătate sfânt, jumătate om”, „tronează înscris/ în memoriile sale”, ceea ce sugerează poetei să ceară Domnului o minune, adică „să apară o casă din ademeniri și lumină/ doar pentru poeți./ unde să-și recite opera”, apoi „lăcașuri/ pentru cărțile dumnealor/ cu numele frumos orânduite în rafturi/ să cocheteze cu nemurirea”. Asta în timp ce pe bulevardul Saint-John „am auzit/ c-au răsărit șir de baruri./ cluburi dezmațate, locuri de pierzanie./ mă rog, e treaba sfântului ales./ eu așa pune la răscruce/ doar o bodegă”. Desigur, pentru poeții „care au voie și ei la un pahar” și unde muza i-ar chema... Dacă o biserică s-ar putea ridica, un spital „e plan zadanice/ poeții nu se îmbolnăvesc/ decât definitiv./ nu pot fi tratați temporar...

Pretutindeni, eul profund trăiește fantasmatic alături de imaginea pierdutului partener, simte cum în sufletul ei „cuvintele s-au răsucit/ pe față și pe dos/ înroșindu-se de osteneală” ori prefăcându-se „în zburătoare cu pene roșii/ îngenunchind în așteptare/ te-am rugat, hai./ vino și tu să înnoptăm/ în miezul unui izvor/ miraculos, fără nume./ de roșu izbăvitor”. Retrăirea în amintire este și un fel de terapeutică a suferinței, precum în acest final de poem de o frumusețe despoarătoare aparte, în care „umbrele” comunică dincolo de moarte printr-o congruent-empatică corporalitate, trăire plasmatic-halucinatorie și totodată confesiv-vinge-

toare: „Și se făcea că eram piatră/ și te fereai să pui talpa/ să nu mă transform/ într-un munte de tăcere/ și se făcea că eram oglinda/ unei ape rebele/ mereu păcătuiind, renegându-și malurile/ în căutare de verde cutezător/ și tu veneai dinspre stele/ răsând/ vai, ce terestră, ce vie poți fi./ o minune de femeie/ ai pe tălpi pecetea fostelor iubiri/ mă ispitești./ neîmplinită umbră, vindecătoare.” (*Roșu edenice*). Același idee de soteriologie prin cântec în piesa „Salvatrice”, imagine a cântecului feminin dăinuind dincolo de iluzii și deșertăciuni și totodată a poetei, încrezătoare în steaua ei salvator-transfiguratoare: „Orice-ar fi, eu rămân Salvatrice/ cânt, peste noapte, peste zi./ m-ascultă și lupii/ sub promoroacă în haită/ frângându-și urletul/ nici ei/ nici pasărea cu aripi răsfirete/ peste imperii epocale./ nu au ca mine./ un rai promis/ și nici un iad s-aleagă.” Povestea e una și aceeași, veche de când lumea, și pentru „frumoasele” și pentru „urâtele lumii”, curtate de varii tipuri și „orbite”, neștiind că „povestea lor se rotește/ în cercurile altor povești/ frumoase, tinere sau urâte./ totul se repetă./ în acel *eodem sed aliter*./ fără de istovire...”, după cum consemnează poeta în „*Utopie pe lacul Philippe*”, un pitoresc loc din nordul muntos al Ottawai (partea de nord a parcului Gatineau).

Revenită pe Boulevard de la Madeleine, își amintește de plimbarea de altădată, când cuplul, „convenind” să fie personaje în Comedia Umană, a dorit să vadă acolo la poate de la Montmartre, între Place de la Concorde și La Bastille, semne ale afacerii „semețului cultivator de vise” Balzac „taman în Cœur de Paris”: e vorba de cafeneaua numită „O mie și una de nopți” („*Un café comme on n'en jamais vu*”), în care Théophile Gautier urma să fie „băiat de prăvălie”, în timp ce patronul, iluzionându-se discret, gândea astfel: „*moi, j'aurai la serviette/ sous les bras/ dirigeant tot/ organisant tout...*”. Desigur, „o păguboasă aiureală” această „afacere mireană” bună doar pentru a da coloratură Comediei Umane, conchide autoarea cu amară luciditate, contemplând cu sufletul strâns oameni și întâmplări din panorama Comediei Umane... (*Clandestini pe Boulevard de la Madeleine*, 30 aprilie 2020).

Tot pe urmele amintirii, în orașul ca „o scenă patetică”, cu o lume amestecată de „actori”, mai exact →

pe strada Menilmontant, unde a cântat Edith Piaf, revede miraculoasa grădină suspendată de la etajul trei căzută, parcă, dintr-o „bolnavă galaxie” și în care încolțesc „sâmburi din lumina lunii”. Ochiul percepe scena lumii amestecate, cu actori, unde „totul se vinde, totul se cumpără/ afacerea timpului/ nu-i pentru mine/ mi-ai spune/ îmi pare indecent să revin (...)/ doar cu niște parale/ care nu-mi ajung să răscumpăr/ numele prezenței tale/ din bulboana verbului a muri...” (*Redivivus, Menilmontant*). Să observăm că acest „redivivus” este o recuperare în spirit proustian a pierderii suferite, pentru care „va trebui ca monezile/ să le prefac/ în păsări și cuib/ lângă tine, în veșnicie.”

Metropola își spune „povestea sau cântecul” în nopți cu drum „stinger și vinovat”, când „poemul n-are decât/ să-și petreacă de unul singur/ ca un bețiv zbanghiu”, înduioșat la iluzionarea „spre astre” a înamoraților și, deopotrivă, solidar cu cei „părăsiți”. O plimbare în Cœur de Paris, pe Boulevardul de la Madeleine „egalează cel mai excentric/ și mai autentic fel de-a trăi/ tânguitori, pripiți sau trufași/ nepăsători de metehnează universului”. Revederea antrenează o memorie afectivă puternică capabilă a reface și alte momente itinerante, totul constituind „materie” pentru poemul care va reține senzația, freacă și clipa trăită într-o durată sublimă, dincolo de spațiul concret și timpul devorator: „dăm o raită/ pe Canal Grande./ apoi, oh, rafinatul Corso di Roma”. Sau: „ne ademenește subțire aroma/ pe Unter den Linden în Berlin./ inventăm, ne privim./ poemul e tânăr mereu/ gustul verii dintr-o zi toridă/ o prelungim la Madrid./ în tribune, la coridă/ și-apoi, liberi, liberi./ ne îmbrățișăm fix în față/ la Porte de Soleil/ unde poate fi vânat/ poemul.” (*La porte de soleil, poemul*”, pp. 67-68)

Sau la Vatican, în Basilica San Pietro, unde „îngerii ne dau ambrozie și vin/ *Pax vobis!*”. Picături din apa sfințită luată la intrare „o prefac în lesă albastră/ din coronare și vene/ poate opresc plecarea ta/ fără de vindecare.” (*Mesa la Vatican*)

Volumul este, în subsidiar sau în texte mai tranzitive, o carte a iubirii, în care regăsim, în aceeași orchestrare adusă la numitorul comun al propriei biografii sentimentale, și tema așteptării unui Ulise rătăcitor pe

mări, de unde elogiul unei Penelope cu reflexe de mit odiseic, comunicat astfel în cheie alegorică: „Femeie, femeie./ stai și-nflorești/ spre ofilire/ pe ostrovul/ cu maluri mișcătoare/ n-ai vrea/ și țevi din firele părului tău/ o așteptare-chemare?/ îi cântă marea/ în parabole false.../ femeie, șoptesc apele/ într-un legământ bizar/ vagabond peste ape/ așteptarea ta va fi operă de artă...” (*De dragul așteptării*). Sunt, în general, pagini admirabile de descriere a mării (precum în romanul „Amiază nevindecată” (2018), descrierea emanând o magie hieratică a undelor în lumina astrului și sugerând neliniștea și imensitatea, frământul și taina nețărnută a existenței omezești: „Mâini fosforescente/ aruncă în larg bulgări de soare/ valuri cu geometrii eșuate/ după legea unei matematici/ abia inventate (...)/ Ulise încă mai navighează/ pe mări inventate (...)/ cu neodihna de alte constelații șoptită/ axa lumii se-nvârtă/ între venire și așteptare/ un joc de frângii/ cu bifurcații astrale”... (*Măgulitoare, marea*). Sau imaginile marine de un livresc mitologic din Rondo iluzoriu,

În sfârșit, anul de grație al pandemiei 2020, care subdatează mai multe texte, se face simțit în unele poeme, precum în „*Parade Platz în pandemie*”, unde, își imaginează autoarea din Temeswar, „lacăte peste lacăte sunt ținute pe ușile/ fostei săli de bal din Parade Platz”, cum zăvărâte sunt și „privirile portretelor” în muzee. Frica de moarte „se zvântură acuzatoare/ într-o lectică de liniște vicleană”, intrările în Bastionul Cetății „par gurile/ de intrare în adâncuri/ deschide hâd/ spre-o altă liniște perfidă și ocultă”. Totul amintește de „vremea ciumei” de acum trei secole și ceva. Deși geamgiul orașului „și montează straturi de sticlă la ferestre”, virusul poate privi, totuși, înăuntru „până în măruntaiele sale./ poate crântăni orice urmă de bucurie”. Străzile au rămas pustii, cu masca pe față priveliștea din balcon este dezolantă: „Trează, îmi pun masca și ies pe balcon/ ferestrele de la Moll-ul, aflat peste drum/ se holbează cu disperarea unui vas eșuat./ schelet somnambulic din beton/ pe scări în dez-mățare, frica/ o văd printre secrețiile nopții nebuloase...” Până și luna „este albită de frică/ se micșorează peste liniștea sinucigașă/ e liber să mărșăluiești doar în interiorul tău...” La fel în poemul „*Anticar și soldați melan-*

colici”, percepția e globală: „gلوب terrestrialu are polii în derută./ distanțele se măsoară în frică”. Anticarul, după ce a împărțit oamenilor „cufere verzi pline cu lucruri anti-virus”, își așază drept pază în prag „doi soldați melancolici/ luați de pe raft și pleacă/ să dea o declarație pe propria răspundere...” Sau „măștile perfecte” ale lumii, „vădit falsă/ lingușitoare, trecătoare”, aplaudând „perfidă, flecară, uluită./ gata să se-nfrupte/ din spectacolul pus la cale/ doar pentru întârâtarea vremilor.” (*Spectacol pentru întârâtarea vremilor*).

Poezie a faptului de viață, deloc „elaborată” sub aspect livresc, dimpotrivă, de o franchețe și cotidianitate care țin mai mult de o modernitate romantică decât de o postmodernitate cu libertăți aleatorii de semnificații și limbaj, *Cotidine*(le) *pariziene* ale dnei Veronica Bălaj izvorăsc dintr-o meditație aplicată deopotrivă unor „sărbători” itinerante și, mai cu seamă, credinței nestrămutate în puterea cuvântului/poemului de transfigurare, sublimare, consacrare a tot ceea ce amintirea depozitează în suflete. Este vorba de un mecanism al discursului poetic, cu virtuțile sale imaginare și imaginale, care resuscită, prin evocări în lanț, trăiri și realități, pe mai vechiul principiu proustian al „căutării” și „regăsirii”, desigur, aceluși timp al experienței de viață. Cuvântului îi este atribuită această miză poeticească, adică poemului cu virtuți recuperatoare, terapeutice, soteriologice, nu în sens mistic, ci într-o accepțiune de re-trăire pacificatoare, tămăduitoare, de echilibrare lăuntrică.

Poeziile acestea, indiferent că au ca referențialitate Parisul, Vaticanul, Canada cu renumitul Saint-Laurent, Cartagina, Timișoara, sunt „frânturi” concrete și autentice de portrete, aspecte și trăiri, cu frecvente introspecții privind relația cu realitatea itinerantă evocată, cu lumea cuvântului și a poemului, în general, exorcizat, oarecum, în ideea de a primi, în registrul evocărilor itinerante, prea-plinul reamintirii, ca opțiune terapeutică și salvatoare.

Desfășurându-se după un lăuntric fir al logicii poetice, cu eufonii și rime interioare ce evidențiază un dolorism melodic reținut, textele par a spune mai mult decât consemnează ca atare, dezvăluind o sensibilitate de real freacă sufletesc și asociativ, totodată o situare lucidă în context →

Aniversare -165 de ani

Petre Dulfu - un poet uitat

Se întâmplă adesea să ne aducem aminte de unele personalități culturale, doar la momente aniversare sau comemorative. Petre Dulfu s-a născut la 10 martie 1856, într-o familie de intelectuali din comuna Tohat, județul Sălaj. Îmbrățișând cariera de dascăl, pe care și-a înobilat-o cu cea de autor de manuale școlare, s-a remarcat ca un adevărat încălzitor de suflete pentru multe generații de copii. El privea școala ca o „biserică”, clasa ca pe un „altar” și catedra ca pe un „amvon” de unde înțelepciunea se răspândea ca o flacără vie. Personalitatea sa este reflectată și în articolele de filozofie și pedagogie publicate în mai toate revistele de specialitate din țară. Atras de frumusețea folclorului nostru și înzestrat cu un talent poetic deosebit, Petre Dulfu „a pus cărămizi importante la realizarea acelei epopei literare naționale reprezentative, așa cum țintise și George Coșbuc”. A cules și a prelucrat în versuri basmele populare atât de cunoscute nouă tuturor. Isprăvile lui Păcală, Gruia lui Novac, Povestea lui Făt-Frumos, Ion Săracul și alte povești, sunt opere de referință în literatura română. A tradus din Euripide „Ifigenia în Aulida” și „Ifigenia în Taurida”, premiate de Academia Română și a scris „Povestea României Mari” (spusă de un soldat), un amplu poem al luptei pentru reîntregirea țării. Prin conținut și arta compozițională, Petre Dulfu se apropie de poveștile lui Ion Creangă, pornite de la același izvor nesecat, folclorul, din care și-au luat amândoi personajele. Dar cel mai mult se aseamănă cu Petre Ispirescu, față de care este „superior prin cultură și prin cunoașterea de la sursa producțiilor folclorice”, dar egal cu el, ca repovestitor. Se desprinde de „împăratul basmelor” prin folosirea narațiunii în versuri. Amândoi au înțeles bine necesitatea moralizatoare a creațiilor populare. Chiar dacă poveștile lui Petre Dulfu sunt versificate, el respectă narațiunea lor exactă, până chiar și formulele „inițiale, mediane și finale : „Printre-atâtea griji, necazuri, dacă n-ar mai fi și glume/Și povești pe lumea asta : ce s-ar face biata lume?! L-al poveștii farmec dulce, droaia grijilor se-alină:/

Viețuim o clipă, două într-o lume mai senină”. Transformând proza în versuri, indiferent că este vorba de balade, snoave, cântece, hore populare, autorul comunică cu cititorul, folosește dialogul viu, antrenant, dând creației sale un caracter oral, simplu, direct și limpede, fără podoabe stilistice. Personajele alese de el sunt cele mai reprezentative din folclorul nostru. Păcală este istețul care, prin isprăvile sale a intrat în conștiința publicului cititor, Gruia este eroul popular, purtător al virtuților strămoșești, iar Făt-Frumos reprezintă condiția umană. Simbolizează frumusețea, perfecțiunea, eroismul și biruința. Există în vorbirea lor o mare înțelepciune specifică filozofiei populare.

Petre Dulfu s-a bucurat de o mare popularitate în timpul vieții, chiar dacă unii critici nu i-au apreciat îndeajuns valoarea literară, dar a primit și referințe favorabile din partea unor oameni de seamă, așa cum o face Vasile Alecsandri, spunând : „Scriitorul posedă în suflet scânteia sacră și sub condei o limbă armonioasă, pe care știe s-o mlădie după cerințele ritmului”. Opera lui Petre Dulfu a fost tipărită și răspândită chiar și în cele mai izolate localități rurale. Din 1894 și până după al Doilea Război Mondial, a apărut în peste douăzeci de ediții. Mai puțin în anii regimului communist. Țăranii l-au citit și păstrat în inimile lor. Dovada acestei legături sufletești este și cartea „**Dumnezeu și oamenii**”, care cuprinde texte versificate din Vechiul Testament. O asemenea lucrare s-a păstrat multă

Ioan Marchiș

vreme în biblioteca familiei scriitoarei Veronica Oșorheian din Leșu (BN). Era cartea din care părinții ei îi citeau aceste texte, până când începuse să prindă ea singură gustul lecturii și să trăiască emoția învățăturilor creștinești. „De atâta răsfoit, cartea s-a uzat foarte mult și, la îndemnul tatălui ei, a fost copiată pe un caiet, dar și acesta s-a deteriorat după o vreme. Manuscrisul s-a păstrat, până în anul 2020, când Veronica Oșorheian s-a decis să scoată o nouă ediție, care vede lumina tiparului în același an, la Editura „Ecou Transilvan” din Cluj-Napoca. Scopul reeditării acestei lucrări, spune ea în prefață, este „de a demonstra cât de popular și adânc înrădăcinat în conștiința țaranului a fost acest autor”. Și câtă învățătură și înobilare sufletească se desprinde din ea. Petre Dulfu este și va rămâne încă un poet actual. După volumul omagial editat în 2006 de către Biblioteca din Baia Mare, care îi poartă numele, Veronica Oșorheian a făcut încă un pas spre a nu fi dat uitării, cel care a încântat prin creațiile sale copilăria multor generații.

MIRCEA DAROȘI

Cotidiene pariziene

→evocativ. Aflându-se în căutarea amintirii pierdute, poeta se va regăsi, cu întregul cer plin de stelele credinței sale, în aceste prozo-poeme de modulație estetică optzecistă, cultivând cu inteligență și rafinament un lirism de substrucție ideativ și fixat pe o autoreferențială idealitate.

Clepsidra cu amintiri

Dacă despre umorul lui Dumitru Hurubă s-a vorbit și se poate vorbi aplicat, cu toată seriozitatea începând de la surse, resurse, modalități și condiție morală (*Carte de colorat mintea, Un scorpion pe contrasens, Scorpionisme*, de ce nu și romanul *Descrereații de la scara X7*), cu volumul de poezii *Clepsidra cu amintiri*, (Ed. Limes, Florești-Cluj, 2020), suntem în substratul reflexiv de unde străbate, epigramatic, până în civism umorul său lucid, detașat și neiertător despre care vorbeam; hipersensibilitatea, tradusă în atitudini, transcende genurilor și își comunică tonusul dezinvolt în poezie ca și în proză. Se știe deja că sunt popoare lipsite de umor (crisparea nu este un semn de stăpânire armonioasă a atitudinilor), deși răsul este pretutindeni determinat de izomorfe ale umorului, însă calitatea acestuia la diferite popoare invită la reflecție și conduce la concluzii legate de psihologia colectivă a acelor neamuri.

Grecii, și în această chestiune, au fost primii care s-au preocupat încă din antichitate de calitatea umorului debarasându-l de obscenități, de grosolăniile prostului gust. Anectotele lor (prima culegere datează din sec. VI î.Hr.) aveau astfel de exigențe și induceau o tentă spirituală evidentă, iar carnavalurile căpătau astfel o ținută tot mai decentă, mai elevată. Ulterior, derapajele rebele ale umorului, causticitatea acestuia, îl vor îndepărta treptat de la curțile regale odată cu spiritul renașterii. Umorul lui Dumitru Hurubă, din acest punct de vedere, chiar și atunci când devine mai acid, nu este răutăcios și nu e respins pentru cinism sau aroganță; el rămâne agreabil fiindcă țintește doar năravurile, nu oamenii.

Aluziv sau lipsit de menajamente, el produce o confortabilă stare de bine și zâmbetul consensualizării: „Mândruliță cu cercei/ și în nară și-n ureche,/ crezi că asta e temei/ să te crezi fără pereche?” (p.85). Preponderent în ton epigramatic, umorul lui Dumitru Hurubă se exprimă ba în sonete, ba în parodii, fără excepție „în form@ veche”, cum promite subtitlul cărții. Până și elementele constitutive ale

bucolicului, evocate ritos în seama liricii clasice, cu reflexe de la Duiliu Zamfirescu, St.O.Iosif, Al. Macedonski, Eminescu ori Bacovia sunt trecute prin filtrul umorului poetul detașându-se subtil, dar paradoxal, de sclerozele lirismului anost, de salon aristocratic: „Frumoasa Doamnă între doamne,/ Plutind cu pași de menuet,/ Eu cred că vrea să mă condamne/ La viață de anahoret...” (p.133).

Spuneam că Dumitru Hurubă are o înclinație evidentă către epigramatic, iar în proză aceasta se convertește în tonul ușor polemic, incisiv, în care autorul strălucește fără îndoială. În versuri, însă, umorul poetului este direct, țintind cu aplomb către viciu, spre cusur: „Comportamentul tău amabil/ E falsul cel mai grosolan:/ În gând și vorbă execrabil:/ Te dovedești a fi mârlan...” (p.154).

Și încă o remarcă: tema folclorică, de pildă, la Dumitru Hurubă, este adesea paravan inocent pentru ținte diverse de satiră, nu doar laitmotiv de confort auditiv: „Colea jos, în poieniță,/ Ori de câte ori e lună,/ Paște calul lui Gheorghiuță/ Priponit de-o mătrăgună” (p.24); „Când eram pe Ialomița,/ Aveam draga ca un crin:/ Fragă îi era gurița,/ Măr-gutui frumosul sân...” (p.130) sau „Aho! Aho!, iubită Doamnă,/ În cea din urmă dintre zile.../ În calendar nu mai sunt file,/ Aho! Aho!, iubită Doamnă!” (p.81).

Volumul de versuri poartă discret o dedicație: „Această carte a fost gândită și scrisă în memoria celei care a fost Noryana.S.(1945-1968), altfel spus Amalasunda, regină a sufletului meu”, nume amintind de clebra regină a ostrogoților, glorificată de George Coșbuc în numele devotamentului său matern și

Ioan Marchiș

față de soțul său, referință sacră ce rămâne ca atare, fără a se regăsi în volumul de versuri.

Minulescian, topârceanian – oricum parodistic – iubirea curge fără adâncimi: „Te-aștept în parcul Dendrologic./ Cum procedam eu mai anțerț,/ Deși mă-ntreb, poate nelogic:/ Nu cumva umbli cu vreun terț?” (p.43). Marii noștri umoriști și-au lăsat amprenta pe versul poetului fie explicit, ca în cazul lui Topârceanu („Mai în jos, în răritură,/ Între frunze ca de aur./ Țipă-o țarcă rea de gură,/ Enervată de un graur...” - p.17), fie sugerând idilicul pastelat, ca în poezia lui Duiliu Zamfirescu, ca la Șt.O. Iosif sau ca la Al. Macedonski („E în floare liliacul,/ Și-i aproape luna mai;/ Pe-nserate pitpalacul/ Dă semnale peste plai...- p.10).

Forma veche, precizată nu întâmplător în titlul volumului de versuri despre care discutăm, la Dumitru Hurubă rămâne doar o formalizare, un pretext; sonetul, de pildă, se rezumă la forma consacrată (4+4+3+3), însă tenta umoristică dă un tonus nou mesajului și angajează o altă încărcătură decât la Eminescu, decât la Shakespeare, la Henry Howard sau la Pablo Neruda.

Categoric că Dumitru Hurubă citește multă poezie semnată de contemporani și poate tocmai de aceea, obosit de crispările acesteia, de nădăjduiri în metafizic ca în imaginarul El Dorado, răstoarnă *clepsidra cu amintiri* și rămâne lucid în umorul care nu zădărnicește nimic, nicio speranță; un Socrate care ne învață să râdem înțelept.

IULIAN CHIVU

Miracolul de la Sf. Spiridon

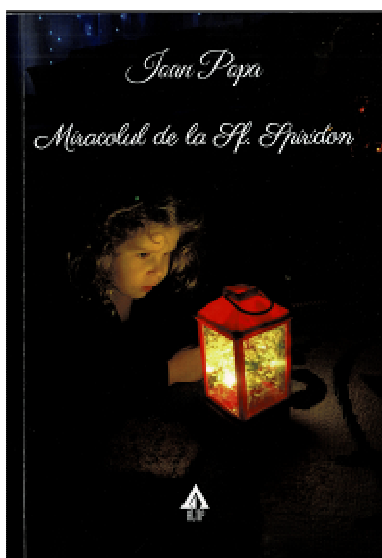
Între frică și speranță sau de la ia ciумii la vaccinul anti-Covid-19

L-am numit pe Ioan Popa un Midas al Povestirii, cu toată acoperirea în aur a cuvintelor, un scriitor demn de această apreciere, care ne poartă prin măreția unui spațiu fascinant și fecund, ne conduce, cu dibăcie și netăgăduit meșteșug în arta mânării cuvintelor, spre tâlc, spre dezlegări subtile și semnificații profunde, poteca istorisirilor fiind însoțită de umbra moralizatoare, de învățături exprimate parabolic, în pilde măiestrite. Sensurile adânci nu-i permit decât această vorbire simplă, dezvelire și ascundere în același timp, nedepărtându-se de expresia blagiană „eu cu lumina mea sporesc a lumii taină/ și tot ce-i neînțeles se schimbă-n neînțelesuri și mai mari”.

Scriitorul Ioan Popa e prozator, folclorist și memorialist din Roșia de Secaș, creatorul Purpurei, autor al unei opere vaste. Aceasta a fost grupată, în ultimii ani, în opt volume antologice: *Evocări*, *Proză scurtă*, *Istisiri*, *Romane I și Romane II*, *Restituiri*, *Cartea de călătorie*, *Țara Secașelor*.

Monica Grosu, care s-a aplecat cu dăruire asupra operei scriitorului Ioan Popa, realizează o analiză substanțială a prozei acestuia și iată cât atât de actual sună aceste aprecieri critice, idei care se regăsesc și în mesajul cărții de acum: *în pattern-urile lumii tradiționale*, *Ioan Popa înscrie noi drame sociale*, *noi confruntări ale omului cu Timpul și Istoria*. *Se evidențiază astfel că satul a intrat într-o zodie nouă, una a schimbărilor succesive și nebănuite, atrăgând după sine, „comportamente” noi*.

În recenta sa carte de povestiri, *Miracolul de la Sf. Spiridon*, apărută la Editura Altip din Alba Iulia, în 2021, Ioan Popa realizează un tablou panoramic al satului, într-o cuprindere de mare profunzime, văzută ca într-o oglindă retrovizoare a vârstei senectuții, îndoită de înțelepciune, după o revedere a locurilor natale, în perioada pandemiei. Sub imperiul rememorarii și a intropsecției, scriitorul așază pe misteriosul wallpaper al acestui deceniu (de)căzut în mrejele globalizării și a depărtării de aproapele, într-o însingurare nemaîntâlnită, conformă cu proorocirea dostoevskiană.

Am folosit acest englezism voit, deoacere scriitorul, cu preocupări lingvistice, fiind dascăl de profesie, face și un parcurs asupra evoluției limbii și atrage atenția asupra utilizării defectuoase a cuvintelor astăzi. E o lume cu raita-n sus, cum o numește soft Nicolae Suciul ori cum scria tare demult Giambatista Basil, în „Penatmeronul”: astăzi sunt mai mulți măgari decât poveri.

Ioan Popa reface iar și iar universul copilăriei și al spațiului natal, al locului cu toată suflarea lui, cu oamenii, lucrurile și limbajele, cu toate negrăitele sale miracole, cu parfumul și cu respirațiile sale la un cat superior de înțelegere, într-un teritoriu afectiv de profundă interioritate și dezbate, la vârsta de aur a înțelepciunii, teme majore ale vieții, se preocupă de sensurile ultime, de acele mari „întrebări rusești”, cum le definește Andrei Pleșu, despre sensul existenței, despre viață și moarte, suferință și rostul în lume, despre nebunia deceniului și despre „raii și arțăgoșii lumii”. Adultul de azi retrăiește întors acasă, în cel mai intim loc al lumii, în *Purpura*, viața în ansamblul ei, și observă, cu simțul fin al pricepătorului și al discernătorului, în urma unei derulări cinematografice, caleidoscopice, o viață ca un miracol sau viața ca o pradă, făcând o subtilă paralelă cu opera lui Marin Preda, într-o analiză pur realistă, pe care să o încercăm noi, cititorii, să o comparăm cu ziua de azi, cu deziluziile și derapajele sale, cu ne-locuirea în sine și sub himera virtualului văzut ca spațiu al fericii (o dramă, de fapt): *Când devine omul moral?, îl întreabă Florin*

Mugur pe Marin Preda într-unul din dialogurile consemnate în volumul său „Viața ca o pradă”. Atunci, îi răspunde prozatorul, când simte întâia oară frica de moarte. De unde se vede că frica e mama moralității, conchide autorul acestei cărți.

Și în ton cu maladia prezentului, a pandemiei de coronavirus, în care omul este încercat, bulversat (de către cine, să ne întrebăm, de virus sau de omul ca fiară?) Ioan Popa face o analiză subtilă a timpului acestuia trăit sub povara incertitudinii, în povestirea *Momente cutremurătoare*, în care radiografiază, printre altele, și starea aceasta pandemică, cu toate *fake news*-urile sale, dar și cu poverile adevărilor sale ori ale maleficelor interpretări, sub tortura manipulării, *epurării* etnice de atunci, din război, opunându-i *purificarea* de acum, idei care s-au propagat cu atâta putere în mass-media: *în scurt timp populația globului se va purifica, rămânând o populație tânără și imună, dar cu o memorie redusă la doar câteva decenii, o memorie confuză*. Și autorul vine cu legenda despre *ia ciумii*, *cu mare circulație prin satele Secașelor* și cu o *istorisire* despre restituirea *funiei de nisip* (vă stârnesc să le aflați citind cartea) pentru a răspunde cu înțelepciune unor gânduri malefice, *într-un război nevăzut al celor două mari puteri, a binelui și a răului*, parafrazându-l în încheiere pe Blaga: *Bătrânul tace. Iubirea și jocul meu e înțelepciunea!*

Citeam într-o carte despre basme siberiene de pe drumul marilor invazii, o povestioară asemănătoare ca mesaj și interpretare cu cea istorisită în carte, despre *funia de nisip*. În basmul cu pricina un bătrân cu bună judecată și adâncă chibzuință reușește să dezlege un mister care nu a putut fi aflat de tinerii regatului, chiar cu o motivație peste măsură, să ia de soție fata împăratului, dacă pot aduce la suprafață, de pe fundul lacului, amfora de aur. Curajul, voința și dorința tinerilor s-au dovedit zadarnice. Oricât a fost lacul tulburat de înotători de soi, comoara s-a lăsat de negăsit. A fost nevoie de judecata unui bătrân tăcut, care îi destăinuie fiului său că acea amforă se află în vârful unui copac falnic de pe marginea lacului, iar pe fundul acestuia, în oglinda-i strălucitoare, se află doar reflectarea acestuia. Era vorba iarăși de →

LÓRINCZI FRANCISC-MIHAI

cruzimea unui despot care dorea sacrificarea celor vârstnici și neajuto-rați, pe motiv că sunt doar o povară pentru regat. Și s-a dovedit că și el, atunci, a greșit.

Am citit aceste povestiri cu sufle-tul la gură și m-au fermecat iar zicerile pline de duh, poveștile moraliza-toare inserate *cum grano salis* în pas-ta narativă, dar de această dată ludicul a fost foarte nuanțat, în curgerea nara-țiunii predominând componenta dra-matică, irizațiile afective și psihologice, culminând cu miracolul, *o po-veste cutremurătoare, care m-a miș-cat profund*, scrie autorul, povestire care poartă și titlul cărții, *Miracolul de la Sf. Spiridon*. Scrierile sunt așe-zate, dacă le-am privi ca pe un întreg, între frică și speranță, pe o cale dintre *ia ciumii* și vaccinul anti-Covid-19, între evocările copilăriei și amintirile adolescenței până la introspecțiile ad-ultului și rememorarea dulcilor po-teci ale copilăriei, revăzând locurile natale în inima pandemiei. O cale de la poveștile din raiul copilăriei, până la adumbritele cărări ale înnoptării ființei din zilele noastre. Citeam în cartea de memorii și călătorie, „Soră lume”, a Anei Blandiana, aceeași idee de itinerar retrospectiv pe care o întâl-nim și în cartea de povestiri a lui Ioan Popa. Parafrazând, pot să scriu: „este un fel de a-mi aminti nu doar ce am trăit, ci și ce am fost în stare să înțe-leg și să spun atunci și ce sunt în stare să înțeleg și să spun acum, din ceea ce am trăit”. Scriitorul din Roșia de Se-caș pune între acolade o viață, reme-morând anii copilăriei și analizând prezentul, satul care a fost și satul care e astăzi, oamenii care s-au stins și cei care au rămas azi, el, scriitorul-martor, privind panoramic viața și timpul, oprit o clipă în loc, savurând nemărginirea și oferindu-ne nouă, ci-titorilor, bucate alese de Povestire, a-devărată liturghie literară, cu pricepe-rea condeierului și cu nemăsluita dă-ruire a omului, lăudat de semeni, con-săteni și apreciat de colegii dascăli.

Cu cât farmec, cu câtă jovialitate și tandrețe, cu umor măsurat și ironie fină, cu cât suflet reconstituie scriito-rul satul natal, evenimente și întâm-plări, fapte și limbaje, locul fiind par-că dintr-o nefârșită poveste și astfel, îmbrăcat în veșmântul cuvântului, în straie de purpură, este pregătit să intre în casa din față a literaturii. Toate se completează într-o derulare narativă dinamică, cu filon în raiul copilăriei,

otava era moale ca jambla și unde orice furtună a vieții se potolește sub ocrotirea casei părintești. Cu căldura și tihna lăuntrului ei.

Atât satul blagian, cât și cel secă-șan al lui Ioan Popa au rădăcini a-dânci, ce se continuă în mit. Satul e un tărâm mântuitor, înseamnă tămă-duire și clătire spirituală a sufletului, cu un tonus de fortificare nemaipo-menit. Terapie pentru scriitor și pen-tru cititor deopotrivă. Scrișul ca sal-vare din ghearele pandemiei. Un timp umplut cu folos, unul care are *răbda-riu*, știe ce e tăcerea și cunoaște rân-duiala. Nu cu o umbră de tristețe scrie autorul: *azi dispăre acel simțământ atât de nobil și de duios al lui acasă. Topindu-se toate astea în multiculturalism. [...] Lipsește atmosfera de sărbătoare, gustul și mirosul buca-telor de odinioară. A fost odată...*

Miracolul de la Sf. Spiridon este o poveste cutremurătoare în care doi îndrăgostiți se iubesc. Tânărul dascăl Calistrat îi dăruiește Margaretei un inel de logodnă, *c-o piatră scumpă și lucitoare de smarald prins-o într-o împletitură de aur veritabil* și vorbesc și de viitoarea nuntă: se gândeau tot mai mult la căsătorie. *Dacă ar fi fost lumea în pace. În pacea căreia spe-rau cu tărie*. Iată azi această stare de neliniște se așterne peste cei care do-resc să-și unească viețile în pandemie. Nunta e refuzată. Calistrat și Marga-reta sunt despărțiți de furia războiului. Dascălul e trimis pe front, cade pri-zonier. Războiul aduce numai nenoro-cire. Fiecare își rânduiește viața sepa-rat. Se căsătoresc, au copii. Miracolul e că ei se întâlnesc. Viața face ca cei doi să nimerescă în același azil de bătrâni, iar prin inelul de smarald să se recunoască.

În volumul acesta, citim despre diferite chipuri și locuri ale satului: rânduri frumoase despre renumitul rapsod al Secașelor, Ioan Blăjan, cu-noscut lumii prin cartea autobiogra-fică, *Omul cu ochelari negri*, despre *Todorica*, slujnica popii și Baba, care se căsătoresc, iar din iubirea lor se naște Solofin, *copilul nătâng al fami-lie; despre Onea și căruțul lui An-tonie*, despre *Vetuța și Ancuța*, două fetișcane din Moldova întreținute în Roșia de Secaș în vremea secetei din 1946, despre moara grofului și *moara lui Țaina*, despre oameni gospodari precum Bălu, *om cu stare bună*, des-pre *Armeanca*, apoi în povestirea *Cu substantivele la păscut* despre prostie,

înverșunare și ticăloșie a omului.

În narațiune sunt întretesute mul-te elemente autobiografice, unele re-pere fundamentale de translație, de-venire din stadiul de copilărie spre viața de adult. Tot ceea ce ni se în-tâmplă are un rost. Petru Creția vor-bește de centrul fericirii ca stare a soartei, acolo unde tot ce pare întâm-plător capătă sens, dar nimeni nu po-ate să știe ce sens. În paginile povesti-rilor, putem surprinde lupta cu fricile copilăriei, care cutremură ființa, dar o și fortifică. Este o latură a basmului prin care copilul este supus la probe inițiatice. Și de obicei acestea sunt trei la număr. Citim în povestirea *În ajun de vacanță* despre drumul iniția-tic către casă de la Blaj, pe la mar-ginea *Pădurii de Mijloc și Redea* (parcă ne găsim în Pământul de Mij-loc din lumea fantastică a lui Tolkien, „Stăpânul inelelor”), cu popasuri *la casa lui Sandu și a lui Șandor*, ele-mentul-martor fiind Cristian, coleg de studenție; încercarea de la Țăglărie, *pe timpul și în răcoarea nopții, cu Ilie, fratele mai mare, pus să duc calul de căpăstru înaintea vacilor*; în povestirea *Căruțul lui Antonie* citim despre mersul cu caii la păscut în toilul nopții, cu Valer, și despre frica de *duhurile rele ce sălășluiau în scor-burile sălciiilor*. Tot în număr de trei revin fricile: de apă, de furtună și dez-lănțuirea naturii și de oamenii răi. Citeam în „Psihanaliza basmelor” de Bruno Bettelheim că „povestea des-chide orizonturi minunate care îi per-mit copilului să depășească senti-mentele temporare de deznădejde. Vraja nu este declanșată de sensurile psihologice ale poveștii, ci de virtuțile ei literare”. Am alcătuit această nuan-țată interpretare pentru a arăta spre dimensiunea de basm a povestirilor, un urcuș majestuos dinspre re-memora-re spre alcătuirea unei opere de artă.

Despre rememorări, evocări și reconstituiri culturale vorbesc paginile din povestirile *După 20 de ani și Înălțătoarele serbări ale Asociațiunii. Întoarcerea tatii de pe front* aduce mărturie despre drama războiului. *Balta morii și Moara lui Țaina* aduc în prim plan viața satului cu necazurile și sacrificiile ei, cu sărăcia și suferințele sale.

Dacă toată istoria umanității a fost intim legată de atingere, chiar miracolul christic având ca manifes-tare acest simț, azi este pusă sub sem-nul întrebării această nevoie tactică, →

izolarea și îndepărtarea de aproapele vor avea repercusiuni asupra persoanei: *specialiștii înșiși au dovedit cât de benefică este orice atingere, o îmbrățișare, ea producând emoții pozitive, o pace a creierului și de aci sănătate trupească și mentală. Mitologia greacă vorbește despre capacitatea lui Midas de a transforma în aur tot ce atingea. La rândul ei, Cartea Sfântă vorbește despre puterea dumnezeiască ce a avut-o însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos de a vindeca sau învia din morți, prin simpla atingere, fie ea și de la distanță, pe cei bolnavi.*

Comicul este dat de plăcerea de a spune, prin modul personal de a prezenta diferite situații, prin jovialitatea și franchețea expunerii, cu un tonus plăcut, revigorant, îmbinând umorul cu ironia fină și înclinația satirică, despre umblarea pe brumă cu picioarele goale: *Nu-i rău, dargul mumii, doar la început o țără, până te dedai.*

Un accent aparte este pus pe toponime locale aparținând spațiului natal al Țării Secașului, toponime dublate armonios de nebănuitele teritorii fecunde ale imaginarului, cum scrie Maria Daniela Pânăzan, „narratorul știind să umple spațiul dintre cuvinte cu dislocări sintactice și digresiuni, cu vorbe de-aLEAN, manifestându-și, voit, stările de spirit, de cele mai multe ori pline de milă și compasiune față de anumite tipuri de comportament inacceptabile și condamnabile în lumea satului tradițională”.

Autorul stăpânește cu pricepere tehnica narațiunii și reclădește un adevărat univers rural. Soarbe cu dragoste din peisajul copilăriei și fermecat de amintire reconstituie atmosfera și ritmul locului, într-un flux narativ covârșitor, o lume amplă într-o derulare cinematografică, în care satul natal din reminiscențele amintirii și sub imperiul afectelor ajunge la dimensiuni nebănuite, devenind un spațiu fabulos.

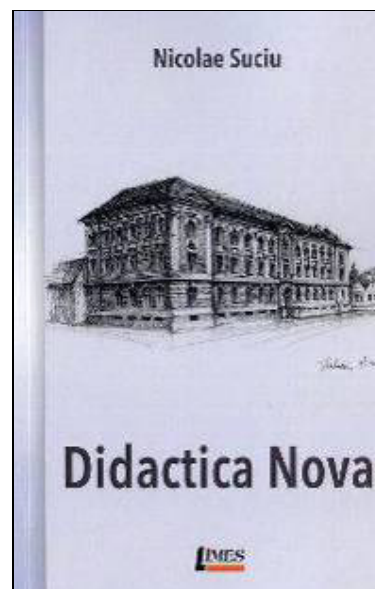
Vă invit prin poarta fermecată a acestei cărți, *Miracolul de la Sf. Spiridon*, să trăiți magia Poveștii, prin care scriitorul Ioan Popa se apropie de inimile noastre și să puteți spune și voi dimpreună cu cronicarul Miron Costin, ce scria în cartea „De neamul Moldovenilor”, că nu este alta mai frumoasă și mai de folos zăbavă decât cetitul cărților.

O atitudine literară față de „imperativele” euro-atlantice

DIDACTICA NOVA

– o „Rromiadă” a europenizării (I)
(Limes, 2021, 446 p.)

1. Autor de scrieri incitante ca problematică și viziune, mai exact de romane și proză scurtă (*Avatarii valetului de pică* - 2012, *Fascinantul corn de vânătoare* - 2013; *Ziguratul iubirii* - 2011, *Povestind vei dobândi*-2018, *Un selfi pentru UE* - 2019), de teatru (*De-a teatrul sau imaginează-ți că trăiești* - 2015, *O lume cu raita-n sus* - 2018), dar și de cronici, respectiv eseuri literare confirmând un spirit iscoditor de mai largă deschidere culturală (*Obsesia arhetipului* - 2012, *De la Pânăde la Zăpadia și înapoi* - 2019, *Poezia lui Lucian Blaga – viziune metafizică și structurare simbolică* - 2020), profesorul filolog NICOLAE SUCIU (n. 16.12.1951, Viișoara, Mureș) e de departe scriitorul de renume din Dumbrăvenii Sibiului, micul oraș de pe Târnava Mare, situat la egală distanță între Mediaș și Sighișoara. Multe din lucrările d-sale au ca punct de observație acest areal citadin, cu lumea lui atât de diversificată, accentul autorului căzând pe pitorescul unui mod de viață, o lume „cu leapșa-n sus” exprimând o comunitate de o vitalitate debordantă, intrată în febra noilor prefaceri postrevoluționare și, în mod deosebit, față cu impactul înregistrat de deschiderea europeană, culminând cu intrarea României în U.E. Aceasta este tema-cadru a trilogiei inițial intitulată „*Sindromul de exaltare în Sud-Estul Noii Europe*”(I - 2016, II - 2017, III - 2020), reluată acum într-o nouă ediție, sub un titlu mai chitit asupra ramei tematice, DIDACTICA NOVA (Limes, 2021, 446 p.). Profesor de română-latină la Liceul din Dumbrăveni, funcționând într-o veche clădire, a cărei imagine ne întâmpină pe coperta cărții - Dumbrăvenii deținând mai multe clădiri civile și de cult istorice, deopotrivă monumente, în anul 2010 debutând aicunoscutul „MedievArt Fest”, ce a avut loc în incinta Castelului Apaffi -, dl Nicolae Suci, acum tânăr pensionar, a ținut să aducă în literatură acest topos ardelean de veche tradiție intercomunitară și multiculturală, insistând însă pe ceea ce postfațatorul Ștefan Borbély numește „Rromiadă”,

o savuroasă epopee comică cu „firi-cele de sarcasm vitriolant ce decurg dinspre Matei Vișniec (*Omul-pubellă*), Țiganiada lui Budai-Deleanu și *Istoria ieroglifică* a lui Cantemir”, cu precizarea expresă că „slobozenia de limbă și de imaginație corozivă din operele de referință e drastic cenzurată, la nivelul median al societății din *Didactica...*, de restricțiile globaliste quasi-religioase ale *corectitudinii politice* și de resemnarea cutumiară a profesorimii din peisaj, obligată să se supună ordinelor incoerente și absurde ale ministerului tutelar.” Cum noi înșine, cu peste patru decenii vechime, provenim din acest mediu, fiind în două rânduri și diriguitori de instituție, cunoscând așadar foarte bine statutul civic și portretul moral-profesional al „cadruului didactic”, atât înainte de 89 cât mai ales după, mărturisim că am regăsit în paginile „noii didactici” întreaga problematică a lumii raportabilă la școala românească, dascăli, părinți, elevi, inspectori și funcționari, care mai de care cu personalitatea și interesele lor, cu „profesionismul” și „activismul”, cu calitățile și defectele, cu moralitatea ori lipsa de etică și civism...

Un motto din Siluan Atonitul (canonizat de Patriarhia Ecumenică din Constantinopol în 1987 și prăznuit ca sfânt în ziua de 24 septembrie), sunând așa: „Ține-ți capul în Iad, dar nu deznădăjdui!”, ne previne într-un mod subtil asupra societății pitorești radiografiate, un fel de „Țiganiada” amintind de celebrul corifeu de Școala Ardeleană, care își→

ZENOVIE CÂRLUGEA

prevenea cititorul cu privire la caracterul alegoric al scrierii marcate de un fervent iluminism, vizând un aspect mai general al societății românești: „Însă tu bagă de samă bine, căci toată povestea mi se pare că-i numa o alegorie în multe locuri, unde prin țigani se înțeleg ș'alții carii tocma așa au făcut și fac, ca și țiganii oarecând. Cel înțelept va înțelege!” (din dedicația „poemațiunului eroi-comico-satiric” către Petru Maior, „Scrisoare închinătoare către Mitru Pereavestit cântăreț”).

În scrierea sa „tituluită” nu „Țiganiada” ci *Didactica Nova*, - care nu e deloc „izvodire poeticească” de inspirat „viersuitoriu” cu nume anagramat cilibiu, atingând „pe voievodul cum să cade”, ci proză dură, corozivă, în *aqua forte*, „mestecând întru adins lucruri de șagă”, ca să placă, - dl Nicolae Suciuc desfășoară deopotrivă o indubitabilă viziune „critică” dar și multe „luări aminte”, pe scurt zis, un fel de „izvoditură noao și originală românească”.

„Adevărat că așa fi putut să bag multe minciuni laudând pe țigani și scormind fapte care ei n-au făcut, - preciza autorul iluminist -, (...) dar' eu iubesc adevărul.” Cam asta face și dl Nicolae Suciuc cu lumea din „Didactica Nova”, privind-o cu o severitate simpatcă și cu un umor de pastă social-comportamentală, reliefând mentalități cuprinse de acel „sindrom de exaltare” caracteristic „Sud-Estului” european de după căderea cortinei de fier, asemănător cu „scăparea din pușcărie” trăită de toți hrănitorii de iluzii și libertăți! Un fel de entuziasm în surescătări de libertinism ce dau etniei rome impresia că, odată cu intrarea noastră în Europa, UE le-a aruncat dinainte covorul roșu al unei „democrații” speciale, recuperatoare, compensatoare, având în vedere „suferințele” îndurate de-a lungul istoriei de etnia stabilită pe pământ românesc.

Pe lângă atâtea „voci” cărora li se acordă drept de exprimare în acest regim ficțional dând impresia de „felie de viață” autentică, avem en passant, într-o supravegheată congruență, și vocea autorului. Impresia de scriere diaristică e puternică în acest roman de strictă actualitate, care folosește din plin multiple posibilități de exprimare de gen și din spațiul virtual, dar și „fotografii” de un crud realism caracterial, tipologic, țesut în

oralitatea neoașă a idiomului specific etniei. Vocea din fragmentul nr. 94/ partea a III-a, „*Blogul cadrului didactic*”, este, fără îndoială, a autorului Nicolae Suciuc. D-sa ne amintește de primul său volum din „Sindromul de exaltare în sud-estul noii Europe” și vine să lămurească pe un fost elev al liceului din Dumbrăveni că ideea cu sintagma „grădina zoologică a școlii” e una din „binefacerile alegoriei”, *alegoria*, - ascunzând suficient „vremelnicul acestei lumi banale, împiedicate în stereotip, ca să nu poată fi decriptată de un cititor neavizat” -, fiind „cea mai sănătoasă cale de a spune lucrurile pe nume” într-o vreme anume, netrebuind „cheie” finală dezvăluitoare, precum în cantemiriana „Istorie ieroglică”. Lămurirea punctuală e pentru un fost discipol, devenit „mare dascăl universitar în State”, care va trebui să înțeleagă că „grădina zoologică a școlii” poate însemna și altceva decât o simplă grădină zoologică în carne și oase, batjocorindu-se astfel inițiativa vajnicului director Umbră, „numit de sus director”...

La fel de ficțională e și frecvența „citare a celor mai deocheate sesizări și reclamații” ridicate pe blog, cu precizarea că respectiva *pagină de web* a liceului nu mai există încă din anul 2017-2018.

2. Romanul se deschide cu o scenă reprezentativă pentru viața liceului racordată la „standardele europene”. Profesoara de biologie Magda Vintilă, pensionată cu două luni în urmă, venind din piață încărcată de plase, se oprește uluită în curtea școlii („parcă o lovise cineva în moalele capului”) văzând materialul didactic de specialitate aruncat la gunoi, „viscere din ipsos și mase plastice” scoase din laborator și împrăștiat pe dalele de beton. Materialul didactic ce fusese ani de zile „liantul” dintre ea și profe-

Ioan Marchiș

soara ei, apoi ea însăși devenind profesoară de biologie, „nu mai corespundea standardelor europene intrate de curând în vigoare”. Instinctiv, profesoara începe recuperarea în plase a „ficatului” ținut pe un suport de lemn, a „rinichiului”, „pancreasului” și „splinei”, apoi a „creierului” descompletat de cerebel. Neavând plasă potrivită în care să pună și „scheletul” de plastic, roagă pe portarul Criptă, - care are oroare de „mortăciunile astea” ce pot constitui „sursă de boală”, - să-l aibă în grijă până se întoarce ea de acasă. Îi obiectează portarului că nu crede deloc că astfel de obiecte ar transmite boli, precizând: „Ei bine, cu standardele europene sunt de acord. M-am obișnuit, ca și cu politica din vremea ailaltă, de pe vremea Împușcatului. Dar în ceea ce privește boala și ploșnițele, nu sunt de acord. Sper să mai am atâta discernământ, d-le, cu toată vârsta pe care o am... Mulțumesc.” Și toată scena, aflăm din altă secvență (4), se desfășoară în expectativa unui colectiv de cadre didactice care, făcând parte dintr-o comisie de recepție, privea amuzându-se de la etajul clădirii vechi ironizând pe fosta lor colegă „depășită”, în credința că laboratoarele de biologie vor fi dotate, din „fonduri europene”, cu „mulate standard, nu cu căcaturi dintr-astea de pe vremea burghezo-moșierimii precomuniste”, „care nu mai corespund lumii”, cum spune profesorul de fizică Orian, convins că „intrarea în UE marchează intrarea și a noastră într-o nouă epocă”. Nu toți membri comisiei de recepție gândesc așa, precum profesorul de română Corifeu, cel de istorie, contabilul-șef și alții, „scena-simbol” din curtea școlii aducând în discuție și alte „reforme” în spirit european, unele deja „implementate” prin alte părți: cataloage electronice, cărți electronice, caiete electronice, table interactive etc.

De reținut, pentru semnificația mai generală a gestului, portretul acestui „cadrul didactic”, recent pensionat, care rămâne cu convingerile sale în fața iureșului europeanizant al societății românești, o atitudine înțeleaptă, care îndreptățește readucerea personajului, aflat într-un crepuscul existențial, în câteva fragmente din ultima parte.

Nu totdeauna intrarea în UE ne-a fost și ne este „benefică”, sub multe aspecte, morale, sociale, culturale, economice, politice. Imobilizat „în →

șerpăria realului, a concretului”, autorul gândește că așa cum Garcia Marquez a ajuns să dea numele de „Macondo” romanului său, tot astfel și el se gândește la un titlu de semnificație atotcuprinzătoare. De unde și varii meditații pe seama spiritului imediat, pragmatic al occidentalului, despre „transparența normală”, așa cum cere moda în Occident, și în mod deosebit despre imperatiivele de a ne conforma unei doctrine neomaxiste numită „corectitudine politică”, născută prin universitățile americane și devenită ideologie în acțiune, în cadrul mai largului globalism nivelator, cuceritor încet și sigur și în spațiul românesc, pe multe planuri.

Alte secvențe epice, nu puține, privesc acea „*Europa braucht Ruhe*” („Europa are nevoie de liniște”). Expresia, inducând o atitudine de politică geostrategică, am reținut-o și noi în „Dicționarul monografic Mihai Eminescu. Oamenii din viața lui” (2019, pp. 152-156), la articolul dedicat lui „Chibici-Revneanu, Al.”, bunul amic al poetului (care l-a însoțit în toamna lui 1883 în drumul pentru internarea în sanatoriul de la Viena, apoi în deplasarea, recomandată de Maiorescu și de medici, prin Italia din februarie-martie 1884). Conform cercetătorului interbelic Barbu Lăzăreanu, Chibici a evitat să publice amintirile sale despre Eminescu, multe din acestea însă fiind recuperate din ceea ce i-a povestit în 1915, la Căciulata, într-un sejur estival, lui Eugeniu Speranția, care, mirat că Revneanu ezită, s-a pomenit cu replica: „*Europa braucht Ruhe...! Europa are nevoie de liniște...*” Deci, în sens mai larg diplomatic, ezitarea lui Al. Chibici-Revneanu avea o plauzibilă justificare: nu dorea să spună lucruri care ar fi putut deranja politic, diplomatic etc.. Așa și în cazul de față, situația romilor din Dumbrăvenii Sibiului trebuie ținută departe de orice incitare și atitudine anti-etnică, de unde și convingerea exprimată de diverși indivizi, că, în contextul integrării europene, ei se bucură de o „democrație” specială privind minoritățile, care cere imperios din partea tuturor, nu numai a autorităților, toleranță, comportament corect în relațiile sociale, echilibru interrelațional, atitudini care nu „provoacă”, nu „stârnesc”, nu „incită”, căci – nu-i așa – „avem nevoie de liniște”, numai într-un climat de liniște și temperanță colaborarea și

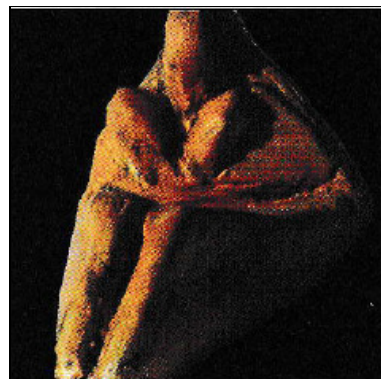
munca dă roadele multășteptate...

Rromii știu prea bine că au drepturi conferite de noul stat al țării intrate în U.E., ori de câte ori sunt față în față cu autoritățile, chiar și atunci când „salvează” saci de obiecte găsite prin tomberoane, de aceea au totdeauna de partea lor argumentul „*Scriminării*” (discriminării), gata să sune la telefonul de urgență 112! Frecvente sunt, în zeci de fragmente din cele trei părți, referirile la „discriminare”, în numele căreia asistăm la atitudini tranșante și răbufniri din partea acestor „conlocuitori” deloc educați moral, cultural, civic, pentru o acceptabilă colaborare și conviețuire cu populația majoritară, acolo în Dumbrăvenii Sibiului, micul oraș de pe Târnavă Mare și din mijlocul Ardealului.

„*Numai noi avem toate drepturile și handicapății, poate să facă romii orice prostie, că Europa și zice repede că-i bine de-au făcut*”, îi spune nepotul Toni, cunosător al „corectitudinii” euro-atlantice, bătrânului hoț Beju, personaj memorabil evocat în pasta lui autentică, de la mentalitate la limbaj și comportament, în câteva fragmente, reușind a coagula o structură narativă de uimitoare precizie a detaliului epic (II.23).

Viața „în Țigănie” e de o vitalitate debordantă, cu muzică dată tare și chefuri de laudă, dar și cu bătăi în familie și între țigani, cu îngrămădirea acestora la microbuzul care vine „cu pachete din Germania”, cu înjgheburile unor locuințe, cu furatul de toate (cazane, găini, cablu de cupru de la diferite instalații, indicatoare de circulație etc.), romii bucurându-se că „în orașelul ăsta avem mare noroc că nu vin mascații ca să te rancoleze”, cum zice bătrânul Beju, hoț iscusit... Rromii constituie, totodată, de douăzeci de ani, masa de vot a partidului la putere, mobilizați fiind pe bani de personajul „Pesedistul”, care-i cheamă din nou, în toamna lui 2014, la votare, fluturându-le pe dinainte „ajutorul social” și, mai concret, bancnotele ispititoare... (II/53).

Cartierul *Țipenia*, adunat pe o vale mărginașă, asupra căruia are jurisdicție Consiliul Local al *Izbeliștei* (nume rupte parcă din „Țiganiada”), înecat în nămol, cu viață autentică de mahala „netrunchiată, neartificializată”, e un mai vechi sector de recensământ al profesorului Dinu. Acolo se află casele tuturor personajelor de

Ioan Marchiș

etnie romă (Pitașu, Pucă, Portugalia, Maski, Fibra, Ciciu, Rufa, Obi, Marmelada zis Cuitu, Chirteșcolacu, Coste ș.a.).

Acolo, în Țipenia, se bea secărică, vodcă, spirt medicinal, se ascultă muzică, se vorbește mult, se pun la cale „afaceri”, „ponturi”...

Deși mijloacele de trai sunt uneori inexistente, romii trăiesc din expediente dar nimeni nu moare de foame, pentru că „se descurcă”, permițându-și să cumpere telefoane mobile și tablete. Este o comunitate frisonată de duhul europenizării, unii din ei lucrând periodic în străinătate.

O notă deosebită pentru culoarea locală a idiomului românesc în care se exprimă romii, cu particularități lexicale și lingvistice de un pitoresc irezistibil, prinsă cu atâta fidelitate de autorul conlocuitor în spațiul Dumbrăvenilor. „O vorbire pitorească, observă profesorul Dinu, care trădează pofta de viață”.

Da, o poftă de viață de o debordantă vitalitate, care trece și în paginile romanului cu caracter „diaristic”, în sensul noii estetici a acestei literaturi de frontieră (teoretizată la noi, bunăoară, foarte insistent și aplicat, de acad. Eugen Simion, în comentariile sale despre „poetica jurnalului”).

Conștienți de statutul lor „privilegiat” în contextul integrării europene, romii se adresează autorității școlare cu un tupeu nemaipomenit, precum vom vedea, ori mai insidios, „cu onestă onoare firească”, precum Nelu Chelu.

Considerându-se „jigniți în propria personalitate proprie” ca tatăl lui Nase din a VIII-a F, Chelu Nelu, aceștia revin cu reclamațiile lor de un comic involuntar ori de câte ori odraslele lor sunt pedepsite „pe nedrept” (II/21) sau, după cum →

face același Nelu Chelu, cerând directorului liceului să desființeze grădina zoologică, întrucât copiii pleacă de la ore ca să stea „în fața grațiilor cuștilor cu animale sălbatice”, animale pe care le visează și de la care împrumută apucături, nechezând, răgind ca boul sau grohăind, visându-se girafă lingând sau porc mistreț. (II/57).

În acest sens, putem vorbi de o tumultuoasă vocație petiționară a unor personaje, prezente ani la rând în „viața” școlii cu tot felul de probleme, care mai de care mai ridicole și o lipsă totală de bun simț și educație.

Astfel, putem exemplifica prin câteva reclamațiile de profesie, precum Mustață Lovia, mama prihănitei adolescente Delia Paola, cea cu „haichiul mare” (IQ), care îl reclamă consecvent pe dirigintele clasei, profesorul de geografie Dinu Grama, ori cu prezența „subsemnatei” Șuia Anita Rozalia, mama copilului-problemă Șuia Camel Pifu, ori cu Portucalia Coifu Miseria, mama lui Robert Capabil, - ca să dăm doar câteva exemple (acțiuni petiționare care se întinde uneori pe un interval de peste cinci ani, 2013-2018).

Să reținem că romanul, fiind de mare actualitate, înregistrează evenimente de până acum trei ani (v. referirea la președintele „sas” ori la gazarea „diasporiștilor” ăia din străinătate”, în ziua de 10 august 2018, zi devenită celebră prin „faptele de arme” ale Jandarmeriei coordonate de Guvernul pesedist, cu dosar penal plimbat ani de zile pe la inutile instanțe superioare/ judecătorești, care au făcut același lucru cu toate marile tulburări, de la „loviluția” de stat decembristă și „mineriade”, până la „infrațiuni” mai recente privind siguranța Statului și a cetățeanului!).

Și, când te gândești la pensiile „speciale” ale magistraților și ale altor „speciali” de toate rangurile, îți vine să crezi că politica bugetară a statului este captivă unei caste privilegiate, în disprețul general al legii morale și a milioane de oameni...

Și asta în deplină „transparentă”, zilnic vorbindu-se de ani de zile despre necesitatea unei noi legi a salarizării și a pensiilor de stat.

Bălmăjeală parlamentară și guvernamentală de Dâmbovița și, desigur, cărdășie politică specifică regimurilor parazitare, spoliatoare, aflate în slujba propriilor căpătuieli etc.!

Evadarea tatei

Romanul publicat de Carmen-Francesca Banciu **Evadarea tatei**⁶ este prima carte scrisă de prozatoare în limba germană, a apărut inițial în 1998 la editura berlineză Volk & Welt, e apoi publicată din nou în 2009 la editura Rotbuch, tot din Berlin, așa încât putem spune că recenta apariție constituie a treia ediție.

Scrisă la persoana întâi, actuala ei carte pare mai degrabă o amplă mărturisire decât un roman. Cartea stă sub semnul evocării. Aflăm, cu surprindere, că prozatoarea descinde dintr-o familie de activiști de partid. Și, dacă, de regulă, odraslele acestora erau mai impertinente și distrase decât copiii clasei muncitoare, ea, dimpotrivă, este educată cu multă severitate și ia ore de pian, vioară, balet, gimnastică, rusă, franceză și engleză.

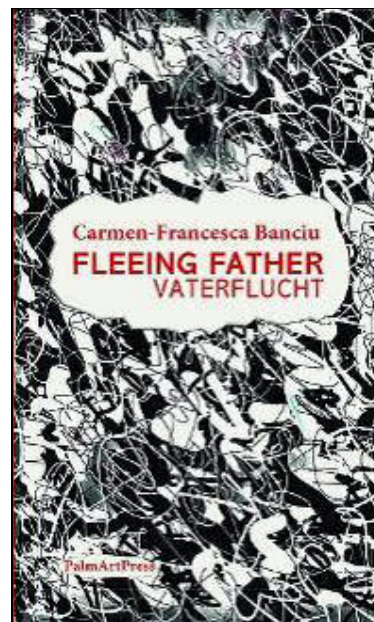
Ei locuiau în blocul PCR din Lipova, lângă care se construiește apoi cel al MFA. E relatată amănunțit prietenia cu Melitta în timpul vieții la internat. Melitta scrie un roman despre mama ei, iar povestitoarea despre tatăl ei. Părinții Melittei fuseseră deportați și mama s-a întors bolnavă de cancer și a murit la scurt timp după aceea. Mama povestitoarei aparținea unei minorități conlocuitoare din cadrul așa-zisei foste burghezii și bunica, mama mamei, credea în Dumnezeu, fiind doar tolerată în casă, și asta numai în caz de forță majoră, ea locuind de fapt la Arad.

Istoria este imorală, constată naratoarea. Și moartea este imorală.

În 1965, moartea lui Dej ia proporțiile unei catastrofe naționale.

Asistăm la o incursiune în istoria epocii, realizată prin prisma copilului de atunci: despre moartea și înmormântarea lui Dej în București, la care participaseră ambii părinți, ba tatăl stătuse chiar de vorbă cu noul președinte Nicolae Ceaușescu, care avea de gând să mai schimbe câte ceva, și pe care îl găsește tânăr, frumos, un om mândru. Acum, fie vorba între noi: și un șef și celălalt a fost secretarul general al P.C.R., funcția de președinte o va introduce și prelua Ceaușescu ceva mai târziu...

Tatăl e președintele sindicatului județean, iar mama a comisiei de

femei. Contrar celorlalți politrucii, aflăm că tatăl autoarei nu lua mită. Tatăl e al șaselea copil dintr-o familie cu șapte copii, fără multă școală, făcut om de comuniști, față de care se simțea cât se poate de îndatorat.

Mama iubise și fusese iubită de un tânăr, cu care însă nu s-a căsătorit. Tatăl venea de multe ori doar o dată pe săptămână acasă. Fusese prins în procesul colectivizării. Apoi în campaniile agricole, de unde venea doar ca să-și ia haine curate. Mama era mai mult singură.

Amănunțit este prezentată parada de la 23 august, de asemenea este amintită intrarea trupelor sovietice în Praga, în 1968.

Fiica citise „Cei trei mușchetari” și romanul lui Ostrovski „Așa s-a călit oțelul”. Tatăl acasă citea ziare și broșuri de partid, în care sublinia și nota într-un carnet. Era mult mai calm decât mama. O perfectă căsătorie ratată, am putea spune.

„Iar și iar am așteptat pe cineva de undeva” - românii i-au așteptat pe ruși, pe americani, nefiind în stare să-și decidă singuri soarta...

Cartea este constituită din douăzeci și patru de capitole inegale, de la nouăsprezece rânduri la douăsprezece pagini.

La 18 ani, autoarea scrie un roman, un dialog între un comunist din Vest și unul din Est. Este o „încercare literar-politică”.

În mod secret, este chemată la interogatorii, unde i se cere să →

MIRCEA M. POP

⁶ Carmen-Francesca Banciu: **Vaterflucht**. Roman. Berlin: PalmARTPress, 2020, 171 p.

aducă romanul și corespondența. Ea vroia doar să reformeze comunismul. Studia pictura bisericească bizantină, fără încuviințarea părinților și fără binecuvântarea partidului. Studiul era finanțat de biserica ortodoxă. Divulgă un medic incapabil și ciubucar dintr-un sat, unde lucruse la restaurarea bisericii, fost ilegalist și, culmea, i se instituie ei proces de calomniere.

Timp de trei luni, este interogată zilnic de la 8 la 16 de „*tovarășul Lăpușcă*“ (culmea e că la Arad a existat un maior Lăpușcă, care moare la scurt timp după revoluție, probabil nemaiplăcându-i atmosfera).

Romanul este simplu scris și ai fi tentat să crezi că e astfel fiindcă e scris într-o limbă străină, dar autoarea scrie în astfel de propoziții simple și în limba maternă.

„*Președintele era atoateștiutor și atoiputernic*“ constată cu ironică bunăvoință autoarea.

Ea nu vroia decât să picteze biserici și să scrie romane. Interogatoriile au fost cauzate și de corespondența purtată cu străinătatea. Dacă a fost o perioadă când partidul tolera așa ceva, mai târziu, odată cu scaderea nivelului de trai, se strânge șurubul și în această privință.

Tatăl este dat afară din postul de primar de la Săvârșin și primește un post de responsabil de cinematograful. Nu mai vorbește cu fiica. Aceasta pleacă la o altă prietenă, la Hella, care studia germana-engleza, probabil în Timișoara.

După moartea mamei, restul perioadei trăită în România o petrece la București.

Întâlnim în carte și oximoronul, ca procedeu artistic folosit: „*Mama era tânără. Mama era foarte bătrână*“.

Revederea cu tatăl are loc după șapte ani de la părăsirea țării, când acesta îi ia de la gară, acum totul fusese uitat, șters cu buretele, tatăl regreta doar faptul că are o pensie mică și-și mângâie bucuros nepotul.

„*Evadarea tatei*“ este un act de evadare forțată. De părinți și de țara de origine: o dată pentru totdeauna“ scrie Roland H. Wiegenstein, în recenzia sa din „*Süddeutsche Zeitung*“, convins că următorul roman al autoarei va relata despre cu totul altceva.

Cartea de față se vrea și este, de fapt, o mărturie peste timp a unor vremuri românești de puțin timp

apuse. Socialismul și cei care au crezut în el au fost învinși de propria lor naivitate.

Totul se rezolvă sub semnul naiv al simplificării. Clasei muncitoare, aflată la putere peste noapte, îi lipsește inteligența și maturitatea necesare soluționării problemelor. Incertitudinea și nesiguranța sunt magistral redade: ceea ce constituie azi un gest eroic, mâine se dovedește a fi un fapt banal, ceea ce astăzi este un aspect normal (corespondența cu străinătatea), mâine devine o crimă.

Fiica activiștilor de partid, educată cu multă severitate, devine o neconformistă care își pune în primejdie nu numai propria viață, dar și cariera tatălui.

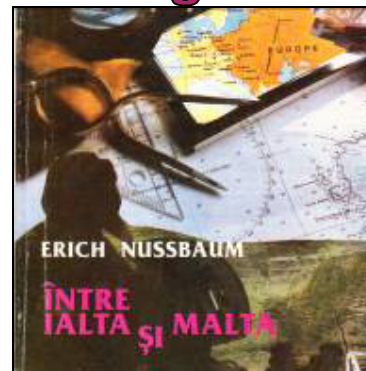
După șapte ani însă, rănilor s-au vindecat, nu se mai discută despre ceea ce a fost, cum a fost și cum trebuia să fie. Tatăl a fost omul potrivit la locul potrivit în vremea sa și el continuă să trăiască respirând aerul unei epoci care, încetul cu încetul, devine revolută. Evadarea tatei este evadarea din cotidian, din realitate, trăirea cu obstinație într-o epocă care a fost și pentru care era convins că are reală vocație.

Meritul autoarei este de a vedea și prezenta aspecte și fapte prin prisma copilului de atunci.

Interesantă este „*Postfața*“ scriitorului maghiar György Dalos la carte (pp.163-169) în care arată că „*Evadarea tatei*“ (1998), „*Cântecul mamei triste*“ (2007) și „*Rămâneți cu bine, tovarăși și iubite*“ (2018) constituie o trilogie. Despre așa-zisii „*copii ai cadrelor (de partid)*“ arată că a scris și autorul maghiar Péter Nádas, la jumătatea anilor șaizeci în „*Biblia*“ sa și mai târziu autorul rus Wiktor Jerofejov, în eseu autobiografic „*Bunul Stalin*“.

Pe coperta a patra, exterioară, a cărții, e redat un fragment din recenzia scrisă de universitară Anke Pfeifer asupra acestui roman, pe care îl redăm în traducere: „*Este o carte despre un sistem social eșuat și despre distruse planuri de viață, despre idealuri sociale, greșeli și slăbiciuni omenești, despre speranțe și decepții, dar și despre conflicte între generații și tradiționalele roluri ale familiei. Se arată cât de puternic întrețesute laolaltă sunt biografiile individuale și istoria, cum diferite proveniențe și concepții despre lume pot să dezmembreze familii*“.

Cartea zilelor noastre Negrilă

Exemplar canin mai rar întâlnit. „*Bucureștean*“ aciuat pe strada Urmuz. După demolările hâde. În atenția câtorva „*mari și mici puteri*“. Iscând „*probleme naționale*“ și „*interes mondial*“. Dând bătaie de cap regimului „*caninist*“. Conducătorilor „*ilustru*“. „*Hingherității*“ neobosite. Vecinilor parveniți, sclifosiți, înrâiți. Turnători neostoți. Îndrăgit nespun de copii și adulți normali. Câine falnic, curajos, lătrător impetuos. Străjer zonei, cu folos. Animal inteligent, vrednic și eficient...

Povestea lui, cât a fost, prilej de carte*, cu rost. „*Pentru uituci*“ și „*născuți după 1989*“. „*Dar nu numai pentru ei*“, evident. „*Iepoca de aur*“, din belșug tratând. România, sigur, de sub Ceaușești. Opresiunea, înfometarea, delațiunea, alienarea. Parvenitismu`, servilismu`, șantajul, socialismu`...

Hidoase vremi, chiar monstruoase (ajunse, azi, mai ticăloase). Pe care Erich Nussbaum, hâtru le descrie. Cu umor înfloritor, nesfârșit, cuceritor. Evocând corifei băștinași, cu teme. Într-un text plin de culoare, fără vreo exagerare. Serios, ingenios, haios, extra, savuros. Bună fantezie, super parodie. Clară măiestrie în alcătuire, vie mărturie astă povestire. Pentru câini, o pledoarie mustind de simțire. Bipezilor de atunci, în schimb, o afurisire. Că nu se lăsară și mi-l terminară pe bravu` Negrilă. Făr-a intui că timp o veni când o deveni erou de roman iubit în uman cum nici n-or gândi. Căci prin ochii săi, metaforic spus, cert om desluși lumea și politica din veacu` trecut. Țara și românii de sub comunism. Plin de fanaticism, nu de umanism. Păcat că Erich s-a dus în pământ și opul acest, singular îi rămase prin bibliotecă. Ar fi avut de așternut despre „*democrația originală*“ bogat. Adecvat, adevărat, certamente talentat. Mereu de apreciat întru totu` meritat...

ADRIAN SIMEANU

* Erich Nussbaum, *Între Ialta și Malta*, Ed. HELICON, 1994

Investigând trecutul...

Romanul Laviniei Braniște, „Sonia ridică mâna”, publicat inițial la Editura Polirom în 2019, apare recent în traducere germană cu titlul ușor schimbat, „Sonia se anunță”⁷, editat cu sprijinul financiar de la TRADUKI.

Romanul este scris la persoana a treia și o are drept protagonistă pe Sonia, de vreo treizeci de ani, căreia i se propune de către regizorul Vlad Petre să scrie un scenariu despre cele întâmplate între Zoia Ceaușescu și mama ei, Elena, în 1974. Supărată pe fiică fiindcă aceasta plecase în munți cu un tip la sfârșit de săptămână, Elena vrea să închidă institutul de matematică în care lucra Zoia, ca s-o pedepsească, fără să se gândească că acolo, în afară de ea, mai lucrau peste o sută de persoane, care astfel ar fi rămas pe drumuri.

Sonia avea un prieten, pe Paul, la care se va muta. Un alt prieten era homosexualul, Dani, cu care ea se înțelegea foarte bine.

Ca și romanul anterior, „Interior zero”, și acesta este construit tot din episoade, unele, însă, adiacente.

Ea de fapt nu are un servici de sine stătător, lucra pentru un post de radio ca și colaboratoare externă și întreținea pentru acel post și un blog.

Ea mai are o soră vitregă cu doi ani mai mică, pe Claudia, întrucât tatăl o lăsase pe mama ei ca să meargă la alta, de fapt până la vârsta de șaiszeci de ani, când moare de infarct, a avut patru soții.

Mama ei divorțează de el de-abia în 1990, întrucât în 1987 și 1988 partidul nu acceptă.

Investigațiile ei în problema femeilor Ceaușescu avansează greu, internetul nu oferă informații pe care te poți baza, iar cei cu care stă de vorbă, profesorul universitar de istoria limbii, Nichifor, pensionar, la care o duce Dani, precum și fostul securist Ioniță, fost și acrobat, cunoștința lui Vlad, nu o ajută de loc. Ioniță îi spune: „Toți aparțineam partidului. Ei te obligau la asta. Așa a fost: Dacă nu aparțineai partidului, nu aveai servicii și în rest nimic”

(p.147). Pentru ca mai apoi să susțină: „Fiecare a spionat” (p.148)

În încurcătură e pusă când primește o scrisoare de la ANAF cum că ea a încasat chirie și nu a plătit impozit...

În partea a doua a romanului, nemaiputând locui la Paul, fiindcă urma să vină fosta lui soție din Anglia pentru divorț, ea pleacă la mama ei, apoi la bunic, tatăl tatălui, de 86 de ani, fost securist, discută cu nașa ei, Nana, o caută pe Anișoara, fosta soție, ultima, a tatălui, merge chiar și la cimitir ca să vadă mormântul tatălui.

Interesul ei pentru pisici („Viața ei se învâрте în jurul problemelor clanului pisicesc” – p.273), îndeosebi pentru pisicuța Dora, va stârni cu siguranță simpatia cititoarelor din Vest.

Romanul se încheie cu revenirea ei în București, urmând, deocamdată, să locuiască la Dani.

Din scenariu nu a ieșit mare lucru, fiindcă Vlad Petre e mereu nemulțumit, solicitând în permanență ceva mai consistent.

Ce mai aflăm din roman, este faptul că se organizau expoziții cu titlul precum „Comunismul în România”, că Ceaușescu a avut două faze: 1967-1974 – bună și 1974-1989 – rea, că Elena era cea rea și îl influența negativ, că Zoia, la liceul de elită Jean Monet din București, a avut în ultimul an note foarte bune și că legea potrivit căreia elevii cu note foarte bune nu mai dădeau examen de admitere la facultate a fost anume pentru ea făcută, astfel ajungând ea la Facultatea de Matematică.

În 1974, Ceaușescu devine secretarul general al partidului, iar Lena academician.

Casa Ceaușescu din strada Primăverii se putea vizita și avea 80 de camere.

Mai aflăm că Elena ar fi avut o legătură cu medicul familiei, dr. Schlechter, care s-a sinucis în 1973 și este prezentată o scenă cu Zoia în camera de hotel (p.282), sau scandalul cu Ursu, coordonatorul programului nuclear românesc (p.114).

Desigur că e amintită și nora, Poliana Cristescu, și faptul că Nicu era bețiv.

Titlul cărții e dat de faptul că la o manifestare culturală de la Biblioteca Națională: „Sonia ridică mâna ca să pună o întrebare...” (p.107).

Toată povestea cu Ioana, psiholoaga, la ședințele căreia Sonia participă contra-cost, puteau lipsi. De asemenea, paginile despre durerile de cap cauzate de pilule anticoncepționale (pp.49-53) sunt și ele de prisos. Paginile despre bazinul de înot (pp.160-167) puteau, de asemenea, să lipsească. EKG-ul la o tânără de nici 30 de ani (p.170) este, de asemenea, superfluu.

Redus la 200-220 de pagini, romanul ar fi avut de câștigat în densitate, mai ales că în economia lui mai apar și tot felul de observații nerelevante.

În roman apar o serie de cuvinte românești: „borș, ciorbă, cornulețe, Eugenia, merdenele, nea (pentru „nene”), pârâțul, prescura, sarmale, vișinată”. De aceea „Glosar”-ul (pp.315-319) este necesar și util pentru cititorul de limbă germană, mai ales fiindcă pe lângă cuvintele amintite sunt incluse și substantive proprii (nume de persoane, de străzi, de orașe și de instituții). Numai că dacă la:

“Păunescu, Adrian scrie: poet român și politician PSD” (p.318), mai jos, la “Pitești, găsim: oraș în județul Argeș, în istoricul ținut al Româniien Mari, în România, cca. 120 km. în direcția vestică îndepărtat de București. În viața sa a publicat mai mult de 50 de volume de poezii. În anii 1980 dobândește reputația de poet de curte al lui Nicolae Ceaușescu” (p.318).

Deci, s-a sărit puțin...peste rânduri!

MIRCEA M. POP

⁷ Lavinia Braniște: *Sonia meldet sich*. Roman. Aus dem Rumänschen von Manuela Klenke, mikrotex, Berlin, 2021, 320 p.

America visului românesc

Încheierea unei trilogii dedicate
românilor americani

Cu volumul al treilea, intitulat la fel ca celelalte două (apărute în anul 2017, respectiv 2018): *America visului românesc*, doamna Anca Sîrghie – universitar dedicat literaturii și limbii românești, mamă a doi fii stabiliți cu familiile lor în Statele Unite ale Americii și conferențiar neobosit la universități și comunități românești de dincolo de Atlantic – reușește să dăruiască cititorilor de toate calibrele, bibliotecilor, istoriei literaturii, dar și a migrației românești recente în America, o trilogie-document bine încheiată, alcătuită cu un program cultural distinct, tenace, dus la capăt cu brio.

Cartea a apărut în anul 2020, la aceeași editură sibiană: D*A*S, sub coordonarea destoinicului editor Victor Tocariu, are 420 de pagini și se bucură de un *Cuvânt înainte* semnat de distinsul Preot prof. univ. dr. Theodor Damian de la New York și intitulat *Cu Anca Sîrghie, prin America* (pp. 15-18), plasat după textul de deschidere al volumului, numit și semnat de Anca Sîrghie: *Sens și contrasens în media / Literatura în anotimpul pandemiei* (pp. 3-14), un excurs iscat de situația cu totul specială a populației planetare lovite de virusul veacului, sars-cov-2/ covid 19, aici în speța creatorilor de limbă românească și aducând un omagiu tehnologiei care face posibile întâlnirile *online* prin utilizarea platformelor virtuale/ electronice de socializare, sub forma ceneclurilor/festivalurilor activate în direct, de la mai mici sau mai mari distanțe fizice între participanți.

Doamna Anca Sîrghie se deplasează peste Ocean o dată, de două sau de trei ori pe an, neobosită să își ducă acolo rostirea academică, volumele despre figuri ale culturii românești sau să poarte dialoguri cu mari români de aici și de acolo, laolaltă cu dragostea maternă și afecțiunea de bunică împlinită profesional, familial și științific, la cotele cele mai înalte ale dăruirii permanente. Decenii la rând, la catedra liceului, a universității sau după pensionare, invitată la prestigioase universități americane și

canadiene, Anca Sîrghie face dovada unei energii practic inepuizabile, puse în slujba culturii, a cultivării multor generații de români. O energie debordantă, antrena(n)tă și covârșitoare de care, cu toată dragostea și admirația, simți că trebuie să te desprizi, *mutatis mutandis* cum Brâncuși de Rodin. Exemplele fostelor eleve, azi profesoare, editoare de carte și scriitoare ele însele stau mărturie cu cinste.

La fel cu precedentele, acest al treilea volum al trilogiei *America visului românesc* se constituie ca o carte-document. Este alcătuit din șase capitole, după cum urmează:

I. Reportaje. Autoarea plonjează în realitatea cotidiană nord-americană, pornind cu rememorarea: „Prima mea descindere pe pământ american s-a petrecut într-o noapte de decembrie a anului 2001, fapt care mi-a dat șansa să trăiesc cea dintâi uimire” (p. 23), aceea a eforturilor deosebite pe care creștinii americani le fac pentru a își împodobi adecvat, conform tradiției, locuința și în special fațadele caselor și grădina de la stradă.

Accentul cade firesc pe sistemul de învățământ american, vizitele autoarei pornind de la *Școala cea mai mică a Statului Pennsylvania*, trecând pe la *Haggerty School – Școala bunului plac*, sau afirmând cu mândrie că *Universitatea Harvard a auzit de Mihai Eminescu*. Culegând *Flori ale spiritului românesc la Ceneclul «Mircea Eliade» din Denver*, impresii de la *Al 33-lea Congres A.R.A. La final*, periplul Ancăi Sîrghie trece granița de nord a Statelor Unite, către *O aniversare*

literară românească în capitala canadiană Ottawa, la care, ca în tot locul, participă cu tot sufletul împreună cu locuitorii adunați la evenimente, fie aceștia numai americani, canadieni sau români, ori din toate la un loc, oficiali din administrație sau simpli cetățeni.

Cenecluri literare ale asociațiilor de gen îi adună pe toți la un loc, în deplin respect și dragoste de cultură, după puterile fiecăruia. Reportajul *Ipostaze luminoase ale feminității românești în Michigan, S.U.A.* semnaleză cu amărăciune o stare gravă de fapt: „Încercând să-mi explic cauza maladiei care anemiează tot mai evident de la un an la altul viața culturală a unei comunități românești numeroase, am constatat că în Michigan au dispărut liderii cu putere coagulantă și cu disponibilitate organizatorică” (Vol. 3, p. 69) – opinie similiidentică aceleia mărturisite încă din cel dintâi volum al trilogiei, așa cum consemnasem la momentul respectiv, în cronică mea intitulată *Anca Sîrghie – primul volum al unui „vis românesc”*: „În comunitățile românilor stabiliți în statul Michigan preocuparea culturală este într-un declin ce se pronunță de la un an la altul” (Vol. 1, p. 140); în orașul Troy, „La Biserica Ortodoxă «Sf. Petru și Pavel», MI [statul Michigan], al cărei preot, originar din Ocna Sibiului și din Nocrich, în mod regretabil nu folosește la slujbele religioase cu suficientă temeinicie limba noastră, «limba sfântă, limba vechilor cazanii»” (Vol. 1, p. 87). Altele reproduc și comentează texte scrise, bunăoară, de Daniela Adriana Rusu din Michigan, sau de prof. Doina Popa din West Bloomfield. A XXVI-a ediție a Simpozionului anual „organizat de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din metropola americană, în colaborare cu Societatea Română Creștină «Dorul», sub auspiciile Academiei Oamenilor de Știință din România, filiala U.S.A., și ale Mitropoliei Ortodoxe Române a celor Două Americi” (p. 80), desfășurat în 12 și 13 ianuarie 2019, consemnat în reportajul *Mihai Eminescu, sărbătorit la New York*, iar experiența unei ședințe de ceneclu desfășurat la 17 februarie 2019, sub auspiciile unei societăți culturale românești active →

MIHAI POSADA

Fără Ieri nu e Măine

Semnele prezentul văzute prin ochii unui gazetar

Nicolaie Arsenie lansează o idee incomodă: „Fără Ieri nu e Măine”. Sunt șazeci de articole publicate în presa vremii, între anii 2009 – 2019. Prezentul e filtrat prin prisma trecutului și deschis spre un viitor năzuit. Sunt articole care au densitatea eselui, atent scrise. În ele se simte pulsul zilei și farmecul vieții. Uneori nu ne place știrea care marchează vremea, alteori nu o observăm, jurnalistul e prezent și ne-o semnaleză. El punctează evenimentul și comentează, cu mijloacele care-i sunt la dispoziție, secretul care ne afectează pe toți. Există o hărmălaie de fond care acoperă ideile. Se înfiripă ideologia zilei, paradigma universală, pasiunile de moment, interesele care ne afectează pe toți. Peisajul informațional se mișcă repede, noi informații își fac loc în mintea omului simplu, majoritatea oamenilor nu prinde esența. Apar frustrări, iluzii necenzurate, aplauze. **Există totdeauna o valiză cu aplauze.**

În cartea *Fără Ieri nu e Măine**, apărută la București, Editura Semne, în 2019 (248 pagini), jurnalistul ne pro-

voacă la luciditate. Chiar de la început, autorul a pus ca moto mai multe citate din Mihai Eminescu. Punctăm unul: „Prezentul e o clipă și viitoru-i lung”. Suntem atenționați că întâmplările de astăzi au mai fost actuale, că în viitor ne vom reîntâlni cu vechi paradigme, că ideile care au tărie vor reveni în memoria oamenilor.

Nicolaie Arsenie este unul dintre jurnaliștii care au în sânge documentarea, el este dispus să investigheze vechi

tomuri, publicații oficiale, cărți care au marcat vremurile, jurnale în care unii au plătit pentru mesajul lor. Este atent la vorbele oamenilor care au contat, la personalitățile care au plusat în vremuri de criză sau în vremuri de avânt. Chiar de la început el are un apel pentru cititor, pus pe prima pagină: „*Celor mai multe din problemele fierbinți aflate pe scena politică și socială și asupra cărora mi-am rostit și eu părerea de cetățean, le-am descoperit cu surprindere corespondențe de o similitudine extraordinară în paginile cărții de istorie deja scrisă*”.

Articolele au fost publicate în „Flacăra lui Adrian Păunescu”, iar activitatea, alături de poetul cunoscut, l-a împins spre un profesionalism demn și implicat.

Tranziția a produs drame importante în România, din păcate. O serie de evenimente sunt învăluite într-un ambalaj specific vremurilor, unul de camuflaj. Adevărul se lasă găsit cu greu. Tensiunea dezideratelor se simte în fiecare zi, speranțele se susțin prin alte speranțe.

Problemele care s-au infiltrat în →
CONSTANTIN STANCU

America visului românesc,

→ încă din anul 1929: *O zi extraordinară la «Graiul Românesc» din Windsor, Canada.*

II. Studii și eseuri pentru diaspora cuprinde textul inedit: *Biserica, o instituție națională identitară, în optica lui Mihai Eminescu;* și unul deja publicat: *«Demitizarea» lui Eminescu și riscurile ei.*

III. Recenzii de carte din lumea românilor americani sunt semnate de Anca Sîrghie, despre romanele autorilor: Dan Ghițescu (*Zodia Cameleonului*, București: Editura Du Style, 1997), respectiv Alina Diaconu (*Noapte bună, domnule profesor!*, volum apărut în limba spaniolă în anul 1978, tradus în românește de Tudora Șandru Olteanu și publicat cu peripeții la București: Editura Cartea Românească, 1995).

IV. Interviu și dialoguri cu români din lumea nouă, capitol ce înmănușează convorbirile autoarei cu figuri deosebite de intelectuali români stabiliți fie în America, fie în România, dar având legături de familie cu românii americani și istoria lor: anglistul *Ștefan Stoescu* (pp.

133-181), profesoara *Elena Vasiliu* (pp. 182-192), inginerul *Mircea Fotino* (pp. 193-202), inginerul *Gheorghe Popa* (pp. 203-207), inginerul și maseurul terapeut *Cornel Căzilă* (pp. 208-219), avocata specialistă în consiliere clinică comunitară *Lavinia Ball* (pp. 220-231), romanciera *Alina Diaconu* (232-242), medicul de obstetrică-ginecologie *Anca Matei* (pp. 243-252).

V. Ecouri ale dialogului diasporei cu țara alcătuite dintr-un buchet de **1. Reportaje**, semnate de: *Remus Grama / Dexter*, Michigan; *Anca Sîrghie / Câmpul Românesc*, Hamilton, Canada; *Muguraș Maria Vnuck / Journalist cultural*, membru UZPR; *Veronica Pavel Lerner*; *Silvia Popescu; Doina Popa / West Bloomfield, Michigan, S.U.A.*, **2. Interviu**, oferite de Anca Sîrghie partenerilor săi de dialog: *Victor Neghină*, respectiv *Mihai Posada* și **3. Recenzii la cărți lansate în America**, sub semnătura colegilor de condei: *Sebastian Doreanu / Denver, Colorado; Gheorghe Mircea; Antonia Bodea / Cluj-Napoca și Dorin Nădrău / S.U.A.*

Capitolul final, intitulat: **VI. O retrospectivă în imagini** (pp. 351-412), sporește cu nenumărate fotografii color, ca și cele de pe parcursul cărții, frumusețea și valoarea acestui volum ce întregeste trilogia programată astfel de autoare, încă de la început.

Șase pagini cu **Note** completează ținuta științifică a volumului. O trilogie vastă, complexă, o monografie arborescentă despre românii din Americi și americanii cu origini românești este această operă a cercetătoarei Anca Sîrghie de la Sibiu, care pe fiecare din cele trei volume nu uită să insereze cu franchețe, ca motto nichitastănescian dezvoltat, această frumoasă „*Dedicație familiei mele: Cât timp locuiesc în Limba Română, limba strămoșilor și a copiilor stabiliți dincolo de Atlantic, mă simt acasă și pe continentul american, dialogând cu prietenii de viață și de condei*”. Trilogia *America visului românesc* nu ar trebui să lipsească din biblioteca niciunui român – fie din Țară, fie din Diaspora –, care încă mai știe să scrie, să gândească, să simtă și să citească românește!

Fără Ieri nu e Măine

→corpul societății românești și l-au afectat, au mai fost active și în alte perioade istorice, inclusiv în perioada regalității și a aplicării unor principii constituționale agreate între cele două războaie mondiale. De observat importanța timpului în abordarea aspectelor sociale, **Ieri** și **Măine** sunt scrise cu literă mare, ceea ce exprimă legătura culturală dintre epoci diferite. La jurnalist acest principiu este dovedit și de sursele pe care le folosește, mai ales surse obiective, publice. El apelează la buletinele oficiale, la studii sau proiecte cunoscute, ori cărți care au marcat epocile, la arhivele oficiale, certificate. De asemenea, invocă ideile sau viziunile unor personalități vizibile ale societății.

În articolele sale, Nicolaie Arsenie prezintă o realitate crudă, din care a eliminat ideile preconceptuate, curentele de opinie partizane, părerile vădit subiective.

Corupția a mai făcut obiectul unor dezbateri în lumea politică și a jurnaliștilor, ea a măcinat societatea de-a lungul vremurilor. Jurnalistul este preocupat de problemele autonomiei regionale și ale descentralizării, de modul de organizare socială, de viața din Capitală.

Ideea unui oraș model în Europa a frământat generații de români, iar unele personalități au dat tonul prin viziunea lor modernă, deschisă civilizației. O atenție deosebită o acordă învățământului și conținutului acestuia, citând din personalitățile vremii, inclusiv problema privind nevoia examenelor de bacalaureat.

El remarcă „furtul” de idei la unii politicieni sau chiar la Ceaușescu, dictatorul însușindu-și multe din proiectele viabile legate de dezvoltarea țării, demontând mitul care s-a construit înainte de 1989 de propaganda comunistă, agresivă și părtinitoare până la anularea unor modele anterioare.

Sunt și alte probleme pe care le putem aborda în carte, mândria sau trădările în serie la politicieni, precum și influența nefastă a unor interese străine în țară, contrare interesului nostru.

Sunt puse în evidență slăbiciunile oamenilor politici, subiectivismul lor, agresivitatea partidelor, mereu dispuse să încalce regulile democratice de-a lungul timpului, inclusiv între cele două războaie mondiale.

Când scrie despre faptele de corupție, autorul notează: „*Situațiile relatate mai sus, aflate nu din surse sau de la DNA, ci din dezbaterile unei*

singure săptămâni parlamentare de-acum optzeci de ani se confundă lesne cu întâmplările din ziua de astăzi, cu deosebirea poate că prezentul apare indiscutabil mai generos, și ca frecvență și ca dimensiuni, în astfel de fapte” (p.10).

De asemenea, este taxat fostul președinte Ion Iliescu în vremea când s-a opus reluării construirii Canalului Dunăre-București, o temă intens dezbătută de politicienii vremii, pe motivul că ar fi fost o inițiativă comunistă. În vara anului 1929, însă, Parlamentul României a luat în discuție aceste probleme, un proiect lansat de prof. dr. inginer D. Leonida. Aspectele economice au fost în atenția parlamentarilor și a celor implicați în proiect, remarcându-se eficiența investiției. Au fost implicate personalități precum: Șt. Ciceo-Pop, Virgil Madgearu, Pamfil Șeicaru, Vintilă Brătianu etc. Și, ca un făcut, în orizontul acelor ani, apăruse încă un proiect pe aceeași temă, la inițiativa lui Alexandru Davidescu.

Pe de altă parte, Ion C Brătianu, referindu-se la descentralizare, susținea în anul 1867, într-o circulară transmisă prefectilor din țară: „*Această autonomie exercitată cu inteligență, va face din fiecare județ o unitate puternică, și toate împreună vor face din România un Stat tare și asigurat prin singurele sale mijloace”* (p. 28).

Când abordează problema viziunii democrației în țară, jurnalistul apelează la un document vechi, apărut în 1848, cu titlul *Dorințele partidei naționale din Moldova*, susținut de Mihail Kogălniceanu în cuvântul de început. Documentul puncta, la acea vreme, principiile care ar fi putut sta la baza unui stat național modern, unele actuale și astăzi, cu uzualele corecturi de formă, și nu de fond.

Cartea abordează multiple teme, idei, proiecte, multe care frământă încă societatea românească. Prin anii 1940, filozoful și publicistul Nae Ionescu scria: „*Demagogul ieftin, plevușca vieții politice, deschide fereastra ca să audă ce se strigă în stradă, - atunci când de cele mai multe ori el însuși și-a trimis oamenii să strige... pe când omul de stat, de cele mai multe ori în dezacord cu strada, se găsește aproape totdeauna în acord firesc cu ritmul vieții naționale, pe care îl promovează...”* (p.81).

În unele capitole, jurnalistul surprinde fragmente de viață autentice, așa cum a primit un dosar voluminos semnat de un personaj emblematic, Mihai Bădescu, anonim pentru multă

lume, dar pasionat de viața din Capitală, jurnalist ocazional. Amintirile sale din strada George Călinescu au un parfum aparte, sunt autentice și creionează atmosfera din cartierul bucureștean.

Politicianul pitoresc este creionat în personajul „Fiul mahalalelor”! (*Un gazetar din alte vremuri*, pp. 94-105). Secvența ar merita un roman, baza acestuia este oferită de mărturiile acestui gazetar pasionat de lumea de altă dată a Bucureștiului.

De asemenea, descrierea activității fostului primar al Capitalei, Emanuel Protopopescu-Pache, aduce în lumină problemele vechi și noi ale marelui oraș, sugerând soluții, proiecte, viziuni, un oraș mai curat și apropiat de natură.

Prezența lui Nicolae Iorga în capitolele cărții, prin cuvântările sale în parlament, demonstrează că istoria ne poate fi aliată sau ne poate oferi multiple lecții de demnitate națională.

Șirul lung de personalități care apar în carte, pe ideile cărora se bazează jurnalistul, „sursele” de nădejde și exemple de pasiune pentru problemele românilor, relevă o deschidere aparte spre democrație, libertate, sănătate morală, dezbateri în societate sau în parlament.

Suntem purtați de-a lungul țării, în modul acesta istorii vechi și noi sunt puse în evidență, iar viața românilor este arătată ca bogată și, de multe ori, originală, bazată pe sacrificiu.

Faptul că jurnalistul apelează la ideile lui Mihai Eminescu, poet național, dar și jurnalist de seamă, potențează viziunea celui care a făcut din meseria sa o pasiune adevărată. Nicolaie Arsenie transmite cititorului mesajul său, citând pe ultima copertă: „*Totul e val și ce e val ca valul trece, dar valul revine, viața omului și viața omenirii nu stau pe loc, și mare amăgire trăiesc aceia care cred că lumea începe cu ei și nu văd că în această necontenită curgere de fapte și întâmplări care alcătuiesc viața - viața omului și a societății -, subzistă totdeauna un filon repetitiv, sub pecetea căruia multe lucruri vechi arată ca noi...”*.

Avem o carte complexă în care jurnalistul a pus ceva din speranțele sale, a reluat în cuvinte uzuale marile teme care ne privesc pe toți.

Articolele prezente în carte au tăria eseului, a notelor social-istorice necesare și originale.

Citatele la care a apelat dau culoare mesajului și îl fac pertinent, refăcând atmosfera unor întâmplări care ne privesc și la care am fi putut lua parte.

N-am fost singur

Scrisori primite: 1987-2020

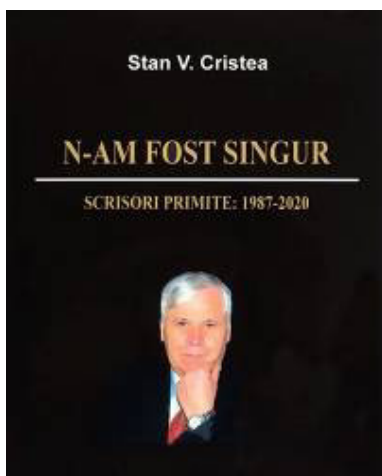
Istoria literară dezvăluită prin genul epistolar:

STAN V. CRISTEA, N-am fost singur. Scrisori primite: 1987-2020
Craiova, Editura Aius, 2021

Dacă poetul Marin Sorescu îndrăznește să înfrunte prin forțele proprii lumea (literară), intitulându-și placheta de debut „Singur printre poeți”, cu totul altă poziție are Stan V. Cristea, autorul multor cărți de poezie, de literatură, de critică literară, de valorificare a patrimoniului cultural național și regional, autor de antologii și dicționare, editor și publicist, întemeietor de reviste de cultură și de festivaluri și concursuri literare.

Regretata specialistă în lingvistică Paula Diaconescu evidențiază, în motto, bogăția sufletească pe care o oferă scrisorile, iar prefațatorul cărții, istoricul literar Nicolae Scurtu, subliniază diversitatea și reușita activităților culturale întreprinse timp de patru decenii de către autor, precum și importanța excepțională a acestui document de istorie literară.

Autorul cărții prezintă, în Argument, traseul său cultural, începând cu încercările și publicarea unor poezii, continuând cu o bogată activitate în domeniul culturii și al cercetărilor de istorie literară: festivalurile și concursurile „Marin Preda” și „Zaharia Stancu”, Salonul cărții cu autograf, periodicele teleormănene, din care menționăm în special revista „Meandre”, înființată în anul 1998, monografiile, antologiile, cărțile, între care „Dicționarul scriitorilor și publiciștilor teleormăneni” și studiile cuprinzătoare și temeinic documentate dedicate scriitorilor omagiați la festivaluri, lui Mihai Eminescu, Constantin Noica, ș.a. Cercetătorul Stan V. Cristea, absolvent al Facultății de istorie-filozofie și al unui masterat la Universitatea din București, director executiv al Direcției Județene de Cultură Teleorman mai mulți ani, a primit Premiul special al Filialei București - Critică, eseistică și istorie literară a Uniunii Scriitorilor din România, după apariția volumului „Marin Preda. Portret între oglinzi” (2015). Cuvintele filozofului Constantin Noica l-au condus la importante succese culturale și literare: „Să-ți adâncești cât mai cu bogăție priceperea întru descifrarea

lunii tale, astfel încât, localnic fiind, să poți deveni universal, ridicând cu tine spre înălțimi și spiritualitatea părții tale de cer”.

Cele 611 scrisori, de la 156 de corespondenți, sunt trimise prin poșta clasică sau prin poșta electronică, unele sunt prezentate în facsimil, fiind însoțite de prezentarea succintă a expeditorilor, de reproducerea unor autografe și de alte elemente de istorie literară.

Argumentul se încheie, întâmplător sau nu, cu secvența amintind titlul cărții lui Ioan Slavici: „lumea prin care am trecut...”

În această carte, sunt corespondenți care apar cu peste zece scrisori, cum este etnologul, istoricul și criticul literar Iordan Datcu, doctor în filologie și cercetător științific, autor al unor dicționare și lucrări ca „Dicționarul etnologilor români”, „Cartea de etnologie”, „Pagini de istorie literară și etnologie”, autor prezent și în paginile revistei „Meandre” și ale altor publicații de nivel național, regional și local.

Câteva scrisori se referă la personalități culturale din Teleorman, ca George Gană Mircea Scarlat, Gheorghe I. Neagu, înregistrează cu satisfacție apariția cărților lui Stan V. Cristea și își exprimă mulțumirea pentru primirea premiului „Constantin Noica” la Alexandria, după ce mai primise premiul „Timotei Cipariu” la Academia Română.

Cunoscutul profesor și istoric literar Nae Antonescu de la Satu Mare, fost coleg de școală normală cu Marin Preda, autorul lucrărilor „Scriitori uitați”, „Reviste din Transilvania”, al monografiei „Revista Fundațiilor Regale”, se

ocupă în corespondența sa de Ion Pena, Anton Davidescu, George A. Petre, originari din Teleorman, apreciind lucrările primite de la Stan V. Cristea împreună cu revista „Meandre”.

Stelian Vasilescu, editor, redactor la revistele „Familia” și „Țara Crișurilor”, folclorist, scrie de la Oradea și dintr-o călătorie la Tbilisi despre numeroasele demersuri dinaintea de 1989, pentru a publica o carte, despre resimțirea șocului financiar la pensionare și își exprimă atașamentul pentru județul natal.

Constantin Cubleşan, critic și istoric literar, director la diferite reviste și edituri ardelene, apreciază lucrările pe care le-a primit prin poșta, îndeosebi cele despre Constantin Noica, Marin Preda, Mihai Eminescu și Gala Galaction, fiind interesat de edituri și publicații.

Alt corespondent, Lucian Teodosiu, poet, eseist și redactor, își amintește, de la Iași, cu nostalgie, de Teleormanul natal, menționând că nu publicase în sud, unde vrea să le spună „oamenilor mei *de acasă*” că nu i-am uitat, că îi iubesc, că orice semn din Câmpia Dunării îmi umple inima cu o vie, adâncă și nesfârșită suferință: iubirea, *Dorul de acasă!*

Critic literar, eseistă și traducătoare, Delia Muntean, profesoară, doctor în filologie și redactor la Baia Mare, trimitea scrisori de pe când se pregătea pentru intrarea în Uniunea Scriitorilor din România, apoi relatând despre recenziile scrise la cărțile „distinsului coleg” Stan V. Cristea.

Multe scrisori a trimis și Ion Georgescu, profesor, poet, prozator și publicist, care a urmat liceul la Roșiori de Vede și la Alexandria, apropiate de comuna natală din județul Olt, unde a activat în învățământ. Autor de versuri și romane, membru al Uniunii Scriitorilor, scrie despre articolele și recenziile sale, dedicate zonei Teleormanului, despre cărțile și dicționarele semnate Stan V. Cristea și despre revista „Meandre”, la care a colaborat.

Alți corespondenți consecvenți sunt Ion Dună, Șerban Tomșa, Spiru Vergulescu, Constantin Coroiu, Ion Hangiu (autor al unui dicționar al revistelor), Răzvan Theodorescu (vicepreședinte al →

CORNELIU VASILE

Academiei Române), Horia Gârbea (scriitor, dramaturg, președintele filialei București-Poezie a Uniunii Scriitorilor), Marin Iancu (autor al unor cărți despre opera și personajele romanelor lui Marin Preda), Rodica Lăzărescu (doctor în filologie și redactor-șef al revistei „Pro Saeculum” din Focșani), Adrian Bucurescu (adresându-se în stilul ornamental, arhaic, al cronicarilor), Ștefan Diniță (scriitor născut, ca și Marin Preda, la Siliștea-Gumești), Petre Isachi (profesor, critic, redactor-șef al revistei „13 Plus” din Bacău), Barutu T. Arghezi, Tiți Damian, Șerban Codrin, Ana Dobre, Nicoleta Milea, Gheorghe Zbârcea, Theodor Codreanu, Radu Voinescu, George Vulturescu (poet, redactor-șef al revistei „Poesis” din Satu Mare) și mulți alții, scriitori, istorici, actori, profesori, filozofi, oameni de cultură, originari din județul Teleorman sau legați într-un fel de această zonă.

Unele scrisori sunt prezentate și în forma lor originală, scrise de mână sau nu, altele în facsimil, iar la sfârșitul lucrării un indice de nume facilitează găsirea fiecărui corespondent.

Cartea este o nouă apariție editorială voluminoasă, documentată cu migală și incluzând un număr foarte mare de oameni de cultură, la fiecare corespondent, după prezentarea succintă a biografiei, aflându-se note și bibliografie. Aici găsim date despre reviste și cărți care nu se mai găsesc pe piața culturală, date biografice inedite, referiri la evenimente și personalități despre care se știa mai puțin. Transpar chiar și relațiile dintre scriitori, dintre aceștia și publicațiile la care au colaborat, inclusiv cu revista „Meandre”, editată de Stan V. Cristea.

Atmosfera de înaltă emulație culturală determinată de apariția și colaborările la această revistă, este legată și de numeroasele semnalări și recenzii din publicații aflate la sute de kilometri depărtare.

La fel, de prezentarea cărților publicate de Stan V. Cristea, cărți de istorie literară, de restituiri culturale, dedicate folclorului, monumentelor istorice și de artă, dicționare literare, antologii și volume de versuri.

Pentru rezultatele imensului efort depus, autorului i se potrivește dictonul, cunoscut din opera lui Seneca: „Per aspera, ad astra”.

Firimituri literare

Cu autorul acestei cărți am fost coleg la Facultatea de Limba și Literatura Română din Universitatea București în urmă cu vreo șase decenii. Încă de pe atunci d-se avea o pasiune aparte pentru lingvistică și în genere pentru tot ce ține de specialitățile acesteia. Așa s-a întâmplat de atunci până azi și fișa bio-bibliografică așezată la începutul acestui volum este de-a dreptul impresionantă: aproape un raft întreg de lucrări (unele dintre ele chiar de pionierat), recunoașteri peste recunoașteri, premii peste premii l-au recompensat pe bună dreptate. Titlul de *Doctor în filologie* cu distincția *Magna cum laude* al Universității București, apoi urmarea unei a doua facultăți – cea de istorie-filosofie la Universitatea A.I. Cuza din Iași spun multe, ca și numeroasele contribuții de specialitate în diverse publicații, participările la conferințe naționale și congrese sunt revelatoare.

Nici în timpul colegialității noastre studentești și nici destui ani după aceea n-am știut sau bănuțat că dl. Dorin N. Uritescu scrie în taină și literatură. Asta până în 2014, când a publicat o carte cu titlu menit să deruteze cititorii: *Pe Rio Costa*.

Când mi-a oferit-o am crezut că ea ar cuprinde între coperti niscai texte inspirate din Pampasul american ori din alte ținuturi exotice. Nu. Rio Costa nu e altceva decât numele „spaniolizat” al unui banal râu din copilăria autorului. Subintitulat „bala-de erotice” (iarăși derutant) op-ul cu pricina reunea texte savuroase *din și despre* satul transilvan Vinerea, din preajma Cugirului, locul nașterii lui Dorin N. Uritescu.

La vremea respectivă am scris cu entuziasm despre acele texte.

De această dată, parcă ținând să-și păstreze statutul (autoimpus) de om al surprizelor, autorul a tipărit o carte de proze mignone, care, eventual, ar putea fi numite schițe literare, deși unele au mai degrabă forma unor mini-portrete. „Modelele”, ca și micile întâmplări cu anume haz sunt consăteni care și-au lăsat urmele trecerii lor prin lume în memoria scriitorului de azi, scriitor care a găsit de cuvînt să le scoată la lumină și să le dăruiască lectorilor lui de azi. Sunt întâmplări stranii (de pildă o femeie

trupeșă naște în privata dintr-o gară fără să-și dea seama, iar când medicii de la maternitate – unde a fost dusă de cei ai familiei –, o interoghează despre copil, nu știe ce să răspundă. Pruncul e găsit teafăr, dar cum întâmplarea s-a răspândit în sat cu iuțea fulgerului, copilul e poreclit „Ceferistu”...

Lingvistul Dorin N. Uritescu nu se dezmente nici aici. În câteva locuri „brodează” literar pe seama ignoranței locuitorilor din mediul rural, oameni care n-au întotdeauna proprietatea termenilor și-și spun „primitivi” în loc de „primitori”.

Știe tot românul că într-o vreme noutățile și veștile de la primăria unor sate din Transilvania erau aduse la cunoștința țăranilor printr-un ins care îi scotea pe oameni din casă bătând toba și strigând în gura mare mesajul. Numai că toboșarul din Vinerea, ajungând pe o uliță și fiind surprins de o ploaie rapidă de vară care i-a udat hârtia cu mesajul, făcându-l de necitit, n-a mai putut zice decât atât: „Ce-am zis și pe ulița cu moara!”

Multe din întâmplări s-au petrecut în anii 50-60 ai veacului trecut și sunt legate fie de cutume ale epocii, fie de involuntare conflicte între țărani și autorități.

Dl. Dorin N. Uritescu pare aproape indiferent de arta literară, ca și de construcțiile unora sau altora dintre proze. Pe d-sa îl interesează, de la un capăt la altul al cărții umorul (uneori grosier, alteori subțire sau involuntar) care a rămas în mentalul colectiv și în mare măsură este specific locului – satul Vinerea, spațiul în care istoria s-a desfășurat și cu momente comice.

Însuși autorul apare la un moment dat într-unul din texte, povestind cum a înșelat vigența miliției, cum a fabricat și a împărțit alcool unor consăteni sau oaspeți ai lui în anii prohibiției.

În totul „Firimiturile” (Editura Rawex Coms, București, 2019) d-lui Dorin N. Uritescu se citesc cu plăcere, dând totodată multe teme de meditație despre satul românesc tradițional într-o anume etapă a istoriei lui. Autorul aduce în atenție, aidoma flash-urilor cinematografice, pentru o clipă (cea a lecturii) fațetele multiple ale umorului țărănesc, sănătos și aproape întotdeauna involuntar.

FLORENTIN POPESCU

Cărți noi la „Vatra veche” **PISANII ȘI ESCHIVE**

Argument

Aceste sonete le-am scris în izolare, în perioada pandemiei de Covid-19. (Va veni viitorul să ne spună ce vom fi trăit în această perioadă. Deocamdată, noi am depus mărturie cât am putut, uzând de intuiție, gust, talent individual.)

După scrierea *CanOanelor*, aflat sub presiunea granițelor unei țări (și ale unei culturi) străine, m-am văzut obligat la reguli și mai stricte: patru pereți care aveau ca misiune să mă domesticească.

Sonetul e o obligație și un canon ultimativ: cea mai înaltă formă de poezie de la Renaștere încoace,

fără de care literatura însăși e la discreția epocilor fără niciun fel de

anticorp lucid, fără predanie (și chiar fără propedeutică). Impulsul de a scrie aceste sonete i se datorează eminentului critic și teoretician literar Theodor Codreanu. Domnia sa, într-un remarcabil studiu despre *Arta Imunitară*, observa cvasilipsa poeziei cu formă fixă.

Adevărul este că forma fixă era greu integrabilă în acel concept și ar fi fost și mai greu evidențiable în complexul de strategii stilistice care e *Arta Imunitară*, această carte centrală a mea (sau cel puțin a acestei vârste). M-am văzut plăcut obligat să îi răspund distinsului critic printr-un alt demers – cel de față – o carte care, cu toată afecțiunea discernământului, i se dedică.

DARIE DUCAN

DE VEGHE LA HOTARĂ...

Răzvan Ducan a rămas în Târnăveni de veghe la hotarele culturii românești.

După ce a condus cu rezultate remarcabile cea mai importantă instituție de profil din municipiul Târnăveni, Casa de Cultură „Mihai Eminescu”, (și pentru că nicio faptă bună nu rămâne nepedepsită), dar a fost dat afară de la conducerea acestei instituții de un primar care s-a împiedicat în micimea propriilor orgolii, Răzvan Ducan a rămas să ducă mai departe stindardul culturii târnăvenene, fiind, indiscutabil, figura cea mai reprezentativă a istoriei culturale a orașului său natal (îl excludem din ecuație pe Darie Ducan, fiul său, care aparține doar prin naștere locului, el afirmându-se pe alte meridiane geografice și ale literaturii!).

O scurtă panoramă a operei literare a lui Răzvan Ducan este argumentul suprem al afirmației mele, opera lui având și un orizont extins (ca genuri, teme etc.), dar și verticalitate.

El va rămâne un autor inconfundabil, greu de egalat la Târnăveni, cel puțin într-o proiecție chiar pe termen lung, fiind în același timp un cetățean de onoare (titlu refuzat de mai micii vremurilor, ajunși vremelnici să conducă orașul) prin ceea ce a făcut ca și aici demnitatea să triumfe, respectul pentru valori să nu fie îngenuchiat de ideologii de partid

sau de personaje sinistre, cocoțate în ierarhii efemere.

Răzvan Ducan a rămas credincios valorilor morale, asumându-și riscul de a se război cu mediocrii purtând haine de gală, cu obtuzii, fonfii și flecarii, cu provincialismul îngust, sufocant, răvășitor, într-o geografie pustiiată de speranța de renaștere prin cultură. De rezistență, de supraviețuire, de dănuire, de mântuire prin cultură.

Răzvan Ducan a rămas racordat la cultura adevărată, făcând adesea popasuri de lectură, având în vizor mai ales cărți care se circumscriu unor afinități electivă, poezie, proză, critică, teatru, dovedind abilități remarcabile de a descoperi reperele care definesc un autor, o lucrare.

El însuși exersându-și puterile creatoare în multe genuri literare, privește lucrurile din interior, fără încrâncenări de instanță critică, ci, dimpotrivă, generos fără să facă compromisuri de circumstanță.

Ceea ce a adunat între aceste coperti de carte sunt întrebări și răspunsuri legate de fenomenul literar într-un areal bine delimitat, cu escapade în afara acestuia, ca un soi de „racolare” empatică.

Sumarul cărții, în consonanță cu titlul, are și astfel de exerciții de lectură, într-o rocadă sintagmatică, într-o investiție a cărților cu puterea de a citi oameni!

Între cei citați este chiar Răzvan Ducan, care într-o secțiune a cărții adună lecturi despre sine, prin prisma unor cărți de ale sale.

Răzvan Ducan, și prin această nouă apariție editorială, rămâne credincios principiului ardelenesc de gospodar, care nu lasă împrăștiate prin spațiul internautic ori prin pagini de revistă referințe la biografia sa literară, oferind posterității „lucrul bine făcut”, gata făcut, ca să nu rămână prea multă treabă istoriei literare, dacă aceasta o să mai aibă combustibil uman și material pentru funcționare! Fără a face astfel loc, prin demersul său editorial, vreunui soi de narcisism, cât nevoii firești de a pune în coerență o imagine a unui destin în care el este personajul principal.

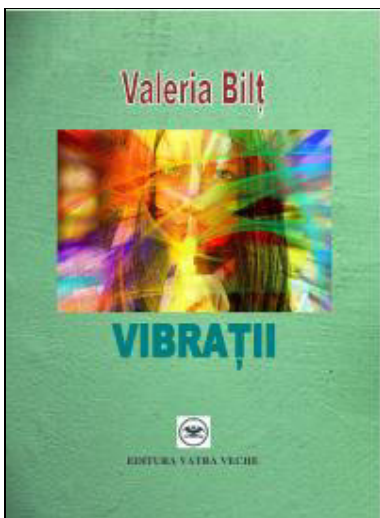
Lecturile din cărțile altora, lecturile din cărțile sale, mărturiile jurnalistice creionează un portret al artistului la maturitate, atent la tot și la toate.

NICOLAE BĂCIUȚ

ACORDURI INTERIOARE

Lecția despre lume începe cu exercițiile despre noi, ca un corolar al magiei universului se impune grăuntele de substanță într-o formă cât mai accesibilă simțurilor. Nefiind suficientă regăsirea în existențialitate, fără asumarea acesteia, neconștientă de tulburări sau fenomene extreme inerente în largul trăirii. **Valeria Bilt** se dovedește categorică și decisă, în explorarea sa identitară cu pasiune și atunci când e cazul cu răzvrățire și cu o listă întregă de revendicări în fața destinului. „**Vibrațiile**” sale (Ed. Vatra veche, 2021) sunt tușe apăsate pe imacularea unor percepții profunde, cu negarea suficienței și cu permanenta dorință de mai mult și de altceva. Facem cunoștință cu poeta astfel: „**EU**”: „Sunt reală/ sunt atât de concretă încât/ pot să-mi pipăi ventricolele/ și auriculele și chiar sinapsele// sunt atât de reală încât/ nu-mi vine să cred că/ nu mă vedeți/ nu mă credeți/ nu vă conving// Sunt atât de reală încât/ mă pot plia într-o broșură/ distribuită vouă la ceas de vârf/ citiți-mă, sunt reală”.

Astfel, reală și perfect naturală, de o sinceritate indiscutabilă, dar încă nu am văzut nimic, pentru că de-abia acum: „Și da!/ Născând mai frumoasă n-am fost./ Mi-o spune și cerul și aerul pe care-l inspir/ Și expir cât pot de nesățios./ M-am născut și-am născut./ Am fost iubită și-am zidit./ Am fost răstignită și-am construit./ Am răsfățat și-am fost adulată./ M-am înșelat și-am fost înșelată./ Am crezut și-am fost mințită./ M-am prins în joc și-am fost lovită.../ Dar, iată-mă!/ Tot eu, cea veche!/ Și-atât de nouă, totuși/ Și, chiar! Fără pereche!/ Încerc de când mă știu orori și frumuseți/ Dar nu aleg s-ating decât seninătăți/ Ce-mi lasă frământarea să doarmă-n pat de ani./ În așternut de purpur, regesc vestmânt și-n van/ Te tulbur și mă tulburi, căci mie una-mi

este/ Predestinat să fiu mireasa din poveste./ Aceea care n-are nici corp, nici vârstă, nici/ Un chip anume-al ei. Și-atunci, ia spune-mi, ghici?/ Care sunt eu din toate figurile aceste?/ Nu te grăbi, nu istovi,/ căci sunt Hymera din poveste!” (**Autoportret**).

Splendidă poeta, atunci când se ivește în armura ei de flori: „Chiar vouă, zeilor, mă adresez./ dar nu mă cert cu voi,/ sunt doar convingătoare!/ Voi, altfel nu-nțelegeți, n-auziți/ nici ce vă cer, nici ce mă doare!/ V-ați resemnat să stați ascunși/ în cerurile voastre mitomane/ și vă hrăniți din ce s-a presupus/ că ați fi fost, în lumi imaginare!/ Vă mulțumiți să știți c-ați fost/ și n-ați mai vrut să fiți!/ N-am niciun drept să judec/ fuga voastră, o respect!/ Dar, uneori, mai simt c-aș vrea,/ din ce-a rămas din voi,/ să-mi dăruiți și mie partea mea!/ Gândiți-vă și anunțați-mă prin fax/ ori e-mail ori, mai simplu, pe mobil./ dacă doriți să vă resuscitați/ ori vă convine lăncedul steril!” (**De ceartă cu zeii**).

Se simțea nevoia de părăsire a realului măcar peț de o clipă? Nu, asta n-o s-o vedeți, însă o broboadă de

curcubeu, un licăr de crepuscul, o alfa de un șapte, tot se petrece, sub motivația ars poeticii: „Căușul palmei tale întinzi-l către mine și gura mea cu sete să bea din el, se-apeacă./ Iar șoapta ta cuminte spre sufletul meu vine, un zâmbet de iubire din ochi spre tine pleacă./ La rândul meu, întind a mâinii mângâiere, cu tinerețea mea/ te-apasă, te ating./ Un murmur cu tandrețe pornită-n adiere auzul mi-l alintă./ - Sub pleopă-am să te strâng. Din pleopă către iris vei curge colorată și irisul deschide-și-va petelele spre gând./ Iar gândul, din imagini de picto-poezie închide-va în sine esența de simboluri născute din clișee de romanță parfumată./ Dar nu mai vreau așa! E gata cu romanța! E timpul prozei dure, nu mai accept un vers!// Nici rima nu mai ține, că-n versurile pure un rând de proză pare un ticălos pervers!// Din șoapta alintată rămas-a doar hârșitul de onomatopee emise răgușit./ Și mâna-mi se retrage, că-i traumatizată./ Dorit-am poezie și proză am primit!” (**Metafizica**).

Recunoaștem și admitem că versul Valeriei Bilt este unul lin, așezat dar concludent. Fără emfază, dar și fără falsă modestie. De asemenea, alegerea poetei este să nu participe la spectacolul agreat pe scară largă, acela al fanteziilor cu orice preț, al oniricului și ludicului doar de dragul acestora. Nu identificăm niciun fel de gratuitate, fie ea delirantă sau de ordinul teribilismului. Și asta e desigur o notă mai rar întâlnită.

Un exercițiu-fenomen complex de convingere puternică asupra ființei, extrapolată într-o devorare a realului prins într-un șuvoi semantic aparte, cu terminații emoționale care duc la cele mai înalte vibrații, exemplu și model ireproșabil pentru lirica feminină contemporană, aceasta fiind cartea Valeriei Bilt.

DANIEL MARIAN

Fire din caietul amintirilor

Am crezut, de la bun început, în harul scriitoricesc al lui Ilie Șandru, dincolo de traseul său profesional labirintic, dar întotdeauna intersectat cu drumurile lumii scrisului.

Șansa i-a surăs și i-a dat destulă sănătate și lungime de zile încât să reușească în ultimele trei decenii să dea substanță destinului său literar, să adune carte după carte, rezultatul unui preaplin existențial.

Ceea ce-i aduce note de originalitate este arta cu care a restituit istoria unor

locuri și a unor oameni, în care s-a regăsit adesea, cu propria-i biografie.

A reușit apoi să aducă în actualitate teme care au marcat istoria Transilvaniei, dar nu în termeni seci, ci punând carne și suflet în mărturisirile sale.

După fiecare carte nou apărută în ultimii ani, spunea că e ultima. Vârsta venerabilă putea fi un motiv.

L-am provocat însă să se întoarcă în teritoriile amintirilor personale și să recupereze momente care merită să fie evocate, trebuie lăsate ca moștenire. Nimeni nu mai poate toarce fire din caietul amintirilor sale decât el. Ar fi fost păcat să rămână uitată, pierdută.

Așa s-au adunat în câteva luni aceste pagini de carte.

Nu vor fi ultimele. Ilie Șandru mai are încă destule de scris.

NICOLAE BĂCIUȚ

Nu-l cunosc decât după o poză vagă
și câteva acte funciare șampilate grav
cu potcoava istoriei imperiale
ce nu mai aveau nicio vigoare de
drept

De mă năștem ceva mai devreme
eram martor și eu la cum s-a făcut
sechestrarea pentru kolhoz
a vitelor și ce mai era prin curte
și în consecință cum trei zile la rând
a stat tăcut pe prispă îngropându-se
în pământul ce-l mai avea în sine
după care
a ieșit în bătătură și s-a prăbușit subit
ca mai târziu cei dinaintea mea să
spună șoptit
că bunelu' s-a stins „de scârbă”

La câteva decenii (când Gorbaciov
dădu ucaz
de luptă cu beția URSS) după o zi de
osteneală
la defrișarea viței-de-vie din puțina sa
grădină
scăpând din brațe soarele de
primăvară
la fel căzu răpus în pragul casei și tata

Cobor în mine și aud un copil
strigându-mă de undeva
dinapoia mea
Din față umbra mamei îmi face cu
mâna
să merg după ea
tocmai când sunt pe ultima punte...

Din viața alor mei de mai demult
am înțeles că odată vine vremea
schimbărilor
Asta chiar oricât ai fi de perfect
cum piatra de râu șlefuită de propria-i
intransigență în neclintirea albiei
Într-o zi altfel decât cele deja trăite
se va lăsa un crepuscul ce o să te arate
mai bine
o să te mângâie pe creștet
pe mâinile oboseite de atâtea treburi
cotidiene
o să-ți mai reducă din angoase
îndoieli și îndatoriri poate chiar
să-ți dea și ceva privilegii
după care neapărat te va cuprinde o
ușurare
o tăcere mai adâncă decât stingerea
lui

Acum mă gândesc dacă în ianuarie
va fi și pe la noi zăpadă

Ceva ani în urmă soseam prima dată
la Betleem și ninge. Însoțitorii mei
afirmau: ninge nespun de frumos
doar că-n aer stăruia un iz neobișnuit
de antracit
Venea din canioanele line ale
Pennsylvaniei
cu mine de mult închise și probabil
prost conservate
sau poate emana de la rămășițele
carbonifere
de suprafață camuflate de cetina
dar oricum nu îndreptătea
imaginația mea despre ordinea
americană

Pe verdele de Pennsylvania se
așternea
o imaculare desăvârșită ce-mi întărea
speranța
(și așa obsesivă) că toată logistica
clinicii
și mâinile chirurgului sunt mult mai
perfecte
ca operația să-mi redea măcar
cât să văd să scriu...

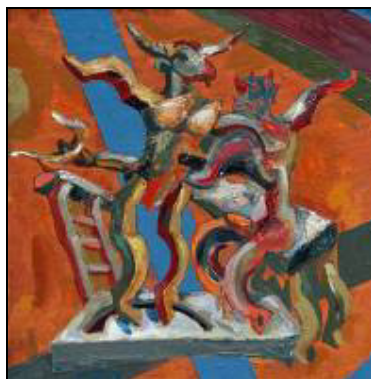
Brașov

Biserica neagră
țese tenace memoria
catapetesmei

Turnul din Piața Sfatului
noctambul
trece stelele în recensământ
pentru posteritate
Orologiul cheamă timpul
la sfat cu istoria

Pe dealul Tâmpa
îngeri de neon fac reclamă turistică
burgului medieval

Restul – porumbei
(hrăniți din pungi de plastic)
și alte epopei

Ioan Marchiș

I-au tot dat când pe unii jos
când pe alții sus
nici în est
nici în vest să ajungă
Viața lor – parcă plaurul
acostează o lotcă și ea în derivă
dar nicio ancoră

Timpul li-i firul de legătură
cu suveranul tain turnat în pahare
iar că laturile mesei la care
plâng și cântă în surdină
protagoniștii neaoși din Zadnipru
cum două câte două paralele
se intersectează-n colțuri cardinale
realitatea plânsu-cântului n-o fi decât
jocul lor de noroc neîmplinit

Albastru și galben

Aflu că astă-noapte s-a strangulat
încă unul irezistibil dar nu și din vina
cui
Un ideal al omului simplu
ce-ar jindui și el un trai cumsecade
Golul iscat e ca și cum o mină deja
consumată
stăpânită-i de ecoul ubicuu al
picăturilor
de vlagă salină
Gura lui largă își râde de cel
neputincios
barem să-și bea paharul până la fund
Dar el de copil a mers în picioarele
goale
pe cercul orizontului să prindă
pasărea norocului ce l-ar duce ca-n
basm
într-un cosmos adânc de Eminescu
săpat în albastru și galben extemporal
Ce metafizică pretențioasă! Ne-ar fi
de ajuns
un ideal cât să sprijine barem o viață..

DUMITRU BĂLUȚĂ

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

Transilvania, starea noastră de veghe

(XLIII)

Poetul și publicistul a scris uneori cu asprime despre anumiți străini, i-a veștejit cu epitete grele, pentru venalitate, politicianism, rapacitate, dar, câteodată, și numai pentru „vina” de a fi fost străini. Ca și alți contemporani din elita intelectuală, Eminescu voia să-i vadă pe români stăpâni, în fine, în România și să vadă România întregă, condusă și organizată de români. Mai toate sunt de înțeles, după atâtea secole de supunere și umilință, venite din partea unor vecini lacomi. Cum și de ce să-i cerem lui Eminescu să fi fost vizionar, când Pușkin, Șevcenko sau Petőfi nu au fost? Cum putea Eminescu să prevadă, de exemplu, Holocaustul, să știe că va urma, după Al Doilea Război Mondial, Declarația universală a drepturilor omului (adoptată de ONU) sau să știe că, mai recent, UE avea să reglementeze chestiunea minorităților? Este ca și cum l-am condamna pe Isaac Newton că nu a știut teoria relativității!

Oare nu ar fi mai corect să-l restituim pe Eminescu timpului său, ca să vedem mai bine cât a fost el de atemporal? Știți bine domniile voastre că nici vremii sale nu s-a potrivit prea bine și că s-ar fi vrut contemporan cu Alexandru cel Bun, trăitor în „umbra sfântă a Basarabilor și Mușatinilor”, așa cum îi stă bine oricărui romantic, glorificator al Evului Mediu. Eminescu a iubit sincer poporul și țara aceasta, cărora le-a închinat pagini nemuritoare, dar nu a urât cu adevărat popoare și nu a ridicat arma contra străinilor. A urât și veștejit – uneori cu vorbe grele – oameni, dar cine nu face asta, într-o formă sau alta? În schimb, câtă lumină a revărsat asupra omenirii! Vă îndemn să vrem să vedem această lumină, în centrul căreia stăteau poporul său și România. A scris, cu patimă, la 17 ani și a publicat în *Familia* (în 1867) poezia „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, pe când România abia exista, cuprinzând cu puțin peste o treime din România împlinită la 1918. Dar încă de atunci, el vedea aieva România întregă, exact în sensul în care Kogălniceanu numea

patrie toată acea întindere de pământ pe care se vorbea românește. Citam altădată o scrisoare a poetului către Iosif Vulcan, în care Oradea este plasată, cu decenii înainte de Unire, în România. Cu alte cuvinte, Eminescu a fost și un patriot vizionar, cum erau toți marii oameni atunci!

Critica lui Eminescu este firească și aceasta poate fi făcută și se face din varii unghiuri, de la erori de prozodie până la cronologia șchioape și de la narațiuni filosofice greoaie până la decizii de viață discutabile. Dar critica nu are nimic a face cu denigrarea și cu demolarea poetului. Azi, la 130 de ani de la moartea poetului, nu putem decât să constatăm cât de intensă continuă să-i fie nemurirea, cât de vie rămâne „țaria parfumurilor sale” și câtă dreptate avusese Călinescu când l-a numit pe „băiețuț” care cutreiera demult pădurile eternității „cel mai mare poet pe care l-a ivit și-l va ivi vreodată, poate, pământul românesc”. Eminescu, dincolo de ura exprimată contra inamicilor țării sale, a construit România în și prin poezie, iar această construcție s-a dovedit la fel de reală ca Țara în hotarele sale din 1918. Eminescu este demiurgul sufletului și trupului nostru național, iar prin aceasta el ne-a proiectat în universalitate, în rând cu popoarele lumii.

Să ne amintim de marii istorici – Hadrian Daicoviciu (1932-1984)

Într-o zi de „toamnă nebun de frumoasă la Cluj”, după inspiratul vers al Poetului, ne strânseserăm la Catedra de Istorie a vechiului Institut de Istorie Națională – în încăperea unde locuise pe vremuri marele istoric Silviu Dragomir, după revenirea sa din închisoare, grație bunăvoinței lui Constantin Daicoviciu – ca să începem cum se cuvinea anul aniversar. Eram la prima mea ședință de catedră în calitate de asistent, așezat sfios lângă dascălii mei, între care Pompiliu Teodor, Camil Mureșanu, Nicolae Edroiu, Imreh István, Bodor András, Samuil Goldenberg, Mircea Țoca. De la catedră, ne vorbea molcom despre începutul școlii Ștefan Pascu, fostul rector al Universității, profesorul de istorie medie a României, de geografie și demografie istorică, de istoria Transilvaniei, atent la nuanțe, câteodată mustrător față de unii dintre noi... Lângă mine

stătea, din pură întâmplare, Hadrian Daicoviciu, copleșitor și intimidant, bine dispus și dornic de conversație. Îmi șoptea – uneori destul de tare ca să se audă și în vecini – fel de fel de „nimicuri” despre campania de săpături din vară, despre drumul său peste Ocean, în Canada, despre prezentarea „de ieri” a *Portretelor dacice* (ultima lui carte) de la Oradea. Mă vedea stânjenit, fiindcă Ștefan Pascu se uita la noi, la mine în special, dar continua să vorbească, chiar să mă întrebe câte ceva și să aștepte și răspunsuri. Ignorând toată jena mea de novice, scoase la un moment dat o nucă jilavă din buzunar, o frânse fără zgomot cu două degete și îmi întinse jumătate, cu îndemnul: „Mănâncă pe ascuns, e sănătatea pământului! Să ne bucurăm de ea și de viață, fiindcă ședințe ca asta va mai face șeful nostru!”. Ne-am bucurat atunci împreună, precum copiii chiulangii, fără să bănuim că a doua zi unul dintre noi – Hașu, cum îi spuneam alintat, profesori și studenți la un loc – avea să treacă apa Stixului, nepregătit să-i dea obolul luntrașului Charon.

S-au scurs de-atunci – din ziua de 4 octombrie 1984 – 37 de ani lungi și unora dintre noi ne vine greu să credem și acum că Profesorul s-a dus pentru vecie în altă lume. Se născuse tot toamna și tot în octombrie, în 11, în anul 1932, încât la momentul fatidic nu împlinise încă 52 de ani. Avea pentru toamnă un sentiment aparte, anotimpul acesta mirosindu-i – precum lui Ion Pillat – „mustos a piersici coapte și crud a foi de nuc”. Pe noi, studenții săi de la Istorie, ne-a învățat nu numai ce este toamna, ci toate anotimpurile, viața în întregul ei, trecută și prezentă deopotrivă.

Hadrian Daicoviciu s-a născut la Cluj, în familia lui Constantin Daicoviciu, profesor, academician, arheolog și istoric al anticității, rector al Universității din Cluj.

Acad. IOAN AUREL POP

Ancheta „Vatra veche”

PRIMA CASĂ

DIN CASA COPILĂRIEI NU CRED CĂ PLECI NICIODATĂ...

Sărbătorile sunt „nuiaua de alun”, care-ți deschid ușa spre casa copilăriei, oriunde te-ai afla...

Magia „primei case” era simplitatea - așezarea în lumină cu „odaia din față” către răsărit, cu „târnațul” în formă de „L”, mărginit de stâlpi de lemn, ciopliți, pe care se întindeau vrejurile, ca o împletitură protectoare, de viță de vie. „Târnațul” acesta era împărăția mea - după franjurile viței de vie străjuiau trei pruni rămuroși, printre tulpinile lor mama îngrijea un mălin și un leandru. În fața lor, era gardul, din șipci de lemn, pe care erau cioplituri ornamentale - figuri florale, solare. „Protejat”, de aici vedeam în voie strada și oamenii care treceau cu treburi... Casa era făcută, în întregime, „de mâinile tatălui meu” (meșter cunoscut - cioplitor în lemn, fântânar, învelitor de șuri) așezată pe trunchiuri masive de stejar („tâlpi”) puse pe piatră și lut, cu compartimentările tradiționale din sat - odaia „din față”, tin-da, cuhnia/bucătăria, camera. Din stradă, pe trepte, se intra în filogorie, unde vara familia stătea mai mult pe laviță, în jurul unei mese, unde se serveau - cu un pahar de vin și fanceve - rubedeniile, vecinii, prietenii tatei aflați în trecere. De pe târnaț, era o scară care ducea în pod, unde se urcau sacii cu grâu. Din mijlocul podului, se înălța, prin acoperiș, hornul casei (coșul cu fum), în jurul căruia erau atârnat șuncile, cârnații, hâlcile de slănină, jos erau chiupuri, burdufuri și cățâne vechi.

Pereții casei erau din „văioage” de lut, frământate cu pleavă de secară, răcluite între stâlpi de stejar. Podeaua era lut, argilos, bătătorit, pe care mama, de sărbători, trăgea un rând de lipitură, cu mâinile ei, un amestec argilos cu plante, balebă de vacă, cu rol dezinfectant, peste care se presăra pleavă până se usca. Pe din afară, pereții erau văruiți cu „mnerială”, străveche în sat, iar înăuntru odăilor, pereții erau văruiți, de regulă, cu var alb, cu chenare albastre în jurul ferestrelor și ușilor. Mobilierul din casă, cu puține excepții („credențul” pentru vase și pahare, „șporul” de fier în care se făcea focul, mașina de cusut „Singer”

- mama era și croitoreasă), totul era cioplit/creat de tatăl meu (lada din scânduri de fag, cu ornamente, așezată între ferestre, în capul mesei, scaunele, lavițele, rafturile) din lemn de stejar sau din brad. Mama adăuga restul - cergile, pernele bordate, ștergările - toate lucrate în casă, iarna mai ales, la „războiul de țesut”, făcut din lemn de tata. Mama mai avea grijă de lampa casei (cu petrol și abajur de sticlă) atârnată de „meștergrindă”, dintr-un stejar masiv, care ținea casa ca o menghină făcând joncțiunea cu stâlpii pereților și cu „talpa” grinzilor așezate pe piatră și lut.

Mama întreținea, de fapt, liturgicul casei, aprinzând și lumânările pe vreme „grea”, spunându-ne, mereu, că lumina și casa noastră face parte din „casa lui Dumnezeu” - lumea.

Îmi amintesc, adesea, tavanul (la care priveam, copil, din patul meu de sub fereastra în care băteau crengile prunilor, pe care-l pictam cu visele mele cu „cai verzi pe pereți”...) lemnul scândurilor care susțineau podul, scânduri geluite, cu încrustări. Preferam șura - cu spațiul ei mare în care se afla carul, uneltele tatei, claiile de paie și fân - pe care, vara, mai ales eu și tata ne plăcea să dormim îmbătați de mirosurile ierboase... În streășinile ei erau cuiburi de vrăbii care nu tăceau până târziu.... Șurile sunt masive la noi, codrenii - cu porți înalte (a noastre aveau patru metri), „pe două laturi”, cu stâlpii din interior („urși” sau „furci”) mai înalți decât cei de pe margini, pe care cădea acoperișul - în două sau patru „ape”. În partea stângă, șura avea o

poartă mai mică, unde era „poiata” cu ieslea vitelor, singurul loc îngrădit în șură cu zid de văioage și bârne, cu tavan de scânduri. Aici, între grinzi, erau cuiburi de rândunici, care erau sfinte în satul nostru. Legătura cu existența unui modus vlachorum străvechi, a unei civilizații bine așezată sub „cerul înstelat” și cu o „lege morală” sănătoasă. Între casă și șură era curtea în care se mai afla cotețul pentru porci, țarcul de lemn pentru găini, găște, curci, bibilici. În fața cotețului era un boc de lemn de stejar pe care se tăiau pentru foc. Fântâna era spre stradă, în partea stângă a casei, către gardul vecinului Achim. Era săpată de tata, avea la început, deasupra, dranițe de lemn, cu îmbinări „în căței”. Îmi plăcea furca masivă de stejar pe care era, în balans, cumpăna dintr-un lemn de fag. De cârligul ei erra atârnată „viderea” (ciutura) de lemn, iar pe marginea fântânii era atârnată de un cui - o cană pentru apă proaspătă....

...Acolo, în curte, pe care o măturam și îngrijeam pe când venea tata cu carul plin, nu bănuiam atunci că vom ține ceremonii triste cu săteni, prapore și preot și cantor, în care mi-am luat rămas bun de la tata, apoi de la mama... Ceva s-a stins cu fiecare... „protecția prin trecut” nu mai funcționa... Eu eram deja în Satu Mare, cu propria „casă” (într-un bloc de pe malul Someșului) și nu mai puteam să vin în sat să îngrijesc totul. Am vândut toate - șura, casa... Am lăsat-o pe sora mea să se ocupe de asta, nu am suportat...

Dar nu mai aveam de ce să venim în sat... Acum cer voie proprietarilor să intru în curte, pe ogradă, să-mi văd pomii care au mai rămas, să-mi caut... „urmele” cailor verzi poe care i-am visat aici...

Nu cred că poți pleca nicodată din „prima ta casă”, casa copilăriei.

GEORGE VULTURESCU

Ioan Marchiș

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Rămâneți icoanele vii cu care Dumnezeu va împodobi Raiul!”

Înaltpreasfințitul Ioan: Suntem în prima duminică din postul Sfințelor Paști, când încercăm să punem început bun vieții noastre duhovnicești, numită și Duminica Ortodoxiei, cum ați auzit din pastorală Sfântului Sinod. Însă, să vedem și scrisoarea pe care ne-a lăsat-o Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, ce îndemnuri avem lăsate de acolo.

Luminița Cornea: Scrisoarea despre care vorbiți este pericopa evanghelică de la Sfântul Evanghelist Ioan, capitolul 1, versetele 43-51. Acțiunea relatată de această sfântă evanghelie se petrece în Betabara. Pe când vroia să se îndrepte spre Galileea, Mântuitorul Iisus Hristos a întâlnit un izraelit originar din Betsaida, de unde proveneau și Andrei și Petru, pe numele său Filip, căruia îi spune: „Urmează-Mi.” (Ioan 1, 43). Acesta, îndată, Îl urmează. Filip l-a găsit pe Natanael, originar din Cana, și „i-a zis: Am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în Lege și prorocii, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret. Și i-a zis Natanael: Din Nazaret poate fi ceva bun? Filip i-a zis: Vino și vezi. Iisus a văzut pe Natanael venind către El și a zis despre el: Iată cu adevărat izraelit în care nu este vicleșug. Natanael l-a zis: De unde mă cunoști? A răspuns Iisus și i-a zis: Mai înainte de a te chema Filip, te-am văzut când erai sub smochin. Răspunsu-l-a Natanael: Rabbî, Tu ești Fiul lui Dumnezeu, Tu ești Regele lui Israel. Răspuns-a Iisus și i-a zis: Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin, crezi? Mai mari decât acestea vei vedea. Și i-a zis: Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veți vedea cerul deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se peste Fiul Omului” (Ioan 1, 45-51).

Îps. Ioan: Acesta este textul relatat de Sf. Ioan Evanghelistul. Haideti să deslușim două cuvinte, nume de localități, în contextul acestei evanghelii și anume locul unde s-a născut Filip. Spune că este din Betsaida, din acea localitate în care s-au născut Petru și Andrei. Betsaida este un cuvânt din aramaică, format din două părți: bet-casă, said-

pescar, adică este casă de pescari, casa pescarilor, de acolo erau pescarii. Mai avem încă o localitate, Betabara, unde boteza Ioan. Betabara, din aramaică, este tot un cuvânt compus: bet-casă, bara-vad, trecere. Deci Sfântul Ioan boteza pe malul de răsărit al Iordanului, iar locul acela se numea Betabara. Acolo era un vad, o trecătoare pe unde puteau trece oamenii care veneau dinspre Ierusalim la Sfântul Ioan. Vedeți, nu s-au dus undeva pe firul Iordanului, mai sus, pe unde nu puteau să treacă oamenii, ci pe o trecătoare, pe un vad, pe unde puteai să treci Iordanul pe jos. Acolo, treceau oamenii dintr-o parte în alta și, acolo, boteza Sfântul Ioan.

Când a plecat din casa Dreptului Iosif și a binecuvântatei Sale Maici, mă gândesc că este posibil, omenește vorbind, să-i fi zis Maicii Domnului: *Maica Mea, eu cobor pe firul Iordanului, până la Betabara, unde este Ioan.* Deci mă gândesc că, totuși, Hristos n-a plecat din casa din Nazaret, fără să-i fi spus Maicii Sale că lipsește o vreme, deoarece de la Nazaret până la Betabara, unde era Ioan, era o distanță de aproximativ o sută de kilometri. Ei! Nu puteai să parcurgi atâția kilometri, pe vremea aceea pe jos, așa de repede, ca astăzi. Ca să nu-i lase inima împovărată și îngrijorată privind soarta fiului ei, mă gândesc iar că așa cum a ascultat-o din pruncie, n-a plecat din casă fără să-i spună dulcii Sale mame: *Mamă, plec la Betabara!* Se auzise că la Betabara era Ioan și veneau la el toți din Iudeea și din alte părți, cerând cuvânt de învățătură și de îndreptare, pentru a dobândi Împărăția lui Dumnezeu. În mod cert că Mântuitorul, cu buzele Lui dumnezeiești a rostit și El cuvântul acesta. Betabara, casa vadului, a trecătorii, locul pe unde se trece ușor Iordanul.

Deci suntem la câteva zile de la botez și iată că acolo erau și Petru și Andrei și Filip. Ce căutau cei trei consăteni din Betsaida de origine, ce căutau ei la o sută de kilometri pe

firul Iordanului?! Bag de seamă că îl aveau duhovnic pe Sfântul Ioan Botezătorul. Auziți cât au alergat ei, ce drum au făcut ei pe jos, ca să afle cuvânt viu pentru pocăință, pentru îndreptare și pentru a dobândi Împărăția lui Dumnezeu, viața cea veșnică!

Vedeți cât caută omul însetat! De dor de Dumnezeu este în stare să meargă până la marginea lumii, numai să afle acolo izvorul acesta al adevărului. Să afle ce să facă și cum să facă pentru a dobândi ce-i mai de preț în existența omului: viața veșnică.

Vedeți unde se întâlnește întâi Hristos cu cei trei? La poalele și lângă Sfântul Ioan Botezătorul, sorbind cuvinte de pocăință. Apostolul Andrei a auzit când Sfântul Ioan a zis: „*Iată Mielul lui Dumnezeu!*” (Ioan 1, 36). Atât a fost de pătruns de aceste cuvinte și a crezut în cele rostite de Sfântul Ioan, încât a mers după Iisus. A mers după Iisus! Apoi Mântuitorul îl vede printre cei care erau acolo, tot din Betsaida, pe Filip. Și-i spune: *Urmează-Mi!* Și merge după El, cum vedem în textul Evangheliei. Filip îl întâlnește pe Natanael și-i spune cele petrecute. Ați văzut cum relatează Sfântul Evanghelist Ioan și că-i spune Natanael lui Filip: „*Din Nazaret poate fi ceva bun?*”. Și celelate: cum l-a văzut sub smochin și, apoi, întâlnirea dintre Iisus și Natanael.

Iată deci câteva trepte ale cunoașterii și apropierii de Dumnezeu: Apostolul Andrei a auzit mărturisirea lui Ioan Botezătorul, a crezut și a plecat – *din lăuntru* său a plecat după Hristos. Pe Filip îl cheamă: „Și i-a zis Iisus: *Urmează-Mi!*”. Îi spune și-L urmează. Îi urmează lui Hristos! Iar lui Natanael i se descoperă. Iată cele trei etape ale apropierii de Dumnezeu.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, îmi pun întrebarea dacă și noi, fiecare om, ne putem apropia de Hristos, folosind una dintre cele trei trepte despre care ne-ați spus.

Îps. Ioan: Acum și noi, fiecare, ne-am apropiat de Dumnezeu în cele trei ipostaze. Mulți dintre noi am crezut și credem mai întâi că ne-au mărturisit sfințele noastre mame, am crezut și am mers mai departe. Pe alții dintre noi ne-a chemat Hristos, având o misiune cu noi, iar altora ni s-a descoperit Hristos printr-o bucurie mare sau printr-o tristețe →

A consemnat
LUMINIȚA CORNEA

Amvon

Prostia și îngâmfarea, surori nedespărțite

Un fost slujitor de casă boierească de odinioară, retras acum la casa lui din motive de nerecunoștință față de serviciile lui, zăcea de multă vreme la pat. Cei pe care îi slujise muriseră înaintea lui. Mai rămăsese din familie o fată, dar era mândră și distantă, mai ales de când devenise singura moștenitoare a proprietăților părintești. El o crescuse de mică și părinții o juraseră să aibă grijă de dânsul până la moarte. Ea însă nici n-a mai voit să știe de el. L-a trimis la casa lui sărăcăcioasă unde îl îngrijea o fiică infirmă. Nu-l vizita, nu-i trimitea nici un ajutor.

După câțeva vreme, domnița de la conac se trezi la ușă cu fata fostului slujitor:

-Tata vă roagă să treceți pe la dânsul. Ar veni el, dar nu poate. E bolnav la pat și eu îl îngrijesc. Spune că are cu dumneavoastră o vorbă importantă.

-Să mă lase în pace, răbufni domnița îngâmfată, i-am dat ce i se cuvenea. Nu se mai satură să ceară?

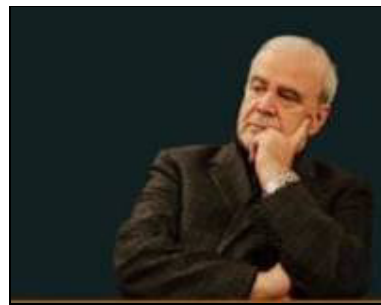
-Nu cred că vrea să ceară ceva. Spune că e mai important, îndrăzni

fata s-o convingă, cu sfiiciune în glas.

-N-are ce să fie important. Asta e. Știu eu. Mereu crede că n-a fost plătit îndestul!

Fata s-a întors și i-a spus bătrânului ei tată, mai pe ocolite, că domnița e foarte ocupată și că deocamdată, nu poate veni. Peste câteva zile a trimis-o din nou pe fată, și așa de mai multe ori. Într-o zi, simțindu-se rău, s-a temut că va muri, și atunci i-a scris domniței o scrisoare, pe care fata i-o duse în fugă. O rugă să vină degrabă să-l vadă, pentru că are să-i transmită un secret de familie. „Fiind servitorul de încredere al părinților dv. și știind cât v-am iubit, ca un părinte, aceștia mi-au încredințat o taină pe care mi-au poruncit să v-o dezvălui numai personal, când veți fi împlinit 20 de ani, ca să știți să vă folosiți cu maturitate de această taină. I-ați împlinit de curând. De aceea v-am tot chemat mereu. Mi-au spus că au ascuns o casetă plină cu diamante și cu obiecte din aur, într-un loc greu de descoperit, pe care numai mie mi l-au arătat. Aș vrea să vă dezvălui taina acestui loc, pentru ca să intrați în posesia comorii”.

Citind scrisoarea și aflând despre ce era vorba, de data aceasta domnița

se grăbi să alerge la el. Luă caii cei mai buni și dădu poruncă vizitiilor s-o ducă fulger la casa slujitorului. I se făcu pe voie. Dar când ajunse, constată că era prea târziu. Omul murise.

Așadar, pentru interesul ei o chema mereu, iar ea se purtase cu dânsul fără omenie. Nu-i trebuiau banii ei. Dacă asta ar fi urmărit, și-ar fi putut lua singur bogățiile din casetă și n-ar fi știut nimeni, căci numai el cunoștea taina. O cuprinseseră amare păreri de rău. Dar acum toate părerile de rău erau inutile. Se întoarse la conac, dărâmă pereții caselor, zgândări grădinile, căutând comoara, dar n-o mai găsi niciodată. Îngâmfarea și nerecunoștința se întoarseră împotriva ei.

Pr. Dr. GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

→ foarte mare din cumpăna vieții noastre. L-am descoperit și ni s-a descoperit Hristos nouă. Citind aceste cuvinte, în mod cert, fiecare veți zice: eu am fost în situația aceea, sau aceea, sau cealaltă.

L.C.: Vă rog să ne explicați spusele lui Natanael: „Din Nazaret poate fi ceva bun?”

Îps. Ioan: Da, Natanael îi spune lui Filip aceste cuvinte. Într-adevăr, Nazaretul era un sătuc, cu vreo 30-40 de familii, o localitate care nu este pomenită nicăieri în *Vechiul Testament*, oricât ați răsfoi *Vechiul Testament* nu-l găsești pomenit. Totuși, astăzi, Nazaretul este unul dintre cele mai pomenite orașe și este pe buzele miliardelor de creștini care știu că acolo și-a petrecut o parte din viața pământească Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Cred că ar fi necesar să ne punem și noi întrebarea: oare cum va rămâne în istorie localitatea în care ne-am născut? Oare ce vor zice cei care vor veni după noi, peste sute și sute de ani? Vor zice: poate fi ceva bun în Timișoara? A fost ceva bun în Timișoara în decursul miilor de ani?

Să rânduiscă Dumnezeu să se scrie despre faptele noastre cele bune în istoria cetății în care trăim! *Să se spună și să rămână scris că pe la începutul mileniului trei erau creștini buni și oameni care călătoreau spre Împărăția lui Dumnezeu.*

L.C.: Vă rog, Părinte Mitropolit, să ne spuneți un cuvânt și despre *Duminica Ortodoxiei* care e pomenită astăzi în calendarele noastre.

Îps. Ioan: Sărbătoarea de azi e trecută în calendare drept *Duminica Ortodoxiei*. Dar oare cum i-am mai putea spune? I-am mai putea spune *Duminica Adevărului*. Iar adevărul nu e o concepție filosofică, ci *Adevărul* este o persoană, nu este un concept. *Adevărul* este Hristos, Fiul lui Dumnezeu. El spune: *Eu sunt Calea, Adevărul și Viața!* Iată, deci, duminica aceasta este *Duminica lui Hristos*, a *Adevărului* revelat de Hristos în lumea în care trăim.

În contextul acestei sărbători mai este și restabilirea cinstirii icoanelor. În decursul istoriei au fost împărați duși de valurile gânditorilor din vremea aceea care au ars în piețele pu-

blice icoanele din primele veacuri ale creștinătății. Deci, din ziua de astăzi, anul 843, icoanele au intrat din nou în toate bisericile noastre. Cum ar arăta bisericile noastre fără sfințele icoane? Sau casele dumneavoastră cum ar arăta fără o sfântă icoană?

Desigur, ați văzut preotul când cădește în biserică, cădește întâi Sfânta Masă din altar, iconostasul și, apoi, merge prin biserică. Ce face preotul aici? Așa cum a cădit icoanele de pe iconostas, cădește pe toți creștinii din biserică. Vă cădim pe dumneavoastră, deoarece pentru mine fiecare om e o icoană vie a Bisericii. De aceea iese preotul și vă cădește, pentru că sunteți icoane vii ale Bisericii noastre. Așa cum sărut icoana când intru în biserică, așa îngăduiți-mi să vă sărut și pe dumneavoastră, icoane vii din bisericile noastre!

Dumnezeu să vă binecuvinteze! Rămâneți icoanele vii cu care Dumnezeu va împodobi Raiul! Doamne, învrednicește-ne să ne așezi, pe toți, într-un loc în Rai și, icoane vii fiind, să Te putem lăuda și preamări în vecii vecilor!

Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul

Cine poate descrie sau înțelege sentimentele părinților când au bucuria unui urmaș. Cu atât mai mult ne minunăm noi creștinii de nașterea Sfântului Ioan Botezătorul care este „Înaintemergătorul lui Hristos”, ultimul profet al poporului biblic, propovăduitorul pocăinței, cel care a anunțat „apropierea Împărăției cerurilor” și cel mai mare născut din femeie. Și cum Dumnezeu este minunat între Sfinții Săi, nașterea a fost prevestită și anunțată de același înger Gavriil-Arhanghelul, cunoscătorul înțelepciunii lui Dumnezeu. Acesta vine la preotul Zaharia, care era de rând cu slujba la templu, spunându-i că Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea și va ridica blestemul și fața oamenilor va fi spre el. Surprins de apariția slujitorului-lumină, înțelegând firea și vârsta sa, Zaharia s-a îndoit de mila lui Dumnezeu datorită nevredniciei lui, pentru aceasta a rămas fără grai.

Soția sa, Elisabeta, din seminția lui Aron, cu toate că Zaharia era mut, a tănuțit sarcina cinci luni, zicând: „Domnul a privit spre mine și mi-a luat ocară oamenilor” (Luca I,25). Abia în a șasea lună a sarcinii, Elisabeta s-a convins de toate câte i-a făcut Domnul, fiindcă și nepoata sa, Fecioara Maria, primise vestea Nașterii lui Mesia și încredințarea de la înger că Elisabeta va avea un fiu.

La nouă luni s-a născut un prunc. Așa cum era obiceiul, rudele și vecinii au pregătit totul pentru însemnarea, punerea numelui la opt zile, când se săvârșea și circumcizia. Toți ziceau să-i fie numele Zaharia, dar mama s-a împotrivit. Atunci, preotul Zaharia a luat o tăbliță pe care a scris: *Ioan să-i fie numele* (Luca I,63) și toți s-au mirat. Dar, odată cu însemnarea fiului s-a dezlegat limba tatălui și a început să vorbească cu cei de față încât toți se minunau și slăveau pe Dumnezeu. Mai mult, preotul Zaharia care fusese legat pentru îndoiala lui față de rânduiala Ziditorului, a început să profetească recunoscându-și vina și în același timp spunând celor de față că pruncul primit prin făgăduință de la Dumnezeu „va fi chemat prooroc al Celui preainalt și va merge înaintea Domnului să-I pregătească drumul...” (Luca I,67-80).

Pruncul creștea și se întărea cu Duhul. Părinții îi asigurau totul. Zaharia, cu toate că era bătrân, a inițiat pe Ioan atât în scrierea cât și în citirea și tâlcuirea Legii, dorind să-l lase la templu. De asemenea, mama sa, Elisabeta și ea în vârstă, l-a crescut în Legea Domnului și tot ea ocrotea pe Fecioara Maria, fiica lui Ioachim și Ana. Creșteau deci împreună Ioan și Iisus, fiind rude, și pe care i-a zugrăvit, ca nimeni altul, pictorul fără pereche al Renașterii, Rafael. Nu se știe cât a stat Ioan la templu sau în casa părintească. Părinții trecând la Domnul, Ioan a luat calea pustiei, trăind în mijlocul acelora care așteptau Făgăduința. „Și a stat în locuri pustii până în ziua arătării lui înaintea lui Istaël... în timpul împăratului roman Tiberiu (14-37), în al 15-lea an de domnie” (Luca I,80; III,1). Aceasta sunt elementele referitoare la praznicul Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul legat de împrejurările anunțării, venirii și ieșirii la propovăduire.

Credința noastră creștină este un dar al lui Dumnezeu, este plinirea celor nădăjduite și vederea celor făgăduite în Iisus Hristos prin care toate s-au zidit. Descoperirea lui Dumnezeu s-a făcut treptat, pe măsură ce lumea putea înțelege. Pregătirea lumii s-a făcut mai ales de către profeți, ultimul și cel mai mare fiind chiar Sfântul Ioan Botezătorul. Prin sângele său a încheiat jertfa profeților, prin pogorârea la iad a dus vestea izbăvirii și învierii tuturor celor ce au crezut în făgăduința lui Mesia. El este martorul ruperii zapisului, călcării morții și legării diavolului.

Dacă Ioan s-a învrednicit să săvârșească Botezul Domnului, el s-a împărțășit de vederea Sfintei Treimi pe malul Iordanului, iar acum se bucură de a ședea de-a stânga Mântuitorului întru slava Sa. Pentru aceasta creștinii cinstesc pe Ioan Botezătorul, știind că el s-a învrednicit de un har special în fața lui Dumnezeu. Pe lângă cinstirea prăznuirii Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul, creștinii ortodocși îi cer ajutor în toate necazurile, mai ales cei care sunt însemnați cu numele său, îi cer mijlocire și sprijin atât la Mântuitorul, cât și la Maica Domnului și la toți sfinții.

FLORIN BENGHEAN

(1970-2020)

RUGĂCIUNE

Mângâie-mă, Doamne, căci sunt obosit
Și mă iartă, Doamne, c-am păcătuit!
Nori de neputință mă strâng ca-ntr-un clește
Și de-atâtea lacrimi, glasul-mi răgușește.

Ajută-mă, Doamne, să pășesc în viață
Plin de bunătate, cu multă speranță!
N-aș vrea să Te supăr, n-aș vrea să greșesc,
Dar păcatul este-atât de omenesc!

Ascultă-mă, Doamne, de e zi sau noapte,
Cum mă rog la tine pentru-ale mele fapte
Și privește-n taină cum mă străduiesc
Vrând orice ispită să o ocolesc.

Lângă mine, Doamne, pururi eu te simt,
Mila Ta mă face cu sufletul să cânt
Și-mi provoacă-atâta caldă bucurie
Slavă Ție s-aduc, Doamne, slavă Ție!

UTRENIA

Zori parfumate cu-aromă de pini
coboară prin valea presărată cu arini
în care, prelung tânguiește o toacă
așteptând măicuțele spre slujbă să treacă,
pioase, cernite, cu glasuri mărunte,
servind devotate mănăstirea de munte.

Cântările-albastre de coruri de îngeri,
îngânate de-ale râului rezezi
răsfrângerii,
chemări către ceruri, curate, adună,
așteptând rugăciunile păcătoșilor să-și spună
departe de lumea plutind în nepăsare,
cu fața scaldată în lumini de lumânare.

Icoane veghează în taină adâncă,
iar clopotul prinde deodată să plângă,
ecouri trimițând prin munte, departe,
ca noi suflete spre credință să poarte.

MIHAELA RAȘCU

Familia: iubire în sfințenia faptelor

Mântuitorul Hristos a binecuvântat nunta din Cana Galileii, săvârșind, astfel, prima Sa minune publică, arătând că împreunarea dintre bărbat și femeie este sfințită prin taina cununiei, în acest fel unirea lor să nu fie spre poftă, ci spre mântuire, spre împreună-viețuire în credință statornică, înțelepciune și ajutor reciproc, pentru că iubirea înfrumusețează atât chipul, cât și viața persoanei iubite, acordându-i o înaltă demnitate.

„Bărbați, iubiți pe femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica” (Efeseni 5, 25), avem aici modelul iubirii pe care bărbații trebuie să-l adopte față de soțiile lor, acela al purtării de grijă neîntrerupte și al jertfei, întrucât orice legătură profundă presupune un efort constant, o permanentă dorință de mai bine pentru cel de lângă noi, iar bărbatul prin dragoste, bunăvoință și conlucrare își câștigă femeia.

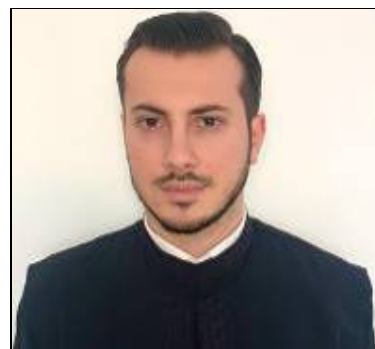
Căsătoria dintre bărbat și femeie este singura binecuvântată de Dumnezeu și singura capabilă să asigure continuitatea omului și să acorde o educație conformă cu modelul și morala de viațuire creștină. Cei care tind spre căsătorie trebuie să renunțe la egolatrie și individualism, la nebunia de a reduce totul la propria persoană, căci în căsnicie, bucuria personală o dobândești cu celălalt și prin fericirea celuilalt, la care trebuie să lucrezi prin dăruire și prezență spirituală profund ancorată în realitatea familiei. Preocupându-te să înflorești în cunoașterea sentimentelor celuilalt, vei fi fericit, pentru că vei obține un univers comun, construit din reciprocitate.

Sfințenia este chiar esența căsătoriei, pentru că Dumnezeu e chemat de către curăție și locuiește în suflete pregătite să-L primească. Drept urmare, relația dintre bărbat și femeie trebuie să înceapă, din capul locului, într-o asemenea petrecere launtrică.

Căsătoria este numită „taină mare” (Efeseni 5, 32), deoarece unirea lor, a bărbatului și a femeii, conduce la un singur trup, ei devin un singur om, fiecare separat este o jumătate a întregului, ceea ce înseamnă că atât bărbatul, cât și

femeia se întregesc în iubirea celuilalt, nimic din ceea ce vor face în lipsa celuilalt nu poate atinge complexitatea, pentru că funcționează în dăruire de sine, pe care o desăvârșesc tainic, întrucât ea preînchipuie relația dintre Hristos și Biserica Sa.

Soția i-a fost dată bărbatului pentru sprijin și pentru a completa viața dinlăuntrul lui, iar bărbatul trebuie să își iubească soția ca pe însuși trupul lui (Efeseni 5, 28), fiindcă sufletul femeii este chiar sufletul său, atât de profundă și de puternică este această legătură pentru care Hristos a prefăcut apa în vinul

cel bun, minunându-i pe toți cei prezenți la nunta din Cana Galileii.

În altă ordine de idei, familia adevărată, bărbatul unit cu femeia prin taina sfintei cununii, reprezintă o mică Biserică, un rai în miniatură, al cărei conducător trebuie să fie Sfântul Duh, deoarece „numai Acesta transcende și biruiește toate obstacolele ce stau în calea restaurării firii omenești și a ridicării ei la o demnitate nouă” (Pr. Ilie Moldovan, *În Hristos și în Biserică: adevărul și frumusețea căsătoriei*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2014, p. 83).

Dragostea dintre soț și soție se întemeiază pe realitatea iubirii lor, în care Dumnezeu e prezent, ajutând-o să nu se consume, deci are rădăcini adânci, tinde spre veșnicie, motiv pentru care nimeni nu poate „desface” această unire: „ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă” (Matei 19, 6). Căsnicia se arată, așadar, ca un organism în care pulsează veșnicia, tocmai pentru că poftele trușesti dispar în clipa nașterii iubirii adevărate, responsabile.

Termenul grecesc pentru nuntă e γάμος (*gámos*) și nu trimite în mod direct la căsătoria omenească, ci la nunta eshatologică a Mântuitorului Hristos cu cei răscumparați, relație nupțială cu toți cei botezați. Hristos oferă prin nunta din Cana Galileii imaginea cinei din ceruri, a împărăției lui Dumnezeu, ce asimilează căsătoria de pe pământ, ca fiind deja o alianță harică, fapt pentru care Mântuitorul folosește următorii termeni pentru a ilustra împărăția: cină și nuntă. Nunta nu este separată de Cină, de Euharistie, de aceea nunta de pe pământ preînchipuie nunta cerească, încă de aici ne împărtășim cu Hristos, viețuim în unirea pe care taina nunții o sfințește și, astfel, pregustăm din ospățul cel mare al Împărăției cel veșnice.

PR. JUSTIN-FLORIN DUMITRU

BAT CLOPOTELE LA RÂMEȚ

Bat clopote de slujbă la Râmeț,
Și dangățul prelung în stânci se-anină,
Ascultă-le, creștine, și ia seama,
Cu Dumnezeu în suflet, te închină!

Răsună-n vale clopot de aramă,
Îl știi și stâncile care-o veghează,
Aici, în vremuri grele, de răstřiște
Credința ortodoxă a fost trează!

S-aprind tăcut, candăle la icoane,
Măicuțe urcă-n ceruri glas duios,
Te simți pătruns de slavă și evlavie,
Din lume, cel mai mare păcătos!

...Ești un nimic...și te apasă cerul,
Un ochi pe din-năuntru răscolește,
Cazi în genunchi și spui o rugăciune,
Cu lacrimă, și speri că se-implinește!

Și...când pe ușa sfântă o să ieși,
Cu sufletul ușor, de rândunică,
Altare ai în cuget și le simți,
Căci la Râmeț, credința te ridică!

CAROLINA BALDEA

Ioan Marchiș

Plânsul omului [ființei]

În demersul nostru da a studia impactul metafizic al plânsului în salvarea persoanei umane am pornit de la **Geneza metaforei** a lui Blaga. Marele poet și filozof reușește un epilog magnific al acestui studiu închinat metaforei, luminând cititorul și, luându-l nevăzut de mână, îi deschide poarta universului cugetării poetice, teologice și filozofice. Iată cuvântul înălțător al poetului din Lancrăm: „Omul privit structural și existențial se găsește într-o situație de două ori precară. El trăiește pe de o parte într-o lume concretă, pe care cu mijloacele structural disponibile **nu o poate exprima**; și el trăiește de altă parte în **orizontul misterului**, pe care însă **nu-l poate revela**.”

Și atunci omul apelează la metaforă pentru a ieși din peștera necunoașterii și cu ajutorul credinței și rugăciunii ajunge a face o deschizătură prin care pătrunde lumina.

Dar este o a treia cale la care Blaga apelează numai în moment de cumpănă.

Evident că a treia cale este apelarea la Revelație. Nu e niciun popor care să nu se fi sprijinit și să nu fi invocat Lumina Transcendenței. Dar și în invocarea Dumnezeirii, misterul rămâne într-o lumină neapropiată, chiar dacă e prezent și în inima noastră. Numai în sinergie cu Domnul Iisus Hristos, omul află calea salvării. Cu toate că la începutul drumului are dileme multe, - însă cu timpul i se arată calea, deși nu e accesibilă ochilor fizici, însă, prin rugăciune se deschide ochiul minții.

Desigur că marii creatori, ca Blaga și Eminescu, dar și Coșbuc au ca ideal să găsească singuri soluția... la revelarea misterului. Dar, chiar și Eminescu, cum ne amintim din poemul *Luceafărul*, dezvoltă tema iubirii pentru eternul feminin pentru a ieși din situația crizei existențiale. Desigur că se lămurește fulgerător că dragostea pentru o femeie nu potolește setea de absolut. Am putea spune că, dimpotrivă, de foarte multe ori o agravează.

„Fața ei e-o mască ce-ascunde-un infern/Și inima-i este blestemul etern// Buza ei e dulce, însă-i de venin,/Ochiu-i te omoară când e mai senin”.

Deși cu trei strofe mai sus, Eminescu își aflase suprema fericire prin sufletul femeii: „Căci oglinda-i rece îmi arată-o zeie./Cu suflet de înger, cu chip de femeie//Dulce și iubită, sântă și frumoasă./Vergină curată, steaua radioasă./ Și să mă iubească, s-o iubesc și eu,/ Să-i închin viața sufletului meu”.

Aceste stări alternanțe ale Poetului Național, similare cu cele ale lui Dostoievski, nasc în sufletul geniilor singura cale de salvare prin care poate fi refăcut echilibrul și pacea spiritului. Și această cale de salvare este plânsul. Cu lacrimile își spală fața Cătălina și Luceafărul, deși Eminescu n-o spune direct, noi, însă, e bine să înțelegem că lacrimile potolesc furtunile cele mai devastatoare care bânuie sufletele oamenilor..

De aceea, *Luceafărul*, acest poem deasăvârșit care naște mii de emoții în timpul lecturii, dacă e trăit la înălțimea și temperatura care a transmis-o Eminescu, la sfârșitul lecturii, cititorul are ochii în lacrimi. De aceea, personal, cred că e bine să căutăm cheia creștină pentru a deschide universul creației eminescine. Toate metaforele cu ajutorul cărora Eminescu a zidit *Luceafărul* și celelalte capodopere au darul de a purifica lumea concretă, de a o estetiza și înfrumuseța, dar la revelarea misterului, însuși Eminescu se recunoaște învins, deși efortul său poetic este supraomnesc în această direcție.

În *Junii corupți*, poetul stigmatizează trândăvia ridicată la rang de virtute, arătând artistic rătăcirea spiritelor ce s-au vândut de bunăvoie plăcerilor omenești, dar care cred că au deslușit în ticăloșia lor frumusețea Misterului: „Că-n veci nu se îmbracă în veștede veștimate/ Misterul cel sânt;/ Căci vorba voastră sună ca plâns la cununie./ Ca cobea ce îngână un cântec de veselie./ Ca râsul la mormânt”.

În versurile care vor urma, Eminescu deplânge neînțelegerea femeii în a pătrunde și a vedea Înălțimea și Absolutul la care geniul poetic cheamă eternul feminin: „Tu trebuia să te cuprinzi/ De acel farmec sfânt/ Și noaptea candela s-aprinzi/ Iubirii pe pământ”.

Cităm mai jos patru versuri în care

Ioan Marchiș

Eminescu atinge desăvârșirea lirică în poezia românească și universală: „În van mai caut lumea în obositul creier./ Căci răgușit, tomnatic, vrăjește trist un greier;/ Pe inima-mi pustie zadarnic mâna-mi țiu./ Ea bate ca și cariul încet într-un sicriu”

Ne oprim aici cu meditația ce o aprind versurile lui Eminescu în orice suflet care s-a trezit din amorțirea nesimțirii. Doresc să accentuez că lăsăm deschisă această pagină, fiindcă suntem convinși că cititorii vor adăuga alte lumini ce le primesc din poemele eminesciene.

Și totuși, mergând către Mănăstirea închinată Sfintei Teodora de la Sihla, am rămas tare impresionat de un pelerin, arhitect, din Sibiu, care mi-a recitat, în cimitirul de la Sihăstria, dintr-o răsuflare poezia LA STEAUA: „La steaua care-a răsărit /E-o cale atât de lungă./ Că mii de ani i-au trebuit/ Luminii să ne-ajungă. // Poate de mult s-a stins în drum/ În depărtări albastre./ Iar raza ei abia acum/ Luci vederii noastre./Icoana stelei ce-a murit/Încet pe cer se suie:/Era pe când nu s-a zărit,/ Azi o vedem și nu e.//Tot astfel când al nostru dor/ Pieri în noaptea-adâncă./ Lumina stinsului amor/ Ne urmărește încă”.

Apoi acest om, arhitect de profesie, a făcut o conexiune inteligentă între teoria relativității, poezia citată mai sus, și unele pasaje din *Viețile sfinților* cărora li s-a deschis ușa Transcendenței, și de Acolo, ne încântă de o altfel de viață ce ne așteaptă după moarte, a cărei Frumusețe n-o pătrundem cu mintea.

La o astfel de descoperire ajunge Sfântul Neagoe Basarab, domn cu atâta dor de frumusețe și sfințenie cum nu se știe să mai fi fost altul, după cum mărturisește Doamna Despina, soția Voievodului Țării Românești. Cităm din **Cuvântare despre cele de după moarte, despre Rai și Iad, despre ispitele satanei și despre păzirea de ele. Cu pilde din fiziolog**: „Și aceasta să o știți, o, iubitori de Hristos, că eu, robul lui Dumnezeu, măcar de sunt și mai păcătos decât toți oamenii, ce însă cât am putut pricepe, despre oarece parte, n-am putut afla alt raiu' mai bun și mai dulce decât fața Domnului nostru Iisus Hristos”.

VALERIU TĂNASĂ

Ardere

Azi muntele mă arde a dor,
marea mă arde-a durere,
semnele mă ard a cuvinte
înșirate pe-o sfoară subțire
acrobatic valsând
peste prăpastia dintre tine și mine.
Auzi? Durerea mai hâdă ca spaima
mă trage spre ea,
muntele-mi spune:
„Stai, nu te duce, stai!”
marea îmi strigă:
„Pleacă de-acolo,
ai dreptul la zbor, ai dreptul la zbor!”
Gândul, nălucă cu umbra-n spinare,
mi-atinge aripa cu care stau agățată
de zbor
și-mi fură semn și cuvânt
și eu cum să-mi mai scriu poezia,
cum să mai cânt?
Știi că mă doare, știi că mi-e greu,
răstignesc silaba
dezbrăcată de-ntuneric pe cruce,
rătăcesc prin mine năpădită de tine,
răstignită pe cruce și eu
între tine și Dumnezeu.

Despre măreție și frumusețe

Auzi fluturii?
Cum, nu-i auzi?
Îmi zboară ființa,
lacrimă de ecou.
De când i-așteptam!
Voiam să-mi mai iasă-nainte
măcar un suflet de samurai,
dar vezi... Știi, nu?
așa spune povestea cu fluturi -
un fluture, un suflet de samurai,
doar tu mi-ai spus povestea, știi,
însă vremea aceea s-a stins, a pierit
cum pier azi toate care cândva
erau Măreție și Frumusețe.
Unu și... încă unu,
adică unu lângă unu
sau unu cu unu fac Unu nu doi,
așa spuneai, îți mai amintești?
Și nu uitai niciodată s-adaugi:
mulțimi de fluturi cu mulțimi
de suflete de samurai fac
Măreția și Frumusețea.
Despre cine cu mine vorbeai?
Despre fluturi și samurai?!
Sst! Auzi fluturii!
Altădată, demult, i-auzeai!
Nu-s fluturii?
E doar o lacrimă de ecou?
Ascultă! I-auzi?
Vin către noi! Ascultă!
Altădată, demult i-auzeai!
Sst! Fluturii! Nu!
E doar elicea morii de vânt

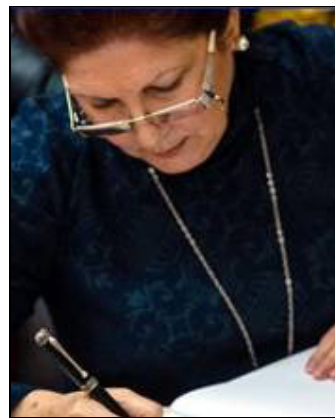
care se-nvârte, se-nvârte și
frânge spada vestitului hidalgo.
Câtă tristețe! Nu-s fluturii,
nici măreția, nici frumusețea!
Doar vântul învârte elicea de moară
râzând de hidalgo.

Când voi ajunge să râd

Născută la o margine de lume
din nesomn și din veghe,
ușile răsăritului s-au deschis
fără zgomot și fără să știu,
să scap de ursitele rele
mama m-ascunsesese-n inima ei,
la vedere-a rămas multă vreme
doar un chip de copil,
ploile mă creșteau ca pe-o floare de
colț,
n-am întebat niciodată
pe unde pașii fuseseră plecați înainte,
și nici de ce s-au oprit
la răscruce de timp și de îndoieli.
M-am prefăcut adeseori că nu văd
cum sufletu-mi nu știe să cânte
stând atârnat de-un trecut
care umblă prin răni,
ades diminețile mi-au fost mute,
noaptele cu răstigniri de-ndoieli.
Când voi ajunge să râd de durere
și când voi pleca din trecut
promit să renasc într-un ultim sărut
ascuns de rana țipată
a unui destin prin care
doar Dumnezeu știe să umble.

Ioan Marchiș

Mă gândeam

Mă gândeam într-o zi
să mai nasc timp
pentru malul încă unui răsărit
Mă gândeam într-o zi
să mai nasc cer
acolo unde zarea se-închide
Mă gândeam într-o zi
să mai nasc simfonii
pe sufletul ploii limpezind
răsărit de amurg
Mă gândeam într-o zi
să mai nasc fluturi
locatari pentru încă o vreme în mine
Mă gândeam într-o zi
să mai nasc ecouri
ale întoarcerii
spre elemente mărunte
Mă gândeam într-o zi
să mai nasc încă o aripă
Cu care să m-agăț
de umbra timpului tău
Mă gândeam într-o zi
să mai nasc o poveste
fără răni de cuvinte,
fără mururi ce se tot prăbușesc
Mă gândeam într-o zi
să mai nasc un alt măr
pentru încă o Evă,
să nu mai fie prima
singulară și liniară.
Mă gândeam și mă tot gândeam
când deodată din Paradis am auzit
un glas necunoscut, un alt Adam
se grăbise să se nască
dintr-un gând încă nenăscut și,
zărind șarpele încolăcit
în inima raiului pomului,
își cerea dreptul la mărul
din mâinile noii Eve rebele,
culegătoare de alte rele,
păstrătoare de măști
sub care se-ascund gemetele
altor multe himere.

ELISABETA FURTUNĂ

Starea prozei

MASCARADA

Tudor n-ar fi crezut niciodată că Epoca Pandemiei ar putea avea și efecte benefice asupra societății, unul dintre acestea fiind însăși proliferarea neajunsurilor, cum ar fi: câștigul fără muncă mascat, păcăleala mascată, furturile mascate, lucrările spre binele obștesc mascate și ele, tot felul de promisiuni mascate, prostia mascată, impostura, ipocrizia mascate, evaziunea fiscală mascată ș. a. m. d. și asta pentru că, ocupată cu nenorocirile create de cruntul Coronavirus, marea masă a oamenilor izolați cum sunt, evident, n-are cum să observe „mișcarea” la nivel înalt a banilor și a dedesubturilor statului.

Suprasaturat să vadă nereguli, peste nereguli, pe tot parcursul anului 2020, lui Tudor îi stătea demult în *gușă* să posteze pe propria-i pagină de facebook, orice neregulă care-i stătea strâmb în suflet, asemenea osului de pește înghițit câș. Veni în sfârșit, și ziua cea mare, în care, provocat să dea un simplu click pe POSTEAZĂ de pe pagina sa de facebook, gândurile lui, gata concretizate în textul dorit, intitulat MASCARADA, să fie distribuite fulger. Prin urmare, Tudor aranjă textul bine în pagină, îl corectă, îi aplică și un titlu: *Mascarada*. Mai apoi, dând dovadă de un curaj pe care nu-l avusese niciodată, îl postă:

„Iată și premiile UDSR pe 2020:

Premiul I – IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și istoric literar, eseist și jurnalist

Premiul al II-lea - IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și istoric literar, eseist și jurnalist

Premiul al III-lea - IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și istoric literar, eseist și jurnalist

Premiul al IV-lea - IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și istoric literar, eseist și jurnalist

Mențiunea I - IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și istoric literar, eseist și jurnalist

Mențiunea a II-a - IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și istoric literar, eseist și jurnalist

Mențiunea a III-a - IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și istoric literar, eseist și jurnalist

Premiul juriului - IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și

istoric literar, eseist și jurnalist

Premiul Uniunii - IORGU FRÂNĂ poet, prozator, critic și istoric literar, eseist și jurnalist

Premiul pentru cea mai scurtă carte de bucate - IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și istoric literar,

Premiul pentru eseistică culinară - IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și istoric literar, eseist și jurnalist

Premiul pentru cel mai bun roman culinar - IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și istoric literar, eseist și jurnalist.

Premiul național pentru *Opera Omnia* - IORGU FRÂNĂ, poet, prozator, critic și istoric literar, eseist și jurnalist și lista s-ar putea rezuma în cuvintele sloganului: „Ceașescu reales la al XIV-lea Congres!”

Nota bene: Dragi prieteni facebook-iști, ați ghicit perfect. Cel care a greșit de fiecare dată, în fiecare epocă a României moderne, a fost Mihai Eminescu. Dacă el nu scria: „Dar lăsați măcar bătrânii ca să doarmă-n colb de cronici...” , nu zăceau bine-mersi, toți mizerabilii în posturi-cheie și poate că astăzi nu li se apleca nici de la atâtea premii trase de păr și nici nu se tolăneau la umbra secularilor ditirambi falși”.

*

Aproape mai tot timpul, Tudor și-l petrecea în fața laptop-ului, fie navigând pe facebook, ore în șir, fie butonând scrieri de-ale sale mai noi. Mai are câteodată dreptate Virginia, când îi reproșează că nu se ocupă suficient de copii, mai cu seamă astăzi, când învățământul se face cum se face, online. Și el, tatăl lui, Ene, fusese o viață scriitor. Bunicul său, Tudor senior, la fel. De fapt el fusese cel care își atrăsese fiul și, mai apoi, nepotul, în lumea scriitorilor și mai ales, în tagma UDSR. Ene, ca un falnic purtător de ștafetă, îi vorbea întotdeauna fiului despre *timpuri* ceva mai *normale*, când în această țară, scrisul a fost scris, nu spoială, școala, școală și familia familie. Ori de câte ori tatăl lui vorbea astfel, fiul era de părere că atunci se putea, că erau alte vremuri, alți oameni și mai ales că, pe timpurile acelea, într-o democrație cu față de dictatură, cum se autodefinea democrația care nu cunoștea alternativă, era ușor să visezi chiar și la o democrație adevărată.

Ene era nemulțumit și de faptul că într-atât reușise facebook-ul să-i

captiveze fiul, încât parcă acesta își schimbese până și stilul de viață, orice gândea părănd trecut prin „zeama lungă și dezvățată” a celei mai de jos rețele de socializare din câte s-au pomenit vreodată. Că, în loc să scrie serios ceea ce trebuie, își pierde timpul cu fel de fel de postări de doi bani și cu răspunsuri la tot felul de replici ieftine ale unor feisbuciști care, fără să fi citit măcar o carte cap-coadă, se bagă în vorbă, hodoronc-tronc, ca musca-n lapte. Când auzise mai întâi de postarea unei astfel de liste deșănțate, iar mai apoi, când văzuse cu ochii lui postarea printată pe hârtie de către un prieten, hotărâse să meargă negreșit la bloc, în cealaltă parte a orașului, acolo, unde locuia fiul său, Tudor, și să ia la treipăzește.

Ajuns în apartamentul tinerei familii, Ene își trase sufletul, nu fără a-și propune să pregătească mai întâi terenul și mai apoi să lămurească lucrurile. Într-o clipită, fiul îi ghici lui Ene, gândurile, cu toate că fața scornită a acestuia îi era camuflată de mască, dar se prefăcu că nu observă, văzându-și mai departe de pagina lui de facebook. Aștepta ca tatăl să deschidă focul, cum se zice. Să-i spună ce anume îl roade la inimă. Altfel acesta precis nu venea neanunțat și tot într-un suflet.

- Ce ți-a venit, fiule, să postezi o asemenea tărășenie cu privire la premiile UDSR? – se auzi vocea uscată a tatălui așezat în primul fotoliu de lângă ușa de la intrarea în odaie.

Ce putea să răspundă Tudor la o astfel de întrebare puerilă?

- Mi-a venit, că mi-a venit... – râse fiul mai mult pentru sine, cu ochii în fereastra laptop-ului - E bine așa, tată?

- Ca să rădă lumea de noi, Tudor?, făcu tatăl, parcă și mai pornit.→

NICOLAE SUCIU

- De ce să râdă de noi, tată? Oare noi am fost cei care ne-am auto-premiat sau nemuritorii, băutori de ambră, din conducerea UDSR, gata mai ales acum, în Epoca Pandemiei, de astfel de „mascarade” fără nici cel mai mic bun-simț?

- Nu vorbi așa, Tudor. Nu uita că, fără bunătațea acestor „nemuritori” cum îi numești tu batjocoritor, poate că tu nu erai în UDSR...

- Reproș, tată?

- Nu-mi stă în caracter, fiule...

- Parcă ieri-alaltăieri mi se cânta în strună că am fost ales membru titular al uniunii numai și numai pentru meritele mele, da?

Oricum, eu cred că sunt cu ceva mai valoros, ca scriitor, decât cei care intraseră în UDSR cu două cărți de bucate sau cu antologii de reclame, dar cu marele avantaj că la dosarul lor, aveau cronici *grele*, scrise de însuși domnul președinte, Iorgu Frână...

- Ceea ce spui tu e una și a mutila o listă de notorietate publică e cu totul altceva.

- Adică?

- Acum ce va zice președintele nostru, când își va vedea numele terfelit în așa hal?

- Pardon? – zâmbi fiul – Stai easy. Am avut grijă să-i schimb unul dintre prenume și să modific numele abreviat al uniunii. În loc de UDSR, după cum bine ai văzut, am scris UADR. Așa că...

- Și chiar crezi că el și cei din jurul său nu vor băga de seamă modificarea asta intenționată?

- Prea puțin mă interesează, tată. Așa cum pe ei nu i-a interesat să ne dea nouă măcar senzația că conducerea UDSR e cât de cât, democrată, tot așa nici pe mine nu mă interesează dacă i-am lezat președintelui, personalitatea. Și să știi un lucru cât o mie: toată mascarada asta nu-i altceva decât o reeditare la nivelul secolului XXI, a cultului personalității celui căruia îi plăcea să audă: „Ceașescu reales/ La al XIV-lea Congres!”

Ene, dezamăgit, cu scânteii în priviri:

- N-am cuvinte, fiule...

- Și eu, idem...

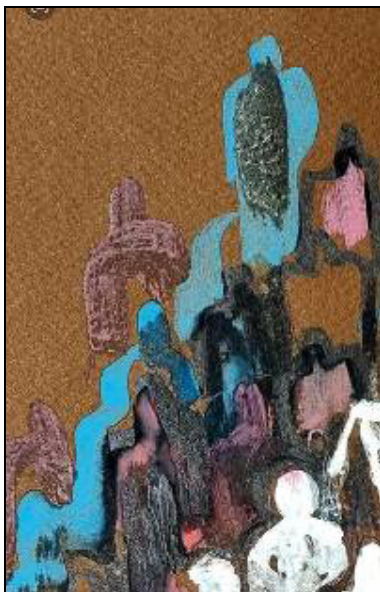
- Ai mai avea o singură șansă: să ștergi sau să ascunzi postarea mascaradei.

- Ferească-l sfântul pe ăla care va îndrăzni să șteargă de pe pagina mea, postarea care-mi aparține.

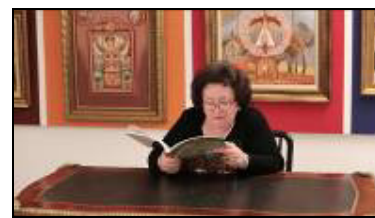
După plecarea lui Ene, Tudor, presimțind ceva rău, intră pe facebook și constată că textul postat de el, deși dobândise 130 de like-uri, era șters. Apoi îl postă din nou. Fericit, ziua următoare, intră pe facebook anume, ca să-și admire „creația”, fericit că mai câștigase un număr considerabil de like-uri și un singur comentariu care suna așa: „Cine n-are minte, nu poate tăcea”. Mai apoi, în fiecare zi găsi câte un comentariu. Adică, ziua și comentariul. Trei zile și trei comentarii. Ele sunau așa: „Lungă-i limba bouului, dar nu știe grăi”, „Ceașescu, te iubim, că ca tine nu găsim!” și „Până dă iarba, moare calul”. A patra zi, postarea cu pricina îi fusese din nou ștearsă chiar în momentul în care soția sa adusese vestea că Tata Ene a fost dus de urgență la spital și acolo, fusese depistat pozitiv cu Coronavirus. Atunci înțelese Tudor de unde îi vine lui starea de oboseală însoțită cu dureri de cap.

Închise laptop-ul și abandonându-se într-un fotoliu, se auzi molfăind a greață, cuvinte străine de el: „Poate că acesta este începutul sfârșitului...”.

Dumbrăveni, 15.02.2021

Ioan Marchiș

ASCUNZĂTOAREA MEA PREDILECTĂ

Trăiam.

Eram vie, deși, asta, părea o utopie, pentru care, deseori, mi se cereau totuși probe.

Voiau să aduc dovezi de bună purtare, mărturii,

în timp ce o armată de roboți cercetau starea mea,

laboratoarele analizau țesuturi și eșantioane

din costumația mea de piele, osatura, libidoul,

lipsa mea de somn, apetitul, curajul de-a fi,

complicitatea cu tot ce mă înconjoară și carnea mea transgresând culori

fantasmagorice

roșuri incandescente,

galbenuri halucinante,

violeturi neînchipt de transparente; sincere duplicități subînțelese

între trupul meu fizic și cel eteric.

Și-atunci, plecam să locuiesc într-o altă compoziție astrală:

în urma mea rămâneau piramide cu trepte,

ziduri incoruptibile din blocuri de piatră colosale

fasonate ca niște bibelouri,

presimțind cu grație eternitatea,

dominate de-un sfinx stagnând în solemnă sa figurație,

triumfuri ale inteligenței asupra materiei,

și alte artefacte,

exprimându-se în oracole fluide.

Se-auzeau profeții despre compuneri eoliene,

cineva inventa siluete caleidoscopice, învârtindu-se în aer ca niște balerine

total dezgolite

la marginea conștiinței mele,

impresii *deja-vu*

din grandiosul labirint al infinitului verde -

ascunzătoarea mea predilectă.

CORA BOTEZATU

SINGURĂȚĂȚI

Aripi de ceară ating cerul, revers al
tăcerii
Coardele inimii bat, pustii pianine
Uliul bolnav, stafia bunicului mort la
amiază
Cercetează casa pustie a morților mei.

Apoi fâlăiri de umbre vin iarăși
Sunt ca ploile, care stau în aer
Pe-un petec de cer...

Stiu! Versurile foiesc lângă mine ca
șerpui
Ce-n arcuri feline mă-nnoadă în clasicul
lanț
Casa mea e casa tenebrelor moarte
Și-n stive de cărți adun comori în
Bizanț
Visele fac umbre rotunde
La capăt de noapte... Mă fac fericit
Și vin pe nevăzute căi, neștiute
Fantome ce-n scurta viață-am iubit
Pereții de albi ce-s, dispar în carminiu
Visul de pur ce-i, se frânge-n azur
Apoi mă trezesc către ziuă
Scăldat în sudoare, mahmur

Și-n fiecare zi, mă trezesc la ora șapte
Mă scol. E firesc. Mă uit pe geam să
văd dacă plouă
Mă scutur de visul de peste noapte
Și-mi pun pe deasupra haina cea nouă.
Calc numa-n vârfuri să nu deranjez pe
vreo doamnă
Cu visele-mi dragi vorbesc doar în
șoapte

Afară-i pustiu, și vântul muge a toamnă
Și norii s-apropie jos, aproape de
clădirea înaltă a școlii
Pe copaci cresc șoapte târzii
Cărțile mele sunt roase de molii

Plec liber afară, și totuși sunt ros de-
ntristare
Ferestrele camerei mele
Mă privesc plecând, cu lacrimi amare
Draperia albă, cu șnurul căzut în afară
E fața femeii pierdute
Pe care-am iubit-o ultima oară...
Pașii mei rari
Bat în ritmul străvechiului ornic
Dintre prieteni-mi toți
El mi-a rămas cel mai statornic.

PE JOS, PRIN NAUFRAGII

Pe jos, prin naufragii, pe vânturi
solitare
Noi nu vom ști vreodată cât ne-am iubit
de tare
Ne căutăm ca orbii, cu bufnițele-n dește
Durea iubirea noastră, precum un strâns
de clește
Ce sărbătoare dură, a căror oare mâini
Au scormonit în carne, s-au afundat în
sâni

Si-au căutat izvorul, al cărui Amazon?
Ah, am cântat pe trupu-ți știut diapazon
Ș-am străbătut întinsul ținutului
sălbatec
Descoperind fiorul parfumului extatic
Ascuns adânc în tine, Americo virgină !
Mi-ai luminat cărarea cu faruri de
lumină
Și m-ai condus de mână în straniul
labirint
Sub dulcea tânguire a țărnilor de-
argint...
Baudelaire ! Îți pot de-acum desfide,
amorul tău frugal
Ce l-ai adus din Indii, în cioc de
papagal
Erai doar un novice, când noaptea în
taverne
Sub palida lumină ce-ți cerne din
lanterne
Ai așternut covorul plăcerii din Bizanț
Era doar o părere, nu merita un sfaț
Știutele-ți experte, negrese, arăpoaice
De-aveau în ele harul flămânelor
lupoaice
Tot nu puteau s-arate, tot nu puteau să-
ți deie
Tot ce exist-aieva-ntr-o singură femeie
Ce poate să iubeasca, și sinceră de vrea
Dincolo de virtute, de spaimă și de Ea...

TU NUMAI EȘTI PRETEXTUL

Tu numai ești pretextul cel pur al
poeziei
și tot ce porți în rime e purul ce-l vizez
și dacă în catrene simt farmecul beției
e doar că după tine, în veci însetoșez

și dacă din cordonul desprins ca-ntr-o
splendoare
mai suplă ca un bambus îmi brațe-mi
te-ai destins
e pentru că în tine, am farmec și culoare
și pentru că prin tine, și cerul l-am
atins!

îți mulțumesc de astăzi, pentru surâs și
toate
câte-ai găsit cu cale să mi le zici pe
drum
căci ți-am ghicit căldura și știu că nu se
poate

Ioan Marchiș

să te mai știu străină, de visul meu, de-
acum...

NE STRÂNGEM

Ne strângem duși ca prin coperte
un pur surâs, în plină vară
te-aștept așa, și-o să mă doară
paloarea frunzelor incerte
e-un pur cu gri bătut pe palmă
și-un greiere în orice umblet
dar noaptea poate pare calmă
și-al inspirației răsuflet

te-aștept cu dor la colț de streșini
pe unde candelă mă sună
într-o chemare mai prelungă
cu colț rotund de pui de lună
mă bură-n timp cu ametiste
de cum te văd că luneci oarbă
ca-ntr-o derivă fără piste
și fără-un țel să mi te-absoarbă
e-un tot acel și-un orișicare
care te-așteaptă după vise
și un complot în fiecare
urzește tainic din culise...

TĂCERILE

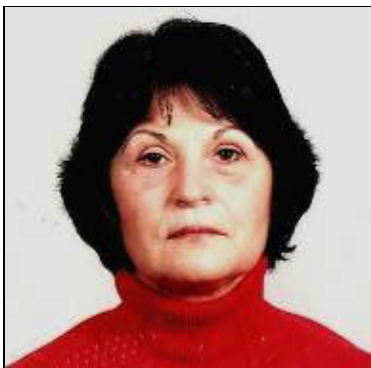
Tăcerile-s lucrate cu fire de arginți
și stau între coperte cu filele întoarse
din universul tandru al ochilor cuminiți
a fost ca o lumină ce-n inimă mă arse
dar fulgerarea calmă s-a stins sau a
murit
dar declanșând incendiul de strofe și de
rime
ci-n clipa cea din urmă, la urmă am
ghicit
că de din dos de rime nu mă privește
nime
a fost numai mirajul sau visul meu citit
în paginile cărții cu poze de astă-vară?
mă arde întrebarea – răspunsul e ghicit
în fulgerarea vorbeii, în nota ei
sprintară...

PETRU ISTRATE

O epocă pe sfârșite

Ceremonialul funerar al Prințului Philip, Duce de Edinburgh (1921-2021) a cărui viață a fost ca o acoladă între perioada antebelică și deceniile ulterioare celui de-al Doilea Război Mondial marchează simbolic crepusculul Occidentului odinioară înfloritor, dominat acum de haosul protestelor și al valurilor migratorii. Involuntar mi-a venit în minte și moartea prințului de Salina din *Ghepardul* (1958) lui Giuseppe Tomasi di Lampedusa, (1896-1957), simbol și el al decrepitudinii aristocrației siciliene. Neliniștea Occidentului rimează cu aceea din spațiul Statelor Unite, răvășite și ele de sutele de demonstrații împotriva brutalității polițiștilor care se grăbesc să descarce gloanțe în indivizi de culoare fără cercetarea vinovăției lor. De-o parte și de alta a Atlanticului se manifestă o primejdioasă neîncredere a populației în instituțiile statului. Criza virotică nu a făcut altceva decât să genereze tone de scepticism și teorii conspirative referitoare la autenticitatea pandemiei, scepticism nutrit de exploatarea politică mai mult decât oricând a unei maladii planetare. Ca un inel slab care s-a desprins dintr-un lanț pandemia a reliefat toate debilitățile capitalismului european care, în contrast cu cel Asiatic, s-a dovedit mult mai anemic în lupta pentru eradicarea crizei pandemice. Acest călcâi al lui Ahile a dat apă la moară grupului de țări asiatice, Chinei, în primul rând, să atace pe linia faliei dintre Occident și Orient.

Pe de-o parte, pandemia a exacerbat conflictele de clasă, scoțând în stradă sărăcimea și clasa de mijloc în soluție în arealul Vestic, pe de altă parte a ridicat mingea la fileul chinezilor care întrețin o propagandă arzătoare despre preeminența lor economică în competiția cu America. Pe când omul obișnuit din Vest se simte frustrat în drepturile lui, pedepsit de elite printr-o stagnare de decenii a veniturilor salariale, chinezii se laudă că au ridicat din sărăcie opt sute de milioane de cetățeni, ispravă pe care o numesc un miracol nemaîntâmpnat în istorie. Deși administrațiile americane continuă să creadă ferm în excepționalismul acestei țări starea ei lăuntrică și externă pare marcată de o atitudine dezorientată și convulsivă.

Președintele Joe Biden a declarat ritos: „*America is back*”, dar politica sa aduce mai mult a bâlbâială decât a clarviziune. În ce a investit America banii ei? În complexul militar Industrial și războaiele generate de el. Dar semnele vremii arată o radicală schimbare de orientare în relațiile dintre state. Militarismul, „exportul de democrație” sunt practici respinse de un număr tot mai mare de membri ai comunității internaționale, obosită în momentul actual de încălcarea legilor, de haos și mai ales de ipocrizie. Suveranitatea, neamestecul în treburile interne și respectul integrității teritoriale continuă să rămână principii sacrosancte pentru toată lumea doritoare de pace. Să vorbim una și să facem alta naște o totală nemulțumire. Președintele Joe Biden de pildă a exprimat dorința administrației sale de a cultiva stabilitate și relații constructive cu Federația Rusă, dar faptele reflectă contrariul. Guvernul Zelenski masează trupe în Donbas, zgândărind orgoliul rușilor și nu numai. Știe tot omul că manipularea Ucrainei de către americani și NATO încalcă sfera de influență a Rusiei, deoarece cele două țări sunt legate cultural și demografic. E ca și cum președintelui Putin i-ar veni bizara idee de a trimite trupe rusești în Mexic.

Ce semnalizează totuși administrația Biden? Nimic altceva decât că cere obediență din partea Federației Ruse, care nu acceptă condiția de vasal al Statelor Unite. Și de aici dialogul dintre surzi care are loc. Americanilor nu le vine să creadă că dominația lor de aproape un secol suferă de anemie din ce în ce mai mult. Graham Allison (n. 1940, analist politic), autorul cărții *Destined for War* (2017), consideră că SUA nu se va resemna să accepte poziția secundă între puterile lumii și dacă va fi forțată s-o facă va lupta până la capăt

pentru menținerea hegemoniei globale. Un diplomat din Singapore, foarte cunoscut Occidentului, Kishore Mahbubani (n. 1948) interesat în ascensiunea economică și recuperarea tehnologică a Orientului, mare iubitor de globalism, încearcă să îmbine realismul cu înțelepciunea. Recunoscând contribuția civilizației vestic europene în ridicarea părții de lume din care face parte, insistă asupra conceptului de realiniere a Occidentului, de reacomodare cu schimbările esențiale economice, geopolitice, militare cauzate de fulminanta intrare în arenă a Chinei, a Indiei și a întregului sud-est al Asiei (Vietnamul, Cambodia, Laosul, Thailanda). Onest, Mahbubani nu uită să menționeze de la începutul cărții *Has the West Lost It?* (2019) că emanciparea acestor state a fost posibilă datorită generozității Vestului de a împărtăși cu Restul lumii „*the power of reasoning*”, puterea de a supune realitatea unei analize raționale susținute și de a verifica adevărurile mereu prin raportarea la fapte. „*Western forms of reasoning have seeped into Asian minds gradually, through the adoption of Western science and technology and the application of the scientific method to solving social problems. Science and technology showed the power of empirical proof and constant verification*” (*Formele occidentale ale gândirii s-au infiltrat gradual în mințile asiatice prin adoptarea științei și tehnologiei și prin aplicarea metodelor științifice la rezolvarea problemelor sociale. Știința și tehnologia au arătat puterea probei empirice și a verificării constante* - *Has the West Lost It?*, 2019, p. 11). Aplicarea metodelor științifice ale Vestului au oferit soluții pentru nenorociri milenare ale Orientului precum inundațiile, foametea, epidemiile și sărăcia endemică. Cei dintâi care au absorbit lecția occidentală au fost Japonia și așa numiții „*the Four Tigers*” (cei patru tigrii - Coreea de Sud, Taiwan, Hong Kong și Singapore). Aceste țări sau entități au adoptat economia pieții libere și cercetarea științifică empirică.

Puterea rațiunii pe care Occidentul a transmis-o Orientului a produs mai întâi o revoluție politică: adică eliberarea Asiei de despotismul feudal. Această revoluție „*was hugely liberating for all Asian societies*” →

SILVIA URDEA

(a fost o eliberare uriașă a tuturor societăților asiatice - op. cit., p. 13). În acest punct, Kishore Mahbubani insistă asupra influenței benefice a democrațiilor Vestice asupra comunismului chinez. Occidentul să ia seama la schimbarea de nuanță între „despotismul” lui Mao și deschiderea politico-economică a lui Deng Xiaoping, care s-a considerat „*accountable to the people*”, adică responsabil în fața maselor, impunându-se nu prin forță, ci prin rezultate. De aceea consideră K. Mahbubani că teoreticienii occidentali trebuie să-și reîmprospăteze ideile privind specificul comunismului chinez și să observe că are elemente democratice. Ba chiar arată că unele democrații occidentale de tradiție au regresat, astfel că „*democratic processes in the US and the UK have recently led to deep polarization, with virtual civil wars continuing after election... (procesele democratice în US și UK au condus recent la o profundă polarizare, războaie civile continuând după alegeri ... - op. cit., p. 14).*

Mahbubani împarte lumea în două zone geopolitice: Occidentul și Restul. Vrem, nu vrem, sensul dezvoltării s-a mutat spre acel Rest, care a dovedit că este mai dinamic, că are un potențial mult mai reliefat de progres economic. Nu este mai puțin adevărat că nu putem cădea în greșeala de a subestima forța economiei americane și a Europei de Vest, care nu stau nici ele pe loc, mai ales după provocarea chineză. Marea resetare, despre care atât de mult s-a vorbit, ar trebui să însemneze acceptarea noilor condiții, luarea la cunoștință și efortul de adaptare al marilor puteri la metamorfozele impuse de schimbările geopolitice, de uriașul salt tehnic datorat celei de-a patra revoluții industriale. Toată lumea privește către America. De atitudinea ei depinde pacea și stabilitatea timpului care va veni. America trebuie să realizeze că de-o oarecare vreme există o lume multipolară care a înlocuit-o pe cea unipolară cu SUA hegemon. Cine s-a obișnuit cu un spațiu de manevră atât de amplu, care se întinde de la Atlantic la Pacific, se simte incomodat într-un spațiu mai restrâns și mai ales nu concepe că nu mai dă ordine pe care alții trebuie să le execute sub amenințarea sancțiunilor economice sau chiar a celor militare. Darwinismul ne învață însă că speciile incapabile de adaptare pier

în cele din urmă. Este un dram de adevăr în concluziile darwiniste. Confruntarea Est - Vest este cu atât mai dificilă cu cât nu există o alternativă rezonabilă la imperativul realinierii. Războiul Est - Vest este sinonim cu anihilarea planetei, soluție respinsă de orice om întreg la minte.

Ne aflăm într-o fază de tranziție de la opacitate la luciditate. Ca în orice fază de tranziție, asistăm la un mixtum compositum de bălbăieli politice și decizii mai mult sau mai puțin articulate. În această cheie trebuie să interpretăm expulzarea unor diplomați ruși din SUA și din Cehia, în subordine americană. Cehii au expulzat diplomați ruși pentru că ar fi interferat într-o explozie de acum șapte ani. Statele Unite i-au expulzat pe diplomații ruși pentru că Rusia i-ar fi plătit pe talibani să ucidă soldați americani, pentru atacuri cibernetice, pentru amestecul în alegerile din 2020. Ca și în cazul *Russiagate* acuzațiile nu sunt probate cu fapte, cu informații exacte. Este un fel de magister dixit. Și dacă stăpânul a spus nu mai trebuie dovedit. Se tratează de pe poziții de forță și se iau decizii în mod arbitrar. Este dovada cea mai clară a exercitării în continuare a hegemoniei unei singure puteri într-o lume multipolară. Faptul creează o tensiune subliniată în arena internațională, subminând prestigiul celui care vrea să dicteze cu orice preț.

Tot „oracolul din Singapore”, l-am

Ioan Marchiș

numit pe Kishore Mahbubani, sugera americanilor să abandoneze pentru o perioadă obsesia politicii externe agresive și să folosească banii în ameliorarea condiției materiale precare a mai mult de jumătate din populație, să reconstruiască infrastructura care de la președintele Roosevelt a fost cam ignorată, cu alte cuvinte să se ocupe de nivelul de trai al propriului popor, chemat la vot doar pentru a fi apoi total uitat, neglijat, disprețuit în intervalul electoral.

Conflictul mocnit dintre America și China nu este doar în plan economic, ci unul mult mai profund la care este teribil de greu să reflectezi. Știe tot omul că, după WWII, SUA a fost bastionul luptei anticomuniste. A nimicuit Vietnamul, Cambogia și Laosul într-un război de pomină (1955-1975) care a vizat distrugerea comunismului instalat în Vietnamul de Nord și oprirea răspândirii lui. Campania de asasinare economică a Cubei, a Venezuelei, lovitura de stat din Chile, orchestrată cu ajutorul CIA în 11 septembrie 1973, și alte acțiuni similare în America Latină vădesc aceeași obstinată confruntare a socialismului oriunde s-ar fi manifestat.

Oprindu-ne doar asupra tragicei morți a doctorului Salvador Allende, președintele ales democratic în 1970 în Chile, constatăm că scopul luptei lui a vizat ameliorarea nivelului de trai al clasei muncitoare, extinderea educației și toate acestea prin veniturile obținute din marile industrii naționalizate. Aceleași țeluri au mai toate regimurile socialiste combătute de SUA. Partizană obstinată a proprietății private și a privatizării, America nu poate tolera lângă ea sau în jurul ei „virusii” socialismului, pentru că acesta se ocupă de soarta păturilor largi ale populației, a celor ce muncesc și produc. Capitalismul american a evoluat pe linia plutocrației total opusă democrației. O asemenea structură socio-economică se dezinteresează de starea materială, morală a maselor. Nimic mai străin plutocrației decât suferințele maselor. Plutocrația apără doar interesele elitelor bogate în total dispreț față de mase. În momentul de față, societatea americană a ajuns într-un punct nodal al contradicțiilor ei. Lipsită de empatie și orice simț comunitar, plutocrația americană este ostilă oricăror tendințe socialiste. De unde și insistența politicianilor americani asupra celor chinezi de →

a abandona conducerea partidului unic și măsurile colectiviste.

Între cultura occidentală și cea chineză, asiatică în general, există un conflict adânc principial. Pe când cultura occidentală a ridicat în slăvi întotdeauna principiul individualismului, cea asiatică se bazează pe principiul colectivismului. De aceea, președintele Xi Jinping plasează în față pe lista înfăptuirilor de excepție eradicarea sărăciei prin emanciparea a opt sute de milioane de chinezi. Politica Partidului Comunist Chinez a fost organizată în jurul binelui majorității, în timp ce politica SUA s-a orientat pe sprijinirea marelui capital, a binelui unei minorități reprezentate de multimiliardarii de pe lista Forbes. Și în timp ce multimiliardarii de pe această listă s-au îmbogățit tot mai mult în detrimentul nivelului de trai al majorității, nemulțumirea acesteia se manifestă în proteste de amploare care au cuprins toată America. Împușcăturile în masă sunt un alt simptom al unei crize sociale care zguduie federația. Divizarea electoratului, tensiunile interetnice, creșterea în proporție geometrică a numărului de imigranți la granița Mexicului cu SUA sunt toate aspecte îngrijorătoare ale unei crize de proporții. Pierderea încrederii populației în instituțiile statului, în presa oficială acuzată mereu de distorsiuni ale adevărului, erodarea consensului național i-a determinat pe mulți să afirme că SUA este acum un *failed state*, un stat în dezagregare. Administrația Biden ca și multe altele care au precedat-o pare lovită de amnezie când vine vorba despre unele promisiuni electorale esențiale cum ar fi sporirea la \$15 a câștigului minim sau îngrijirea medicală universală, o rană extrem de veche a Americii care nu dă semne de vindecare. Președintele înțelege foarte bine care sunt revendicările majorității pauperizate, încercând paleative demult așteptate, cum ar fi alocarea fondurilor pentru refacerea infrastructurii, totuși insuficiente, după aprecierea experților. Nu ne rămâne decât să așteptăm plini de speranță renașterea Americii. Înainte de a se confrunta cu China, America trebuie să se confrunte cu ea însăși. În locul șicanerilor de tot felul născocite pentru a încetini dezvoltarea mării puteri de la răsărit, America trebuie să adopte măsuri de cooperare și conviețuire pașnică pe o planetă care ne îngăduie pe toți.

Înserare

Umbrele cu aripi stufoase, somnolente, cuprind depărtările.

La ore neștiute de nimeni vine înserarea tiptil - ca o felină desprinsă cu întunericul

Pe un pisc al singurătății lui și-au întemeiat moșia corbii și caprele negre - exploratori ai înălțimilor dense.

Muntele geme arareori, crește și descrește precum pântecul femeii la soroc.

Clipele rămân în casa aceea în care, ba ne-am iubit, ba am murit.

Ajutor

Înainte de a ne împresura noaptea

i-am cerut iubitei mâna iar ea mi-a întins o aripă

obosită de zbor convinsă fiind poate

că vom putea străbate

ajutându-ne de ea

distanța până acasă

zburând - zburând

pe ea ținând-o subsuoară

să nu o pierd

prin țara aceea unde

se umblă doar desculț...

Poveste

Craii nu-s doar în legende

Au avut și au neveste

Necurate se tot spune

Oricum nu le putem da nume

Vin din vremi trecute

Și merg nu se știe unde

Până la marginea gândului

Ori a Pământului...

Lumea începe cu tine

cum mergi, cum pășești, cum râzi și respiri, cum îți aranjezi părul totu-i perfect la tine

deci, lumea ești tu;

lumea poate să înceapă de pe terra sau jupiter, de pe marte ori cosmos lumea poate să înceapă de oriunde din univers când suntem amândoi deci, lumea suntem noi; respirația și lumea noastră începe cu o stea călăuzitoare continuă cu câteva stele mici, apoi cu un întreg cer înstelat ce mereu ne învață să-i dăruim inimile noastre de îndrăgostiți!

Dorință

în vremea aceea anotimpurile îmi colindau pe la geam cete - cete precum feciorii satelor mi-aș fi dorit să le invit pe toate înăuntru

să le adun ca pe niște snopi de grâu

să le păstrez până la adânci bătrâneți nimeni însă nu mi-a întins

o mână de ajutor

atunci mi-am dat seama cât de mult ai însemnat

în viața mea

nu doar în clipele fericite ci și la greu

de ce m-ai lăsat singur de ce

am urlat noapte de noapte și încă mai sper

în reîntoarcerea ta...

Ochii

Doar ochii tăi rămân într-ai mei - atunci când înserarea dispare

ca o mireasă furată!

La rând vin visele

cu Feți Frumoși și Ilene Cosânzene - E vremea basmelor!

GELU DRAGOS

Enigmaticul Ioan Timuș

îndrăgostit „de” și „în” Japonia
(III)

Motto: „e greu să lămuresc
de unde vine farmecul acesta viu și
puternic,
propriu țării crizantemelor”

Timuș scriitorul

„Interbelicul” literar românesc a strălucit și prin autorii îndrăgostiți de Japonia.

În căutările mele printre românii de roman din Japonia, l-am descoperit pe Ioan Timuș la loc de cinste, prin amploarea și calitatea scrierilor. Textele autobiografice bazate pe o viață de aproape cinci ani în Japonia, într-un mediu autentic, conțin, pe lângă atribuțiile literare, un vector de difuzare în arhipelag a informației despre România reîntregită.

Prolific și talentat, Timuș ne-a lăsat o amplă operă⁸, scrisă cu lejeritate și spontaneitate, apropiindu-se timid de harul artei, chiar dacă, pe alocuri, ușurința îl încadrează în genul japonez „makura no soshi”⁹.

Trecând peste enigme sau absolutizări, văd în scriitorul Timuș un romantic, discret supraviețuitor al aventurii autoimpuse, care și-a dedicat întreaga viață culturii japoneze.

În a treia ediție a romanului *Ogio San*, prozatorul Romulus Dianu¹⁰, îl prezenta:

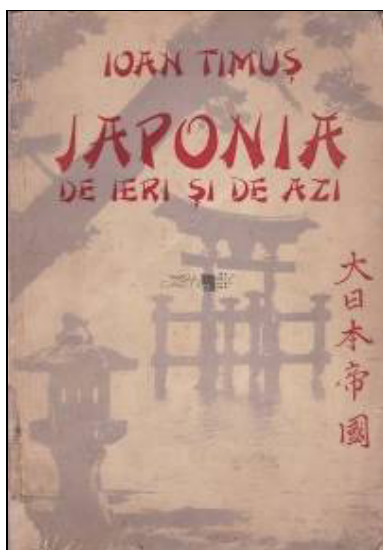
„Între surprinzătoare informații și o logică observație, întâlnim poetul, care vorbește din tot sufletul, cu drag, de o țară pe care o iubește mult”.

Succesul la public după apariția celor două romane autobiografice se datorează, în bună parte, stilului lor alert, savuros, simplu.

⁸ Printre lucrările sale: *Japonia – Viața și obiceiurile* (1924); *Japonia – Artă, femeia, viața socială* (1925); *Transiberiana* (1934); *Ogio-san* (1938); *Basmе japoneze și alte scrieri rămase în manuscris*.

⁹ „Makura no soshi” – culegere de note zilnice, scrise la întâmplare – inițiativa genului: Sei Shonagon.

¹⁰ Descendent din familia lui Petru Maior, judecat alături de Radu Gyr și Nichifor Crainic și condamnat, în 1945, la 20 de ani de detenție.

Înțelegându-și rostul vieții, face efortul, dincolo de veleitarism, de a lăsa posterității prin cărți semnele trăirilor, vocației și ale pasiunii pentru civilizația niponă.

Impresiile estetice și convingerile personale s-au conturat, treptat, grație talentului scriitoricesc și avidității de cunoaștere. Timuș brodează elegant și consistent pe o canava preexistentă, uneori polise-mantică, a predecesorilor români călători prin arhipelag, dar în culorile propriului periplu nipon, cu memorabile întâmplări specifice.

Limbajul poetic la care apelează pe alocuri îl întoarce spre originile poeziei românești, chiar la Enăchiță Văcărescu, atunci când definește gheișa drept „o floare pe care o poți admira, dar de care nu te poți atinge”.

Dinamismul narațiunii, aplecarea supra detaliului, simțul umorului și facilitatea manevrării cuvântului ne dezvăluie un talentat prozator, dispus să descifreze o părticică din sine, dar mai ales din tainele spiritului japonez, din profunzimile mentalităților și gândirii insulare, exact într-o perioadă efervescentă, a deschiderii spre lume.

Mă surprinde, însă, insuficienta atenție acordată de el poemelor haiku, care prin parnasianismul lor ar fi rezonat mai mult în sufletul său sensibil. Probabil, mediul în care a trăit nu l-a apropiat suficient de discipolii lui Matsuo Bashō.

Considerat pe bună dreptate drept primul specialist niponolog român, Timuș primește, în anul 1942, premiul Societății pentru rela-

ții internaționale Kokusai Bunka Shinkokai, iar în 1943, Marele premiu „Năsturel” al Academiei Române pentru lucrarea „Japonia de ieri și de azi”.

Piese de teatru, „Hara-Kiri” și „Bushido”, l-au consacrat în dramaturgie, în timp ce basmele sale japoneze m-au condus la fireasca întrebare: le-o fi scris pentru fiul său, Sorin, botozat astfel cu gândul la Soare Răsare?

Din lucrările rămase în manuscris, sper ca dicționarul român – japonez (5000 de cuvinte) și celelalte două romane („Căsuța cu glicine” și „Ultima primăvară”) să se editeze cât mai curând. Dezirabilă rămâne și publicarea studiilor „Antologia poeziei japoneze clasice și moderne” și „Istoria literaturii japoneze”, măcar pentru amprenta specifică timpului purtată în ele.

În sfera traducerilor, se remarcă „Insula Okinawa” de Seiji Shimoda, publicată în anul 1961 la Editura pentru Literatură Universală.

Demn de remarcat pentru vocația artistică rămâne și „Maiorul Mura”, unul din primele filme mute românești, regizat de Timuș și finanțat în bună parte din banii săi.

Vibrația literară a scrierilor timușiene le dublează valențele documentare și academice, grație stilului, influențat de clasică simplitate niponă, într-o fericită îmbinare a ficțiunii cu cercetarea, dând naștere unor lucrări atractive, cu observații aproape vizionare, țesute subtil prin ficționalizarea inteligentă a propriilor trăiri.

Literatul Timuș deține și abilitatea de a face atractivă arida prezentare a scrierii nipone, apelând la umor. Dă exemplu scrierea cuvântului „România”, compus din patru ideograme, fiecare cu un subânteles paralel: Ro („mătase”), uma („cal”), nia („călugăriță”) și koku („țară”). Alăturând ideogramele cu sensul lor paralel, România ar putea fi „țara în care călugărițele îmbrăcate în mătase umblă călare pe cal”. La modul serios, complexitatea scrierii în limba japoneză îl conduce la concluzia că „japonezul învață să scrie toată viața, și nu ajunge la perfecție niciodată. Evident, învățarea scrisului îi răpește un timp foarte prețios, pe care l-ar întrebuința cu folos pentru alte studii...” →

RADU ȘERBAN

Dacă mă refer la analizele social-culturale și etnologice, scrierile lui Timuș și-au confirmat, încă de la vremea publicării, valoarea documentară. Pentru mine, ca trăitor în Japonia o perioadă egală cu a lui Timuș, multe elemente îmi confirmă acutul său spirit de observație, autenticitatea și calitatea analizelor. El a constatat, ca și mine după 100 de ani, că japonezul de rând apelează la diverse religii pe parcursul vieții: shintoism la botez, creștinism la cununie, budism la înmormântare.

A observat, de asemenea, că și la acea vreme, adresele din Tokyo nu conțineau strada și numărul, ci doar trei numere, suficiente pentru identificarea unei clădiri în imensul oraș. Un asemenea algoritm pare neinteligibil pentru românul obișnuit cu numele străzilor.

„*Japonia – Viața și obiceiurile*”, un fel de monografie și ghid turistic, oferă o serie de informații pertinente, aducându-mi în fața ochilor imagini din Tokyo, Hakone, Yokohama și multe alte locuri. Turlele bisericii ortodoxe Sf. Nicolae sau cedrii de la Nikko arcuți ca o cupolă de catedrală, inconfundabilul profil al muntelui Fuji și multe alte imagini emblematice îmi sunt familiare când îl citesc pe Timuș. Totuși, fără malițiozitate, constat și mici scăpări sau inexactități. Când scrie despre „Fuji-san” traduce cuvântul „san” prin „munte”, ceea ce, de fapt, este „yama”.

O altă inexactitate de domeniul geografic plasează Miyajima și Shimonoseki la sud de Kobe, în timp ce ele sunt la sud-vest.

Asemenea sincope nu umbresc de fel valențele cărților sale. „*Japonia – Viața și obiceiurile*”, de exemplu, oferă informații istorice, de mentalitate, sau chiar schițe politice ale vremii. Interesant este, de exemplu, conceptul de „*imperialism bazat pe emigrare*”, pe care îl dezvoltă, în ideea că plecarea peste ocean a japonezilor reprezenta un câștig pentru țară, căci prin ei Japonia își exercită influența benefică în Brazilia, Peru, Argentina, SUA și alte state de destinație. Într-o asemenea cheie, conașionalii noștri plecați pe afară la muncă devin actorii unui „*imperialism românesc bazat pe emigrare*”.

Remarcabile sunt și analizele sale despre diplomație și pledoariile

pentru dezarmare, cum rezultă, de exemplu, din sondajul public al unui oarecare ministru Ozaki: „*o majoritate covârșitoare*” a japonezilor se pronunță „*pentru dezarmare*”.

Chiar și când cercetează istoria niponă, într-un capitol separat atractivul stil literar dă culoare frazei: „*Vechea Japonie stă retrasă, ascunsă ochiului grăbit, dar mai trăiește și azi, căci la puține țări din lume, trecutul și-a lăsat urme adânci, și iarăși, la puține popoare din lume, morții comandă celor vii cu mai multă autoritate*”.

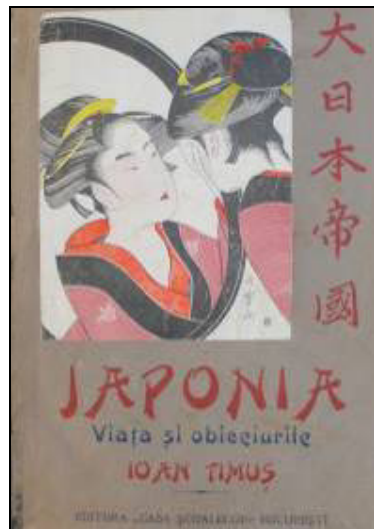
Tot de domeniul istoriei, și originile Japoniei sunt întoarse pe toate fețele: „*Mai poate fi lucru de mirare că înșiși europenii nu sunt de acord cu teoriile lor asupra originii Japoniei? Și ce teorii! Koempfer pretinde că primii locuitori ai Japoniei vin direct din Turnul Babel, indicând și itinerariul urmat de coloni*”.

Găsim și paralele între mitologia României și a Japoniei, precum ritualul tracic de sacrificare a unor tineri trimiși mesageri divinității, la fel cum vechii niponi ofereau „*victime omenesți zeilor temuți*”.

România și Japonia...

*

Mereu pe o mediană, între știință și poezie, între România și Japonia, Ioan Timuș își petrece voiajul vieții prin revelația cunoașterii și bucuria simțirii, lăsându-ne moștenire un imens cires înflorit cu petale de cuvinte, ce prin efemeritatea lor sugerează, ca pe negativul unui clișeu fotografic, nemurirea.

Șeherezada

În fiecare seară ți-am spus câte o poveste
Shahryar
stelele aveau voaluri și șalvari de mătase
și tremurau la fiecare șoaptă
te-am purtat spre nemărginirle lumii
și suflet tău a prins culoarea cerului.
am alunecat pe flăcări
în cioburi de nopți ascuțite de lună.
ți-am adus în palme vinul strugurilor nestorși
între două nopți
stelele s-au sinucis
Shahryar
ți rătăcește umbra mai jos de cer
printre pietrele de râu

de vrei să știi întreabă albatroșii

de vrei să știi întreabă albatroșii
cei din tăcerile trecute, cei veroși
tu peregrin benedictin
de vei găsi popasul levantin
în gnostica dimineată nenăscută
va nemuri iubirea în veșnicia mută
chiar de tot cauți drumul spre Olimp
în ochii tăi mă văd așa cum sunt
o apă lină și-un soare fără timp
ce gândul caut să-l descrut

9 aprilie 2021

Sclipiri prin ușa de cristal

Prin parcuri vechi, petale îmbătate
De dansul dezmățat de astă noapte
Îmi spală trupul de tristeți, cu șoapte.
Eu vin dimineata și seara,
Doar vara.
În noi e loc de vis, de bal,
Plutim în sala de alabastru,
Sclipiri prin ușa de cristal.

și ploaia s-a oprit

sub cerul aiurit
și sună un clopoțel de argint
un vînt de miazăzi nedumerit
anină note clingherit
nelămurit și ipocrit
dar notele i le-am împăturit
în boleroul porfir

LILIANA POPA

Motto:

„Cel ce voiește să devină creștin
trebuie mai întâi să devină poet.
Asta e! Trebuie să te doară. Să
iubești fără să te doară.”

Sf. Porfirie Kavsokalivitul

Taină

Nu mă iubiți pentru ce am,
Căci mi se poate lua.

Nu mă urâți pentru greșeli,
Căci mă pot îndrepta.

Nu credeți că m-ați cunoscut,
Oricând mă pot schimba.

Da-s purtător de Dumnezeu...
Și voi rămâne-așa.

Cugetări

O, moarte, în loc să-ți dau merinde,
doar trupul stricăcios tu îmi lua.
Lucrez ca și când ai tot întârzia,
 trăiește ca și când mă vei surprinde.

Căci nu-mi ești, moarte,
copleșitoarea teamă.
Tu poți doar trupul în pământ să-
ntorci.

Când viața infinită ai să-mi storci,
îți las întinăciunea de pomană.

Pământ uscat al vechii plămădiri,
din nou alcătui-vei trupul meu!
Când înspre tine căta-va Dumnezeu
vei merge-n locul sfintei Lui iubiri?

Din haina ta de nuntă doar un petec
de curăție vei putea vădi?
În candelă cum te vei oglindi
o, suflet chinuit și epileptic?

Acum, mișcând, văzându-mă cum
cad,
de deznădejde mă lovesc ades.
Tu, Doamne,-auzi-mi ruga cu-nțeleș:
mă ține în al umilinței iad!

Alt gust

Durerea are alt gust primăvara.
Altfel se simte când totu-n jur viază.
Durerea-i acrișoară primăvara.
Din hibernândă, pot s-o simt mai
trează.

Durerea are alt gust primăvara.
Nu sunt un critic culinar, deci știu...
Durerea-i amăruie primăvara
Precum e cântecul stridentului
scatiu.

Durerea are alt gust primăvara
Și rugăciunea parcă o simt diferit.
Durerea e ciudată primăvara,
Căci omul vechi probabil a murit.

Aprilie

Gândesc acum, la început de înflorit
April,
Că sufletu-mi a obosit atâta să se
zbată,
Dar parcă întărit renaște și într-una
cată
Să afle-n abandon măcar o urmă de
viril.

Se crapă bobociei în câtă frunză, câtă
floare!

Acum un an cui ofeream atâta din ce
sunt?

Dar orice foc intens se stinge,
cenușa-i zboară-n vânt...
Și vine vara cu-a ei verzi decoruri
foliare.

Margine de filă

Știi,... când nimeni nu te vede și stai
singur, lepădat,

Cineva ți-aude gândul și tăcerea-ți
înțelege.

Dintre toate ale turmei El pe tine te
alege,

Cum alegi o carte nouă dintr-un
anticariat.

Umblă boli, bântuie ciuma între
suflete-afectate...

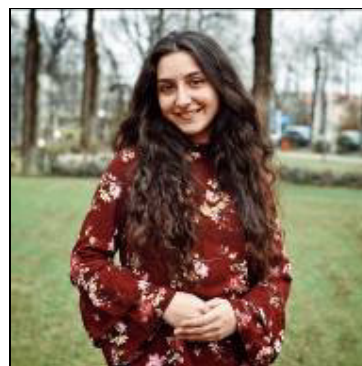
Fă-te fină în simțire și strecoară-te
șireată

Printre rele. Dar nu spune nimănui și
niciodată

Cine-i veșnic lângă tine, iar de
gloată stă departe!

Ioan Marchiș

Și când lumea te împinge înspre
margine de filă,
Când cred toți că viața însăși fără
tine-i neschimbată,
Să nu-i crezi... Lumea vorbește prea
ades neîntrebată.
Tu rămâi la chip femeie și la suflet o
copilă!

Oglindă

Cu adevărat
minune nu-i a munților mutare,
ci iubirea ce se-arată într-un gest,
într-o scăpare.

Necuprinsul mă cuprinde...
brațe calde, zâmbet blând,
cântec Viu a cărui
versuri
nu conțin niciun
cuvânt...

Nicio notă, nicio
rimă
nu Îi scapă, nu îmi scapă.
Cu priviri intersectate
tot Îl sap
și tot mă sapă.

Rugăciunea-mi doar atâta
reușește să se-ntindă:
Darul mare, Doamne, lasă-l
să îmi poată fi oglindă.

Nocturnă

Am un suflet și o boală,
Care de un fir se-anină -
Poate cade cu un cântec.
Lună plină, lună goală,
Lună goală, lună plină.

Adă tocul, dă-mi o coală.
Simt cum sufletul se-alină.
Dacă scriu, știu că mă vindec.
Lună plină, lună goală,
Lună goală, lună plină.

MARIA SANSANIUC

DRUMUL IERTĂRII

am murit amândoi
apoi
au bătut în cuie
trăirile noastre
strigătul tău de bărbat
aducea ploaie cu sânge
eu la picioarele păcatului
sărut umbra care cade din tine
alt drum de femeie te duce
unde vei urca pe o altă cruce

DUPĂ LIBERARE

De ce să cârpească ciorapi ruși
ascunși în pantofi de la vechituri?
Cum chiștocul era poștă în armată
cine avea dormea deasupra cerului
pe jos curățenia, un lux făcut la
ordin...
Ce prostie să-ți tocești degetele
picioarelor
pentru patria roșie,
pentru fusta roșie de dincolo de gard
căutătoare de fise de trei lei
aruncate la schimb cu țuica de
găinaș.
Un ofițer căzut din avion,
nevasta pianistă
punând la lectură ziarul *Scânteia*,
un abecedar pentru subofițeri
cu tabla înmulțirii pe casă,
ordine date cu silă...
Ce mare scofală să fii umilit
de un tractorist coleric?
Și ce libertate după liberare,
o mutare de la un penitenciar la altul
în regim de libertate, de canal.
De ce să cârpească singura haină?
Împrumută pentru bal,
al întrecerii socialiste,
votca specială făcută să ucidă.
Te apucai de gard de parcă
aveai o boală din aia...
Cei care știau carte
jucau șah la scara blocului.
Table numai cine urla,
fata lui Nelu voia să se mărite,
căuta un fost soldat cu televizor.
Ce viață ovaționată de frică!
Șeful de șantier pare un spion
introdus în această lume
dezrădăcinată.
Îl invita să lucreze, să aibă cu ce să
se însoare, să facă copii roșcați
asemeni cântecelor patriotice,
să îngroașe cercul omagial de pe
stadioane
unde muierea era artistă până seara.
Casnică numai noaptea, dacă soțul
nu dormea.

NU EU AM ÎNCEPUT LUMEA...

un bilet de voie
parfumat
primit de la tine
noaptea rochiile nu au culoarea
vinurilor din noi
nu am pierdut clipa
când aveai libertatea
să mă ai
iubirea amestecată cu durerea
secunde în care frunzele
desenează porumbei
la fereastra noastră
iar noi așternem lacrimi tăcute
pe trupuri
calul adormit
pe caldarâm
așteaptă tropot de despărțire
iar eu fug din tabloul cu lacrimi de
vin
vechi de la nașterea ta
atunci am uitat să vorbesc singur
pentru că te-ai născut
într-o poveste unde
Dumnezeu mă contrazice
nu eu am început lumea

PROGRAMARE UITATĂ

sala de așteptare
unde stam la coadă pentru tăiere
fiecare felie din mine
trebuia lăsată pe datorie
apoi
cine vrea carne plecată de mult
cine
strigă după ușă
să-mi ia sângele tors
să mă disece după specia din care
mă trag
în această arcă vor fi frigiderele
acolo mă vor pune piesă cu piesă
altfel de ființe
care nu strigă nu plâng
foame mare de bonuri de ordine
fără rețetă
iar eu nu știam ce noroc am
să plec la rudele din mintea mea
ce mai conțea o venă care respiră
spartă
vârsta când aleargă prin vase
comunicante
mizeria din mine
adunată degeaba
în sala de așteptare am rămas singur
portarul mi-a lăsat cheile
pentru următoarea plecare
cine știe când voi mai vedea oameni
cu rețetă
eu fiind o programare uitată

CLOVNUL

Acum să-mi pierd mințile nu mai
pot,
Nu mai este la modă rătăcirea,
socot.
Suntem la circ atârând în trapeze
riscant
Spectatorii să asiste la căderea-n
neant.

Tigrul scăpat din cușcă plânge.
El nu știe de unde vine mirosul de
sânge!
Numai clovnul râde de tristețe!
Și lacrimile îi spală masca de
bătrânețe!

AMNEZIC DUPĂ RĂZBOI

Omul ținea minte numai cifrele
străzilor, blocurilor...
Avea număr pe cardul de pensionar,
alt număr pe cardul de sănătate,
și zarurile la el
de la jocul de table-ruleta lui
imaginară
la care spera să câștige
Se săturase de orele suplimentare
la plimbat banii între bancomat și
bancă...
Apoi cozile și plimbarea de
dimineață în market
cu aparatul de fotografiat,
O pasiune pe stomacul gol
să înrămeze alimente nepermise,
în fiecare zi era militarul care trăgea
o linie
pe peretele vieții,
așteptând liberarea,
în pași de front

NICOLAE NISTOR

LUCIFERICII sau SATANICI

Ocultismul*

(III)

...Acești eretici negau prezența reală: considerau **cuminecătura** drept un Dumnezeu simulat (*Deum fictitium*). **Își băteau joc de botez și mi-ruire**, disprețuiau **căsătoria** pe care o considerau *iratum meretricium*, (prostituție) iar în privința **tainei canonului**, o denaturau în mod ciudat, **confesându-se nu preoților, ci laicilor, în grup și nu individual**. (...) În sfârșit, **lucifericii își băteau joc de post, mâncau carne tot timpul și lucrau chiar și de Paști**. Pentru ei, **Biserica romană era biserica necredincioșilor**; nu acceptau practicile și tradițiile sale.

Morala lor era în acord cu ideile religioase parcticate. Nu numai că Dumnezeu nu pedepsește răul ce se face pe pământ, ci chiar îl ignoră. „Din această cauză, susțin cei care au dezvăluit aceste teorii abjecte, își țineau **adunările în locuri subterane** pe care le numeau, ca o antifrază, **cavouri de penitență și unde se dedau la acte de cea mai rușinoasă promiscuitate, pater cum filia, frater cum sorore** (tata cu fiică, frate cu soră).” Credeau, poate, că nu stă în puterea trupului să murdărească sufletul și că orice ar face, odată ajunși la libertatea spirituală, nu mai păcătuiesc. În felul acesta, s-ar explica ciudata convingere pe care le-o atribuie analele din Neuss, cum că virginitatea nu se poate pierde pe pământ (*Virgines sub terra non posse deflorari, etiam si a mille viris cognoscerentur*). Este ideea exprimată de o femeie condamnată la a fi arsă pe rug și care a răspuns judecătorilor: „Deasupra pământului mai sunt încă fecioară, dar aici dedesubt deloc.” Pentru a completa tabloul moralei lucifericilor să adăugăm că nu aveau altă grijă decât cea a bunurilor materiale, că **nu se gândeau decât să se îmbogățească și într-acest scop se rugau lui Lucifer**.

* Vezi: A. DEBAY, *ISTORIA ȘTIINTELOR OCULTE din antichitate până în zilele noastre. Arte magice, taumaturgice și divinatorii. Secrete, Mistere. Practici prestigioase folosite în temple. Invocații. Apariții, Fantasmagorie sacră și profană. Mecanică, Pirotehnice, Vrăjitorie, Sabat. Vrăjitori, Demonofili. Posesiuni, Obsesii, Magnetism, Electricitate etc.*, Traducere: Dorina Bodea, Colecția „Biblioteca Ocultă”, Editura Coresi, București, 1998.

(...) Lucifericilor, și nu marii familii cathare în întregime, trebuie să le atribuim părerea despre care vorbește Pierre de Vault-Cernay, referindu-se la natura lui Iisus: „Vorbeau chiar între ei că acest Cristos născut în Bethleemul terestru și vizibil, crucificat la Ierusalim, a fost un răufăcător (*lfuit malus*); că Maria Magdalena a fost concubina lui și femeia adulteră de care se vorbește în Evanghelie”¹¹.

«**Martorii lui LUCIFER** a apărut între anii 1970-1975 și pentru a-l adora pe Satan, au ales o denumire planetară. Adepții îl preamăresc pe stăpânul morții, Hades, reunindu-se noaptea, la lumina torțelor, în jurul mormintelor unor renumiți practicanți ai ocultismului. Printre fondatorii secței se numără și **Jean-Paul Bourre**, care făcea următoarea declarație: „unica noastră țință este de a reabilita magia și vrăjitoria; de a face o nouă religie ai cărei adepți nu cred decât în rău”.

Din această societate s-a desprins o dizidență, **Marele Graal**»¹².

În ceea ce privește **ȘARPELE, BALAURUL sau DRAGONUL** «Marele mason de grad 33, Manly P. Hall considera că acest simbol este la fel de vechi ca ființa umană, arătând în **Învățăturile secrete ale tuturor timpurilor** că: „Printre aproape toate aceste popoare străvechi, **șarpele a fost acceptat ca un simbol al înțelepciunii**”. Și tot Hall arăta că misterele antice au fost transferate diverselor culturi și integrate lumii actuale: „**Peste Pământ au domnit Regii Șerpi**. Acești Regi Șerpi au fondat **școlile misterelor, care ulterior au apărut ca mistere egiptene sau brahmane**. **Șarpele era simbolul lor**. **Erau adevărați frați ai luminii și de la ei a descins un șir lung de adepți și inițiați încercați cum se cuvine și dovediți în conformitate cu legea**. **Șarpele e credincios principiilor înțelepciunii, căci îi ispitește pe om spre cunoașterea de sine însuși**. **Un șarpe este folosit adesea de către antici ca simbol al înțelepciunii**”.

Șarpele biblic este Lucifer, heruvimul uns din ceruri, care a căzut pentru că a râvnit la puterea dumnezeiască.

Alt indiciu că **SOARELE și ȘAR-**

¹¹ JULES LOISELEUR, *op.cit.*, p.69-72.

¹² PAUL ȘTEFĂNESCU, *Istoria mondială a societăților secrete*, p.304.

PELE sunt simboluri importante ale lojilor francmasonice îl constituie faptul că masonul de grad 25 poartă numele de **Cavaler al Șarpelui Sfruntat**, iar masonul de grad 28 este numit **Cavaler al Soarelui**»¹³.

Vom încheia, repetând din nou cele afirmate la începutul capitolului. În acest sens, vom cita o afirmație: «Toată gândirea ermetică, făcând abstracție de diferențele de conținut, se bazează, și ea, pe o asemenea schemă intelectuală a unității cosmice. Ea se exprimă în iconografia tradițională prin **UROBOROS: imagine a Unului**. **Întregul – forma lui circulară, simbol al lumii**, este și o aluzie la **principiul închiderii** sau la secretul ermetic. **El exprimă, pe lângă aceasta, veșnicia**, concepută sub forma unei **veșnice întoarceri**. Ceea ce **nu are nici sfârșit, nici început**»¹⁴.

Dacă **UROBOROSUL (SATANA) nu are nici sfârșit, nici început**, Domnul Nostru **IISUS HRISTOS** spune clar: «**Eu sunt Alfa și Omega, ÎNCEPUTUL și SFÂRȘITUL**» (*Apocalipsa, 21, 6*).

Următorul fragment, care relatează moartea vrăjitoarei Naja, dovedește că **REÎNCARNAREA este opera SATANEI**: «În 1985, Naja reprezenta pentru oamenii din Minas de Rio Tanto simbolul Diavolului. Sau... poate chiar Diavolul în persoană. Împotriva ei se primiseră zeci de reclamații, însă din punct de vedere juridic nu se putea acționa: de fiecare dată Naja avea alibiuri perfecte, iar pe baza blestemelor nu poate fi →

EUGEN MERA

¹³ OS. KUHLEN, *Sistemul ocult de dominare a lumii. Istoria secretă a umanității*, Colecția „Enigmele Universului”, Editura Saeculum I.O., București, 2001, p.84.

¹⁴ JEAN CHEVALIER, ALAIN GHEERBRANT, *op.cit.*, vol.2 (E-O), p.173.

Literatură și film

Amelio și Elio spre fericirea lui Marone

Cine sunt domni de mai sus? Puținică răbdare, că se aude deja cucul, păsările apar pe balcon, cerul se luminează, cafeaua aburește... Acum doi ani (sau trei?) am avut onoarea să particip la o lansare la librăria Humanitas din Cluj, invitat de Gabriela Lungu, neobosita traducătoare din italiană. Era vorba de romanul lui Lorenzo Marone – *Tentația de a fi fericit*, tradus, bineînțeles de Gabriela. Pe care o invidiez. Mă bănuie... tentația să scriu undeva *Gabriela și mușuroiul*. În ce sens? Ca să subliniez hărnicia ei de furnică, acribia profesională, seriozitatea (chiar și stilistică). Cărțile traduse de ea se constituie într-un mușuroi valoric. Oare ea mai părăsește masa de scris? Cantitate, dar mai ales calitate. Nu face rabat de la claritatea exprimării. Gata, știu, deja suspecțai tentația mea encomiastică, însă uitați că Gabriela nu prea iese din locuință, așadar nu-mi va oferi vreo canistră cu vin. Mai bine citiți-i cărțile! Domnul Marone, el însuși, își adoră romanul pomenit mai sus, poate că personajul Cesare duce spre *Madame Bovary c'est moi*, cine știe, haideți să nu strivim corola, poate vom afla cândva în vechiul Napoli, *face-to-face* cu scriitorul (ca să nu folosesc doar franțuzisme).

→nimeni închis. În aceste condiții, sfârșitul Najei rămâne și acum o veritabilă enigmă pentru întreaga zonă andaluză. În dimineața zilei de 26 august 1985, vrăjitoarea așezată lângă Fântâna Infantei din centrul orașului și-a strigat **MOARTEA** și pe **DIAVOL**. După cum povestesc zecile de curioși ce urmăreau scena de la o distanță respectabilă, **Naja a invocat forțele răului**, timp de vreo cinci minute. *Au fost auzite clar spusele ei: "Pentru a mă REÎNCARNA* (confirmare a celor afirmate de Enoh: „duhurile lor – ale intraterestrilor – vor lua înfățișări numeroase”), **luați-mi acum răsuflarea din acest trup**". Și Naja, în plin centrul localității, înconjurată de oameni, s-a culcat la pământ, părând că adoarme. Murise. Imediat după constatarea decesului, specialiștii medico-legali au preluat cadavrul femeii, pentru a încerca să dovedească științific locuitorilor neliniștiți, că, din punct de vedere biologic, Naja fusese un simplu om.

Cesare e un avocat pensionat, care-și asumă greșelile, are o relație tensionată cu copiii săi, a cochetat adesea cu superficialitatea, e tentat să uite multe din trecut („nu uita să uiți” zicea filosoful Alain), carevasăzică pare un dezabuzat simpatic, care-și îndreaptă atenția spre fericiri mărunte, cotidiene și, mai ales, spre relațiile cu vecinii. Umor, tragism, sarcasm, într-o abordare ambiguă.

În 2017 apare filmul *La tenerezza/Tandrețe*, realizat de Gianni Amelio, după romanul lui Marone. Poate fi văzut pe *Netflix*, dar să nu vă așteptați la o copie vizuală a cărții. Desigur, drumul narativ e – *grosso modo* – cam același. Numele personajelor sunt schimbate. Cesare e... Lorenzo, Emma e Michela? Cine e Michela? Vecina căsătorită cu Fabio. Are doi copii, știe să zâmbească și îi oferă afecțiune lui Lorenzo/Cesare. Fabio e un inginer nevrotic, care se va sinucide, după ce își masacrează familia. Cine joacă rolul lui Fabio? Elio Germano, cel care ne-a uimit în filmul *Leopardi* din 2014, realizat de Mario Martone. În rolul titular, Elio are cocoasă, mers greoi, astm... e un albatros veritabil, rătăcit în labirinturi umane.

Să revenim la al nostru Lorenzo din film, interpretat impecabil și echilibrat de Renato Carpentieri (are 78 de ani, iar regizorul Amelio atinge

76). Se plimbă pe străduțele înguste și pitorești din vechiul Napoli, însoțit uneori de nepotul Francesco. E conștient că „îți iubești altfel copiii când sunt adulți”, că a făcut greșeli profesionale și familiale, că are o doză pronunțată de egoism, dar că fericirea e în spatele nostru, nu în față. Se va duce zilnic la spitalul în care Michela zace în comă, erijat în tată, ascultând sunetul hârșăit și lugubru al oxigenului, ca bătăile premonitorii ale unei clepsidre viclene. Vrea să repare atitudini abrupte? Tace, reflectează, nu se lamentează, de parcă ar urma îndemnul lui Hamlet („de ce să umpli Cerul cu răgetele tale?”). Își va căuta fiica, acolo la tribunal, unde ea e interpretă. Vor ieși împreună într-un Napoli modern (evadarea din trecut?) și, deodată, mâna lui Lorenzo se va odihni tandră pe mâna fetei. În jur, strada, viața, cu acel iz de neorealism, de la care Amelio își revendică suflul filmic.

ALEXANDRU JURCAN

Fotografia efectuată în dimineața de 27 august 1985 (la o singură zi după deces) în incinta Morgii Spitalului Santa Benedicta din Minas de Rio Tanto, dovedește însă clar neputința oricărui argument științific în elucidarea acestui caz. În mai puțin de două zile, din cadavrul Najei nu mai rămăseseră decât câteva oase medicii neapucând practic să-i facă nici măcar o banală autopsie...¹⁵

Acest caz a fost «publicat de Doina Caloteanu în „*Infractura*” nr.26 (1994) și intitulat „*Cazul Naja*” sau „*Pact cu diavolul în plin secol XX*”».¹⁶

Noi credem în **ÎNVIEREA lui Iisus Hristos**, care a schimbat tot mersul Universului, și care, **a înlocuit renașterea perpetuă**, ce a existat până la întruparea LUI, cu **ÎNVIEREA**.

¹⁵ CRISTIAN NEGUREANU, *Tainele religiilor și populațiile universului*, Colecția „Lumi Paralele”, Editura Miracol, [București], 1995, p.95.

¹⁶ *Ibidem*, 93.

REA.

Sfânta Scriptură afirmă că: «Nicio slugă nu poate sluji la doi domni; că ori pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, ori de unul se va ține și pe celălalt îl va disprețui. **Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona**» (*Luca, 16, 13*). **Biserica Ortodoxă Română va trebui să aleagă între RENAȘTERE (LUCIFER) și ÎNVIEREA (IISUS HRISTOS)**.

«Eu, Iisus, l-am trimis pe îngerul Meu să vă mărturisească vouă acestea cu privire la Biserici. **Eu sunt rădăcina și odrasla lui David, Steaua strălucitoare a Dimineții**». (*Apocalipsa, 22, 16*).¹⁷

Ibănești, 25 martie 2010–25 martie 2015 la Praznicul **Buna Vestire**

¹⁷ *BIBLIA sau SFÂNȚA SCRIPTURĂ*, 2001, p.1773. N.n.: *BIBLIA sau SFÂNȚA SCRIPTURĂ a Vechiului și Noului Testament*, 1998, înlocuiește „Steaua” cu «**LUCEAFĂRUL strălucitor de dimineață**».

Ioan Marchiș

sculptură în poezie/poezie în sculptură

Îl cunosc pe Ioan Marchiș, pot spune, de o viață, având amândoi șansa unei studenții într-un Cluj generos cu căutătorii de comori artistice – el ucenic al sculpturii, eu al poeziei.

Ne-am regăsit, peste ani, slujind aceleași idealuri, chiar dacă ele nu erau decât în mică măsură cele pe care ni le imaginam noi, amândoi, conducând instituții în județe diferite prin „prefix” – Mureș și Maramureș – dar cu probleme culturale asemănătoare.

Ioan Marchiș a reușit să construiască temeinic acolo unde el era stăpân, sigur, pe uneltele sale, în sculptură, configurând o operă, dar a ținut aproape și poezia, atât de aproape încât, surpriză, a publicat și un volum de versuri, *Armata de teracotă*, subintitulat, ca să nu fie trădarea prea mare, „Crochiuri”.

dovada consubstanțialei sale iubiri : arta plastică și poezia. Singura diferență e că poezia o semnează Ion, iar lucrările de artă Ioan, tocmai invers decât Alexandru, care a trecut de la Ion la Ioan, ca o punere în lumina credinței.

Ion/Ioan Marchiș vine din istorie, dacă avem în vedere vechimea nobiliară revendicată de acesta, coborând până la 1706, pe linie paternă, și 1627, pe linie maternă.

Născut la Bârsana, Maramureș, în 12 martie 1955, Ioan Marchiș a absolvit Academia de Arte Fumoase, secția sculptură, din Cluj-Napoca, în 1981.

Biografia sa artistică include expoziții personale încă din anii de școală (1974), urmând altele, din timpul studiilor universitare (1977).

Traseul său artistic, include prezențe cu expoziții personale și de grup, în țară (Sighetu Marmăției, Baia mare, Bistrița, București, Arad, Satu Mare etc.), dar și în străinătate : Italia, Maroc, Ungaria, Japonia etc.

Este autorul mai multor lucrări monumentale, dedicate unor personalități culturale și politice : Eminescu, Coșbuc, Goga, Mihai Viteazu, Pinteza Viteazu, N. Iorga, I.C. Brătianu, Gheorghe Pop de Băsești, Gheorghe Brătianu, I.G. Duca etc.

Are lucrări în colecții private și publice din țară și străinătate și a fost distins cu numeroase premii.

NICOLAE BĂCIUȚ

Sevalet

PETRU BOTEZATU - FAȚETE

(ISTORIE TRĂITĂ)

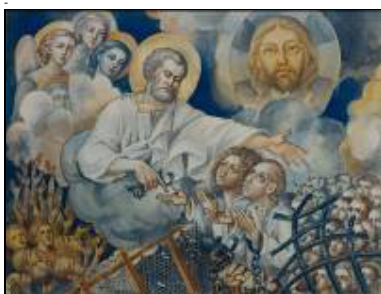
Putem încadra opera lui Petru Botezatu într-un anumit curent?

Ne putem hazarda în a îndrepta privirile contemplatorului către ceva anume? Care dintre pictura/ fresca bisericească, iconografia sau expresia laică ar putea defini mai bine creația maestrului?

Vom căuta să ne încântăm ochii și spiritul, spicuiind printre miile de lucrări, de fiecare dată altceva...

Și, pentru că, de cele mai multe ori, arta se naște din suferință, iar viața artistului este indubitabil marcată de calvarul istoriei contemporane, ne vom fixa atenția astăzi, asupra seriei de acuarele „Capricii”.

Cele 8 lucrări au intrat, printr-un act de donație de o vădită generozitate, în patrimoniul Complexului Muzeal Județean Neamț și aș sublinia destinația finală a acestor tablouri ca fiind Muzeul de Istorie și nu cel de Artă și nu întâmplător, cum s-ar putea crede la o primă impresie. Acest act a fost posibil și datorită deschiderii afective deosebite din partea doamnei dr. Mihaela - Cristina Verzea, director științific, cea care a făcut posibilă și prima expoziție Petru Botezatu în cadrul unei instituții de cultură din

România, în octombrie 2018, la Muzeul de Artă din Piatra-Neamț.

Ulterior, acestora li s-a alăturat (nu fără tradiționalele peripeții mioritic birocratice vamale), de asemenea prin donație din colecția personală, din partea familiei Miron și Dorina Lucaciu, din Canada, cea de-a noua lucrare, care întregeste în mod absolut minunat seria „Capriciilor”.

Povestea lor începe în lagărul de refugiați de la Traiskirchen, în Austria, locul în care Cora și Petru Botezatu „descind” după plecarea spre zările făgăduinței și din care cei doi își vor începe periplul atât pe hărțile fizice, cât și pe cele ale spiritului.

Fugit din țară printr-o conjunctură norocoasă, singurele unelte care însoțesc meșterul formelor și al culorilor sunt un set de acuarele și un bloc de desen. Imaginile, atât de cuprinzător și profund descrise de Cora Botezatu Teodor Petru Moldovan (sursa: you în filmul „Istorie trăită” surprins de

tube) la vernisajul expoziției din cadrul Simpozionului Petrodava din mai 2019, dezvăluie suferința, dar și speranța, căderea, dar nădejdea, iadul, precum și înălțarea trăirilor artistului.

De ce la muzeul din Piatra Neamț și nu în alt edificiu dedicat istoriei comunismului sau un memorial al deținuților politici ai vremii? Poate fi vădită lipsă de interes a unora față de personalitățile nemediatizate în perioada postdecembristă sau, poate, o abordare superficială a actului comemorativ în sine.

Pentru Petru Botezatu însă, orașul situat pe malul Bistriței reprezintă, într-o ordine temporală inversă a aceluiașor aflate în discuție, atât locul în care a crescut, cu tot paradisul de joacă al copilăriei și adolescenței, cât și momentul definitoriu al dezlănțuirii infernului, prin arestarea intempestivă imediat după finalizarea liceului.

Pesemne că aici, cu precădere, se cuvine să rămână aceste mărturii ale sentimentelor și, deopotrivă ale faptelor și cruntelor adevăruri ale vremii, cu recomandarea expunerii lor pe simezele permanente ale perioadei dedicate anilor comunismului...

ELENA SERGHEI

Piatra Neamț, 20.06.2021

N. red. Textul reprezintă debutul în presă al Elenei Serghei.

NOI CATRENE ALERGENE

„Decolonizarea” studiului muzicii în universități

Și Beethoven, și Mozart - toți afară
Din educația-ne fină muzicală
Că-s prea legați, o oaie-n turmă
zbiară,
De-o amintire gri: colonială.

Afară din curricula universitară?!

Să te crucești de minți inginerești
Lui Newton vrând să-i pună sarsanale
Că, gravitând prin spațiile cerești,
Se implica-n hoții ... coloniale (!).

Unitate NATO de combatere în România a propagandei rusești

Prinsă NATO de Rusia-n
Tir de contrapropagandă,
N-o degenera fobia
În cea mai banală cioandă?

Să-și facă ancheta treaba?

Când i-auzi că blana-i brună,
Nu-i de urs - e de șacal (!),
Nu pricepi că vor să pună
Iar batista pe țambal?

Rusia-și arată mușchii

Toată arma din dotare
La hotare-a concentrat-o
Ca să pună la-ncercare
Nervii SUA și ai NATO.

În opinia unei activiste britanice, lactatele sunt ...rasiste (!)

Dacă urda e rasistă,
Fincă unii treapdă,
S-o-ntrebăm pe activistă:
Și de oi se leapdă?!

Contradictio in adiecto privind așa-zisul „pașaport COVID”

„Vaccinarea nu-i obligatorie,
Musai e să ai un act COVID”
Îmi sfidează-o normă, -ostentatorie,
Dreptul natural de individ.

Companiile farmaceutice - război contra tratamentului cu plante medicinale

E real, și nu legendă:
Nu cumva să te urtică
Când ți-or pune o amendă
Că faci ciorbă cu ... urzici.

Năduf

Pân' la vârf ni s-a umplut canopa:
D'aia am intrat în Europa
Ca s-ajungem (greș al emetropei?)
Groapa de gunoi a Europei?!

Membrii așa-ziselor partide proeuropene din Republica Moldova

Cât i-ajută să-și vină-n fire,
Sunt români, proeuropeni.
Cum le-adii despre Unire,
Cum sunt numai ...moldoveni.

Promisiuni de guvernanți

Când i-auzi cu „Trebuie să facem”,
Zău că-ți vine, -n stilul cunoscut,
La doi ani și noi pe ei să-i coacem
Mitic: „Spune, lupe, ce-ai făcut?”

Grijă de sănătatea pensionarilor

Niște capete-au decis - surda-s
pătrate? -
Parte capitală să sugrume
Din serviciile de sănătate:
Le-or primi-n curând ... pe ceea
lume.

Tonul ferm al Președintelui

Nici o libertate de mișcare
Nu ți-o dă vreun atestat. Defel!”
Dar poziția sa fost-a oare
Tot la fel de fermă la Bruxelles?

Președintele se pronunță contra ausweis-ului de vaccinare

„Cum să nu lași omul în UE,
Pasăre a cerului, să zboare?!”
Dar în țară, unde lege e:
Nici la teatru fără vaccinare??!

Cum să aflăm numărul real al morților de COVID

Dac'-un indice statistic
Este-atâta de elastic,
Numărați-i, morții, criptic,
După sacii-n uz de plastic.

Cine poartă răspundere de consecințele reacțiilor adverse?

Firmele producătoare,
Statele cumpărătoare
De ce nu răspund - perverse -
De reacțiile adverse?

Preot ispitit de satana (la spovedania unei minore în Săptămâna patimilor)

- „Zi că mă iubești, Suzana,
Mai ceva ca pe Hritos!”
- „Doamne (-și suflă-n sân puștana),
S-a întors lumea pe dos!”

Planul național de relansare și reziliență

Din UE ne vin remărci directe,
Ca o undă rece prin gulfstream,
Că idei avem - n-avem proiecte,
Nici habar n-avem cum să le scrim.

Cine - în Seychelles, cine - la sparanghel

Film, voiaj, liman, festin -
Buletinul și-un vaccin!
Voie n-au nevaccinații:
Locul lor e pe ...plantații.

Petrică și relaxarea

Când ne spun de relaxare
C-o veni-n ziua cutare,
Vor în van s-ațâțe stupul
Ca Petrică-un sat cu lupul.

DNA nu doarme

Tot băgând fictiv în pâine,
Căci trăgeau, de fapt, o țepă,
Chiar și Apele Române
Au intrat ușor ... la apă.

Acuzați de delapidare, unii conducători se suspendă din funcțiile de partid, nu din cele publice

Să nu strice - grija lui -
Obrazul partidului,
Căci mânjit e pân-la coate.
Dar pe-al statului - se poate?!

Libertatea conștiinței vs. vaccinarea

Nunți, botezuri, cununii -
Nu te-ai vaccinat, nu vii.
Dar ce face oare statul
Când nu-i vaccinat prelatul?!

Cântecul miresei în pandemie

Te-ai grăbit la măritat?
Plângi cu hohot soarta-ți cruntă?
Dacă nu te-ai vaccinat,
N-ai ce căuta la nuntă.

Participare condiționată

Lumea toată las' să știe:
Pus în joc e-un cert palat.
Poți juca la loterie
Numai când ești vaccinat.

NICOLAE MĂTCĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA IUNIE

ÎN LUNA IUNIE

Elevii-s în vacanță,- i evident,
Căci pentru oboseală-i un remediu,
Dar nu-s și domnii cei din Parlament,
Căci ei de multă vreme-s în concediu.

INSTANTANEU PANDEMIC

Pe-o tânără o vaccinase fin
Un asistent, întâmplător vecin,
Și cum greșise dânsul procedura,
În șapte lui ieși progenitura!

IPOCRITUL

Ferchezuit e ca un mire,
Atent cu toată lumea și
Se rade-n fiecare zi,
S-arate că-i obraz subțire.

DOAMNE, CU VOIA TA

Cum să-ncapă, nu-mi explic,
Orișicărui om din turmă,
Într-un cap atât de mic,
Mintea lui cea de pe urmă!

CIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ

Prin comportarea actuală,

Iar cine vrea să mă asculte,
Acum din lumea animală
Eu cred că-mprumutăm prea multe!

SONET DE VOIAJ

Te rog, iubita mea, cu mine vino,
Chiar dacă hotărârea e în pripă,
Tu nu vei regreta nici chiar o clipă,
Căci vei vedea concertul din *Torino*.

De vârsta noastră nefăcând risipă,
Promit că-ajungem și în *San Marino*
Acolo e superbul concertino,
Pluti-vom, deci, pe-a muzicii aripă.

Acasă va veni o coafeză,
Dar și modiste de înaltă clasă
Vei fi precum *Diana* de frumoasă.

Iar eu îmi voi alege-o altă freză,
Fiind voiajul nostru de plăcere...
Dar pân-atunci, dă-mi zece lei de-o
bere!

APRECIERE

De când e norul iarba, pomul,
Ambițios în lume-i omul,
Dar se mai face de rușine,
Când se întrece și cu sine!

INSTANTANEU PANDEMIC

Cu o seringă, ser și ac,
Venii *COVID*-ului de hac,
Fiind un pacient model,
Cel Sfânt mă și chemă la el!

INVICIBILITATE

Vrând *COVID*-ul să-l învingă,
Apelat-a la seringă,
Însă n-a găsit, vă spui,
Ac de epiderma lui!

RONDEL DE VARĂ

Lucrează fără încetare
Românul simplu sau magistrul
Din est la vest și pân` la *Istru*,
Gândindu-se la bunăstare.

Se trec izbânzile-n registru,
E vară, arde *Sfântul Soare*,
Lucrează fără încetare
Românul simplu sau magistrul.

Cum seceta-i ucigătoare,
În jur mai totul e sinistru,
Să dea de apă un ministru
Și-a programat sejur la mare...
„Lucrează” fără încetare.

CONDIMENTARE

Cu *Facebook*, azi, e mare drama
În ce privește epigrama:
Sunt unele prea piperate,
Iar altele cam nesărate!

RECUNOȘȚINȚĂ

La *Putna* clopotele bat,
E lume multă-n mânăstire,
Să-i facă, iar, s-a adunat
Lui *Ștefan Vodă* pomenire.

Și nu-l vom da nicicând uitării,
Ne-om aminti de cel ce-a stat
De strajă la hotarul țării
Și de dușmani l-a apărat.

La două iulie mereu
Toți vom aprinde-o lumânare
Căci Sfânt e lângă Dumnezeu
El, *Ștefan, Ștefan Domn cel Mare*.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

VASILE MATEI
(1934-2002)

AUTOEPITAF

A umblat după femeie
Ca pescarul după râme;
Și-au făcut din V. Matei,
Milioane de fărâme!

UNUI ÎNSETAT ORIGINAL

S-a zvonit în lumea-ntreagă,
Cum că mi-ar lipsi o doagă,
Dar la mine altu-i chinul:
Sunt întreg, lipsește vinul.

ORTOPEDUL

Ortopedul, mi se pare,

Este-un medic norocos,
Că e singurul în stare,
Să mai prindă câte-un os!

AVANTAJE

Te-ai cam îngrășat matala,
Chiar ai întrecut măsura,
Mai ușor te iau la vale:
Ești rotund, te dau de-a dura!

ADAPTARE

Unii, cam de când îi știu,
Folosesc aceleași scheme:
La serviciu vin târziu,
Însă pleacă mai devreme!
Selecție VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Mulțumesc stimate maestre Nicolae Băciuț pentru expedierea noului număr al revistei *Vatra veche*, îl voi citi cu mare plăcere. Felicitări, succes, iar cititorii așteaptă revista lunii iunie, deoarece:

Ziua-i lungă, negreșit,
Pe meleaguri dragi, străvechi,
Este vremea de citit
Cu cireșe la urechi!

Vasila Larco

Felicitări și aprecieri pentru activitatea bogată și pentru pasiunea dumneavoastră debordantă, maestre Nicolae Băciuț! Pe lângă talent și perseverență, dovediți o verticalitate luminoasă, care inspiră și care este un exemplu demn de urmat pentru oamenii de presă. Reprezentați un stindard, vă doresc multă sănătate și putere de muncă! Calde îmbrățișări de la Școala Junimea Română din Montréal, ținem aproape!

Otilia Tunaru

Nicolae Băciuț, o personalitate de excepție, un OM de excepție, scriitor, poet și publicist de mare valoare, simpatic și empatic, om de cultură, directorul Direcției de Cultură Mureș, profesionist în adevăratul sens al cuvântului. Profesor, membru al U. S. R., editor, prietenul tuturor oamenilor de bine. FELICITĂRI, domnule N. B. Am simțit din plin, cu vârf și îndesat ajutorul domniei voastre, pentru care vă MULȚUMESC.

Multe mulțumiri și o vară minunată.
Cu deosebită stimă,

Manolita Dragomir-Filimonescu

Bun regăsit, echipă minunată!
Să trăiți, domnul Nicolae Băciuț,
cu sănătate, armonie și mari puteri
creatoare!

Prof. Niculina Bercea
Doctor in filologie
C.N. „I.L. Caragiale” Ploiești

Mulțumim mult!
O revistă scrisă cu Pasiune!

Felix Sima

Vă mulțumim pentru „Vatra veche”!
Minunată publicație!

Vă invităm la cenaclu – vedeți mai
jos coordonatele.

Carmen Stănescu

Felicitări pentru dechiderea de cer
senin pe care ați asigurat-o culturii și
literaturii române, cu probitate morală
și intelectuală remarcabilă! Reverența
prețuirii și a iubirii noastre, cu
gratitudine, domnule Nicolae Băciuț!
Sănătate și bună sporire în toate cele
de trebuință!

Maria Monica Stoica

Am primit-o! Mulțumiri pentru că
trudiți în continuare pe altarul presei
de cultură (bună)!

Ecaterina Țarălungă

Mulțumesc din suflet. Cu respect,

Viorel Nicula,
California, USA

Distinse Nicolae Băciuț
Am primit online revista
Dumneavoastră și, pentru frumusețea
acesteia, am trecut în viitorul număr
al revistei „Uscând o lacrimă” (O
revistă de pensionar, eu, centrez, eu,
dau cu capul) la pagina, reviste
primite, „Din sumarul”, numărului
minunatei reviste „Vatra veche”.
Cu aleasă stimă,

Dumitru K. Negoită

Stimate domnule redactor-șef,
Vă trimit recenzia unei cărți nou
apărute, întemeiată pe corespondența
unor scriitori sau colaboratori ai unei
reviste de cultură, „Meandre”,
apărute până acum câțiva ani la
Alexandria.

Rămân același admirator al
activităților dumneavoastră culturale,
despre care citesc în presa scrisă
și virtuală, inclusiv pe Facebook.
Cred că sunteți printre puținele
personalități culturale care desfășoară
acțiuni literare de mare elevație,
diverse și cu ecouri în toată lumea
literară românească.
Cu aleasă prețuire,

Corneliu Vasile

Mulțumesc frumos pentru noul
număr. Felicitări!
Toate cele bune,

Sânziana Batiște

Mulțumesc, interesant. Felicitări
pentru o nouă ediție de valoare.

Valentin Uban

Publicație admirabilă. Variată
tematic, profesionist izvodită.

V.Ghica

Dragă domnule Băciuț
Cu mare bucurie am primit chiar azi
revista pe care mi-ați trimis-o. Într-
adevăr este estetică, interesantă și de
mare calitate. Vă mulțumesc - și sper
că ați primit și D-stră fragmentele
cărții mele, pe care vi le-am trimis
prin e-mail.

Cu cele mai bune gânduri,

Livia Kessler,
Israel

Mult stimate domnule Băciuț,
Vii mulțumiri și calde felicitări pentru
noul număr al revistei, care e o
admirabilă enciclopedie de succes.

Valeriu Tudor

Mulțumim! Ne-ați trezit nostalgii, s-a
întețit dorul de casă. Ne pregătim de
drum într-acolo.

Cele bune din Spania, cu deosebită
prețuire,

Gabriela

Mulțumesc și gânduri bune,

Niculae Gheran

Mulțumiri, Maestre Drag. Lumina din
Vatra veche a adus cuvintelor liniște
sacră. Cu prețuire,

Florian Copcea

Distinse Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru acest nr. 5 –
deosebit de bogat și informativ, cu
subiecte foarte variate și interesante.
Succes și pe mai departe.
Cu urări de sănătate și de bine - din
Viena,

Hans Dama

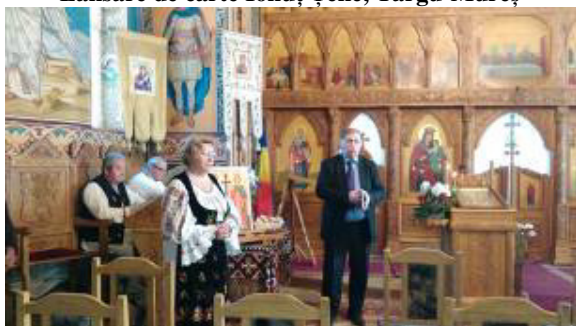
Panoramic cultural 2021

Eminescu omagiat la Mănăstirea Sf. Mina, Sârmașu.

Lansare de carte Ionuț Țene, Târgu-Mureș

Lansare de carte, la Gledin, Bistrița-Năsăud

Lansare de carte on line, Ștefania Dragnea, „Tot ce-a fost odată epic”, Brăila, 2021

Poeți populari - Artă și tradiție, la Gledin

Biserica de lemn de la Cerghizel, în prag de aniversare 300 de ani

Citind copiilor, la Grădinița „Albinuța”, Târgu-Mureș

OCHIUL CICLOPULUI

Ioan Marchiș, Nodul dacic

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Justin-Florin Dumitru, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Eugen

Mera, Cristina Sava, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei Fischeof (Israel), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BACIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2021 • Email : nicolaebaciuț@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

